รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเรื่อง
สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย

เสนอ

สถาบันพระปกเกล้า

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภารัตน์ จารุสมบัติ

ตุลาคม 2547

สารบัญ

หน้า

บทนำ

<u>ส่วนที่ 1</u> แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ 1

<u>ส่วนที่ 2</u> ประเภทของสิทธิ

2.1 สิทธิความเป็นพลเมือง 2-1

2.2 สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจ 2-12

2.3 สิทธิทางการเมืองและปกครอง 2-24

2.4 สิทธิตามกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม 2-28

2.5 สิทธิตามปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศ 2-34

2.6 สิทธิส่วนบุคคลและครอบครัว 2-66

2.7 สิทธิตามเพศ วัย และกลุ่มบุคคลเป้าหมายทางสังคม 2-75

2.8 สิทธิประเภทอื่น ๆ 2-91

<u>ส่วนที่ 3</u> คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเทศไทย

3.1 ความเป็นมา 3-1

3.2 อำนาจหน้าที่ โครงสร้างองค์กร 3-2

3.3 กระบวนตรวจสอบเรื่องร้องเรียน 3-4

3.4 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 3-5

3.5 สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย 3-6

3.6 สถิติการร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิ 3-10

3.7 ผลการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย 3-25

<u>ส่วนที่ 4</u> สิทธิชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1 สิทธิในทรัพยากรตามจารีต 4-1

4.2 หลักการและแนวคิดกฎหมายสิทธิชุมชน 4-5

4.3 สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4-7

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

<u>ส่วนที่ 5</u> แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ 5-1

<u>ส่วนที่ 6</u> หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

6.1 หน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 6-1

6.2 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 6-2

6.3 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 6-3

6.4 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 6-3

6.5 หน้าที่ของนายจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พุทธศักราช 2533 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ.2537) ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2542) 6-4

6.6 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 6-4

<u>ส่วนที่ 7</u> แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพ 7-1

<u>ส่วนที่ 8</u> เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

8.1 เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 8-1

8.2 เสรีภาพตามปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศ 8-5

8.3 เสรีภาพตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคล 8-6

8.4 เสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนาธรรม 8-7

8.5 เสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 8-8

8.6 เสรีภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก 8-9

<u>ส่วนที่ 9</u> การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 9-1

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

<u>ส่วนที่</u> 10 สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

- สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่น 10-1
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชนจีน 10-3
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศเวียดนาม 10-5
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพรัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ 10-7
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพรัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้ 10-9
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพรัฐธรรมนูญของประเทศฟิลิปปินส์ 10-13
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพรัฐธรรมนูญของประเทศสิงคโปร์ 10-15
- สิทธิหน้าที่ และเสรีภาพรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา 10-17
- Human Rights Act 1998 ของประเทศอังกฤษ 10-21

<u>ส่วนที่</u> 11 การวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางด้านสิทธิเสรีภาพในประเทศไทย 11-1

บรรณานุกรม

ส่วนที่ 1

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิ

คำนิยามของคำว่า **"สิทธิ" (Right)** ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างในหลายทัศนะ อาทิ ความหมายของพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2525 ได้ให้ความหมายว่า อำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย [1] หรือตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช2540 ได้กล่าวถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยไว้ในนัยของสิทธิในฐานะที่เป็นมนุษย์และพลเมืองไทยโดยสิทธิก็คือประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครอง หรือตามความหมายทางด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้กล่าวไว้ว่า สิทธิหมายถึงสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด หรือกำหนดขึ้นโดยกฎหมายให้ได้รับประโยชน์ และมนุษย์เป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นโดยไม่มีผู้ใดมาบังคับ เช่น สิทธิในการกินอยู่ หลับนอน เป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่เกิด [2] นอกจากนี้คำนิยามของ "สิทธิ" ในทฤษฎีนิติศาสตร์คลาสสิคก็คือ "ประโยชน์ (interest) ของบุคคลที่กฎหมายรับรอง (recognized) และคุ้มครอง (protected) ให้" ซึ่งก่อให้เกิด "หน้าที่" (duty) แก่บุคคลอื่นที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตาม หากไม่ ปฏิบัติหน้าที่ ระบบยุติธรรมของรัฐก็จะบังคับให้ต้องปฏิบัติหรือชดใช้ค่าเสียหาย นอกจากนั้น "สิทธิ" ซึ่งใช้ในภาษาอังกฤษว่า right ยังมีนัยทางคุณค่า (value) ด้วยว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (right) ผู้ใดไม่เคารพก็กลายเป็นผู้ผิด โดยนัยนี้สิทธิจึงมีฐานะเป็นมาตรวัดความถูกต้องทางสังคมไปด้วย

ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ (Rigth) ในระยะแรกๆ นั้นเริ่มต้นขึ้นจากประเด็นข้อถกเถียงในเชิงปรัชญาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตก ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ ที่ 17 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในความคิดของนักปรัชญาแนวปัจเจกบุคคลนิยมและเสรีนิยม คนสำคัญของประเทศอังกฤษ 2 คน คือ โทมัส ฮอบส์ ผู้เขียนหนังสือ ชื่อ Leviathan จอห์น ล็อค ผู้เขียนหนังสือชื่อ Two Treatises of Government

ในความคิดของ โทมัส ฮอบส์ แล้วประชาสังคมนั้นจะเกิดขึ้นได้จากความเข้าใจพื้นฐานที่ว่า ในสภาวะตามธรรมชาติมนุษย์เคยอยู่อย่างไร้อำนาจควบคุม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางศีลธรรม การเมือง หรือสังคม แม้จะมี**สิทธิตามธรรมชาติ** (Nature Rights) ในทุกสิ่งทุกอยางเพื่อการรักษาชีวิตของตนให้อยู่รอดได้ แต่ก็ปราศจากความมั่นคงจากสภาวะดังกล่าว โทมัส ฮอบส์ คิดว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลจึงสามารถรู้ต้นตอของปัญหาได้ และพยายามสร้าง กฎเกณฑ์สำหรับการ ปฏิบัติ

ขึ้นมาควบคุมเพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัย โดยมนุษย์ต้องยอมสละสิทธิตามธรรมชาติและหันมายอมรับอำนาจปกครองสูงสุดนั้น

ในความคิดของ จอห์น ล็อค จะมองประชาคมต่างจาก โทมัส ฮอบส์ ตรงที่เน้นความสำคัญของเสรีภาพทางความคิดและการตรวจสอบ และถ่วงดุลชีวิต เสรีภาพ และที่ดินเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ตามธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีที่มาจากกฎธรรมชาตินั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ความ หมายของสิทธิธรรมชาติ ของ จอห์น ล็อค จึงต่างจากความหมายของ โทมัส ฮอบส์ ความหมายของสิทธิทั้งของ จอห์น ล็อค และโทมัส ฮอบส์ ต่างก็มีนัยแบบ **สารัตถะนิยม** (Essentialism) นั่นคือความหมายที่แท้จริงแน่นอนตามธรรมชาติ

บนพื้นฐานความเชื่อทางศาสนา จอห์น ล็อค จึงเสนอว่า ในการสร้างระบอบการปกครอง นั้น ต้องมีการสร้างหลักทางศีลธรรมของการปกครองขึ้นมาเป็น **สัญญาประชาคม** (Social Contract) หรือพันธะ ต่อสังคมไว้ เพื่อให้ระบอบการปกครองมีอำนาจบนความเชื่อถือและความไว้วางใจว่าจะปฏิบัติตามสัญญา

ตามสัญญาด้วยการปกป้องเสรีภาพของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคล และเมื่อระบอบการปกครองละเมิดความไว้วางใจ หรือไร้ความสามารถก็จะถูกถอดถอนได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับ **สิทธิพลเมือง** (Civil Rights of Resistance) ในการต่อต้านอำนาจของระบอบการปกครองที่พลเมืองยังคงสงวนไว้เสมอเพื่อถ่วงดุลระบอบการปกครองที่อาจจะลุแก่อำนาจอย่างไร้ขอบเขต เราจึงเรียกระบอบการปกครองที่สามารถสร้างหลักประกันให้กับเสรีภาพในการดำรงชีวิตของมนุษย์ว่า **ระบอบเสรีประชาธิปไตย** และเรียกหลักการทางศีลธรรมที่ให้เสรีภาพในการดำรงชีวิตมนุษย์ว่าสิทธิ ดังนั้น สิทธิจึงถูกยึดถือต่อๆ กันมาว่าเป็นศีลธรรมของสังคมประชาธิปไตยนั่นเอง[3]

ส่วนที่ 2

ประเภทของสิทธิ

2.1 สิทธิความเป็นพลเมือง

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 52 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 57 สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 62 สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 65 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</u>

ส่วนที่ 1 สภาพบุคคล

มาตรา 15 สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็น ทารกและสิ้นสุดลงเมื่อตายทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่างๆ ได้ หากว่าภายหลังคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก

มาตรา 18 สิทธิของบุคคลในการที่จะใช้นามอันชอบที่จะใช้ได้นั้น ถ้ามีบุคคลอื่นโต้แย้งก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของนามนั้นต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกันโดยมิได้รับอำนาจ ให้ใช้ได้ก็ดี บุคคลผู้เป็นเจ้าของนามจะเรียกให้บุคคลนั้นระงับความเสียหายก็ได้ ถ้าและเป็นที่พึงวิตกว่าจะต้องเสียหายอยู่สืบไป จะร้องขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้ [5]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542</u>

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดสิทธิทางการศึกษาไว้ในมาตราต่างๆ ดังนี้

มาตรา 10 กำหนดว่าการจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา 11 กำหนดว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตาม มาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจน ให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 กำหนดว่านอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 กำหนดว่า บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมาย กำหนด

มาตรา 14 กำหนดว่าบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด [6]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน</u>

ข้อ 6 คนทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

ข้อ 13

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้าย และ ในถิ่นที่อยู่ภายในขอบเขตดินแดนของแต่ละรัฐ

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะออกเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งของตนเอง และจะกลับคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอน

ข้อ 14

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะแสวงหาและพักพิงในประเทศอื่นๆ เพื่อลี้ภัยจากการกดขี่ข่มเหง

(2) สิทธินี้จะกล่าวอ้างมิได้ในกรณีการฟ้องคดี ซึ่งโดยความจริงเกิดจากความผิดที่ไม่ใช่เรื่องการเมือง หรือจากการกระทำที่ขัดต่อความมุ่งประสงค์และหลักของสหประชาชาติ

ข้อ 15

(1) บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ

(2) การถอนสัญชาติโดยพลการ หรือการปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้

ข้อ 21

(2) บุคคลมีสิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะในประเทศของตน

ข้อ 23

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะทำการที่จะเลือกงานอย่างเสรี ที่จะมีสภาวะการทำงานที่ยุติธรรมและพอใจ และที่จะได้รับความคุ้มครองจากการว่างงาน

(2) บุคคลมีสิทธิในการรับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับการทำงานที่เท่ากันโดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติใดๆ

(3) บุคคลผู้ทำงานมีสิทธิในรายได้ซึ่งยุติธรรม และเอื้อประโยชน์เพื่อเป็นประกันสำหรับตนเองและครอบครัวให้การดำรงชีวิตมีค่าควรแก่ศักดิ์ศรีมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็ชอบที่จะได้รับความคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ เพิ่มเติม

ข้อ 25

(1) บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิในความมั่นคงในการว่างงาน เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เป็นหม้าย วัยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกิดจากที่ตนจะควบคุมได้

(2) มารดาและบุตรชอบที่จะได้รับการดูและและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ บุตรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ 26

(1) บุคคลมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่เปล่าโดยไม่คิดมูลค่าอย่างน้อยที่สุดในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน ขั้นประถมศึกษาให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ขั้นเทคนิคและขั้นประกอบอาชีพเป็นการศึกษาที่จะต้องจัดมีขึ้น โดยทั่วๆ ไป และขั้นสูงจะเป็นขั้นที่จะเปิดให้ทุกคนเท่ากันตามความสามารถ

(2) การศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และเพื่อเสริมพลังการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นมูลฐานให้แข็งแกร่ง ทั้งจะมุ่งเสริมความเข้าใจ ขันติ และมิตรภาพในระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา และจะมุ่งขยายกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อการธำรงสันติภาพ

(3) ผู้ปกครองมีสิทธิก่อนผู้อื่นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาสำหรับบุตรหลานของตน [7]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง</u>

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเขตจำนงของตนเองโดยอาศัยสิทธินั้นประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรีรวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเสรี

ภาค 3

ข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้

4. บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษจากคำพิพากษาให้ประหารชีวิต พึงมีได้ทุกกรณี

ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นเป็นเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. บุคคลผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และการแจ้งข้อหาอันใดเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

ข้อ 12

2. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนโดยเสรี

3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นย่อมไม่อาจถูกจำกัดตัดทอนอย่างหนึ่งอย่างใด เว้นแต่เป็นไปตามกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และสอดคล้องกับสิทธิอื่นๆ อันรับรองไว้แล้วในกติกาฉบับนี้

4. บุคคลจะถูกลิดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยพลการหาได้ไม่

ข้อ 16

บุคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่

ข้อ 17

1. บุคคลจะถูกแทรกสอดในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่ และจะถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติคุณโดยมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่เช่นกัน

2. บุคคลทุกคนสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอด หรือการลบหลู่ช่นว่านั้น

ข้อ 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้พึงมีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติใดๆ และให้หลักประกันคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและมีผลจริงจังเพื่อให้ปลอดจากการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่นๆ เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นๆ [8]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม</u>

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเสรี

ข้อ 7

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน ที่จะมีภาวะการทำงานยุติธรรม และเอื้อประโยชน์ ซึ่งให้ประกัน โดยเฉพาะ :

(ก) รายได้อันธรรมให้ผู้ทำงานทั้งหมดอย่างน้อยที่สุดจะมี

1. ค่าจ้างที่เป็นธรรมและรายได้เท่ากันสำหรับงานทีมีคุณค่าเท่ากัน โดยไม่จำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ โดยเฉพาะหญิงจะได้รับประกันสภาวะการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าชายให้ได้เงินเท่ากันสำหรับงานเท่ากัน
2. ความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรสำหรับตนและ ครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้

(ข) สภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกพลานามัย

(ค) โอกาสเท่ากันสำหรับทุกคน ที่จะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในระดับสูงขึ้นที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้ข้อพิจารณาใดๆ นอกจากอาวุโสและความสามารถ

(ง) การพักผ่อน เวลาว่าง และการจำกัดเวลาทำงานที่ชอบด้วยเหตุผลและวันหยุดครั้งคราวที่ได้รับค่าตอบแทน รวมทั้งรายได้สำหรับวันหยุดทางการด้วย

ข้อ 9

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในสวัสดิการสังคม ตลอดจนการประกันสังคม

ข้อ 12

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีมาตรฐานแห่งสุขภาพทั้งทางกายและทางใจดีที่สุดเทาที่จะทำได้

2. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกาปัจจุบัน เพื่อนให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ก) การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอด และของเด็กแรกเกิดและการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

(ข) การบำรุงอนามัยทุกๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น

(ค) การป้องกัน บำบัดและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพและโรคอื่นๆ

(ง) การสร้างสภาวะที่ให้ประกันบริการทางแพทย์ และการดูแลเอาใจใส่รักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย

ข้อ 13

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษารัฐภาคีตกลงว่าการศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความรู้สึกในศักดิ์ศรีอย่างเต็มที่ และจะทวีความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและขั้นพื้นฐาน ทุกฝ่ายตกลงกันต่อไปอีกว่า การศึกษาจะทำให้ทุกคนเข้าร่วมได้ในสังคมเสรีอย่างแท้จริง จะส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและ มิตรภาพระหว่างชาติทั้งหลายและกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มศาสนาทั้งหมด และสานต่อกิจกรรมของสหประชาชาติในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองรับรองว่าเพื่อให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่

(ก) การศึกษาขั้นประถมให้เป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า

(ข) การศึกษาขั้นมัธยมในรู้แบบต่างๆ รวมทั้งการศึกษามัธยมเทคนิคและอาชีวะให้จัดขึ้นโดยทั่วๆ ไป และเปิดให้ทุกคนโดยวิธีการที่เหมาะสมทุกๆ ทางและเฉพาะอย่างยิ่งในการแนะนำที่ก้าวหน้าอันเกี่ยวกันการศึกษาแบบให้เปล่า

(ค) การศึกษาขั้นสูงให้เปิดเท่ากันกับทุกคนบนพื้นฐานของสติปัญญาโดยวิธีการเหมาะสมทุกทาง และเฉพาะอย่างยิ่งโดยการแนะนำที่ก้าวหน้าอันเกี่ยวกับการศึกษาแบบให้เปล่า

(ง) การศึกษาขั้นพื้นฐานให้สนับสนุนหรือเสริมทวีให้เข้มข้นมากที่สุด

(จ) การพัฒนาระบบโรงเรียนทุกระดับให้ติดตามอย่างเข้มแข็ง ระบบเงินกองทุนวิจัยที่เพียงพอให้ดูแลจัดตั้งขึ้น สภาพทางวัตถุของผู้สอนต้องได้รับการดูให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง [9]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา</u>

ข้อ 1

สิทธิในการพัฒนา เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งซึ่งไม่อาจพรากโอน ซึ่งโดยอาศัยเหตุนี้คนทุกคนและประชาชนทั้งมวล จึงชอบจะเข้าร่วมมีบทบาทและชอบจะได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันจะทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งมวล เกิดสัมฤทธิ์อย่างเต็มเปี่ยม [10]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองในปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ</u>

ข้อ 2 ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยเหตุแห่งสิทธินี้ประชาชนย่อมมีอิสระในการกำหนดสถานะทางการเมืองของพวกตน และมีอิสระในการแสวงหาการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของพวกตนได้อย่างเสรี [11]

<u>สิทธิความเป็นพลเมืองในหลักพื้นฐานแห่งสิทธิของปวงชนพื้นเมือง ตามแนวทางร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักสิทธิปวงชนพื้นเมือง ในงานวิจัยของ IUCN</u>

ข้อ 1 สิทธิการกำหนดใจตนเอง การมีผู้แทนของตน และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

ข้อ 3 สิทธิที่จะกำหนดความเป็นพลเมืองของตนและพันธะกรณีของการเป็นพลเมือง [12]

2.2 สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจ

<u>สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 26 กำหนดว่า การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 กำหนดว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 46 กำหนดว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 62 กำหนดว่า สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ ที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิด เนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 กำหนดว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการ
คุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 58 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 60 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 76 กำหนดว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 48 กำหนดว่า สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 49 กำหนดว่า การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ [13]

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

<u>สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามกฎหมายอื่น</u>

<u>สิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นธรรมทางสังคม</u>

ข้อ 35 ปัจเจกชนและชุมชนมีสิทธิที่จะกำหนดเลือกรูปแบบการดำรงอยู่และการดำเนินสังคม รวมตลอดทั้งจัดรูปแบบการศึกการเรียนรู้ การบริหารจัดการภายในสังคมที่เหมาะสมกับตนและไม่ขัดต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในลักษณะโดยรวมของชาติภายใต้กรอบแห่งธรรมนูญนี้

ข้อ 36 ทุกสังคมได้รับการปกป้องคุมครองจากรัฐ ทั้งโดยก ฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติราชการ เพื่อให้ดำรงอยู่ฐานะรูปแบบหนึ่งของการปกครองตนเองขั้นพื้นฐาน

ข้อ 37 ชุมชนท้องถิ่นได้รับการรับรองสิทธิของตนอย่างทั่วด้าน การกำหนดนโยบายหรือบทบัญญัติของกฎหมายใดๆ ที่เป็นการจำกัด กีดกัน เพิกถอนสิทธิที่เคยมีแต่เดิม หรือลิดรอนผลประโยชน์ต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นเคยได้รับอยู่โดยไม่ได้รับความยินยอมจากชุมชนนั้นๆ ถือเป็นสิ่งที่จะกระทำมิได้

ข้อ 38 ปัจเจกชนและทุกชุมชนมีสิทธิในการคัดค้านกฎหมาย นโยบาย คำสั่ง หรือโครงการใดๆ ของรัฐที่ตนเห็นว่าไม่ถูกต้องเหมาะสม หรือกระทบต่อปกติสุขต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพและอิสระภาพแห่งชุมชนของตน

การคัดค้านดังกล่าวไม่ถือเป็นเหตุให้รัฐยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อจำกัดสิทธิรอนสิทธิหรือตัดสิทธิหรือเพิกถอนสิทธิใดๆ ที่ปัจเจกชนหรือชุมชนนั้นพึงได้รับจากการให้สวัสดิการ การอุดหนุนทางเศรษฐกิจ การให้สิทธิพิเศษทางการเมืองหรืออื่นๆ จากรัฐได้

ห้ามมิให้ให้รัฐให้สิทธิพิเศษหรือประโยชน์อื่นใดเป็นกรณีพิเศษแก่ปัจเจกชนหรือชุมชนใดๆ ที่สนับสนุนนโยบาย การกระทำหรือคำสั่งของรัฐในขณะที่นโยบายการกระทำหรือคำสั่งนั้นๆ ได้รับการคัดค้านจากปัจเจกชนหรือชุมชนอื่นอยู่

ข้อ 39 ปัจเจกชนและทุกชุมชนมีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมและเพียงพอจากรัฐ โดยเฉพาะสวัสดิการเพื่อความต้องการขั้นพื้นฐานของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ข้อ 40 ปัจเจกชนและทุกชุมชนมีสิทธิในการก่อตั้งเครือข่ายเพื่อคุ้มครองความมั่นคงทางสังคม จัดระบบสวัสดิการและระบบการบริหารจัดการสวัสดิการของตน ในลักษณะที่เหมาะสมกับความต้องการของตนและชุมชนที่ตนเองสังกัด โดยที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงหรือกักกันหรือจำกัดสิทธิมิได้ [14]

<u>สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน</u>

ข้อ 17 บุคคลมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง และโดยการร่วมกับผู้อื่น การยึดเอาทรัพย์สินของบุคคลใดไปเสียโดยพลการการกระทำมิได้

ข้อ 19 บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหารับ ตลอดจนแจ้งข่าวรวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงเขตแดน

ข้อ 20 บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการชุมนุม และการสมาคมโดยสงบ การบังคับให้บุคคลเป็นสมาชิกของสมาคมจะทำมิได้

ข้อ 21 สิทธิในการร่วมประชุมโดยสงบย่อมเป็นที่ยอมรับ การจำกัดตัดทอนในการใช้สิทธินี้นอกเหนือจากที่เป็นไปตามกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคง ของชาติ หรือความปลอดภัย สาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นจะมีไม่ได้

ข้อ 22 บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิมีเสรีภาพแห่งการสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้ง หรือเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัยของสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองสาธารณสุขหรือศีลธรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ข้อนี้ย่อมไม่ห้ามการวางข้อจำกัดตัดทอนอันชอบด้วยกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ในกองทัพและตำรวจในการใช้สิทธินี้ของบุคคลเท่านั้น

ข้อนี้ย่อมไม่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ.1948 ว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กร ในอันที่จะมีมาตราการทางนิติบัญญัติเพื่อกระทบหรือใช้กฎหมายในทางที่จะกระทบหลักประกันอันอนุสัญญานั้นได้ให้ไว้แล้ว

ข้อ 27 ให้รัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือภาษา บุคคลผู้เป็นชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธสิทธิในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง ในอันที่จะนับถือและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาหรือใช้ภาษาของตนเองภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ของชนกลุ่มน้อยด้วยกัน [15]

<u>สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม</u>

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้นประชาชานกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมแกละวัฒนธรรมอย่างเสรี

2. ประชาชนทั้งปวง เพื่อจุดหมายปลายทางของตน อาจจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และทรัพยากรของตนอย่างเสรี โดยไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อพันธกรณีใดๆ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันขึ้นอยู่กับหลักการแห่งประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่ากรณีใดๆ จะพรากประชาชนจากวิธีการดำรงชีวิตไม่ได้

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ รวมทั้งผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อการบริหารของอาณาเขตในภาวะทรัสตี และมิได้ปกครองตนเอง จะส่งเสริมให้สิทธิแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเองบรรลุผลเป็นความจริง และจะเคารพสิทธิ ตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ภาค 2

ข้อ 2

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะดำเนินการเป็นขั้นๆ ด้วยลำพังตนเองและโดยความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่าประเทศ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและเทคนิคจนถึงขีดสูงสุดแห่งทรัพยากรที่มีให้ใช้ประโยชน์ได้ เพื่อให้สำฤทธิ์ผลอย่างก้าวไปข้างหน้าในการทำให้สิทธิซึ่งรับรองไว้ในกติกาฉบับนี้ บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ โดยปัจจัยทั้งหลายที่เหมาะสม รวมทั้งการวางมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะด้วย

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกันให้สิทธิ ซึ่งกำหนดไว้ในกติกาฉบับนี้โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติชนิดใดๆ ที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาดั่งเดิม ทรัพย์สิน กำหนด หรือสถานะอื่นๆ

3. ประเทศกำลังพัฒนา โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและเศรษฐกิจแห่งชาติตน ตามควร อาจพิจารณากำหนดว่าจะประกันสิทธิของทางเศรษฐกิจซึ่งรับรองไว้ในกติกาฉบับนี้แก่ผู้ที่ไม่ใช่คนชาติเพียงใด

ข้อ 3

บรรดารัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกันสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงให้มีสิทธิทั้งปวงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ได้ระบุไว้ในกติกาฉบับนี้

ข้อ 4

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า ในการได้สิทธิซึ่งรัฐบัญญัติให้ตามกติกาฉบับนี้ รัฐอาจควบคุมสิทธิดังกล่าวได้แต่ด้วยการจำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมาย ตราบเท่าที่จะสอดคล้องกับลักษณะของสิทธิเหล่านี้ และเพื่อความมุ่งประสงค์ในการส่งเสริมสวัสดิการโดยทั่วๆ ไปในสังคมประชาธิปไตย

ข้อ 5

1. ข้อความต่างๆ ตามกติกาฉบับนี้ไม่เป็นช่องที่จะแปลโดยนัยว่าให้สิทธิใดๆ แก่รัฐ กลุ่มชนหรือบุคคลใดๆ ที่จะประกอบกิจกรรมหรือการกระทำใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพใดๆ บรรดาที่ได้รับรองไว้ในที่นี้ หรือการจำกัดขอบเขตเกิดกว่าบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้

2. การจำกัดตัดทอนหรือการทำความเสื่อมเสียแก่สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานใดๆ ที่ได้รับรองหรือมีอยู่ในประเทศใดๆ ตามกฎหมาย อนุสัญญา ข้อบังคับหรือธรรมเนียมจะกระทำโดยเหตุว่ากติกาฉบับนี้มิได้รับรองสิทธิดังกล่าวหรือแม้รับรองแตอยู่ในขอบเขตที่น้องกว่ามิได้

ภาค 3

ข้อ 6

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิที่จะทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอยางเสรี และจะดำเนินขั้นตอนอานเหมาะสมที่จะพิทักษ์สิทธินี้

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้จะต้องดำเนินเพื่อนให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ให้รวมถึงการแนะแนวทางเทคนิคและอาชีวะตลอดจนรายการฝึกอบรม นโยบายและเทคนิคที่จะบรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างคง

เส้นคงวาตลอดจนการจ้างงานที่เต็มเวลาและส่งผลภายใต้สภาวะซึ่งมุ่งพิทักษ์เสรีภาพขั้นพื้นฐานทางการเมืองและทางเศรษฐกิจปัจเจกบุคคล

ข้อ 7

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน ที่จะมีภาวะการทำงานยุติธรรมและเอื้อประโยชน์ ซึ่งให้ประกัน โดยเฉพาะ :

(ก) รายได้อันธรรมให้ผู้ทำงานทั้งหมดอย่างน้อยที่สุดจะมี

1. ค่าจ้างที่เป็นธรรมและรายได้เท่ากันสำหรับงานทีมีคุณค่าเท่ากัน โดยไม่จำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ โดยเฉพาะหญิงจะได้รับประกันสภาวะการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าชายให้ได้เงินเท่ากันสำหรับงานเท่ากัน

2. ความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรสำหรับตนและ ครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้

(ข) สภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกพลานามัย

(ค) โอกาสเท่ากันสำหรับทุกคน ที่จะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในระดับสูงขึ้นที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้ข้อพิจารณาใดๆ นอกจากอาวุโสและความสามารถ

(ง) การพักผ่อน เวลาว่าง และการจำกัดเวลาทำงานที่ชอบด้วยเหตุผลและวันหยุดครั้งคราวที่ได้รับค่าตอบแทน รวมทั้งรายได้สำหรับวันหยุดทางการด้วย

ข้อ 8

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกัน

(ก) สิทธิของทุกคนที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงาน และเข้าร่วมสหภาพแรงงานตามที่ตนเลือกโดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ขององค์การที่เกี่ยวข้องนั้น เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของตนทางเศรษฐกิจและสังคม การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้จะกระทำไม่ได้นอกจากที่ได้กำหนดไว้โดยกฎหมายและซึ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

(ข) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะจัดตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์แห่งชาติ และสิทธิของตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์ดังกล่าวที่จะก่อตั้งหรือเข้าร่วมกับองค์การหภาพแรงงานระหว่างประเทศ

(ค) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเสรีโดยไม่อยู่ภายใต้การจำกัดใด นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในกำหมายที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

(ง) สิทธิที่จะหยุดงาน หากว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

2. บทบัญญัติในข้อนี้ไม่ห้ามการกำหนดข้อจำกัดตัดทอน การใช้สิทธิเหลานี้โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ที่เป็นทหารหรือตำรวจ หรือฝ่ายบริหารของรัฐ

3. ข้อความต่างๆตามบทบัญญัตินี้มิได้ให้อำนาจแก่รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหวางประเทศ ค.ศ. 1948 ซึ่งว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิที่จะร่วมแรงร่วมใจที่จะใช้มาตราการกฎหมายซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียหรือใช้กฎหมายไปในทางที่อาจจะทำให้เสื่อมเสียหลักประกันซึ่งบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับนั้น

ข้อ 9

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในสวัสดิการสังคม ตลอดจนการประกันสังคม

ข้อ 10

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า

- มารดาควรได้รับความคุ้มครองพิเศษระหว่างเวลาอันควรในระยะก่อน หรือบุตรเกิดในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวมารดาซึ่งมีงานทำควรได้รับอนุญาตให้ลาโดยไม่รับเงิน หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ

- มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษควรจัดเพื่อเด็กและผู้เยาว์ทั้งหมด โดยไม่เลือกปฏิบัติเพราะสาเหตุความเป็นพ่อแม่หรือเงื่อนไขอื่นๆ เด็กและผู้เยาว์ควรได้รับการคุ้มครองจาการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การจ้างให้ทำงานต่อศีลธรรมหรือสุขภาพ หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือน่าจะขัดขวางการเจริญเติบโตตามปกติของเด็ก ควรถูกลงโทษได้ตามกฎหมายรัฐควรจำกัดอายุขั้นต่ำ ซึ่งการว่าจ้างแรงงานจะทำไม่ได้ ละลงโทษได้โดยกฎหมาย

ข้อ 11

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ ตลอดจนสภาวะการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริง โดยการรับรองความสำคัญของการร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมที่เสรี

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ โดยการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคนที่จะปลอดจากความหิวโหย จะดำเนินมาตรการด้วยตนเองและโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งโครงการเฉพาะซึ่งจำเป็น

(ก) เพื่อทำให้วิธีการผลิต การเก็บรักษาและการแบ่งสรรอาหารดีขึ้นโดยใช้ความรู้ทางเทคนิคและทางวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่ โดยการเผยแพร่ความรู้ หลักการแห่งโภชนาการและโดยการพัฒนา หรือการปฏิรูประบบแบ่งปันที่ดินในทางที่จะสัมฤทธิ์ผลการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(ข) โดยคำนึงถึงปัญหาของประเทศสั่งอาหารเข้าและส่งอาหารออก เพื่อประกันการ แบ่งสรรอุปสงค์อาหารโลกอย่างเท่ากันตามสัดส่วนความต้องการ

ข้อ 12

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีมาตรฐานแห่งสุขภาพทั้งทางกายและทางใจดีที่สุดเทาที่จะทำได้

2. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกาปัจจุบัน เพื่อนให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างาเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ก) การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอด และของเด็กแรกเกิดและการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

(ข) การบำรุงอนามัยทุกๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น

(ค) การป้องกัน บำบัดและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพและโรคอื่นๆ

(ง) การสร้างสภาวะ ที่ให้ประกันบริการทางแพทย์ และการดูแลเอาใจใส่รักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย

ข้อ 13

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษารัฐภาคีตกลงว่าการศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความรู้สึกในศักดิ์ศรีอย่างเต็มที่ และจะทวีความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและขั้นพื้นฐาน ทุกฝ่ายตกลงกันต่อไปอีกว่า การศึกษาจะทำให้ทุกคนเข้าร่วมได้ในสังคมเสรีอย่างแท้จริง จะส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและ มิตรภาพระหว่างชาติทั้งหลายและกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มศาสนาทั้งหมด และสานต่อกิจกรรมของสหประชาชาติในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองรับรองว่าสเพื่อให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่

(ก) การศึกษาขั้นประถมให้เป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า

(ข) การศึกษาขั้นมัธยมในรู้แบบต่างๆ รวมทั้งการศึกษามัธยมเทคนิคและอาชีวะให้จัดขึ้นโดยทั่วๆ ไป และเปิดให้ทุกคนโดยวิธีการที่เหมาะสมทุกๆ ทางและเฉพาะอย่างยิ่งในการแนะนำที่ก้าวหน้าอันเกี่ยวกันการศึกษาแบบให้เปล่า

(ค) การศึกษาขั้นสูงให้เปิดเท่ากันกับทุกคนบนพื้นฐานของสติปัญญาโดยวิธีการเหมาะสมทุกทาง และเฉพาะอย่างยิ่งโดยการแนะนำที่ก้าวหน้าอันเกี่ยวกับการศึกษาแบบให้เปล่า

(ง) การศึกษาขั้นพื้นฐานให้สนับสนุนหรือเสริมทวีให้เข้มข้นมากที่สุด

(จ) การพัฒนาระบบโรงเรียนทุกระดับให้ติดตามอย่างเข้มแข็ง ระบบเงินกองทุนวิจัยที่เพียงพอให้ดูแลจัดตั้งขึ้น สภาพทางวัตถุของผู้สอนต้องได้รับการดูให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมาย ในกรณีที่มี ในการเลือกโรงเรียนสำหรับเด็กๆ นอกเหนือไปจากที่ได้จัดไว้โดยเจ้าหน้าที่ทางการ ซึ่งไปเป็นตามการศึกษาขั้นต่ำที่ได้กำหนดและรับรองโดยรัฐและเพื่อประกันการศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมของเด็กๆ ตามที่ตนเชื่อถือ

4. ภายใต้บังคับการปฏิบัติตามหลักการทีได้กำหนดไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้โดยตลอดและต่อข้อกำหนดว่าการศึกษาซึ่งจัดให้สถาบันและจะต้องดำเนินการมาตรฐานขั้นต่ำเช่น ที่อาจบัญญัติไว้โดยรัฐข้อความไม่ว่าส่วนใดของข้อนี้จะแปลไปทางก้าวก่ายเสรีภาพของปัจเจกชนหรือองค์กรที่จะจัดตั้งหรือดำเนิกการศึกษาของสถาบันไม่ได้

ข้อ 14

รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกาฉบับนี้ ณ เวลาเข้าร่วมเป็นภาคี ซึ่งยังไม่สามารถจัดให้มีการประถมศึกษาภาคบังคับแบบให้ให้เปล่าในเมืองสำคัญหรือดินแดนอื่นๆ ภายใต้ดุลอาณา รับว่าภายในเวลา 2 ปี จะหาทางและจัดทำแผนปฏิบัติโดยละเอียดเพื่อนการอนุวัติหลักการโดยวิธีก้าวหน้าที่จะให้การศึกษาภาคบังคับเป็นสิ่งที่ให้เปล่าสำหรับทุกคนในจำนวนปีทีสมควร ซึ่งจะกำหนดไว้ในแผน

ข้อ 15

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน

(ก) ที่จะใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรม

(ข) ที่จะได้รับประโยชน์แห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการประยุกต์

(ค) คนที่จะได้รับประโยชน์จากความคุ้มครองประโยชน์ทางด้านศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากการผลิตทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปะซึ่งตนเป็นเจ้าของ

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ จะดำเนินเพื่อนทำให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอยางเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อนการอนุรักษ์ และการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมด้วย

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเคารพเสรีภาพที่สำคัญในการวิจัยวิทยาศาสตร์และกิจกรรมสร้างสรรค์

4. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองประโยชน์ที่ได้จากการสนับสนุน และการพัฒนาการติดต่อระหว่างประเทศและความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม

ภาค 4

ข้อ 18

เพื่อดำเนินความรับผิดชอบภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติอันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจและสังคมอาจทำข้อตกลงกับทบวงการชำนัญพิเศษในเรื่องการ เสนอรายงานการก้าวหน้าที่ได้ทำไปเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้ที่อยู่ภายในของเขตแห่งกิจกรรมของตนรายงานเหล่านี้อาจจะรวมรายละเอียดของคำตัดสินและคำแนะนำเกี่ยวกับอนุวัติการซึ่งได้ทำไปโดยองค์กรซึ่งมีอำนาจของตน [16]

<u>สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา</u>

ข้อ 3

1. รัฐทั้งมวล มีความรับผิดชอบขั้นต้นในการสร้างเงื่อนไขแห่งชาติและสากลที่เอื้ออำนวยให้สิทธิในการพัฒนาเกิดสัมฤทธิ์ผล

2. สิทธิในการพัฒนาจะเกิดสัมฤทธิ์ผล ต่อเมื่อมีการเคารพอย่างเต็มเปี่ยมต่อหลักการกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตร และต่อเมื่อมีการร่วมมือในหมู่รัฐต่างๆ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ

3. รัฐทั้งมวล มีหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้ประกันการพัฒนาและขจัดอุปสรรคการพัฒนา ดังนั้น รัฐทั้งมวล จึงควรตระหนักถึงสิทธิของทุกรัฐและปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตน ในลักษณะ ส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจใหม่ในสากลบนพื้นฐานความเสมอภาคแห่งอธิปไตย การพึ่งพากันและกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน และการร่วมมือในหมู่รัฐทั้งมวล รวมทั้งในลักษณะสนับสนุนให้ปฏิบัติตามและให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในบรรดาสิทธิมนุษยชน [17]

สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจ ตามหลักพื้นฐานแห่งสิทธิของปวงชนพื้นเมือง ตามแนวทางของร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง ในงานวิจัยของ IUCN

ข้อ 7. สิทธิในการเรียกค่าเสียหายและการได้รับการชดเชยสำหรับทรัพย์สินในทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศาสนา หรือจิตวิญญาณ ที่ถูกยึดครองหรือนำไปใช้โดยปราศจากความตกลงยินยอม

ข้อ 12. สิทธิในค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมเหมาะสมสำหรับการอันใดก็ตามที่ก่อให้เกิดผลกระทบอันคุกคามในทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือจิตวิญญาณ [18]

2.3 สิทธิทางการเมืองและการปกครอง

<u>สิทธิทางการเมืองและการปกครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 60 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 63 กำหนดว่า บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

มาตรา 65 กำหนดว่า บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 105 กำหนดว่า บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า เก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเลือกตั้งตามมาตรา 103 ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งเป็นเวลาน้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง หรือมีถิ่นที่อยู่นอกราชอาณาจักร ย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาบัญญัติ

มาตรา 107 กำหนดว่า บุคคลผู้มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(3) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(4) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียว นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

(5) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา 170 กำหนดว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 286 กำหนดว่า ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การลงคะแนนเสียงตามวรรคหนึ่งต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

มาตรา 287 กำหนดว่า ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ [19]

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

<u>สิทธิทางการเมืองและการปกครองตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน</u>

ข้อ 21

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศของตน ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผู้แทนที่ผ่านการเลือกอย่างเสรี

(2) บุคคลมีสิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะในประเทศของตน [20]

<u>สิทธิทางการเมืองและการปกครองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง</u>

ภาค 2

ข้อ 2

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะเคารพ และให้ความมั่นใจแก่บุคคลทั้งปวงภายในอาณาเขตของตน และภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่ยอมรับแล้วในกติกาฉบับนี้โดยปราศจาก การเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าชนิดใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรืออื่นใดเผ่าพันธุ์แห่งขาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ [21]

<u>สิทธิทางการเมืองและการปกครองตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม</u>

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเสรี [22]

<u>สิทธิทางการเมืองและการปกครองตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา</u>

ข้อ 2

2. มนุษย์ทั้งมวล เป็นเอกเทศและร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนา ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากความจำเป็น ในการต้องให้ความเคารพเต็มที่ต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพวกเขาและต่อหน้าที่ของพวกเขาต่อชุมชน ซึ่งเพียงประการนี้ ย่อมเป็นประกันการบรรลุความเป็นมนุษย์ที่เสรีและสมบูรณ์ และดังนั้นมนุษย์ทั้งมวลควรส่งเสริมและคุ้มครองระเบียบที่เหมาะสมทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา [23]

2.4 สิทธิตามกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

<u>สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 32 บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

มาตรา 33 ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 48 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการกำจัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 49 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการ อันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดินหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลา อันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะ เวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ [11]

มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 75 รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรม ให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

มาตรา 190 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพหากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด

มาตรา 237 ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่าง อื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนเพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับไว้ตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นด้วย

มาตรา 238 ในคดีอาญา การค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 239 คำขอประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตาม

หลักเกณฑ์ที่บัญญัติ ไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็ว

สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลผู้ถูกควบคุม คุมขัง หรือจำคุก ย่อมมีสิทธิพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว และมีสิทธิได้รับการเยี่ยมตามสมควร

มาตรา240 ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคลในคดีอาญาหรือในกรณีอื่นใด ผู้ถูกคุมขังเอง พนักงานอัยการ หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้ ถูกคุมขัง มีสิทธิร้องต่อศาลท้องที่ที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา 241 ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้

ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ย่อมมีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดีทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 242 ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้ รัฐต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

ในคดีแพ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 243 บุคคลย่อมมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคล ซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง ถูกทรมานใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 244 บุคคลซึ่งเป็นพยาน ในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 245 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายใน คดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 246 บุคคลใดตกเป็นจำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตาม
สมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะการนั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 247 บุคคลใดต้องรับโทษอาญา โดยคำพิพากษาอันถึงที่สุด บุคคลนั้น ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการ อาจร้องขอให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ และหากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิ ได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร ตลอดจนบรรดาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมาย บัญญัติ [24]

<u>สิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</u>

สิทธิของบุคคลที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ บัญญัติว่า ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุม หรือคุมขัง มีสิทธิดังนี้

(1) พบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(2) ได้รับการเยี่ยมตามสมควร

(3) ได้รับการรักษาพยาบาลโดนเร็วเมื่อมีการเจ็บป่วย ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหามีหน้าที่แจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้น ทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่ง [25]

<u>สิทธิตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน</u>

ข้อ 8

บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจเนื่องจากการกระทำใดๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 11

(1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดทางกฎหมายในการพิจารณาโดยการเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใดๆ ด้วยเหตุผลที่ตนได้กระทำ หรือและเว้นการกระทำใดๆ ซึ่งก ฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่า งประเทศในขณะทีมีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่ามีความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิดได้ [26]

<u>สิทธิตามสิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง</u>

ภาค 3

ข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้

4. บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษจากคำพิพากษาให้ประหารชีวิต พึงมีได้ทุกกรณี

5. จะไม่มีการพิพากษาให้ประหารชีวิตในคดีอาชญากรรม ที่กระทำโดยบุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และจะลงโทษนี้ต่อหญิงมีครรภ์มิได้

ข้อ 14

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาหาอันบุคคลต้องหาวากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของ

ตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังและการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนได้ ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนพิจารณาคดีเกี่ยวด้วยข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรสหรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนผู้ถูกหาว่ากระทำผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย

3. ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลันและละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักช้าอย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบ สิทธินี้ถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายและสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่คิดมูลค่า ถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระจัดการได้เอง หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้หมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยคิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้ให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพผิด

5. บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาอีกครั้งตามกฎหมาย

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่ [27]

2.5 สิทธิตามปฏิญญาสากลและกติการะหว่างประเทศ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอๆ ถึงปฏิญญานี้ พยายามสั่งสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยด้วยมาตรการที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นสากลและได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ดุลอาณาของรัฐสมาชิกดังกล่าว

ข้อ 1

มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันพี่น้อง

ข้อ 2

บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพที่ประดาที่ระบุไว้ในปฏิญาณนี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกตางในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด

นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง ทางดุลอาณาหรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิทักษ์มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด

ข้อ 3

บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรมในความมั่นคงแห่งร่างกาย

ข้อ 6

ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

ข้อ 8

บุคคลมีสิทธิ ที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติ ซึ่งมีอำนาจเนื่องจากการกระทำใดๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ข้อ 11

(1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดทางกฎหมายในการพิจารณาโดยการเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันทั้งหมดที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

(2) บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใดๆ ด้วยเหตุผลที่ตนได้กระทำ หรือและเว้นการกระทำใดๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่าประเทศ ในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่ามีความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิดได้

ข้อ 12

การเข้าไปแทรกสอดโดยพลการในกิจส่วนตัว ครอบครัว เคหะสถาน การส่งข่าวสาร ตลอดจนการโจมตีต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะทำมิได้ ทุกๆ คน มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอดและโจมตีดังกล่าว

ข้อ 13

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้าย และในถิ่นที่อยู่ภายในขอบเขตดินแดนของแต่ละรัฐ

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะออกเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งของตนเองและจะกลับคืนสู่บ้านเกิดเมืองนอน

ข้อ 14

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะแสวงหาและพักพิงในประเทศอื่นๆ เพื่อลี้ภัยจากการกดขี่ข่มเหง

(2) สิทธินี้จะกล่าวอ้างมิได้ในกรณีการฟ้องคดี ซึ่งโดยความจริงเกิดจากความผิดที่ไม่ใช่เรื่องการเมือง หรือจากการกระทำที่ขัดต่อความมุ่งประสงค์และหลักของสหประชาชาติ

ข้อ 15

(1) บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ

(2) การถอนสัญชาติโดยพลการ หรือการปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้

ข้อ 16

(1) ชายหรือหญิงเมื่อเจริญวัยบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและที่จะสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัดใดๆ เนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา บุคคลชอบที่จะมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำได้ก็โดยความยินยอมอย่างเสรี และเต็มใจของคู่บ่าวสาวผู้ตั้งใจจะกระทำการสมรส

(3) ครอบครัว คือ กลุ่มซึ่งเป็นหน่วงธรรมชาติและหน่วยพื้นฐานของสังคมและชอบที่จะได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ

ข้อ 17

(1) บุคคลมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สินโดยลำพังตนเอง และโดยการร่วมกับผู้อื่น

(2) การยึดเอาทรัพย์สินของบุคคลใดไปเสียโดยพลการการกระทำมิได้

ข้อ 18

บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะเปลี่ยนศาสนา หรือความเชื่อถือ และเสรีภาพ ที่จะแสดงให้ศาสนาหรือความเชื่อถือประจักษ์ในรูปของการสั่งสอน การปฏิบัติกิจความเคารพสักการบูชา สวดมนต์ และการถือปฏิบัติพิธีกรรม ไม่ว่าโดยลำพังตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่นในประชาคมและในที่สาธารณะหรือส่วนตัว

ข้อ 19

บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหารับ ตลอดจนแจ้งข่าว รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมิต้องคำนึงถึงเขตแดน

ข้อ 20

(1) บุคคลมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการชุมนุม และการสมาคมโดยสงบ

(2) การบังคับให้บุคคลเป็นสมาชิกของสมาคมจะทำมิได้

ข้อ 21

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศของตน ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผู้แทนที่ผ่านการเลือกอย่างเสรี

(2) บุคคลมีสิทธิเข้าถึงเท่ากันในบริการสาธารณะในประเทศของตน

(3) เจตจำนงของประชาชนจะเป็นรากฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะแสดงออกโดยการเลือกตั้งเป็นครั้งเป็นคราวอย่างแท้จริง

ข้อ 22

ในฐานะสมาชิกของสังคมด้วยความเพียรพยายามของชาติ ตลอดจนกว่าความร่วมมือระหว่างประเทศและโดยสอดคล้องกับการจัดระเบียบและทรัพยากรของแต่ละรัฐ บุคคลมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคมและชอบที่จะได้รับผลแห่งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต่อศักดิ์ศรีและการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเสรีของตน

ข้อ 23

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะทำการที่จะเลือกงานอย่างเสรี ที่จะมีสภาวะการทำงานที่ยุติธรรมและพอใจ และที่จะได้รับความคุ้มครองจากการว่างงาน

(2) บุคคลมีสิทธิในการรับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับการทำงานที่เท่ากัน โดยไม่มีทางเลือกปฏิบัติใดๆ

(3) บุคคลผู้ทำงานมีสิทธิในรายได้ซึ่งยุติธรรม และเอื้อประโยชน์เพื่อเป็นประกันสำหรับตนเองและครอบครัวให้การดำรงชีวิตมีค่าควรแก่ศักดิ์ศรีมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็ชอบที่จะได้รับความคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ เพิ่มเติม

ข้อ 24

บุคคลมีสิทธิในการพักผ่อนและเวลาว่าง รวมทั้งการจำกัดเวลาที่ชอบด้วยเหตุผลและมีวันหยุดครั้งคราวที่ได้รับค่าตอบแทน

ข้อ 25

(1) บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิในความมั่นคงในการว่างงาน เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เป็นหม้าย วัยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกิดจากที่ตนจะควบคุมได้

(2) มารดาและบุตรชอบที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ บุตรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

ข้อ 26

(1) (1) บุคคลมีสิทธิในการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่เปล่าโดยไม่คิดมูลค่าอย่างน้อยที่สุดในขั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน ขั้นประถมศึกษาให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ ขั้นเทคนิคและขั้นประกอบอาชีพเป็นการศึกษาที่จะต้องจัดมีขึ้นโดยทั่วๆ ไป และขั้นสูงจะเป็นขั้นที่จะเปิดให้ทุกคนเท่ากันตามความสามารถ

(2) การศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และเพื่อเสริมพลังการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นมูลฐานให้แข็งแกร่ง ทั้งจะมุ่งเสริมความเข้าใจ ขันติ และมิตรภาพในระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือกลุ่มศาสนา และจะมุ่งขยายกิจกรรมของ สหประชาชาติเพื่อการธำรงสันติภาพ

(3) ผู้ปกครองมีสิทธิก่อนผู้อื่นที่จะเลือกชนิดของการศึกษาสำหรับบุตรหลานของตน

ข้อ 27

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะเข้าร่วมการใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรมในประชาคมอย่างเสรี ที่จะพึงใจในศิลปะและมีส่วนในความคืบหาน้าและผลประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์

(2) บุคคลมีสิทธิในการรับความคุ้มครองประโยชน์ทางศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลได้จากการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมและศิลปะซึ่งตนเป็นเจ้าของ

ข้อ 28

บุคคลชอบที่จะได้รับประโยชน์จากระเบียบสังคมและระหว่างประเทศอันจะอำนวยให้การใช้สิทธิและเสรีภาพที่ได้ระบุในปฏิญญานี้ทำได้อย่างเต็มที่

ข้อ 29

(1) บุคคลมีหน้าที่ต่อประชาคม อันเป็นที่เดียวซึ่งเป็นบุคลิกภาพของตนจะพัฒนาได้อย่าง เสรีและเต็มความสามารถ

(2) ในการใช้สิทธิและเสรีภาพ บุคคลต้องอยู่ภาพใต้เพียงเช่นที่จำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อความมุ่งประสงค์ให้ได้มาซึ่งการยอมรับ และการเคารพโดยชอบสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอันยุติธรรมและศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชาติและสวัสดิการโดยทั่วๆ ไป ในสังคมประชาธิปไตย

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ มิว่าจะด้วยกรณีใดจะใช้ให้ขัดกับความมุ่งประสงค์และหลักการของสหประชาชาติมิได้ [28]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเขตจำนงของตนเองโดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรีรวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเสรี

2. ประชาชนทั้งปวงเพื่อจุดหมายปลายทางของตน อาจจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และทรัพยากรของตนอย่างเสรี โดยไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อพันธะกรณีใดๆ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันขึ้นอันหลักการแห่งประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่ากรณีใดๆ จะพรากประชาชนจากวิธีการดำรงชีวิตไม่ได้

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ รวมทั้งผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อการบริหารของอาณาเขตในภาวะทรัสตี และมิได้ปกครองตนเอง จะส่งเสริมให้สิทธิแห่งการกำหนดเขตจำนงของตนเองบรรลุผลเป็นความจริง และตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ภาค 2

ข้อ 2

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะเคารพ และให้ความมั่นใจแก่บุคคลทั้งปวงภายในอาณาเขตของตน และภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่ยอมรับแล้วในกติกาฉบับนี้โดยปราศจาก การเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าชนิดใดๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรืออื่นใดเผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

2. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรืออื่นใดในขณะนี้ รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอนอย่างสอดคล้องกับกระบวนการทางรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้ เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรืออื่นใดอันจะเป็นแก่การให้ได้สมดังสิทธิตามที่ ยอมรับไว้ในกติกาฉบับนี้

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้แต่ละรัฐรับที่จะ

(ก) ให้ความมั่นใจว่า บุคคลใดก็ตามที่สิทธิหรือเสรีภาพของตนยอมรับแล้ว ณ ที่นี้ ถูกล่วงละเมิด ย่อมมีทางบำบัดแก้ไขอย่างเป็นผลจริงจัง โดยมิพักต้องคำนึงแม้ว่าการล่วงละเมิดจะเกิดจากบุคคลปฏิบัติตามหน้าที่ก็ตาม

(ข) ให้ความมั่นใจว่าบุคคลใดก็ตามที่แสวงหาทางแก้ไขบำบัดดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจหรือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่นที่มีอำนาจตามที่กำหนดไว้ในระบบกฎหมายของรัฐ และจักต้องดำเนินการให้การบำบัดแก้ไขทางศาลบังเกิดผลเป็นไปได้

(ค) ให้ความมั่นใจว่า เมื่อได้ยอมรับบำบัด แก้ไขให้แล้ว เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจจะบังคับการให้เกิดผลจริงจังตามนั้น

ข้อ 5

1. บทบัญญัติในกติกาฉบับนี้ไม่อาจตีความในทางให้รัฐ กลุ่มบุคคลหรือบุคคลใด อนุมานเอาได้ว่าก่อให้เกิดสิทธิในอันที่จะกระทำกิจกรรม หรือปฏิบัติการใดอันมุ่งประสงค์ต่อการทำลายสิทธิหรือเสรีภาพประการใด ดังที่ยอมรับไว้แล้ว ณ ที่นี้ หรือเป็นการจำกัดตัดสิทธิยิ่งไปกว่าเท่าที่ได้บัญญัติไว้ในกติกาฉบับนี้

2. ย่อมไม่มีการจำกัดตัดทอนหรือทำให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิมนุษยชนขั้นมูลฐานใดๆ อันเป็นที่ยอมรับหรือปรากฏตามกฎหมาย อนุสัญญา ระเบียบหรือธรรมเนียมในรัฐภาคีใดแห่งกติกาฉบับนี้ โดยอ้างว่ากติกาฉบับนี้ไม่ได้ยอมรับสิทธิเช่นว่านั้น หรือยอมรับย่อหย่อนกว่านั้น

ภาค 3

ข้อ 6

1. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้

2. ในประเทศซึ่งยังไม่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตย่อมกระทำได้เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด ตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะทำผิดและต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติ

ต่อกติกาฉบับนี้ และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์ โทษเช่นนี้ว่าจะลงได้ ก็โดยคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาลที่มีอำนาจ

3. เมื่อมีการฆ่าผู้อื่นเป็นอาชญากรรมทำลายล้างเผาพันธุ์ ย่อมเป็นที่เข้าใจว่าข้อนี้มิได้ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ในอันที่จะหลีกเลี่ยงพันธะใดๆ อันพึงมีต่อบทบัญญัติแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทำลายล้างเผ่าพันธุ์

4. บุคคลใดที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ย่อมมีสิทธิขออภัยโทษหรือลดหย่อนผ่อนโทษตามคำพิพากษา การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ หรือการลดหย่อนผ่อนโทษจากคำพิพากษาให้ประหารชีวิต พึงมีได้ทุกกรณี

5. จะไม่มีการพิพากษาให้ประหารชีวิตในคดีอาชญากรรม ที่กระทำโดยบุคคลผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี และจะลงโทษนี้ต่อหญิงมีครรภ์มิได้

6. จะยกข้อนี้ขึ้นเป็นเหตุ เพื่อเหนี่ยวรั้งหรือขัดขวางการยกเลิกโทษประหารชีวิตในรัฐภาคีใดแห่งกติกาฉบับนี้มิได้

ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นเป็นเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. บุคคลผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และการแจ้งข้อหาอันใดเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

3. บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ย่อมต้องถูกนำตัวไปศาล หรือ เจ้าหน้าที่อื่นมีอำนาจทางกฎหมายโดยพลัน เพื่อนที่จะมีการใช้อำนาจทางตุลาการ และได้รับการพิจารณาคดีโดยในเวลาอันสมควรหรือมีการปล่อยตัว มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องคุมขังบุคคลผู้อยู่ระหว่างพิจารณาคดี แต่จะปล่อยชั่วคราวโดยอาจให้มีหลักประกันว่า จะกลับมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดีหรือในกรณีอื่นเป็นตามโอกาส จะกลับมารับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาระหว่างกระบวนการพิจารณาขั้นใดก็ได้

4. บุคคลใดที่ถูกลิดรอนเสรีภาพโดยการจับกุมหรือควบคุมตัว ย่อมมีสิทธิร้องเรียนต่อศาลเพื่อให้ศาลพิจารณาโดยมิชักช้าได้ถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมตัวผู้นั้น และหากมีการควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวได้

5. บุคคลใดที่ตกเป็นผู้ถูกจับหรือควบคุมตัวโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ข้อ 10

1. บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2. (ก) พึงจำแนกผู้ต้องหาว่ากระทำผิดจากผู้ต้องโทษ และพึงได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมแก่สถานะอันมิใช่เป็นผู้ต้องโทษ

(ข) พึงแยกตัวผู้ต้องหาว่ากระทำผิดที่เป็นเยาชนออกจากผู้ใหญ่ และนำตัวพิจารณาพิพากษาคดีให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. ระบบการราชทัณฑ์พึงประกอบด้วยการปฏิบัติต่อนักโทษ ด้วยความมุ่งหมายสำคัญที่จะให้มีการกลับเนื้อกลับตัวและการฟื้นฟูทางสังคม พึงจำแนกผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนจากผู้ใหญ่และได้รับการปฏิบัติตามความเหมาะสมแก่วัยและสถานะทางกฎหมาย

ข้อ 12

2. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนโดยเสรี

3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นย่อมไม่อาจถูกจำกัดตัดทอนอย่างหนึ่งอย่างใด เว้นแต่เป็นไปตามกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และสอดคล้องกับสิทธิอื่นๆ อันรับรองไว้แล้วในกติกาฉบับนี้

4. บุคคลจะถูกลิดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยพลการหาได้ไม่

ข้อ 13

คนต่างด้าวผู้อยู่ในดินแดนของรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้โดยชอบด้วยกฎหมาย จะถูกเนรเทศได้ก็โดยคำวินิจฉัยอันเป็นไปตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะชี้แจงแสดงเหตุผลคัดค้านคำสั่งเนรเทศและมีสิทธิที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ หรือบุคคล หรือคณะบุคคลที่ตั้งขึ้นเพื่อการนี้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและสิทธิที่จะมีทนาย เว้นแต่กรณีมีเหตุผลจำเป็นเพื่อความมั่นคงของชาติ เป็นประการอื่น

ข้อ 14

1. บุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาวากระทำผิดหรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หนังสือพิมพ์และสาธารณชนอาจถูกห้ามรับฟังและการพิจารณาคดีทั้งหมด หรือบางส่วนได้ ก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย หรือด้วยเหตุผลด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวของคู่กรณี หรือในกรณีศาลเห็นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษซึ่งการเป็นข่าวอาจทำให้กระทบต่อความยุติธรรม แต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือข้อพิพาททางแพ่งย่อมเป็นที่เปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อผลประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนพิจารณาคดีเกี่ยวด้วยข้อพิพาทเรื่องทรัพย์สินของคู่สมรสหรือการเป็นผู้ปกครองเด็ก

2. บุคคลทุกคนผู้ถูกหาว่ากระทำผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย

3. ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งบุคคลถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำอย่างเสมอภาคเต็มที่ดังต่อไปนี้

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งสภาพและข้อหาแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาโดยพลัน และละเอียดในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความได้ตามความประสงค์ของตน

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยปราศจากการชักช้าอย่างไม่เป็นธรรม

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือผ่านทางผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายตามที่เลือกหาเอง สิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบ สิทธินี้ถ้าไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายและสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมาย ซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยไม่คิดมูลค่า ถ้าบุคคลนั้นไม่อาจรับภาระจัดการได้เอง หากจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(จ) สิทธิที่จะถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน และขอให้หมายเรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขกับพยานฝ่ายตรงข้ามของตน

(ฉ) สิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยคิดมูลค่า หากไม่อาจเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้การปรักปรำตนเองหรือรับสารภาพผิด

4. ในกรณีผู้ที่กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน วิธีพิจารณาความให้เป็นไปโดยคำนึงถึงอายุและด้วยความประสงค์จะส่งเสริมการแก้ไขความประพฤติของบุคคลนั้น

5. บุคคลทุกคนที่ถูกลงโทษในความผิดอาญา ย่อมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์ลงโทษและคำพิพากษาต่อศาลสูงให้พิจารณาอีกครั้งตามกฎหมาย

ข้อ 16

บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับถือว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกสถานที่

ข้อ 17

1. บุคคลจะถูกแทรกสอดในความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานหรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่ และจะถูกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงเกียรติคุณโดยมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่เช่นกัน

2. บุคคลทุกคนสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอด หรือการลบหลู่ช่นว่านั้น

ข้อ 18

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธิรวมถึงเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา หรือความเชื่อถือและเสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตนในการสักการะบูชา การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมและการเผยแพร่ศาสนาไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในการประชาคมร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าในที่สาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวก็ตาม

2. บุคคลจะถูกบังคับการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เสรีภาพในการนับถือ หรือเลือกศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนหาได้ไม่

ข้อ 19

2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด

3. บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปศิลปะหรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์

4. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องเป็นโดยมีหน้าที่พิเศษและความรับผิดชอบจึงตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตัดทอนบางเรื่อง แต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรม

ข้อ 21

สิทธิในการร่วมประชุมโดยสงบย่อมเป็นที่ยอมรับ การจำกัดตัดทอนในการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่เป็นไปตามกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคง ของชาติ หรือความปลอดภัย สาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรมหรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นจะมีไม่ได้

ข้อ 22

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิมีเสรีภาพแห่งการสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้ง หรือเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

2. การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงขงอชาติหรือความปลอดภัยของสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองสาธารณสุขหรือศีลธรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ข้อนี้ย่อมไม่ห้าม การวางข้อจำกัดตัดทอนอันชอบด้วยกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ในกองทัพและตำรวจในการใช้สิทธินี้ของบุคคลเท่านั้น

ข้อ 24

1. เด็กทุกคนบ่อมมีสิทธิในมาตรการาต่างๆ เพื่อความคุ้มครองเท่าที่จำเป็นแก่สถานะแห่งผู้เยาว์ในส่วนของครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด

2. เด็กทุกคนย่อมมีหลักฐานทางทะเบียนทันทีที่ถือกำเนิดและย่อมได้รับการตั้งชื่อ

3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

ข้อ 25

พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาสโดยปราศจากความแตกต่างดังกล่าวไว้ในข้อ 2 และปราศจากข้อจำกัดตัดทอนอันไม่สมเหตุสมผล

(ก) ในอันที่จะมีส่วนในรัฐกิจโยตรงหรือผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี

(ข) ในอันที่จะออกเสียงหรือได้รับการเลือกตั้งในการเลือกตั้งตามโอกาสอย่างแท้จริงซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปและเสมอภาคและโดยการออกเสียงลงคะแนนลับ ซึ่งรองรับหลักการแสดงเจตนาอย่างเสรีของผู้ใช้สิทธิออกเลือกตั้ง

(ค) ในอันที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนบนรากฐานทั่วไปว่าด้วยความเสมอภาค

ข้อ 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้พึงมีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติใดๆ และให้หลักประกันคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและมีผลจริงจังเพื่อให้ปลอดจากการเลือกปฏิบัติอานเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่นๆ เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิดหรือสถานะอื่นๆ

ข้อ 27

ให้รัฐทั้งหลายซึ่งมีชนกลุ่มน้อยทางเผ่าพันธุ์ ศาสนาหรือภาษา บุคคลผู้เป็นชนกลุ่มน้อยดังกล่าวจะไม่ถูกปฏิเสธสิทธิในอันที่จะมีวัฒนธรรมของตนเอง ในอันที่จะนับถือและปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาหรือใช้ภาษาของตนเองภายในชุมชนร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ของชนกลุ่มน้อยด้วยกัน [29]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้นประชาชานกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมแกละวัฒนธรรมอย่างเสรี

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ รวมทั้งผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อการบริหารของอาณาเขตในภาวะทรัสตี และมิได้ปกครองตนเอง จะส่งเสริมให้สิทธิแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเองบรรลุผลเป็นความจริง และจะเคารพสิทธิ ตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ภาค 2

ข้อ 2

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะดำเนินการเป็นขั้นๆ ด้วยลำพังตนเองและโดยความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจและเทคนิค จนถึงขีดสูงสุดแห่งทรัพยากรที่มีให้ใช้ประโยชน์ได้ เพื่อให้สำฤทธิ์ผลอย่างก้าวไปข้างหน้าในการทำให้สิทธิซึ่งรับรองไว้ในกติกาฉบับนี้ บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ โดยปัจจัยทั้งหลายที่เหมาะสม รวมทั้งการวางมาตรการทางกฎหมายโดยเฉพาะด้วย

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกันให้สิทธิ ซึ่งกำหนดไว้ในกติกาฉบับนี้ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติชนิดใดๆ ที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมืองหรือทางอื่นชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาดั่งเดิม ทรัพย์สิน กำหนด หรือสถานะอื่นๆ

3. ประเทศกำลังพัฒนา โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและเศรษฐกิจแห่งชาติตนตามควร อาจพิจารณากำหนดว่าจะประกันสิทธิของทางเศรษฐกิจซึ่งรับรองไว้ในกติกาฉบับนี้แก่ผู้ที่ไม่ใช่คนชาติเพียงใด

ข้อ 3

บรรดารัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกันสิทธิเท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิงให้มีสิทธิทั้งปวงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังที่ได้ระบุไว้ในกติกาฉบับนี้

ข้อ 4

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า ในการได้สิทธิซึ่งรัฐบัญญัติให้ตามกติกาฉบับนี้ รัฐอาจควบคุมสิทธิดังกล่าวได้แต่ด้วยการจำกัดโดยกำหนดแห่งกฎหมาย ตราบเท่าที่จะสอดคล้องกับลักษณะของสิทธิเหล่านี้ และเพื่อความมุ่งประสงค์ในการส่งเสริมสวัสดิการโดยทั่วๆ ไปในสังคมประชาธิปไตย

ข้อ 5

1. ข้อความต่างๆ ตามกติกาฉบับนี้ไม่เป็นช่องที่จะแปลโดยนัยว่าให้สิทธิใดๆ แก่รัฐ กลุ่มชนหรือบุคคลใดๆ ที่จะประกอบกิจกรรมหรือการกระทำใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและเสรีภาพใดๆ บรรดาที่ได้รับรองไว้ในที่นี้ หรือการจำกัดขอบเขตเกิดกว่าบทบัญญัติในกติกาฉบับนี้

2. การจำกัดตัดทอนหรือการทำความเสื่อมเสียแก่สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานใดๆ ที่ได้รับรองหรือมีอยู่ในประเทศใดๆ ตามกฎหมาย อนุสัญญา ข้อบังคับหรือธรรมเนียมจะกระทำโดยเหตุว่ากติกาฉบับนี้มิได้รับรองสิทธิดังกล่าวหรือแม้รับรองแต่อยู่ในขอบเขตที่น้องกว่ามิได้

ภาค 3

ข้อ 6

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิที่จะทำงาน ซึ่งรวมทั้งสิทธิของทุกคนในโอกาสที่จะหาเลี้ยงชีพโดยงานซึ่งตนเลือกหรือรับอย่างเสรี และจะดำเนินขั้นตอนอานเหมาะสมที่จะพิทักษ์สิทธินี้

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้จะต้องดำเนินเพื่อนให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ให้รวมถึงการแนะแนวทางเทคนิคและอาชีวะตลอดจนรายการฝึกอบรม นโยบายและเทคนิคที่จะบรรลุผลสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างคงเส้นคงวาตลอดจนการจ้างงานที่เต็มเวลาและส่งผลภายใต้สภาวะซึ่งมุ่งพิทักษ์เสรีภาพขั้นพื้นฐานทางการเมืองและทางเศรษฐกิจปัจเจกบุคคล

ข้อ 7

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน ที่จะมีภาวะการทำงานยุติธรรมและเอื้อประโยชน์ ซึ่งให้ประกัน โดยเฉพาะ :

(ก) รายได้อันธรรมให้ผู้ทำงานทั้งหมดอย่างน้อยที่สุดจะมี

1. ค่าจ้างที่เป็นธรรมและรายได้เท่ากันสำหรับงานทีมีคุณค่าเท่ากัน โดยไม่จำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ โดยเฉพาะหญิงจะได้รับประกันสภาวะการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าชายให้ได้เงินเท่ากันสำหรับงานเท่ากัน

2. ความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรสำหรับตนและ ครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้

(ข) สภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกพลานามัย

(ค) โอกาสเท่ากันสำหรับทุกคน ที่จะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในระดับสูงขึ้นที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้ข้อพิจารณาใดๆ นอกจากอาวุโสและความสามารถ

(ง) การพักผ่อน เวลาว่าง และการจำกัดเวลาทำงานที่ชอบด้วยเหตุผลและวันหยุดครั้งคราวที่ได้รับค่าตอบแทน รวมทั้งรายได้สำหรับวันหยุดทางการด้วย

ข้อ 8

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะประกัน

(ก) สิทธิของทุกคนที่จะก่อตั้งสหภาพแรงงาน และเข้าร่วมสหภาพแรงงานตามที่ตนเลือกโดยอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ขององค์การที่เกี่ยวข้องนั้น เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผลประโยชน์ของตนทางเศรษฐกิจและสังคม การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้จะกระทำไม่ได้นอกจากที่ได้กำหนดไว้โดยกฎหมายและซึ่งจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

(ข) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะจัดตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์แห่งชาติ และสิทธิของตั้งสหพันธ์หรือสมาพันธ์ดังกล่าวที่จะก่อตั้งหรือเข้าร่วมกับองค์การสหภาพแรงงานระหว่างประเทศ

(ค) สิทธิของสหภาพแรงงานที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเสรีโดยไม่อยู่ภายใต้การจำกัดใด นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในกำหมายที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชนเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

(ง) สิทธิที่จะหยุดงาน หากว่าได้ปฏิบัติตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

2. บทบัญญัติในข้อนี้ไม่ห้ามการกำหนดข้อจำกัดตัดทอน การใช้สิทธิเหลานี้โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ที่เป็นทหารหรือตำรวจ หรือฝ่ายบริหารของรัฐ

3. ข้อความต่างๆตามบทบัญญัตินี้มิได้ให้อำนาจแก่รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ. 1948 ซึ่งว่าด้วยเสรีภาพในการสมาคมและการคุ้มครองสิทธิที่จะร่วมแรงร่วมใจที่จะใช้มาตรการกฎหมายซึ่งอาจทำให้เสื่อมเสียหรือใช้กฎหมายไปในทางที่อาจจะทำให้เสื่อมเสียหลักประกันซึ่งบัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับนั้น

ข้อ 9

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในสวัสดิการสังคม ตลอดจนการประกันสังคม

ข้อ 10

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า

2. มารดาควรได้รับความคุ้มครองพิเศษระหว่างเวลาอันควรในระยะก่อน หรือบุตรเกิดในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวมารดาซึ่งมีงานทำควรได้รับอนุญาตให้ลาโดยไม่รับเงิน หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ

3. มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษควรจัดเพื่อเด็กและผู้เยาว์ทั้งหมด โดยไม่เลือกปฏิบัติเพราะสาเหตุความเป็นพ่อแม่หรือเงื่อนไขอื่นๆ เด็กและผู้เยาว์ควรได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การจ้างให้ทำงานต่อศีลธรรมหรือสุขภาพ หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือน่าจะขัดขวางการเจริญเติบโตตามปกติของเด็ก ควรถูกลงโทษได้ตามกฎหมายรัฐควรจำกัดอายุขั้นต่ำ ซึ่งการว่าจ้างแรงงานจะทำไม่ได้ ละลงโทษได้โดยกฎหมาย

ข้อ 11

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ ตลอดจนสภาวะการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริง โดยการรับรองความสำคัญของการร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมที่เสรี

4. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ โดยการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคนที่จะปลอดจากความหิวโหย จะดำเนินมาตรการด้วยตนเองและโดยความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมทั้งโครงการเฉพาะซึ่งจำเป็น

(ก) เพื่อทำให้วิธีการผลิต การเก็บรักษาและการแบ่งสรรอาหารดีขึ้นโดยใช้ความรู้ทางเทคนิคและทางวิทยาศาสตร์อย่างเต็มที่ โดยการเผยแพร่ความรู้ หลักการแห่งโภชนาการและโดยการพัฒนาหรือการปฏิรูประบบแบ่งปันที่ดินในทางที่จะสัมฤทธิ์ผลการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

(ข) โดยคำนึงถึงปัญหาของประเทศสั่งอาหารเข้าและส่งอาหารออก เพื่อประกันการ แบ่งสรรอุปสงค์อาหารโลกอย่างเท่ากันตามสัดส่วนความต้องการ

ข้อ 12

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีมาตรฐานแห่งสุขภาพทั้งทางกายและทางใจดีที่สุดเทาที่จะทำได้

2. ขั้นตอนในการดำเนินการโดยรัฐภาคีแห่งกติกาปัจจุบัน เพื่อนให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างาเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อ

(ก) การหาหนทางลดอัตราการตายของทารกก่อนคลอด และของเด็กแรกเกิดและการพัฒนาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของเด็ก

(ข) การบำรุงอนามัยทุกๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น

(ค) การป้องกัน บำบัดและควบคุมโรคระบาด โรคประจำถิ่น โรคจากการประกอบอาชีพและโรคอื่นๆ

(ง) การสร้างสภาวะ ที่ให้ประกันบริการทางแพทย์ และการดูแลเอาใจใส่รักษาพยาบาลในกรณีเจ็บป่วย

ข้อ 13

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในการศึกษารัฐภาคีตกลงว่าการศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์และความรู้สึกในศักดิ์ศรีอย่างเต็มที่ และจะทวีความเคารพต่อสิทธิ มนุษยชนและขั้นพื้นฐาน ทุกฝายตกลงกันต่อไปอีกว่า การศึกษาจะทำให้ทุกคนเข้าร่วมได้ในสังคมเสรีอย่างแท้จริง จะส่งเสริมความเข้าใจ ความอดกลั้นและ มิตรภาพระหว่างชาติทั้งหลายและกลุ่มเชื้อชาติ ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มศาสนาทั้งหมด และสานต่อกิจกรรมของสหประชาชาติในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

2. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองรับรองว่าเพื่อให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่

(ก) การศึกษาขั้นประถมให้เป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบให้เปล่า

(ข) การศึกษาขั้นมัธยมในรู้แบบต่างๆ รวมทั้งการศึกษามัธยมเทคนิคและอาชีวะให้จัดขึ้นโดยทั่วๆ ไป และเปิดให้ทุกคนโดยวิธีการที่เหมาะสมทุกๆ ทางและเฉพาะอย่างยิ่งในการแนะนำที่ก้าวหน้าอันเกี่ยวกันการศึกษาแบบให้เปล่า

(ค) การศึกษาขั้นสูงให้เปิดเท่ากันกับทุกคนบนพื้นฐานของสติปัญญา โดยวิธีการเหมาะสมทุกทาง และเฉพาะอย่างยิ่งโดยการแนะนำที่ก้านหน้าอันเกี่ยวกับการศึกษาแบบให้เปล่า

(ง) การศึกษาขั้นพื้นฐานให้สนับสนุนหรือเสริมทวีให้เข้มข้นมากที่สุด

(จ) การพัฒนาระบบโรงเรียนทุกระดับให้ติดตามอย่างเข้มแข็ง ระบบเงินกองทุนวิจัยที่เพียงพอให้ดูแลจัดตั้งขึ้น สภาพทางวัตถุของผู้สอนต้องได้รับการดูให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครองตามกฎหมาย ในกรณีที่มี ในการเลือกโรงเรียนสำหรับเด็กๆ นอกเหนือไปจากที่ได้จัดไว้โดยเจ้าหน้าที่ทางการ ซึ่งไปเป็นตามการศึกษาขั้นต่ำที่ได้กำหนดและรับรองโดยรัฐและเพื่อประกันการศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมของเด็กๆ ตามที่ตนเชื่อถือ

4. ภายใต้บังคับการปฏิบัติตามหลักการทีได้กำหนดไว้ในวรรค 1 ของข้อนี้โดยตลอดและ ต่อข้อกำหนดว่าการศึกษาซึ่งจัดให้สถาบันและจะต้องดำเนินการมาตรฐานขั้นต่ำเช่น ที่อาจบัญญัติไว้โดยรัฐ ข้อความไม่ว่าส่วนใดของข้อนี้จะแปลไปทางก้าวก่ายเสรีภาพของปัจเจกชนหรือองค์กรที่จะจัดตั้งหรือดำเนินการศึกษาของสถาบันไม่ได้

ข้อ 14

รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกาฉบับนี้ ณ เวลาเข้าร่วมเป็นภาคี ซึ่งยังไม่สามารถจัดให้มีการประถมศึกษาภาคบังคับแบบให้ให้เปล่าในเมืองสำคัญหรือดินแดนอื่นๆ ภายใต้ดุลอาณา รับว่าภายในเวลา 2 ปี จะหาทางและจัดทำแผนปฏิบัติโดยละเอียดเพื่อการอนุวัติหลักการโดยวิธีก้าวหน้าที่จะให้การศึกษาภาคบังคับเป็นสิ่งที่ให้เปล่าสำหรับทุกคนในจำนวนปีทีสมควร ซึ่งจะกำหนดไว้ในแผน

ข้อ 15

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน

(ก) ที่จะใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรม

(ข) ที่จะได้รับประโยชน์แห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการประยุกต์

(ค) คนที่จะได้รับประโยชน์จากความคุ้มครองประโยชน์ทางด้านศีลธรรมและทางวัตถุอันเป็นผลจากการผลิตทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปะซึ่งตนเป็นเจ้าของ

2. ขั้นตอนซึ่งรัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ จะดำเนินเพื่อนทำให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริงอย่างเต็มที่ให้รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อนการอนุรักษ์ และการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมด้วย

ภาค 4

ข้อ 16

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับที่จะเสนอรายงาน ตามที่กำหนดไว้ในภาคนี้แห่งกติกา อันเกี่ยวกับมาตรการที่ตนจัดทำขึ้น ตลอดจนความก้าวหน้าที่ได้ดำเนินไปเพื่อบรรลุถึงการปฏิบัติให้เป็นไปตามสิทธิที่รับรองไว้ ณ ที่นี้

ข้อ 18

เพื่อดำเนินความรับผิดชอบภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติอันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานคณะรัฐมนตรีเศรษฐกิจและสังคมอาจทำข้อตกลงกับทบวงการชำนัญพิเศษในเรื่องการเสนอรายงานการก้าวหน้าที่ได้ทำไปเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้ที่อยู่ภายในของเขตแห่งกิจกรรมของตนรายงานเหล่านี้อาจจะรวมรายละเอียดของคำตัดสินและคำแนะนำเกี่ยวกับอนุวัติการซึ่งได้ทำไปโดยองค์กรซึ่งมีอำนาจของตน [30]

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

การเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Discrimination against women) หมายถึง การแบ่งแยก (distinction) การกีดกัน (exclusion) หรือ การกำกัด (restriction) ใดๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลาย หรือทำให้เสื่อมเสียการยอมรับการได้อุปโภคหรือใช้สิทธิโดยสตรีโดยไม่เลือกสถานภาพด้านการสมรส บนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง หรือด้านอื่นๆ

ข้อ 11

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้านการจ้างงานเพื่อจะประกันสิทธิอันเดียวบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีโดยเฉพาะ

(ก) สิทธิที่จะทำงานในสถานะเป็นสิทธิอันจะพึงแบ่งแยกมิได้ของมนุษย์

(ข) สิทธิในโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน รวมทั้งการใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกเดียวกันเรื่องของการจ้างงาน

(ค) สิทธิในการเลือกอาชีพและการทำงานอย่างเสรี สิทธิการเลื่อนตำแหน่ง ความปลอดภัยในการทำงาน และผลประโยชน์ รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริการและสิทธิที่จะ

ได้รับฝึกและการฝึกซ้ำด้านอาชีพ รวมทั้งภาวะกา รเป็นผู้ฝึกงานการฝึกและการฝึกซ้ำด้านอาชีพในระดับสูง

(ง) สิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกันรวมทั้งผลประโยชน์และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันเกี่ยวกับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกันรวมทั้งความเสมอภาคของการปฏิบัติในการวัดผลคุณภาพของงาน

(จ) สิทธิที่จะได้รับประกันสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของการเกษียณอายุ ตกงาน ป่วย ทุพพลภาพ และวัยชรา รวมทั้งการหมดสมรรถนะที่จะทำงานรวมถึงสิทธิในการรับเงินค่าจ้างขณะพักงาน

(ฉ) สิทธิที่จะได้คุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยและสภาพการทำงานต่างๆ รวมทั้งการให้ความปลอดภัยกับการทำหน้าที่ด้านการมีบุตรสืบสกุล

2. เพื่อที่จะป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยเหตุผล อันเนื่องมาจากการแต่งงานหรือความเป็น เพศมารดาและเพื่อป้องกันอันแท้จริงของสตรีในการที่จะทำงาน รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสม

(ก) เพื่อห้ามภายใต้การบังคับใช้ของข้อห้ามต่างๆ ไม่ให้มีการปลดเพราะเหตุแห่งการตั้งครรภ์หรือการคลอดบุตรและการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสถานภาพในการแต่งงาน

(ข) เพื่อริเริ่มให้มีการลดคลอดบุตรโดยได้รับค่าจ้าง หรือได้ผลประโยชน์ทางสังคมที่เปรียบเทียบได้โดยไม่สูญเสียการงานเดิม อาวุโสในการทำงานหรือเงินช่วยเหลือสังคม

(ค) เพื่อกระตุ้นให้มีบริการสังคมอันเป็นตัวสนับสนุนที่จำเป็น เพื่อที่จะช่วยเหลือให้บิดามารดาสามารถรวมข้อผูกพันทางครอบครัวเข้ากับความรับผิดชอบในการงาน และการเข้าร่วมในกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยผ่านการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาขอบข่ายของ
สวัสดิการของการเลี้ยงดูเด็ก

(ง) ให้มีการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สตรี อยู่ระหว่าตั้งครรภ์ในการทำงานทุกรูปแบบ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายแก่สตรีเหล่านั้น

3. บทบัญญัติของกฎหมายด้านการคุ้มครองที่เกี่ยวกับเรืองต่างๆ ที่มีอยู่ในข้อนี้จะได้รับการพิจารณาเ ป็นครั้งคราวในแง่ของความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะได้รับการแก้ไขยกเลิก หรือขยาย เท่าที่จำเป็น

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านอื่นๆ ของการเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะให้ได้สิทธิอันเดียวกัน บนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะได้ผลประโยชน์ด้านครอบครัว

(ข) สิทธิที่จะได้กู้ยืมจากธนาคาร การจำนอง และสินเชื่อด้านการเงินในรูปอื่นๆ

(ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมทุกอย่าง

ข้อ 16

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ในการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องทั้งปวงที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีจะประกัน

(ก) สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส

(ข) สิทธิเช่นเดียวกันในการเลือกคู่สมรสอย่างอิสระ และการทำการสมรสอย่างอิสระและด้วยความยินยอมพร้อมใจเท่านั้น

(ค) สิทธิและความรับผิดขอบเช่นเดียวกันในระหว่าการสมรสและการขาดจากการสมรส

(ง) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในฐานะบิดามารดา โดยไม่คำนึงถึงสถานะในการสมรสของตน ในเรื่องที่เกี่ยวกับบุตรของตน ในทุกกรณี ผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(จ) สิทธิเช่นเดียวกันในการตัดสินใจอย่างอิสระ และมีความรับผิดชอบในจำนวนบุตรและระยะห่างในการมีบาตรของตน และให้เข้าถึงข้อสนเทศการศึกษา และวิธีที่จะให้สตรีเหล่านั้นใช้สิทธิเหล่านี้ได้

(ฉ) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในเรื่องการปกครองบุตร และการปกป้องบุตร การได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตร และการรับบุตรบุญธรรม หรือสถาบันที่คล้ายคลึง ซึ่งมีแนวความคิดเหล่านี้อยู่ในกฎหมายภายใน ในทุกกรณี ผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(ช) สิทธิส่วนตัวเช่นเดียวกันในสถานะสามีและภรรยา รวมถึงสิทธิในการเลือกใช้นามสกุล และการประกอบอาชีพ

(ซ) สิทธิเช่นเดียวกันสำหรับคู่สมรสทั้งสองในส่วนที่เกี่ยวกับเป็นเจ้าของ การได้มา การจัดการ การดำเนินการ การอุปโภค และการจำหน่ายทรัพย์สิน ไม่ว่าจะไม่คิดมูลค่าหรือเพื่อตีราคาเป็นมูลค่าก็ตาม

2. การรับหมั้นและการแต่งงานของเด็กจะไม่มีผลทางกฎหมาย และการปฏิบัติการที่จำเป็นทั้งปวง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายจะต้องกระทำขึ้นเพื่อระบุอายุขั้นต่ำของการแต่งงานและให้บังคับให้มีการจดทะเบียนสมรส ณ ที่ทำการจดทะเบียนของทางราชการ [31]

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อ 5

รัฐภาคีจะเคารพต่อความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของบิดามารดา หรือของสมาชิกของ ครอบครัวขยาย หรือชุมชนซึ่งกำหนดไว้โดยขนบธรรมเนียมในท้องถิ่น หรือของผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กตามกฎหมายในอันที่จะให้แนวทางและการแนะแนวตามที่เหมาะสมในการใช้ สิทธิของเด็กตามที่อนุสัญญานี้ให้การรับรอง ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก

ข้อ 6

1. รัฐภาคียอมรับว่า เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต

2. รัฐภาคีจะประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอด และการพัฒนาของเด็ก

ข้อ 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านั้นตามกฎหมายภายในและพันธะกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ในตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสภาวะไร้สัญชาติ

ข้อ 8

1. รัฐภาคีที่จะเคาร พสิทธิของเด็ก ในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้รวมถึงสัญชาติและความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตนตามที่กฎหมายรับรอง โดยปราศจากการแทรกแซงที่มิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ 13

1. เด็กจะมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะ โดยไม่ถูกจำกัดโดยเขตแดน ไม่ว่าจะโดยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะหรือผ่านสื่ออื่นใดตามที่เด็กเลือก

2. การใช้สิทธิดังกล่าวนี้ อาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการ แต่ข้อจำกัดเหล่านี้ต้องเป็นข้อจำกัดเช่น ที่บัญญัติตามกฎหมายและเช่นที่จำเป็นเท่านั้น

ข้อ 14

1. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิของเด็ก มีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา

2. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย ในกรณีที่เหมาะสมในอันที่จะให้แนวทางแก่เด็กในการใช้สิทธิของตน ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก

ข้อ 15

2. ไม่อาจมีการจำกัดการใช้สิทธิเหล่านี้ นอกเหนือที่กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับกฎหมาย และที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของมั่นคงแห่งชาติหรือความปลอดภัยของประชาชน ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองด้านสาธารณสุขหรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น

ข้อ 16

1. เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือตอบโต้ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติ และชื่อเสียง

2. เด็กมีสิทธิได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายจากการแทรกแซงหรือการกระทำดังกล่าว

ข้อ 25

รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็ก ผู้ซึ่งได้รับการจัดโดยหน่วยงานที่มีอำนาจให้ไปได้รับการ ดูแลการคุ้มครองหรือการบำบัดรักษาสุขภาพ ทั้ง ทาง ร่างกายหรือจิต ในอันที่จะได้รับการทบทวนการ บำบัดรักษาที่ให้แก่เด็กเป็นระยะๆ ตลอดจนสภาวะแวดล้อม อื่นทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดดังกล่าว

ข้อ 26

2. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม รวมถึงการประกันภัยทางสังคม และจะดำเนินมาตรการที่จำเป็น เพื่อให้สิทธินี้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

ข้อ 27

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก

2. บิดามารดาหรือผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็ก มีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะจัดหาสภาพความเป็นอยู่ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาของเด็ก ทั้งนี้ ตามความสามารถและกำลังทางการเงินของบุคคลเหล่านั้น

3. ตามสภาวะและกำลังความสา มารถของประเทศ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะให้ความช่วยเหลือบิดามารดา และผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กในการดำเนินการตามสิทธินี้ และในกรณีที่จำเป็นรัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุและแผนงานสนับสนุน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านโภชนาการ เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย

ข้อ 28

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน

ข้อ 31

2. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีการพักและพักผ่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นทางสันทนาการที่เหมาะสมตามวัยของเด็กและการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

ข้อ 32

2. รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและจากการทำงานใดที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตรายหรือที่ขัดขวางการศึกษาของเด็กหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือการพัฒนาทางร่างกายสมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก

ข้อ 37

รัฐภาคีประกันว่า

(ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการการจับกุมกักขัง หรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้นและให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

(ค) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ จะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือตอบโต้และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

(ง) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินเช่นว่า

ข้อ 40

2. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึง อายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคม และการมีบทบาท เชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม [32]

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา

ข้อ 1

1. สิทธิในการพัฒนา เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งซึ่งไม่อาจพรากโอน ซึ่งโดยอาศัยเหตุนี้คนทุกคนและประชาชนทั้งมวล จึงชอบจะเข้าร่วมมีบทบาทและชอบจะได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันจะทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งมวล เกิดสัมฤทธิ์อย่างเต็มเปี่ยม

2. สิทธิมนุษยชนในการพัฒนา ยังหมายถึง การเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยมแห่งสิทธิของบรรดาประชาชนในการกำหนดวิธีชีวิตของตนเอง ซึ่งรวมถึงการใช้สิทธิที่ไม่อาจพรากโอนของพวกเขาเต็มที่ตามอธิปไตย เหนือความมั่งคั่งและทรัพยากรธรรมชาติทั้งมวลของเขา ทั้งนี้โดยขึ้นกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทั้งสองฉบับ

ข้อ 2

1. คน เป็นประเด็นศูนย์กลางในการพัฒนาและควรเป็นผู้เข้าร่วมที่กระตือรือร้นและเป็นผู้รับประโยชน์จากสิทธิในการพัฒนา

2. มนุษย์ทั้งมวล เป็นเอกเทศและร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนา ทั้งนี้โดยพิจารณาจากความจำเป็น ในการต้องให้ความเคารพเต็มที่ต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพวกเขาและต่อหน้าที่ของพวกเขาต่อชุมชน ซึ่งเพียงประการนี้ ย่อมเป็นประกันการบรรลุความเป็นมนุษย์ที่เสรีและสมบูรณ์ และดังนั้นมนุษย์ทั้งมวลควรส่งเสริมและคุ้มครองระเบียบที่เหมาะสมทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา

3. รัฐทั้งมวล มีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการพัฒนาแห่งชาติอันเหมาะสม ซึ่งมีความสม่ำเสมอในการมุ่งยกระดับความผาสุกของประชากรทั้งมวลและปัจเจกชนทั้งมวล บนพื้นฐานที่พวกเขามีส่วนรวมอย่างกระตือรือร้น เสรี และมีความห มายในการพัฒนา รวมทั้งในการกระจายอย่างเป็นธรรมแห่งผลประโยชน์จากการพัฒนา

ข้อ 3

1. รัฐทั้งมวล มีความรับผิดชอบขั้นต้นในการสร้างเงื่อนไขแห่งชาติและสากลที่เอื้ออำนวยให้สิทธิในการพัฒนาเกิดสัมฤทธิ์ผล

2. สิทธิในการพัฒนาจะเกิดสัมฤทธิ์ผล ต่อเมื่อมีการเคารพอย่างเต็มเปี่ยมต่อหลักการกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตร และต่อเมื่อมีการร่วมมือในหมู่รัฐต่างๆ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ

3. รัฐทั้งมวล มีหน้าที่ร่วมมือกัน เพื่อให้ประกันการพัฒนาและขจัดอุปสรรคการพัฒนา ดังนั้น รัฐทั้งมวล จึงควรตระหนักถึงสิทธิของทุกรัฐและปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตน ในลักษณะ ส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจใหม่ในสากลบนพื้นฐานความเสมอภาคแห่งอธิปไตย การพึ่งพากันและกัน ผลประโยชน์ร่วมกัน และการร่วมมือในหมู่รัฐทั้งมวล รวมทั้งในลักษณะสนับสนุนให้ปฏิบัติตามและให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในบรรดาสิทธิมนุษยชน

ข้อ 9

1. สิทธิในการพัฒนาทุกประการ ตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาปัจจุบัน แบ่งแยกไม่ได้และและพึ่งพากันและกัน ด้วยเหตุนี้ สิทธิในการพัฒนาแต่ละประการจึงควรได้รับการพิจารณาในบริบทรวม

ข้อ 10

มาตรการต่างๆ ควรถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้ประกัน แก่การใช้อย่างเต็มที่ และแก่การส่งเสริมอย่างก้าวหน้า เรื่องสิทธิในการพัฒนา รวมทั้งเพื่อให้ประกัน แก่การก่อตั้ง การรับเอา และการปฏิบัติตามนโยบาย บทบัญญัติกฎหมาย และมาตรการอื่นใด ในระดับประเทศและระหว่า ง ประเทศ [33]

ปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ

ส่วนที่ 1

ข้อ 2 ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยเหตุแห่งสิทธินี้ ประชาชนย่อมมีอิสระในการกำหนดสถานะทางการเมืองของพวกตน และมีอิสระในการแสวงหาการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของพวกตนได้อย่างเสรี

โดยคำนึงถึงสถานการณ์เฉพาะของประชาชนที่อยู่ภายใต้อาณานิคมหรือภายใต้รูปแบบอื่นของครอบงำจากภายนอกหรือการครอบครองจากต่างชาติ ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วย

สิทธิมนุษยชนยอมรับต่อสิทธิของประชาชนที่จะกระทำการใด ด้วยความชอบธรรมอันสอดคล้องกับกฎบัตร สหประชาชาติ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ซึ่งสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองอันเป็นสิทธิที่มิอาจพรากโอนให้แก่กันได้ ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนเห็นว่า การปฏิเสธสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขอเน้นถึงความสำคัญในการทำให้สิทธินี้เกิดสัมฤทธิ์ผลขึ้นอย่างจริงจัง

ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยความสัมพันธ์ฉันท์มิตรและความร่วมมือในหมู่นานาประเทศที่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ สิ่งนี้ไม่ควรถูกแปรเจตนาให้เป็นการมอบอำนาจหรือสนับสนุนการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นการตัดรอนหรือลดคุณค่าทั้งหมด หรือบางส่วนต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของเขตแดนหรือความเป็นหนึ่งเดียวทางการเมืองของอธิปไตยและความเป็นเอกราชแห่งรัฐ ที่จะกระทำการอันสอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิอันเท่าเทียมกันและสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองของประชาชน อันจักเป็นการยึดครองรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหลายซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนอันมิอายมีการแบ่งแยกใดๆ

11. สิทธิในการพัฒนาได้รับการปฏิบัติได้สมบูรณ์ เพื่อบรรลุเพื่อความต้องการด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตระหนักว่า การทิ้งสารพิษ วัตถุอันตราย และของเสีย อย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการคุกคามที่รุนแรงต่อสิทธิมนุษยชนในการที่จะดำรงชีวิตอยู่และสุขภาพของตน [34]

“สิทธิ”สตรีตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

1. ภูมิหลัง

สหประชาชาติได้ตระหนักว่าปัญหาจากการที่สถานภาพของผู้หญิงในประเทศต่างๆ มักจะด้อยกว่าสถานภาพของชายนั้น มีสาเหตุหลักประการหนึ่งมาจากการที่ผู้หญิงถูกกีดกันในเรื่องต่างๆ บรรดาประเทศต่างๆ จึงได้มีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – CEDAW) ขึ้นโดยข้อมติที่ 34/180 เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2522 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2534 ปัจจุบันนี้มีประเทศที่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้แล้ว 161 ประเทศ (ข้อมูลเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2540)

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 โดยได้ตั้งข้อสงวนไว้ 7 ข้อ ดังนี้

ข้อ 7 เรื่องความเสมอภาคทางการเมืองและการรับตำแหน่งราชการ

ข้อ 9 การถือสัญชาติของบุตร

ข้อ 10 ความเสมอภาคทางการศึกษา

ข้อ 11 สิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน

ข้อ 15 การทำนิติกรรม

ข้อ 16 ความเสมอภาคในครอบครัว

ข้อ 29 การตีความและการระงับข้อพิพาท

ต่อมาเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2539 ไทยได้เพิกถอนข้อสงวนต่อข้อ 7 ข้อ 9 ข้อ 10 ข้อ 11 และข้อ 15 ดังนั้น ในปัจจุบันไทยยังคงมีข้อสงวนต่อข้อ 11 และข้อ 29 เท่านั้น

2. สาระสำคัญ

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 30 ข้อบท โดยแบ่งเป็น 6 ภาค ในภาค 1 – 4 (ข้อ 1 – 6) ของอนุสัญญาฯ ได้ บัญญัติถึงพันธกรณีของรัฐในการดำเนินมาตรการต่างๆ ในการประกันสิทธิและเสรีภาพของสตรี ภาค 5 (ข้อ 17 – 22) กล่าวถึงคณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Committee on the Elimination of Discrimination against Women) และกลไกในการตีความการปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐภาคี และภาค 6 (ข้อ 23 – 30) เป็นบทสุดท้าย ซึ่งกล่าวถึงการลงนาม การให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา ฯลฯ

3. สาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการประกันในอนุสัญญา

สาระสำคัญของอนุสัญญาอาจจะสรุปได้ดังนี้

3.1 ห้ามไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติ

อนุสัญญาฯ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การเลือกปฏิบัติ” ไว้ว่าหมายถึง การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดใดๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผล หรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียต่อการยอมรับ การได้อุปโภคหรือการใช้สิทธิโดยสตรี บนพื้นฐานความเสมอภาคของบุรุษและสตรีของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมืองหรือด้านอื่นๆ ทั้งนี้ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพด้านการสมรส (ข้อ 1) และกำหนดให้รัฐภาคีประกันสิทธิและเสรีภาพในเรื่องต่างๆ ของสตรี โดยใช้มาตรการทางนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ และมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (ข้อ 2)

3.2 สิทธิในด้านการเมือง

สตรีมีสิทธิต่างๆ ในด้านการเมือง เช่น สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง การลงประชามติ การได้รับเลือกตั้ง การวางนโยบาย การเข้าร่วมในองค์การและสมาคม รวมทั้งการเป็นผู้แทนรัฐบาลในระดับระหว่างประเทศ และเข้าร่วมงานขององค์การระหว่างประเทศ โดยเสมอภาคกับบุรุษ

3.3 สิทธิทางพลเมือง

อนุสัญญาได้รับรองสิทธิสตรีให้มีสิทธิทางพลเมืองเช่นเดียวกับบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นถึง

(ก) เสรีภาพจากการถูกแสวงประโยชน์

รัฐจะต้องดำเนินมาตรการต่างๆ รวมทั้งมาตรการด้านกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้า และการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณีของสตรีและเด็ก (ข้อ 6)

(ข) สัญชาติ

สตรีมีความเสมอภาคกับบุรุษในการได้มา เปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน รวมทั้งในเรื่องเกี่ยวกับสัญชาติของบุตรด้วย (ข้อ 9)

(ค) ความเสมอภาคทางกฎหมาย

สตรีมีความเสมอภาคกับบุรุษในทางกฎหมายและมีความสามารถทางกฎหมาย เช่น ในการทำสัญญา การจัดการทรัพย์สิน การเลือกถิ่นที่อยู่และภูมิลำเนา ฯลฯ เช่นเดียวกับบุรุษ (ข้อ 15)

(ง) สิทธิในทรัพย์สิน

สามีและภรรยามีสิทธิเท่าเทียมกันในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นเจ้าของ การได้มา การจัดการ การดำเนินการ การอุปโภค และการจำหน่ายทรัพย์สิน (ข้อ 16)

3.4 สิทธิทางเศรษฐกิจ

สตรีและบุรุษมีความเสมอภาคกันในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการจ้างงาน เช่น สิทธิในการทำงาน สิทธิในการได้เลื่อนตำแหน่ง สิทธิในการได้รับผลประโยชน์ ผลตอบแทนที่เท่าเทียมกัน ฯลฯ (ข้อ 11) รวมทั้งความเสมอภาคกันในเรื่องสิทธิที่จะได้ผลประโยชน์ด้านครอบครัว การกู้ยืมจากธนาคาร การจำนองและสินเชื่อด้านการเงินรูปอื่นๆ (ข้อ 13)

นอกจากนี้ สตรีในชนบทยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐในด้านต่างๆ เป็นพิเศษ อีกด้วย เช่น การให้สตรีในชนบทเข้าร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาชนบท มีสิทธิในการจัดการให้มีกลุ่มช่วยตนเองและสหกรณ์ มีโอกาสได้สินเชื่อ และการกู้ยืมทางการเกษตร สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเกษตร เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการปฏิบัติแบบเสมอภาคในการปฏิรูปที่ดินและการเพาะปลูก รวมทั้งในโครงการด้านตั้งถิ่นฐานใหม่ (ข้อ 14) [35]

“สิทธิ” ในหลักพื้นฐานแห่งสิทธิของปวงชนพื้นเมือง ตามาแนวทางของร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง ในงานวิจัยของ IUCN

1. สิทธิการกำหนดใจตนเอง การมีผู้แทนของตน และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
2. การให้การยอมรับสนธิสัญญาทั้งหลายที่ปวงชนพื้นเมืองได้กระทำไว้ก่อนหน้าแล้ว

3. สิทธิที่จะกำหนดความเป็นพลเมืองของตนและพันธกรณีของการเป็นพลเมือง

4. สิทธิในบรรดาสิทธิมนุษยชนทั้งหลายทั้งโดยกลุ่มและโดยปัจเจกชน

5. สิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สันติสุข และมั่นคง ปลอดจากการแทรกแซงหรือข้องเกี่ยวด้านการทหาร

6. สิทธิในเสรีภาพทางศาสนาและการคุ้มครองสถานที่หรือวัตถุอันศักดิ์สิทธิ รวมทั้งระบบนิเวศ พันธุ์พืชและสัตว์

7. สิทธิในการเรียกค่าเสียหายและการได้รับการชดเชยสำหรับทรัพย์สินในทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศาสนา หรือจิตวิญญาณ ที่ถูกยึดครองหรือนำไปใช้โดยปราศจากความตกลงยินยอม

8. สิทธิในการยินยอมโดยสมัครใจและได้รับข้อมูลล่วงหน้า

9. สิทธิที่จะควบคุมการเข้าถึงและแสดงความเป็นเจ้าของต่อพันธุ์พืช สัตว์ และแร่ธาตุอันจำเป็นอยางยิ่งยวดต่อวัฒนธรรมของพวกเขา

10. สิทธิในการครอบครอง พัฒนา และควบคุมการใช้ผืนดินและอาณาบริเวณ รวมทั้ง สภาพแวดล้อมทั้งหมด อันประกอบด้วยที่ดิน อากาศ น้ำ ชายฝั่ง น้ำแข็งในทะเล พืชและสัตว์ ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆซึ่งพวกเขาเคยเป็นเจ้าของ ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ตามจารีตประเพณี

11. สิทธิในมาตราพิเศษเพื่อคุ้มครองและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแสดงออกทางวัฒนธรรมของพวกเขา รวมไปถึงทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรทางพันธุกรรมอื่นๆ เมล็ดพันธุ์ ยา ความรู้ในคุณสมบัติของสัตว์และพืช จารีตมุขปาฐะ วรรณกรรม งานออกแบบ และทัศนศิลป์ในศิลปการแสดง

12. สิทธิในค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมเหมาะสมสำหรับการอันใดก็ตามที่ก่อให้เกิดผลกระทบอันคุกคามในทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือจิตวิญญาณ

[36]

2.6 สิทธิบุคคลและครอบครัว

<u>สิทธิบุคคลและครอบครัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

1. สิทธิในชีวิตและร่างกาย

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรม นูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีทางศาลได้

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญ แห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติแห่งวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้น ตัวบุคคล หรือการกระทำใด อันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 237 ในคดีอาญา การจับและคุมขังบุคคลใด จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือผู้นั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุจำเป็นอย่าง อื่นให้จับได้โดยไม่มีหมายตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยผู้ถูกจับจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดแห่งการจับโดยไม่ชักช้า กับจะต้องได้รับโอกาสแจ้งให้ญาติหรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับไว้วางใจทราบในโอกาสแรก และผู้ถูกจับซึ่งยังถูกควบคุมอยู่ ต้องถูกนำตัวไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนเพื่อศาลพิจารณาว่ามีเหตุที่จะขังผู้ถูกจับตามกฎหมายหรือไม่ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมายจับหรือหมายขังบุคคลจะออกได้ต่อเมื่อ

(1) มีหลักฐานตามสมควรว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีอัตราโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือ

(2) มีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ด้วย

2. สิทธิในครอบครัว

มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย ซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคล ในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

3. สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล

ประชาชนจะได้รับความคุ้มครองในทรัพย์สิน การสืบทอดมรดก และการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ต่างๆ จะกระทำโดยพลการไม่ได้ และจะต้องได้รับการชดใช้ค่าเสียหายจากการเวนคืนนั้นอย่างเป็นธรรม

มาตรา 48 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการกำจัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 49 การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการ อันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดใช้ค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลา อันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาที่ซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดแจ้ง ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะ เวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในครอบครอง ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผย
ข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ [39]

4. สิทธิในเคหะสถานหรือสิทธิในชีวิตส่วนตัว

มาตรา 35 กำหนดสิทธิที่บุคคลจะอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตในบ้านของ ตนได้โดยปกติสุข เรียกอีกอย่างว่า“สิทธิในเคหะสถาน” ถ้ามีใครมาบุกรุกหรือรบกวนความเป็นอยู่ คนคนนั้นย่อมมีความผิด ถึงแม้จะเป็นบ้านที่เช่าอยู่ ผู้เช่า ก็มีสิทธิที่จะอยู่อย่างปกติสุขในบ้านเช่าของ ตนเช่นกัน เจ้าของบ้านเช่าไม่มีสิทธิมา รบกวนการอยู่อาศัยของผู้เช่า [40]

5. สิทธิในชื่อเสียง เกียรติยศ

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 ในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกดูถูก ดูหมิ่นเกลียดชังจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หากใครมาทำเช่นนั้น อาจมีความผิดในข้อหาดูหมิ่นซึ่งหน้า หรือหมิ่นประมาท [41]

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 16

(1) ชายหรือหญิงเมื่อเจริญวัยบริบูรณ์แล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและที่จะสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัดใดๆ เนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา บุคคลชอบที่จะมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส

(2) การสมรสจะกระทำได้ก็โดยความยินยอมอย่างเสรี และเต็มใจของคู่บ่าวสาวผู้ตั้งใจจะกระทำการสมรส

(3) ครอบครัว คือ กลุ่มซึ่งเป็นหน่วงธรรมชาติและหน่วยพื้นฐานของสังคมและชอบที่จะได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ

ข้อ 25

(1) บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพ และความอยู่ดีของตนและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิในความมั่นคงในการว่างงาน เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เป็นหม้าย วัยชรา หรือการขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใดในพฤติการณ์อันเกิดจากที่ตนจะควบคุมได้

(2) มารดาและบุตรชอบที่จะได้รับการดูและและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ บุตรทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน [42]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเขตจำนงของตนเองโดยอาศัยสิทธินั้นประชาชนกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรีรวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างเสรี

2. ประชาชนทั้งปวงเพื่อจุดหมายปลายทางของตน อาจจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และทรัพยากรของตนอย่างเสรี โดยไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อพันธะกรณีใดๆ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันขึ้นอันหลักการแห่งประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่ากรณีใดๆ จะพรากประชาชนจากวิธีการดำรงชีวิตไม่ได้

ภาค 3

ข้อ 6

11. มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยธรรมชาติในการดำรงชีวิต สิทธินี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไม่มีบุคคลใดสามารถล่วงชีวิตของใครได้

ข้อ 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงของตน บุคคลใดจะถูกจับกุมหรือคุมขังโดยพลการมิได้ บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นเป็นเหตุและอาศัยกระบวนการตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

2. บุคคลผู้ถูกจับกุมย่อมได้รับการแจ้งถึงเหตุผลในการจับกุม และการแจ้งข้อหาอันใดเป็นปฏิปักษ์ต่อตนโดยพลันในเวลาที่มีการจับกุม

ข้อ 10

11. บุคคลทั้งหลายที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและได้รับการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

ข้อ 12

1. บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนของรัฐใดโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมมีเสรีภาพในการเคลื่อนย้ายและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในอาณาเขตของรัฐ

2. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดรวมทั้งประเทศของตนโดยเสรี

3. สิทธิดังกล่าวข้างต้นย่อมไม่อาจถูกจำกัดตัดทอนอย่างหนึ่งอย่างใด เว้นแต่เป็นไปตามกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และสอดคล้องกับสิทธิอื่นๆ อันรับรองไว้แล้วในกติกาฉบับนี้

4. บุคคลจะถูกลิดรอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนโดยพลการหาได้ไม่

ข้อ 18

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธิรวมถึงเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา หรือความเชื่อถือและเสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของตน ในการสักการะบูชา การปฏิบัติการประกอบพิธีกรรมและการเผยแพร่ศาสนาไม่ว่าจะโดยลำพังตนเอง หรือในการ ประชาคมร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าในที่สาธารณะหรือเป็นการส่วนตัวก็ตาม

2. บุคคลจะถูกบังคับการใดให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เสรีภาพในการนับถือ หรือเลือกศาสนาหรือความเชื่อตามคตินิยมของตนหาได้ไม่

3. เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของบุคคลจะถูกจำกัดก็แต่โดยกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะความสงบเรียบร้อยอนามัย หรือศีลธรรมหรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น

4. รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ รักที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครอง ตามกฎหมาย ในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน

ข้อ 19

11. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือความเห็นใดก็ได้โดยปราศจากการแทรกสอด

12. บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแห่งการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับและกระจายข่าวและความคิดเห็นทุกรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปศิลปะหรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ประสงค์

13. การใช้สิทธิตามที่บัญญัติในวรรค 2 ของข้อนี้ ต้องเป็นโดยมีหน้าที่พิเศษ และความรับผิดชอบจึงตกอยู่ใต้ข้อจำกัดตัดทอนบางเรื่องแต่ทั้งนี้ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่

(ก) การเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

(ข) การรักษาความมั่นคงของชาติ หรือความสงบเรียบร้อย หรือการสาธารณสุขหรือศีลธรรม

ข้อ 22

1. บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิมีเสรีภาพแห่งการสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งสิทธิที่จะก่อตั้ง หรือเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน

2. การจำกัดตัดทอนการใช้สิทธินี้ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายและจำเป็นแก่สังคมประชาธิปไตยเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัยของสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองสาธารณสุขหรือศีลธรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ข้อนี้ย่อมไม่ห้าม การวางข้อจำกัดตัดทอนอันชอบด้วยกฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ในกองทัพและตำรวจในการใช้สิทธินี้ของบุคคลเท่านั้น

3. ข้อนี้ย่อมไม่ให้อำนาจรัฐภาคีแห่งอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ค.ศ.1948 ว่าด้วยสรีภาพในการสมาคมและว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิในการจัดตั้งองค์กร ในอันที่จะมีมาตรการทางนิติบัญญัติเพื่อกระทบหรือใช้กฎหมายในทางที่จะกระทบหลักประกันอันอนุสัญญานั้นได้ให้ไว้แล้ว [43]

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ภาค 1

ข้อ 1

1. ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยอาศัยสิทธินั้น ประชาชานกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งดำเนินการทางเศรษฐกิจ สังคม แกละวัฒนธรรมอย่างเสรี

2. ประชาชนทั้งปวง เพื่อจุดหมายปลายทางของตน อาจจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และทรัพยากรของตนอย่างเสรี โดยไม่เป็นที่เสื่อมเสียต่อพันธกรณีใดๆ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อันขึ้นอยู่กับหลักการแห่งประโยชน์ซึ่งกันและกัน และกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่ากรณีใดๆ จะพรากประชาชนจากวิธีการดำรงชีวิตไม่ได้

3. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้ รวมทั้งผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบต่อการบริหารของอาณาเขตในภาวะทรัสตี และมิได้ปกครองตนเอง จะส่งเสริมให้สิทธิแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเองบรรลุผลเป็นความจริง และจะเคารพสิทธิ ตามบทบัญญัติแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

ข้อ 7

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคน ที่จะมีภาวะการทำงานยุติธรรมและเอื้อประโยชน์ ซึ่งให้ประกัน โดยเฉพาะ :

(ก) รายได้อันธรรมให้ผู้ทำงานทั้งหมดอย่างน้อยที่สุดจะมี

1. ค่าจ้างที่เป็นธรรมและรายได้เท่ากันสำหรับงานทีมีคุณค่าเท่ากัน โดยไม่จำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ โดยเฉพาะหญิงจะได้รับประกันสภาวะการทำงานที่ไม่ด้อยกว่าชายให้ได้เงินเท่ากันสำหรับงานเท่ากัน

2. ความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควรสำหรับตนและ ครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งกติกาฉบับนี้

(ข) สภาวะการทำงานที่ปลอดภัยและถูกพลานามัย

(ค) โอกาสเท่ากันสำหรับทุกคน ที่จะได้รับการสนับสนุนให้ทำงานในระดับสูงขึ้นที่เหมาะสม ทั้งนี้โดยไม่อยู่ภายใต้ข้อพิจารณาใดๆ นอกจากอาวุโสและความสามารถ

(ง) การพักผ่อน เวลาว่าง และการจำกัดเวลาทำงานที่ชอบด้วยเหตุผลและวันหยุดครั้งคราวที่ได้รับค่าตอบแทน รวมทั้งรายได้สำหรับวันหยุดทางการด้วย

ข้อ 10

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า

1. ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม ควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างดีที่สุดเทาที่จะทำได้ โดยเฉพาะในการจัดตั้งและในขณะที่ต้องรับผิดชอบต่อการดูแล และการศึกษาของเด็กที่ยังพึ่งพาตนเองไม่ได้ การสมรสจะต้องกระทำโดยความยินยอมอย่างเสรีของคู่บ่าวสาวผู้ที่ตั้งใจจะกระทำการสมรส

2. มารดาควรได้รับความคุ้มครองพิเศษระหว่างเวลาอันควรในระยะก่อน หรือบุตรเกิดในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวมารดาซึ่งมีงานทำควรได้รับอนุญาตให้ลาโดยไม่รับเงิน หรือลาโดยมีสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคมอย่างเพียงพอ

3. มาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษควรจัดเพื่อเด็กและผู้เยาว์ทั้งหมด โดยไม่เลือกปฏิบัติเพราะสาเหตุความเป็นพ่อแม่หรือเงื่อนไขอื่นๆ เด็กและผู้เยาว์ควรได้รับการคุ้มครองจาการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม การจ้างให้ทำงานต่อศีลธรรมหรือสุขภาพ หรือเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือน่าจะขัดขวางการเจริญเติบโตตามปกติของเด็ก ควรถูกลงโทษได้ตามกฎหมายรัฐควรจำกัดอายุขั้นต่ำ ซึ่งการว่าจ้างแรงงานจะทำไม่ได้ ละลงโทษได้โดยกฎหมาย

ข้อ 11

1. รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ ตลอดจนสภาวะการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐภาคีจะดำเนินขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันให้สิทธินี้บรรลุผลเป็นความจริง โดยการรับรองความสำคัญของการร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยินยอมที่เสรี [44]

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา

ข้อ 1

1. สิทธิในการพัฒนา เป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งซึ่งไม่อาจพรากโอน ซึ่งโดยอาศัยเหตุนี้คนทุกคนและประชาชนทั้งมวล จึงชอบจะเข้าร่วมมีบทบาทและชอบจะได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง อันจะทำให้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งมวล เกิดสัมฤทธิ์อย่างเต็มเปี่ยม

2. สิทธิมนุษยชนในการพัฒนา ยังหมายถึง การเกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มเปี่ยมแห่งสิทธิของบรรดาประชาชนในการกำหนดวิธีชีวิตของตนเอง ซึ่งรวมถึงการใช้สิทธิที่ไม่อาจพรากโอนของพวกเขาเต็มที่ตามอธิปไตย เหนือความมั่งคั่งและทรัพยากรธรรมชาติทั้งมวลของเขา ทั้งนี้โดยขึ้นกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนทั้งสองฉบับ [45]

ปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ

ส่วนที่ 1

ข้อ 2 ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยเหตุแห่งสิทธินี้ประชาชนย่อมมีอิสระในการกำหนดสถานะทางการเมืองของพวกตน และมีอิสระในการแสวงหาการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของพวกตนได้อย่างเสรี โดยคำนึงถึงสถานการณ์เฉพาะของประชาชน ที่อยู่ภายใต้อาณานิคมหรือภายใต้รูปแบบอื่นของครอบงำจากภายนอกหรือการครอบครองจากต่างชาติ ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยอมรับต่อสิทธิของประชาชนที่จะกระทำการใด ด้วยความชอบธรรมอันสอดคล้องกับกฎบัตร สหประชาชาติ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ซึ่งสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองอันเป็นสิทธิที่มิอาจพรากโอนให้แก่กันได้ ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนเห็นว่าการปฏิเสธสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและขอเน้นถึงความสำคัญในการทำให้สิทธินี้เกิดสัมฤทธิ์ผลขึ้นอย่างจริงจัง

ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ ว่าด้วยความสัมพันธ์ฉันท์มิตรและความร่วมมือในหมู่นานาประเทศที่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ สิ่งนี้ไม่ควรถูกแปรเจตนาให้เป็นการมอบอำนาจหรือสนับสนุนการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นการตัดรอนหรือลดคุณค่าทั้งหมด หรือบางส่วนต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของเขตแดนหรือความเป็นหนึ่งเดียวทางการเมืองของอธิปไตยและความเป็นเอกราชแห่งรัฐ ที่จะกระทำการอันสอดคล้องกับหลักการแห่งสิทธิอันเท่าเทียมกันและสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเองของประชาชน อันจักเป็นการยึดครองรัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหลายซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนอันมิอายมีการแบ่งแยกใดๆ

11. สิทธิในการพัฒนาได้รับการปฏิบัติได้สมบูรณ์ เพื่อบรรลุเพื่อความต้องการด้านการพัฒนาและสิ่งแวดล้อมของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ที่ประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตระหนักว่า การทิ้งสารพิษ วัตถุอันตราย และของเสีย อย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการคุกคามที่รุนแรงต่อสิทธิมนุษยชนในการที่จะดำรงชีวิตอยู่และสุขภาพของตน [46]

2.7 สิทธิแยกตามเพศ วัย และกลุ่มบุคคลเป้าหมายทางสังคม ต่างๆ

<u>สิทธิแยกตามเพศ วัย และกลุ่มบุคคลเป้าหมายทางสังคมต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

สิทธิของเด็กและเยาวชน และบุคคลในครอบครัว

มาตรา 53 กำหนดว่า เด็ก เยาวชน และ บุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติโดยอันไม่เป็นธรรม

เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา 86 รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม [47]

<u>สิทธิของเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</u>

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร

มาตรา 1561 บุตรมีสิทธิได้ชื่อสกุลของบิดาในกรณีที่บิดาไม่ปรากฏ บุตรมีสิทธิใช้ชื่อสกุลของมารดา

มาตรา 1562 ผู้ใดจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญามิได้ แต่เมื่อผู้นั้นหรือญาติสนิทของผู้นั้นร้องขอ อัยการจะยกคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา 1563 บุตรจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

มาตรา 1564 บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตร ในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตร ซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว แต่เฉพาะทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองมิได้

มาตรา 1565 การร้องขอค่าอุปการะเลี้ยงบุตรหรือขอให้บุตรได้รับ การอุปการะเลี้ยงดูโดยประการอื่น นอกจากอัยการจะยกคดีขึ้นว่า กล่าวตาม **มาตรา** 1562 แล้ว บิดาหรือมารดาจะนำคดีขึ้นว่ากล่าวก็ได้

มาตรา 1566 บุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องอยู่ใต้อำนาจปกครองของ บิดามารดา อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดาในกรณีดังต่อไปนี้

(1) มารดาหรือบิดาตาย

(2) ไม่แน่นอนว่ามารดาหรือบิดามีชีวิตอยู่หรือตาย

(3) มารดาหรือบิดาถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ

(4) มารดาหรือบิดาต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพราะจิตฟั่นเฟือน

(5) ศาลสั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา

(6) บิดาและมารดาตกลงกันตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ตกลงกันได้ [48]

<u>สิทธิของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กพ.ศ. 2546</u>

มาตรา **22** การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่า กรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การกระทำใดเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก หรือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อเด็กหรือไม่ ให้พิจารณาตามแนวทางที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

มาตรา 24 ปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าเด็กจะมีผู้ปกครองหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งมีอำนาจและหน้าที่ดูแลและตรวจสอบสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(3) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก

(5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา 26 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(2) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตนจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(3) บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด

(4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่นที่มิใช่ญาติของเด็ก

(5) บังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใดอันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก

(6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก

(7) บังคับ ขู่เข็ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก

(8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า

(9) บังคับ ขู่เข็ญ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด

(10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์ ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งมีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น

มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่

จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็กหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรา 28 ในกรณีผู้ปกครองตกอยู่ในสภาพไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือผู้ปกครองกระทำการใดอันน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพหรือขัดขวางต่อความเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือให้การเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือป้องกันมิให้เด็กได้รับอันตรายหรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการให้การสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 29 ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด 3 และหมวด 4 จะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมิชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 ทราบโดยมิชักช้า หากเป็นที่ปรากฏชัดหรือน่าสงสัยว่าเด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการเลี้ยงดูโดยมิชอบ การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรานี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา 30 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด 3 และหมวด 4 มีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆ หรือยานพาหนะใดๆ ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้นในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำพาไปสถานที่อื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(2) ซักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้ จะต้องกระทำโดยมิชักช้า แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่าสิบสองชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม (6) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู และหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

(3) มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

(4) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้างหรือผู้ประกอบการเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่เด็กทำงานหรือเคยทำงาน อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษาหรือเคยศึกษา หรือผู้ปกครองสวัสดิภาพ ส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

(5) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็กสถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องด้วย ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อสอบถามบุคคลที่อยู่ในที่นั้นๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ ในครอบครัว การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

(6) มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้องเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

(7) ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้แก่สถานแรกรับในกรณีมีการส่งเด็กไปยังสถานแรกรับหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ สังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) (2) และ (5) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควรบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 31 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 32 เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ได้แก่

(1) เด็กเร่ร่อน หรือเด็กกำพร้า

(2) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพลัดหลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง

(3) เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ด้วยเหตุใดๆ เช่น ถูกจำคุก กักขัง พิการ ทุพพลภาพ เจ็บป่วยเรื้อรังยากจน เป็นผู้เยาว์ หย่า ถูกทิ้งร้าง เป็นโรคจิตหรือโรคประสาท

(4) เด็กที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสมอันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล

(5) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ถูกทารุณกรรม หรือตกอยู่ในภาวะอื่นใดอันอาจเป็นเหตุให้เด็กมีความประพฤติเสื่อมเสียในทางศีลธรรมอันดีหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

(6) เด็กพิการ

(7) เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบาก

(8) เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง [49]

<u>สิทธิเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก</u>

ข้อ 5

รัฐภาคีจะเคารพต่อความรับผิดชอบ สิทธิ และหน้าที่ของบิดามารดา หรือของสมาชิกของ ครอบครัวขยาย หรือชุมชนซึ่งกำหนดไว้โดยขนบธรรมเนียมในท้องถิ่น หรือของผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กตามกฎหมายในอันที่จะให้แนวทางและการแนะแนวตามที่เหมาะสมในการใช้ สิทธิของเด็กตามที่อนุสัญญานี้ให้การรับรอง ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก

ข้อ 6

1. รัฐภาคียอมรับว่า เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต

2. รัฐภาคีจะประกันอย่างเต็มที่เท่าที่จะทำได้ให้มีการอยู่รอด และการพัฒนาของเด็ก

ข้อ 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้สัญชาติ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านั้นตามกฎหมายภายในและพันธะกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ในตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสภาวะไร้สัญชาติ

ข้อ 8

1. รัฐภาคีที่จะเคาระสิทธิของเด็ก ในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้รวมถึงสัญชาติและความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตนตามที่กฎหมายรับรอง โดยปราศจากการแทรกแซงที่มิชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ 13

1. เด็กจะมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก สิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะ โดยไม่ถูกจำกัดโดยเขตแดน ไม่ว่าจะโดยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะหรือผ่านสื่ออื่นใดตามที่เด็กเลือก

2. การใช้สิทธิดังกล่าวนี้ อาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการ แต่ข้อจำกัดเหล่านี้ต้องเป็นข้อจำกัดเช่น ที่บัญญัติตามกฎหมายและเช่นที่จำเป็นเท่านั้น

ข้อ 14

1. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิของเด็ก มีเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา

2. รัฐภาคีจะเคารพต่อสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดา และผู้ปกครองตามกฎหมาย ในกรณีที่เหมาะสมในอันที่จะให้แนวทางแก่เด็กในการใช้สิทธิของตน ในลักษณะที่สอดคล้องกับความสามารถที่พัฒนาตามวัยของเด็ก

3. 3. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตน อาจอยู่เพียงภายใต้ข้อจำกัดเช่น ที่กำหนดโดยกฎหมายเช่นนี้ และเช่นที่จำเป็นที่จะรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สาธารณสุขหรือศีลธรรมของประชาชน หรือสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่น

ข้อ 15

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีเสรีภาพในการสมาคม และเสรีภาพในชุมนุมอย่างสงบ

2. ไม่อาจมีการจำกัดการใช้สิทธิเหล่านี้ นอกเหนือที่กำหนดขึ้นโดยสอดคล้องกับกฎหมาย และที่จำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของมั่นคงแห่งชาติหรือความปลอดภัยของประชาชน ความสงบเรียบร้อย การคุ้มครองด้านสาธารณสุขหรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของผู้อื่น

ข้อ 16

1. เด็กจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการ หรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือหนังสือตอบโต้ รวมทั้งจะไม่ถูกกระทำโดยมิชอบต่อเกียรติ และชื่อเสียง

2. เด็กมีสิทธิได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายจากการแทรกแซงหรือการกระทำดังกล่าว

ข้อ 25

รัฐภาคียอมรับในสิทธิของเด็ก ผู้ซึ่งได้รับการจัดโดยหน่วยงานที่มีอำนาจให้ไปได้รับการดูแลการคุ้มครอง หรือการบำบัดรักษาสุขภาพ ทั้งทางรางกายหรือจิต ในอันที่จะได้รับการทมบทวนการบำบัดรักษาที่ให้แก่เด็กเป็นระยะๆ ตลอดจนสภาวะแวดล้อม อื่นทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับการจัดดังกล่าว

ข้อ 26

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับประโยชน์จากการประกันสังคม รวมถึงการประกันภัยทางสังคม และจะดำเนินมาตรการที่จำเป็น เพื่อให้สิทธินี้บังเกิดผลอย่างเต็มที่ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ

ข้อ 27

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคน ในอันที่จะได้รับมาตรฐานของการดำรงชีวิตที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก

2. บิดามารดาหรือผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็ก มีความรับผิดชอบเบื้องต้นที่จะจัดหาสภาพความเป็นอยู่ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาของเด็ก ทั้งนี้ ตามความสามารถและกำลังทางการเงินของบุคคลเหล่านั้น

3. ตามสภาวะและกำลังความสารถของประเทศ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมที่จะให้ความช่วยเหลือบิดามารดา และผู้อื่นที่รับผิดชอบต่อเด็กในการดำเนินการตามสิทธินี้ และในกรณีที่จำเป็น รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุและแผนงานสนับสนุน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านโภชนาการ เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย

ข้อ 28

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะได้รับการศึกษา และเพื่อที่จะให้สิทธินี้บังเกิดผลตามลำดับ และบนพื้นฐานของโอกาสที่เท่าเทียมกัน

ข้อ 31

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กที่จะมีการพักและพักผ่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นทางสันทนาการที่เหมาะสมาตามวัยของเด็กและการมีส่วนร่วมอย่างเสรีในทางวัฒนธรรมและศิลปะ

ข้อ 32

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิเด็กที่จะได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจและจากการทำงานใดที่น่าจะเป็นการเสี่ยงอันตรายหรือที่ขัดขวางการศึกษาของเด็กหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือการพัฒนาทางร่างกายสมอง จิตใจ ศีลธรรม และสังคมของเด็ก

ข้อ 37

รัฐภาคีประกันว่า

(ข) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือโดยพลการการจับกุม กักขัง หรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้นและให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

(ค) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพ จะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรมและด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะต้องถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือตอบโต้และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

(ง) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมายหรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนสิทธิที่จะค้านความชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาล หรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินเช่นว่า

ข้อ 40

1. รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึง อายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมและการมีบทบาท เชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม [50]

<u>สิทธิสตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

มาตรา 80 รัฐต้อง คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิง และ ชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา 86 รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงานโดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

มาตรา 190 การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่ามีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพหากสภาผู้แทนราษฎรมิได้พิจารณาโดยกรรมาธิการเต็มสภา ให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนเกี่ยวกับบุคคลประเภทนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมาธิการทั้งหมด [51]

สิทธิสตรีตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

การเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Discrimination against women) หมายถึงการแบ่งแยก (distinction) การกีดกัน (exclusion) หรือการกำจัด (restriction) ใดๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลาย หรือทำให้เสื่อมเสียการยอมรับการได้อุปโภคหรือใช้สิทธิโดยสตรีโดยไม่เลือกสถานภาพด้านการสมรส บนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง หรือด้านอื่นๆ

ข้อ 11

1. รัฐภาคีจะใช้มาตราการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้านการจ้างงานเพื่อจะประกันสิทธิอันเดียวบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีโดยเฉพาะ

(ก) สิทธิที่จะทำงานในสถานะเป็นสิทธิอันจะพึงแบ่งแยกมิได้ของมนุษย์

(ข) สิทธิในโอกาสที่จะได้รับการจ้างงานชนิดเดียวกัน รวมทั้งการใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกเดียวกันเรื่องของการจ้างงาน

(ค) สิทธิในการเลือกอาชีพและการทำงานอย่างเสรี สิทธิการเลื่อนตำแหน่ง ความปลอดภัยในการทำงาน และผลประโยชน์ รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับการบริการและสิทธิที่จะได้รับฝึกและการฝึกซ้ำด้านอาชีพ รวมทั้งภาวะการเป็นผู้ฝึกงานการฝึกและการฝึกซ้ำด้านอาชีพในระดับสูง

(ง) สิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกันรวมทั้งผลประโยชน์และสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันเกี่ยวกับงานที่มีคุณค่าเท่าเทียมกันรวมทั้งความเสมอภาคของการปฏิบัติในการวัดผลคุณภาพของงาน

(จ) สิทธิที่จะได้รับประกันสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของการเกษียณอายุตกงาน ป่วย ทุพพลภาพ และวัยชรา รวมทั้งการหมดสมรรถนะที่จะทำงานรวมถึงสิทธิในการรับเงินค่าจ้างขณะพักงาน

(ฉ) สิทธิที่จะได้คุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัยและสภาพการทำงานต่างๆ รวมทั้งการให้ความปลอดภัยกับการทำหน้าที่ด้านการมีบุตรสืบสกุล

2. เพื่อที่จะป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยเหตุผล อันเนื่องมาจากการแต่งงานหรือความเป็น เพศมารดาและเพื่อป้องกันอันแท้จริงของสตรีในการที่จะทำงาน รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสม

(ก) เพื่อห้ามภายใต้การบังคับใช้ของข้อห้ามต่างๆ ไม่ให้มีการปลดเพราะเหตุแห่งการตั้งครรภ์หรือการคลอดบุตรและการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของสถานภาพในการแต่งงาน

(ข) เพื่อริเริ่มให้มีการลดคลอดบุตรโดยได้รับค่าจ้าง หรือได้ผลประโยชน์ทางสังคมที่เปรียบเทียบได้โดยไม่สูญเสียการงานเดิม อาวุโสในการทำงานหรือเงินช่วยเหลือสังคม

(ค) เพื่อกระตุ้นให้มีบริการสังคมอันเป็นตัวสนับสนุนที่จำเป็น เพื่อที่จะช่วยเหลือให้บิดามารดาสามารถรวมข้อผูกพันทางครอบครัวเข้ากับความรับผิดชอบในการงาน และการเข้าร่วมในกิจการสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยผ่านการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและพัฒนาขอบข่ายของ
สวัสดิการของการเลี้ยงดูเด็ก

(ง) ให้มีการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สตรี อยู่ระหว่าตั้งครรภ์ในการทำงานทุกรูปแบบ ที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นอันตรายแก่สตรีเหล่านั้น

3. บทบัญญัติของกฎหมายด้านการคุ้มครองที่เกี่ยวกับเรืองต่างๆ ที่มีอยู่ในข้อนี้จะได้รับการพิจารณาเ ป็นครั้งคราวในแง่ของความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะได้รับการแก้ไขยกเลิก หรือขยาย เท่าที่จำเป็น

ข้อ 13

รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านอื่นๆ ของการเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อที่จะให้ได้สิทธิอันเดียวกัน บนพื้นฐานของความเสมอภาคระหว่างบุรุษและสตรีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(ก) สิทธิที่จะได้ผลประโยชน์ด้านครอบครัว

(ข) สิทธิที่จะได้กู้ยืมจากธนาคาร การจำนอง และสินเชื่อด้านการเงินในรูปอื่นๆ

(ค) สิทธิที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนันทนาการ การกีฬา และเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมทุกอย่าง

ข้อ 16

1. รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ในการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในเรื่องทั้งปวงที่เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นฐานของความเสมอภาคของบุรุษและสตรีจะประกัน

(ก) สิทธิเช่นเดียวกันในการทำการสมรส

(ข) สิทธิเช่นเดียวกันในการเลือกคู่สมรสอย่างอิสระ และการทำการสมรสอย่างอิสระและด้วยความยินยอมพร้อมใจเท่านั้น

(ค) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในระหว่างการสมรสและการขาดจากการสมรส

(ง) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในฐานะบิดามารดา โดยไม่คำนึงถึงสถานะในการสมรสของตน ในเรื่องที่เกี่ยวกับบุตรของ ในทุกกรณี ผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(จ) สิทธิเช่นเดียวกันในการตัดสินใจอย่างอิสระ และมีความรับผิดชอบในจำนวนบุตรและระยะห่างในการมีบุตรของตน และให้เข้าถึงข้อสนเทศการศึกษา และวิธีที่จะให้สตรีเหล่านั้นใช้สิทธิเหล่านี้ได้

(ฉ) สิทธิและความรับผิดชอบเช่นเดียวกันในเรื่องการปกครองบุตร และการปกป้องบุตร การได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตร และการรับบุตรบุญธรรม หรือสถาบันที่คล้ายคลึง ซึ่งมีแนวความคิดเหล่านี้อยู่ในกฎหมายภายใน ในทุกกรณี ผลประโยชน์ของบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

(ช) สิทธิส่วนตัวเช่นเดียวกันในสถานะสามีและภรรยา รวมถึงสิทธิในการเลือกใช้นามสกุล และการประกอบอาชีพ

(ซ) สิทธิเช่นเดียวกันสำหรับคู่สมรสทั้งสองในส่วนที่เกี่ยวกับเป็นเจ้าของการได้มา การจัดการ การดำเนินการ การอุปโภค และการจำหน่ายทรัพย์สิน ไม่ว่าจะไม่คิดมูลค่าหรือเพื่อตีราคาเป็นมูลค่าก็ตาม

2. การรับหมั้นและการแต่งงานของเด็กจะไม่มีผลทางกฎหมาย และการปฏิบัติการที่จำเป็นทั้งปวง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายจะต้องกระทำขึ้นเพื่อระบุอายุขั้นต่ำของการแต่งงานและให้บังคับให้มีการจดทะเบียนสมรส ณ ที่ทำการจดทะเบียนของทางราชการ [52]

<u>สิทธิของผู้สูงอายุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 80 รัฐต้อง คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิง และ ชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

<u>สิทธิของคนชราตามแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ</u>

1. ตามหลักการว่าด้วยสิทธิผู้สูงอายุของสหประชาชาติ ผู้สูงอายุพึงมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและรักษาสุขภาพอนามัย ได้รับการศึกษา มีงานทำ มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ของตนเอง มีสิทธิจะได้รับประโยชน์จากปัจจัยทางการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา นันทนาการ ของสังคมอย่างเหมาะสม และมีส่วนร่วมในสังคมตลอดจนการรวมกลุ่ม รวมทั้งมีสิทธิที่ จะได้รับอาหาร น้ำ ที่พักอาศัย เครื่องแต่งกายที่พอเพียง ได้รับการเลี้ยงดูในสถานสงเคราะห์ด้วยการคุ้มครองป้องกัน การฟื้นฟูสุขภาพ และการส่งเสริมทางด้าน สังคมและจิตใจในสภาพแวดล้อมที่มั่นคง เพื่อให้สามารถดำรงสภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์อย่างดี รวมทั้งการป้องกันโรค [54]

<u>สิทธิของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546</u>

มาตรา 11 ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ

(2) การศึกษา ศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

(3) การประกอบอาชีพ หรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

(4) การพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

(5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่น

(6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม

(7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ

(8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

(9) การให้คำแนะนำ ปรึกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว

(10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

(11) การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

(12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี

(13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาประกาศกำหนดให้หน่วยงานหนึ่งหรือหน่วยงานใดของกระทรวงหรือทบวงในราชการบริหาร ส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและรัฐวิสาหกิจเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านความสัมพันธ์กับภารกิจหลักและปริมาณงานในความรับผิดชอบ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนประกอบด้วยเป็นสำคัญ

การคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานตามวรรคสอง ดำเนินการโดยไม่คิดมูลค่า หรือโดยให้ส่วนลดเป็นกรณีพิเศษก็ได้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมาตรีผู้รับผิดชอบประกาศกำหนด [55]

<u>สิทธิของพิการหรือทุพพลภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

ตามมาตรา 55 บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมี สิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ[56]

<u>สิทธิของพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พุทธศักราช 2534</u>

มาตรา 15 คนพิการที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา 14 ให้ได้รับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ดังต่อไปนี้

(1) บริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางการแพทย์ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือทางจิตใจ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษา สายอาชีพ หรืออุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติตามความเหมาะสมซึ่งให้ได้รับโดยการจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดรวมในสถานศึกษาธรรมดาก็ได้ โดยให้ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

(3) คำแนะนำชี้แจงและปรึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของร่างกายและสมรรถภาพที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้

(4) การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

(5) บริการจากรัฐในการเป็นคดีความและในการติดต่อกับทางราชการ

มาตรา 16 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า กองทุนฟื้นฟู สมรรถภาพคนพิการ ในสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานและสงเคราะห์ ช่วยเหลือคนพิการและสนับสนุนสถาบันบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทางการแพทย์ ทางการศึกษา ทางสังคมและการฝึกอาชีพ ตลอดจนศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ

กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินอื่น ดังต่อไปนี้

(1) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับบริจาคจากประชาชน จากนิติบุคคลหรือจากองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศหรือที่ได้มาจากการจัดกิจกรรม

(3) ดอกผลของเงินกองทุนและการขายหรือหาประโยชน์จากทรัพย์สินที่ได้รับบริจาค

(4) รายได้อื่นๆ เงินและทรัพย์สินอื่นตามวรรคสองให้ส่งเข้ากองทุนโดยไม่ต้องส่งคลัง เป็นเงินรายได้แผ่นดิน

การจัดหาผลประโยชน์และการใช้จ่ายเงินของกองทุนให้เป็นไปตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา 17 เพื่อเป็นการคุ้มครองและสงเคราะห์คนพิการ ให้รัฐมนตรี มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนด

(1) ลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นที่ต้องมีอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการ

(2) ให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับลูกจ้างอื่น

ในกรณีที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการประสงค์จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กำหนดจะขอส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 16 ตามอัตรา ที่กำหนดในกฎกระทรวงแทนการรับคนพิการเข้าทำงานก็ได้

มาตรา 18 เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นๆ ซึ่งได้จัดอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกโดยตรงแก่คนพิการตามมาตรา 17(1) มีสิทธิหักเงินค่าใช้จ่ายเป็นสองเท่าของเงินที่เสียไปเพื่อการนั้นออกจากเงินได้สุทธิ หรือกำไรสุทธิของปีที่ค่าใช้จ่ายนั้นเกิดขึ้น แล้วแต่กรณี ตามประมวลรัษฎากร

นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนซึ่งรับคนพิการเข้า ทำงานตามมาตรา 17 (2) มีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริง [57]

2.8 สิทธิประเภทอื่นๆ

<u>สิทธิประเภทอื่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</u>

มาตรา 57 กำหนดว่า สิทธิของ บุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องบัญญัติให้มีองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคทำหน้าที่ให้ความเห็นในการตรากฎหมาย กฎ และข้อบังคับ และให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

มาตรา 58 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ ในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้ส่วนเสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 64 บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจรรยาบรรณ

มาตรา 65 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ [58]

<u>สิทธิผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522</u>

มาตรา 4

(1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้อง และเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

(2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้า หรือบริการ

(3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้า หรือบริการ

(4) ทวิ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา (เพิ่มเติมตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541

(5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณา และชดเชยความเสียหาย [59]

สิทธิตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

ลูกจ้างในสถานประกอบกิจการมีสิทธิจะได้รับการคุ้มครองแรงงานตาม พ .ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 สรุปดังนี้

1. มีสิทธิลาป่วย ลากิจ เพื่อธุระจำเป็น ลาเพื่อทำหมัน เพื่อฝึกอบรมหรือเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ลาเพื่อคลอดบุตร และลาเพื่อรับราชการทหาร

2. มีสิทธิได้รับค่าชดเชยปกติและค่าชดเชยพิเศษตามอัตราที่กฎหมายกฎหมายกำหนด หากนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่มีความผิด

3. มีสิทธิยื่นคำขอให้คณะกรรมการสวัสดิการแรงงานพิจารณาว่านายจ้างต้องบอกล่วงหน้าหรือลูกจ้างมีสิทธิขอลาออกโดยได้รับค่าชดเชยพิเศษหรือไม่ ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่นายจ้างย้ายสถานประกอบกิจการ

4. ลูกจ้างที่เป็นเด็กอายุตั้งแต่ 18 ปี มีสิทธิลาเข้าประชุมสัมมนา รับการอบรม รับการฝึก เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการทำงาน โดยได้รับค่าจ้างปีหนึ่งไม่เกิน 30 วัน

5. ลูกจ้างหญิงมีครรภ์มีสิทธิให้นายจ้างเปลี่ยนงานในหน้าที่เดิมเป็นการชั่วคราวก่อนหรือหลังคลอดได้ หากมีใบรับรองแพทย์

6. ในกรณีที่นายจ้างฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิได้รับเงินอย่างหนึ่งอย่างใดตาม พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ลูกจ้างหรือทายาทโดยธรรมของลูกจ้างซึ่งถึงแก่ความตายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานตรวจแรงงาน สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่หรือจังหวัดที่ลูกจ้างทำงานงานอยู่ หรือที่นายจ้างมีภูมิลำเนาอยู่ให้ดำเนินการตามกฎหมาย [60]

สิทธิและหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

1. มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคง

แห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) การได้รับชดใช้ค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับความเสียหายจากภยันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ หรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุน หรือดำเนินการโดยส่วนราชการ หรือรัฐวิสากิจ

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากข้อความที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. นี้ ใช้คำว่า “บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่” จึงก่อให้เกิดปัญหาการตีความและมีความหมายได้สองนัย คือ บางกรณีถือได้ว่ามีสิทธิและหน้าที่ไม่ใช่ทุกๆ กรณี โดยเฉพาะในประเด็นการได้รับทราบข้อมูลข่างสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ที่ตีความโดยเคร่งครัดสามารถที่จะปฏิเสธการให้ข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเบื้องต้นทันที โดยอ้างเหตุผลว่าบุคคล อาจมีสิทธิเท่านั้น

2. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย น้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสีย

3. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ยังมิได้ติดตั้งระบบบำบัดหรือไม่ประสงค์จะติดตั้งระบบของตนเอง มีหน้าที่ต้องส่งน้ำเสียหรือของเสียที่เกิดจากการดำเนินกิจการของตนเองไปบำบัดหรือกำจัดโดยระบบบำบัดรวม และมีหน้าที่ต้องเสียค่าบริการตามอัตราที่กำหนด

4. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างการหรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งและต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย [61]

ส่วนที่ 3

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเทศไทย

นิยามของคำว่าสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองหรือรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หรือตามกฎหมายไทยหรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคี

3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกสิบคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของ
วุฒิสภา จากผู้ที่มีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย นับว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศไทยที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องการปกป้องสิทธิ และเสรีภาพไว้อย่างกว้างขวาง

3.2 อำนาจหน้าที่โครงสร้างองค์กรของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 200 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

5. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

6. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเปิดเผยต่อสาธารณชน

7. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

8. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

9. แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

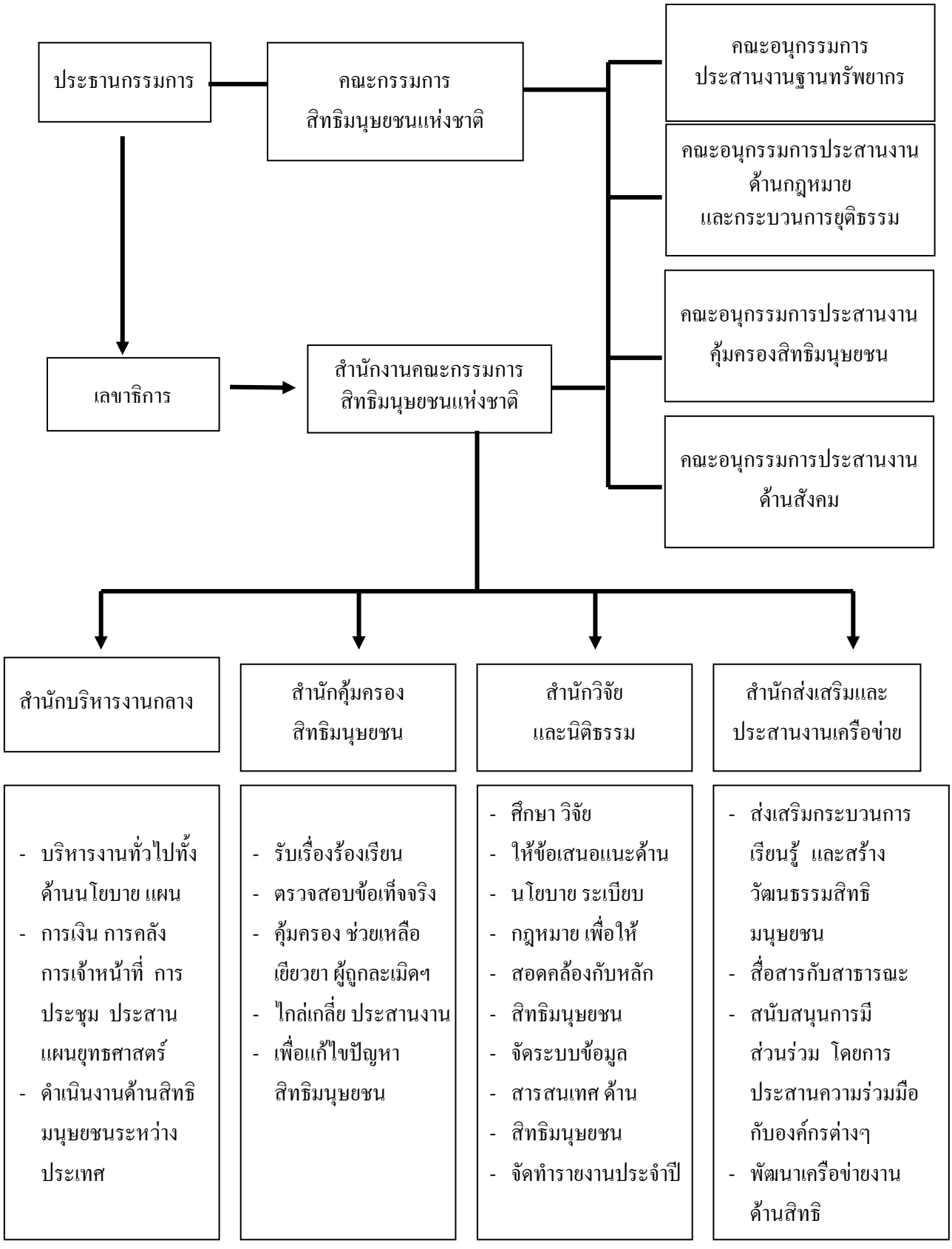
10. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หรือกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

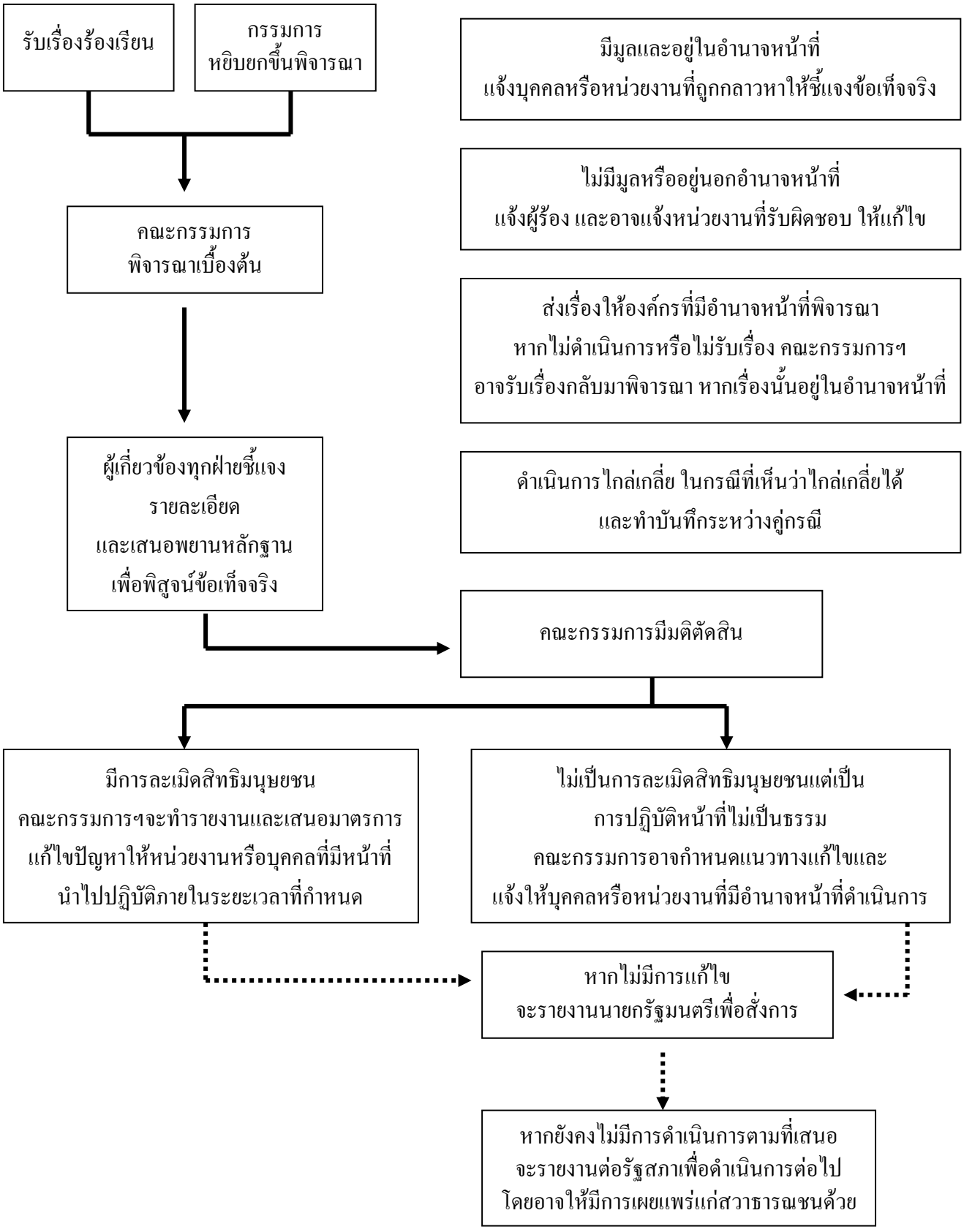
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นส่วนราชการสังกัดรัฐสภา มีเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (นักบริหาร 11) รับผิดชอบการปฏิบัติงานของ

สำนักงานฯ โดยขึ้นตรงต่อประธานกรรมการฯ และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างสำนักงานฯ

โครงสร้างองค์กร

3.3 กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

3.4 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (พ.ศ.2544-2550)

1. ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก	ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรัล ดิษฐาอภิชัย	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
3. คุณหญิงจันทนี สันตะบุตร	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
4. นางสาวนัยนา สุภาพึ่ง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. ศาสตราจารย์เกียรติคุณประดิษฐ์ เจริญไทยทวี	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
6. นายวสันต์ พานิช	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุทิน นพเกตุ	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
8. นางสุนี ไชยรส	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
9. นายสุรสีห์ โกศลนาวิน	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
10. คุณหญิงอัมพร มีศุข	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
11. นางสาวอาภร วงษ์สังข์	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3.5 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

1. การพัฒนาการส่งเสริมและคุมครองสิทธิมนุษยชน สถานการณ์สิทธิมนุษยชนทางสากลที่มีอิทธิพลและสงผลกระทบต่อประเทศไทย ที่สำคัญคือการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 4 ฉบับหลักได้แก่

1) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 9 สิวหาคม พ.ศ. 2548 และพิธีสารเลือกรับ เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2543
2) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535
3) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540
4) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2542 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542

การเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาต่างๆ ของสหประชาชาติ ทำให้รัฐบาลไทยมีพันธกรณีที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาให้มีหลักประกันว่า กฎหมายและแนวทางปฏิบัติภายในประทศจะสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ระบุในสนธิสัญญาเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการปฏิบัติตามพันธกรณีเสนอตอสหประชาชาติตามระยะเวลาที่กำหนด

การที่ประเทศไทยมีพัฒนาการขั้นสำคัญจากระบอบเผด็จการในอดีตมาสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่รับรองและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างกว้างขวาง การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรอิสระต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง และสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การขจัดการเลือกปฏิบัติและมาตรการส่งเสริมความเสมอภาค ฯลฯ เป็นสิ่งที่ประชาคมระหว่างประเทศและสหประชาชาติเห็นว่ามีความสำคัญ และให้การยอมรับว่าประเทศไทยมีพัฒนาการในการ
ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่รวดเร็วและก้าวหน้าประเทศหนึ่ง ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ โดยมีวาระ 3 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2546

2. ปัญหาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

แม้ว่าประเทศไทยได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง แต่มีสนธิสัญญาระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่ไทยยังมิได้เป็นภาคี เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ อนุสัญญาว่าด้วยการ ต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และ อนุสัญญาว่าด้วยแรงงานอพยพและสมาชิกครอบครัว ฯลฯ ซึ่งควรที่จะมีการพิจารณาเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่างๆ เพิ่มเติม รวมทั้งประเทศไทยควรพิจารณาทบทวนข้อสงวน ที่ได้ทำไว้เมื่อเริ่มเข้าเป็นภาคีในบางฉบับเพื่อจำกัดการรับเอาพันธกรณีบางประการของสนธิสัญญานั้นๆ มาปฏิบัติ เพราะสถานการณ์ปัจจุบันมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว

นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติ รัฐยังไม่ได้ออกกฎหมายรองรับมาตรการเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติอีกจำนวนมาก ทั้งยังมีนโยบาย และกำหมายที่ยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 11 ตุลาคม 2540 รวมทั้งพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ไทยเป็นภาคี ซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยที่จัดทำโดยหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในและต่างประเทศ ในขณะเดียวกัน สิทธิของประชาชนและชุมชนในประเทศยังถูกคุกคามและละเมิดจากองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ และจากภายนอกประเทศด้วย อาทิ กระบวนการข้ามชาติเพื่อลักลอบค้ามนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานเด็ก การละเมิดสิทธิชุมชนและสิทธิในการพัฒนา การแย่งชิงทรัพยากรท้องถิ่นและทำลายสิ่งแวดล้อมโดยบรรษัทข้ามชาติที่ร่วมมือกับกลุ่มทุนในประเทศ เป็นต้น

สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศที่ปรากฏบ่อย มีดังต่อไปนี้

1) สถานการณ์ด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว แม้ว่าโดยภาพรวม สถานการณ์ด้านเด็ก เยาวชนของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้นโดยเฉพาะในด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา และความห่วงใยของสังคม รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมไทย ยังมีความผูกพันที่เข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชนอยู่มาก แต่ทิศทางการพัฒนาที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมา ส่งผลให้สถาบันครอบครัวไทยอ่อนแอลง ทั้งในแง่ของการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในครอบครัว และการสร้างภูมิต้านทานให้แก่เด็ก รวมถึงการทำร้ายเด็กโดยบุคคลในครอบครัว อันนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นและรุนแรงขึ้น ได้แก่ เด็กและเยาวชนติดยาเสพติด ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน การใช้แรงงานเด็ก เด็กในธุรกิจบริการทางเพศ เด็กหนีภัย เด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เรือนจำ เป็นต้น ดังนั้นนอกจากการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กแล้ว การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ต่อเด็กและเยาวชน ทั้งในและนอกระบบการศึกษาเพื่อเป็นการวางรากฐานของวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

2) สถานการณ์ด้านการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แม้รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมหลายประการ แต่ความจำเป็นที่ต้องสร้าง “วัฒนธรรมองค์กรด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม” มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา ต้องคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องปรับแนวคิด และกระบวนการลงโทษโดยวิธีต่างๆ ในเรือนจำ ต้องมีกฎหมายคุ้มครองเด็กและเยาวชนเมื่อเป็นผู้ต้องหาให้ถูกต้อง ตลอดจนผู้เสียหายและพยานในคดีอาญา ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง เพื่อเป็นหลักประกันในการใช้กฎหมายและการใช้อำนาจของภาครัฐ ไม่ให้มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติอีกมาก เช่น ในกระบวนการสอบสวนและการให้ประกันตัว การพิจารณาคดีในศาลแรงงานที่ยังล่าช้า การปฏิบัติต่อผู้อยู่ในสถานพินิจและเรือนจำ การที่ศาลเยาวชนและครอบครัวยังมีไม่ทั่วถึง ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมาย กฎ และระเบียบอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง แก้ไขให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และยังมีกฎหมายอีกจำนวนมากที่ยังไม่ออกมารองรับสิทธิของประชาชนและสิทธิชุมชน โดยเฉพาะสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และกฎหมายการจัดตั้งองค์กรอิสระต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญที่ยังไม่ครบถ้วน เช่น องค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม

3) สถานการณ์ด้านนโยบายทางสังคม แม้ว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองและ คุ้มครองมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มที่มีความแตกต่างกันไม่ว่าด้านใด กำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาคแกผู้ด้อยโอกาส คนชรา เด็ก และคนพิการ รวมทั้งส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสระหว่างหญิงชาย และคุ้มครองมิให้ใช้ความรุนแรงในครอบครัวรวมทั้งมีแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐที่ส่งเสริมให้เกิดการปฏิรูปที่ดิน การคุ้มครองผู้ใช้แรงงานและการรวมกลุ่มของภาคประชาชน ซึ่งมีผลให้เกิดการพัฒนาเชิงนโยบาย การจัดสรรงบประมาณและการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นบ้าง แต่ยังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกมาก เช่น ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศต้นทาง ประเทศส่งผ่านและประเทศปลายทางของการค้ามนุษย์ข้ามชาติ โดยเหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก ทั้งคนไทย กลุ่มชาติพันธ์ต่างๆ และจากประเทศอื่นๆ รวมทั้งการถูกเอาเปรียบด้านธุรกิจบริการทางเพศ และการเอาเปรียบแรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการตลาด โดยใช้แรงงานราคาถูกเพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหลัก ได้ก่อให้เกิดช่องว่างของการกระจายรายได้อย่างหนักหน่วง ผู้ใช้แรงงานถูกเอาเปรียบและไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีขบวนการ

รวมกลุ่มของสหภาพแรงงานต่างๆ ที่เข้มแข็ง สภาพความปลอดภัยในการทำงานส่วนใหญ่ยังมีความเสี่ยงสูงและไร้หลักประกัน

สำหรับผู้หญิงและผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ ยังมรข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสการพัฒนาด้านการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐในด้านต่างๆ และยังมีการละเมิดสิทธิของกลุ่มชาติพันธ์ต่างๆ โดยเฉพาะที่ยังมิได้รับสัญชาติไทย มีการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมและละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในด้านต่างๆ

4) สถานการณ์ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิชุมชน รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของชุมชนในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวอย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอำนาจต่อรอง อันเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการพิทักษ์ปกป้องทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพื้นที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ตลอดจนความสามารถในการจัดการชุมชนของตนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในระดับโลก กำลังทวีความรุนแรงขึ้นใน ขณะที่คุณค่าเชิงพาณิชย์และเชิงอุตสาหกรรมของทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพของ ประเทศในป่าเขตร้อน ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยกลับเพิ่มมากขึ้น ภัยคุกคามจากบรรษัทข้ามชาติ และกลุ่มธุรกิจที่มุ่งแย่งชิงฐานทรัพยากรธรรมชาติจึงรุนแรงมากขึ้น มีการฉกฉวยทรัพยากรของชุมชนและชาติไปใช้ประโยชน์โดยต่างชาติในรูปแบบต่างๆ เช่นกรณีเปล้าน้อยซึ่งเป็นสมุนไพรไทย กรณีข้าวหอมมะลิ และล่าสุดกรณีกองทุนป่าเขตร้อนที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้เสนอให้แปลงหนี้ที่ประเทศไทยจะต้องชำระเป็นกองทุน เพื่อใช้ประโยชน์ในการฟื้นฟูป่าของไทย โดยมีการกำหนดเงื่อนไขหลายประการ เป็นต้น

แม้ประเทศไทยเริ่มตระหนักถึงแนวคิดในการพัฒนาที่ถือคนเป็นศูนย์กลางหรือสิทธิในการพัฒนาที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างชัดเจน แต่ทิศทางการพัฒนาที่แก้ปัญหาอย่างแยกส่วน ไม่มองปัญหาความยากจนว่าเป็นผลจากทิศทางและโครงสร้างการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม ขณะที่รัฐและกลไกของรัฐยังขาดความรู้และความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และยังนิยมใช้รัฐเป็นศูนย์กลางในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญในการออกกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิชุมชนให้ชัดเจน และยังไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมและเคารพสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่ก่อนการตัดสินใจ ในการวางแผนพัฒนาทั้งระดับชาติการวางแผนรายสาขา และการวางแผนระดับพื้นที่ รวมทั้งการกำหนดและอนุมัติโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นโครงการของเอกชน หรือบรรษัทข้ามชาติ หรือภาครัฐ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งจากการดำเนินโครงการต่างๆ

ทั้งในชุมชนระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชน และระหว่างประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ อันเป็นปัญหายืดเยื้อและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน [62]

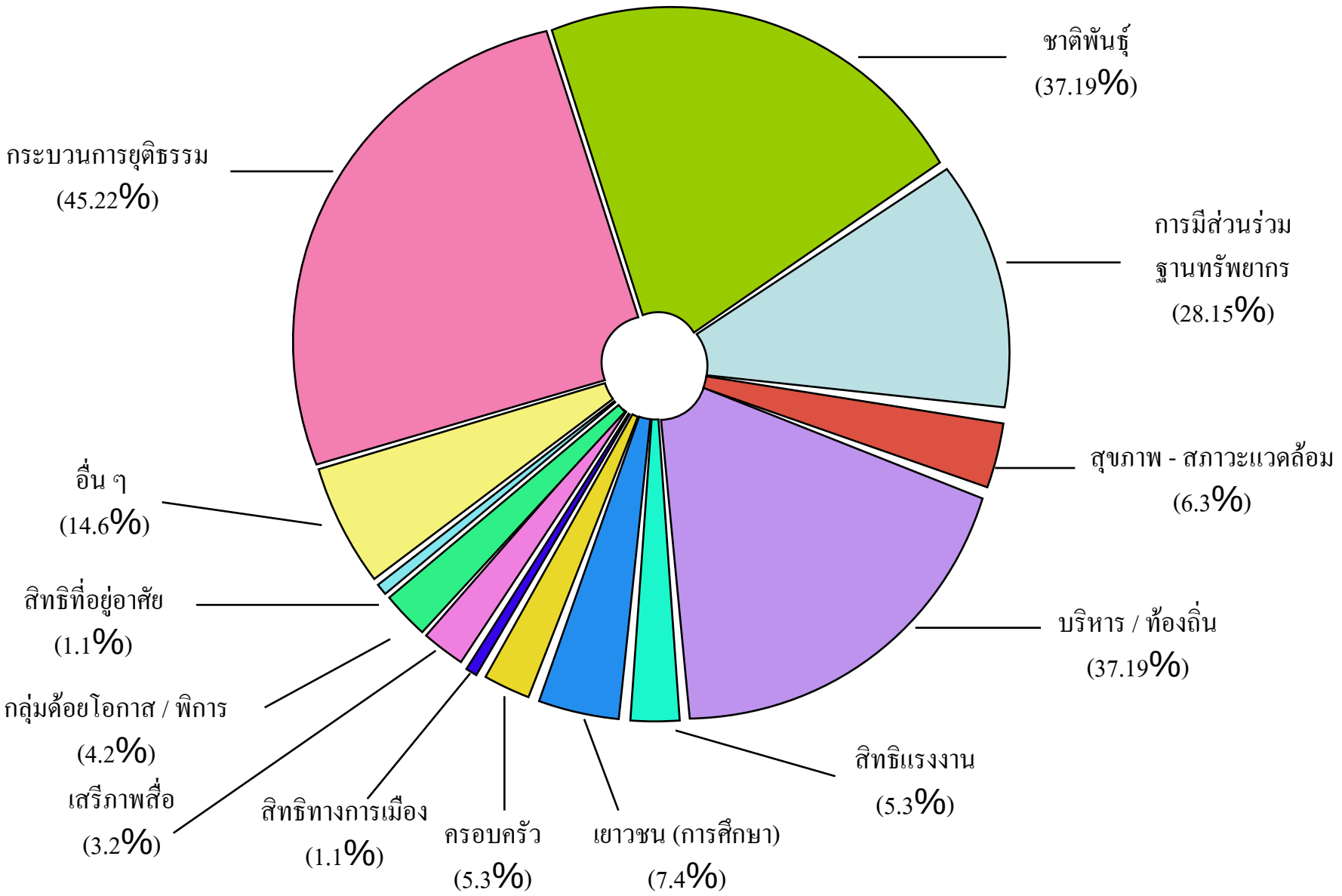
3.6 สถิติการร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิ

ตารางที่ 1

แสดงเรื่องราวร้องเรียน จำแนกตามประเภทของสิทธิ ในปี 2544 และ 2545

กลุ่มเรื่องร้องเรียน	พ.ศ. 2544 (มิ.ย.-ธ.ค.)		พ.ศ. 2545 (ม.ค.-ก.ย.)	
	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ	จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
1. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	11	13	45	22
2. สิทธิกลุ่มชาติพันธ์	6	7	37	19
3. สิทธิมนุษยชนในการมีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร	16	18	28	15
4. สิทธิชุมชนด้านสุขภาพ – สภาวะแวดล้อม	5	6	6	3
5. ด้านการบริหารและองค์กรปกครองท้องถิ่น	15	17	37	19
6. สิทธิด้านแรงงาน	6	6	5	3
7. สิทธิด้านการศึกษาของเยาวชน	1	1	7	4
8. สิทธิในครอบครัว	5	6	5	3
9. สิทธิทางการเมือง	1	1	1	1
10. เสรีภาพสื่อมวลชน	7	9	3	2
11. สิทธิผู้ด้อยโอกาส / ผู้พิการ	1	1	4	2
12. สิทธิที่อยู่อาศัย	1	1	1	1
13. อื่น ๆ	15	14	14	6
รวม	**90**	**100**	**193**	**100**

แผนภูมิที่ 2 แสดงประเภทของสิทธิและกรณีร้องเรียน ปี 2545 (ม.ค.-ก.ย.) กรณีร้องเรียนรวม 211 กรณี (จำนวนเรื่อง,ร้อยละ)

แผนภูมิแสดงสถิติการรับเรื่องร้องเรียนเชิงเปรียบเทียบ

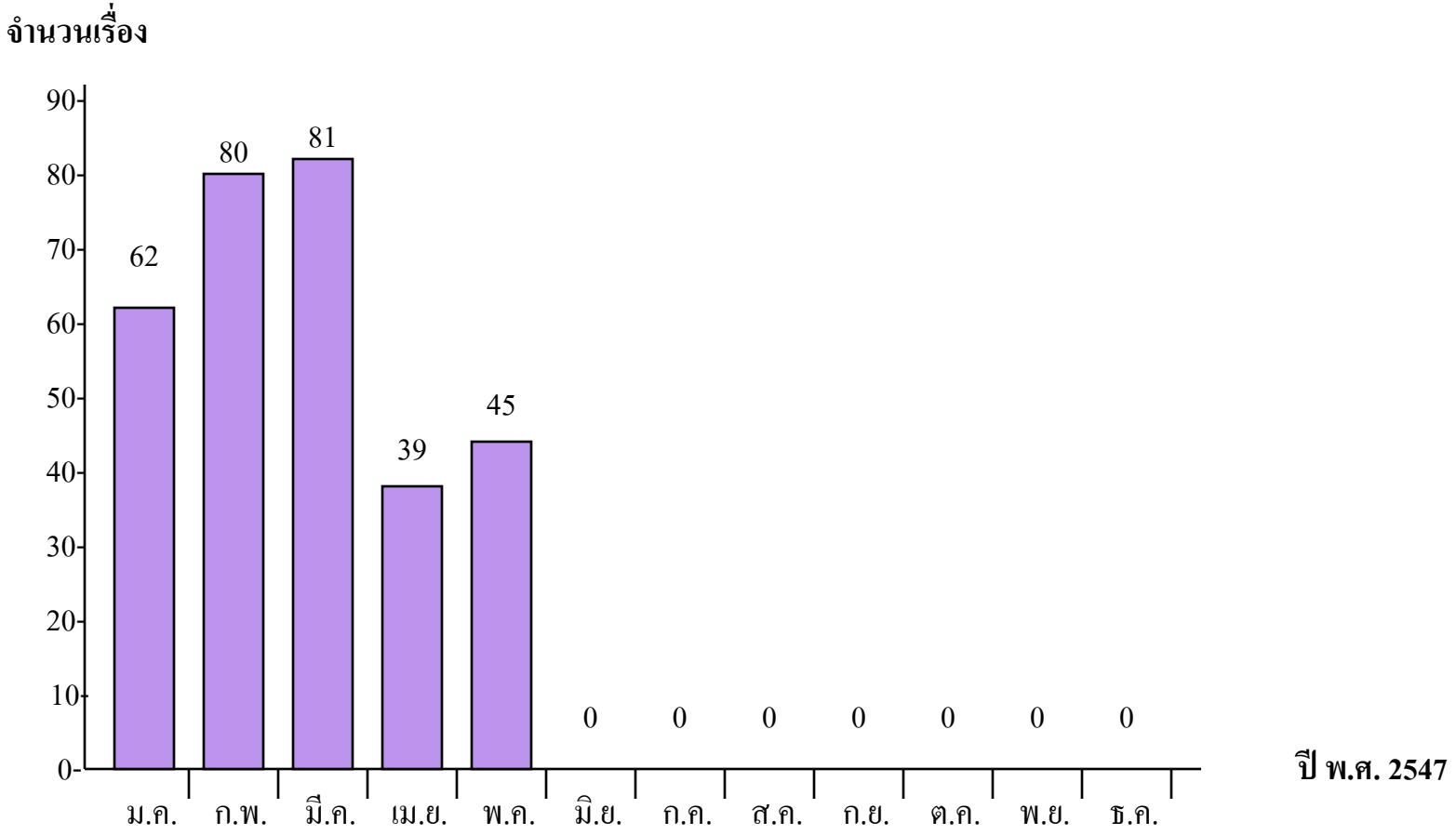
สถิติการรับเรื่องร้องเรียนระหว่าง 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2546

รวม 828 เรื่อง เฉลี่ย 69 เรื่องต่อเดือน

สถิติการรับเรื่องร้องเรียนระหว่าง 1 มกราคม – 31 พฤษภาคม 2547

รวม 828 เรื่อง เฉลี่ย 69 เรื่องต่อเดือน

สรุปปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายปราบปรามยาเสพติด

ข้อมูลระหว่างวันที่ 1 ก.พ.2546- 30 เมษายน 2547

(เดือนพฤษภาคม 2547 ไม่มีการร้องเรียนกรณียาเสพติด)

ที่	ปัญหาตามคำร้อง	กพ.-ธ.ค.46	ม.ค.-เม.ย.47	รวม (เรื่อง)
1	มีชื่อในบัญชีหรือถูกกล่าวหาหรือถูกเรียกไปรายงานตัวเป็นผู้เกี่ยวข้องยาเสพติดทั้งที่ไม่มีพฤติกรรม	136	1	137
2	ถูกฆาตกรรมโดยญาติเชื่อว่าเกิดจากนโยบายปราบปรามยาเสพติด	28	3	31
3	ถูกตำรวจยัดยาบ้าแล้วดำเนินคดียาเสพติดหรือถูกดำเนินคดียาเสพติดโดยมิชอบทั้งที่ไม่กระทำผิด	41	4	45
4	ถูกซ้อมให้รับสารภาพว่าค้ายาเสพติดแล้วถูกดำเนินคดี	6	3	9
5	ถูกตำรวจแนะนำให้หายาบ้าหรือยาเสพติดไว้ในครอบครองหรือถูกขู่ให้ยอมรับสารภาพแล้วยอมถูกดำเนินคดี ไม่เช่นนั้นจะมีปัญหาหรืออาจได้รับอันตราย	17	1	18
6	ถูกยึดทรัพย์ในคดียาเสพติด	9	1	10
7	อื่น ๆ	32	1	33
	รวม	**269**	**14**	**283**

สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับนโยบายปราบปรามยาเสพติด
ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2546 - เมษายน 2547
จำแนกตามพื้นที่เกิดเหตุ

(เดือนพฤษภาคม 2547 ไม่มีการร้องเรียนกรณียาเสพติด)

ลำดับที่	ภาค	จังหวัด	รวม (จังหวัด)	เรื่องร้องเรียน (เรื่อง)
1	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	1	19
2	กลาง	นนทบุรี (2) ปทุมธานี (3) สระบุรี (4) ลพบุรี (5) พระนครศรีอยุธยา (7) อ่างทอง (2) สิงห์บุรี (1) สมุทรปราการ (4)	8	28
3	ตะวันออก	ชลบุรี (3) จันทบุรี (2) ระยอง (3) ฉะเชิงเทรา(1) นครนายก (4) ปราจีนบุรี (2) ตราด (1)	7	16
4	อีสานบน	ขอนแก่น (2) เลย (5) หนองคาย (4) อุดรธานี (3) สกลนคร (3) มหาสารคาม (4) นครพนม (1) หนองบัวลำภู (2)	8	24
5	อีสานล่าง	นครราชสีมา (7) บุรีรัมย์ (5) ศรีสะเกษ(2) อุบลราชธานี (4) สุรินทร์ (1) ยโสธร (3) ร้อยเอ็ด (5)	7	27
6	เหนือตอนบน	เชียงใหม่(15) เชียงราย(21) น่าน (6) ลำปาง (4) อุตรดิตถ์ (5) แม่ฮ่องสอน (11) แพร่ (3) พะเยา (4) ลำพูน (2)	9	71
7	เหนือตอนล่าง	พิษณุโลก(6) สุโขทัย (2) นครสวรรค์(5) พิจิตร (2) กำแพงเพชร (4) ตาก (8) เพชรบูรณ์ (12) อุทัยธานี (2)	8	41
8	ตะวันตก	นครปฐม (3) กาญจนบุรี(4) ประจวบคีรีขันธ์ (3) เพชรบุรี (3) ราชบุรี (1) สมุทรสาคร (1) สุพรรณบุรี (12)	7	27
9	ใต้ตอนบน	สุราษฎร์ธานี (8) กระบี่ (3) ภูเก็ต (1) นครศรีธรรมราช (5) พังงา (1)	5	18
10	ใต้ตอนล่าง	สงขลา (5) ตรัง (1) พัทลุง (2)	3	8
		รวม	**63**	**279**

หมายเหตุ

1. เรื่องร้องเรียนภายในประเทศ 63 จังหวัด จำนวน 279 เรื่อง
2. เรื่องร้องเรียนภายในประเทศมีผลกระทบทั่วไป จำนวน 4 เรื่อง

รวมทั้งสิ้น จำนวน 283 เรื่อง

สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียน ประจำเดือนพฤษภาคม 2547
จำแนกตามพื้นที่เกิดเหตุ

ลำดับที่	ภาค	จังหวัด	รวม (จังหวัด)	เรื่องร้องเรียน (เรื่อง)
1	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	1	13
2	กลาง	นนทบุรี (2) สระบุรี (1) อ่างทอง (1)	3	4
3	ตะวันออก	ชลบุรี (2) สระแก้ว (1)	2	3
4	อีสานบน	ขอนแก่น (2) หนองคาย (1) กาฬสินธุ์ (1)	3	4
5	อีสานล่าง	ศรีสะเกษ (2) อุบลราชธานี (1) อำนาจเจริญ (1) ชัยภูมิ (1)	4	5
6	เหนือตอนบน	เชียงใหม่ (1) เชียงราย (1)	2	2
7	เหนือตอนล่าง	ตาก (3)	1	3
8	ตะวันตก	กาญจนบุรี (1)	1	1
9	ใต้ตอนบน	กระบี่ (1) ภูเก็ต (1) ระนอง (2) นครศรีธรรมราช (4)	4	8
10	ใต้ตอนล่าง	ปัตตานี (1)	1	1
		รวม	**22**	**44**

หมายเหตุ

1. เรื่องร้องเรียนภายใน 16 จังหวัด จำนวน 38 เรื่อง
2. เรื่องร้องเรียนภายในประเทศไม่ระบุจังหวัดแต่มีผลกระทบทั่วไป จำนวน 1 เรื่อง
3. เรื่องร้องเรียนจากต่างประเทศ จำนวน - เรื่อง

รวมทั้งสิ้น จำนวน 39 เรื่อง

สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียน ระหว่าง มกราคม - พฤษภาคม 2547

จำแนกตามพื้นที่เกิดเหตุ

ลำดับที่	ภาค	จังหวัด	รวม (จังหวัด)	เรื่องร้องเรียน (เรื่อง)
1	กรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร	1	68
2	กลาง	นนทบุรี (8) ปทุมธานี(5) สระบุรี (3) พระนครศรีอยุธยา(2) ลพบุรี(3) อ่างทอง (1) สิงห์บุรี(2) สมุทรปราการ(5)	8	29
3	ตะวันออก	ชลบุรี(6) จันทบุรี(2) ระยอง(2) ตราด(4) ฉะเชิงเทรา(2) ปราจีนบุรี(2) สระแก้ว(4)	7	22
4	อีสานบน	ขอนแก่น(4) เลย(1) หนองคาย(3) มุกดาหาร(1) กาฬสินธุ์(2) อุดรธานี(1) มหาสารคาม(3) หนองบัวลำภู(1)	8	19
5	อีสานล่าง	นครราชสีมา(6) บุรีรัมย์(2) ศรีสะเกษ(4) อุบลราชธานี(3) สุรินทร์(2) อำนาจเจริญ(2) ชัยภูมิ (1) ยโสธร(1) ร้อยเอ็ด(3)	9	24
6	เหนือตอนบน	เชียงใหม่(10) เชียงราย(5) น่าน(1) ลำปาง(2) แม่ฮ่องสอน (1) อุตรดิตถ์(1) พะเยา(1)	7	21
7	เหนือตอนล่าง	นครสวรรค์(3) พิจิตร(2) กำแพงเพชร(5) ตาก(35) เพชรบูรณ์(4)	5	49
8	ตะวันตก	นครปฐม(1) กาญจนบุรี(1) ประจวบคีรีขันธ์(1) เพชรบุรี(2) ราชบุรี(1) สมุทรสาคร(1) สมุทรสงคราม(1) สุพรรณบุรี (1)	8	14
9	ใต้ตอนบน	สุราษฎร์ธานี(6) กระบี่(5) ภูเก็ต(3) ระนอง (2) นครศรีธรรมราช(11)	5	27
10	ใต้ตอนล่าง	สงขลา(4) ตรัง(3) นราธิวาส(1) ปัตตานี(7) ยะลา(4) สตูล(1)	6	20
		รวม	**64**	**293**

หมายเหตุ

1. เรื่องร้องเรียนภายในประเทศ 64 จังหวัด จำนวน 293 เรื่อง
2. เรื่องร้องเรียนภายในประเทศไม่ระบุจังหวัดแต่มีผลกระทบทั่วไป จำนวน 14 เรื่อง
3. เรื่องร้องเรียนจากต่างประเทศ จำนวน - เรื่อง

รวมทั้งสิ้น จำนวน 307 เรื่อง

สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียน ประจำเดือนพฤษภาคม 2547

จำแนกตามประเภทของผู้กระทำละเมิด

ผู้กระทำละเมิด	เดือน ม.ค.-เม.ย. 47	เดือน พ.ค.47	รวม	หมายเหตุ
1. โครงการ / นโยบาย/ กฎหมายของรัฐ	26	4	30	แยกเป็นกรณีนโยบายปราบปรามยาเสพติดของราชการสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่ร้องเรียนในเดือน ม.ค.-มี.ค. 47 รวม 12 เรื่อง เม.ย. 47 รวม 2 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 14 เรื่อง
2. ตำรวจ	62	11	73	
3. ทหาร	3	-	3	
4. ฝ่ายปกครอง / หน่วยงานท้องถิ่น	24	1	25	
5. แพทย์	3	1	4	
6. ครู	-	2	2	
7. แพทย์	42	15	57	
8. นายจ้าง	13	2	15	
9. บุคคลทั่วไป	10	3	13	
10. บริษัท / นิติบุคคล	12	2	14	
11. อื่นๆ	67	4	71	
รวม	**262**	**45**	**307**	

สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียน ประจำเดือนพฤษภาคม 2547

จำแนกตามประเภทของลักษณะการร้องเรียน

ลักษณะการร้องเรียน	เดือน ม.ค.-เม.ย. 47	เดือนพ.ค. 47	รวม	หมายเหตุ
1. ร้องเรียนเป็นหนังสือ	224	27	251	
2. ร้องเรียนทางโทรศัพท์	4	2	6	
3. ร้องเรียนทางจดหมายอิเล็คทรอนิคส์	2	1	3	
4. มาร้องเรียนด้วยตนเอง	29	15	44	
5. กรรมการสิทธิฯ หยิบยก	3	-	3	
6. องค์กรเอกชนหรือหน่วยงานอื่นส่งเรื่องให้พิจารณา	-	-	-	
รวม	**262**	**45**	**307**	

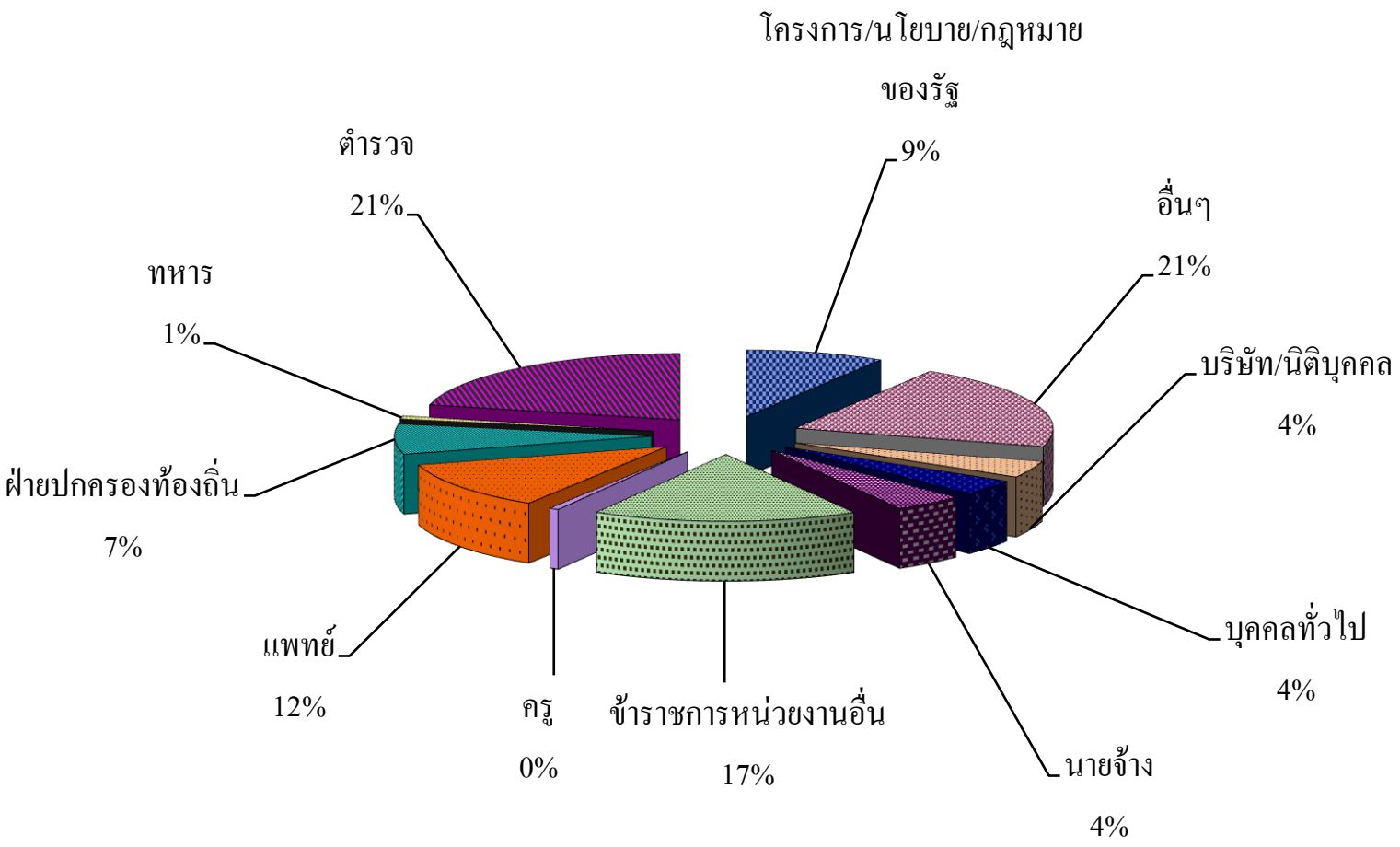
สรุปผลการรับเรื่องร้องเรียน ประจำเดือนพฤษภาคม 2547
จำแนกตามประเภทของสิทธิเสรีภาพที่ถูกละเมิด

ลักษณะการร้องเรียน	เดือน ม.ค.-เม.ย. 47	เดือนพ.ค. 47	รวม	หมายเหตุ
1. กระบวนการยุติธรรม	80	14	94	
2. ชาติพันธุ์ / ต่างด้าว	38	8	46	
3. การมีส่วนร่วมฐานทรัพยากร	19	7	26	
4. การมีส่วนร่วมฐานทรัพยากร	10	2	12	
5. บริหาร / ท้องถิ่น	4	-	4	
6. สิทธิแรงงาน	13	2	15	
7. เยาวชน (การศึกษา)	1	-	1	
8. ครอบครัว	4	-	4	
9. สิทธิทางการเมือง	5	-	5	
10. เสรีภาพสื่อ	1	-	1	
11. กลุ่มด้อยโอกาส / พิการ	1	1	2	
12. สิทธิที่อยู่อาศัย	20	4	24	
13. อื่นๆ	66	7	73	
รวม	**262**	**45**	**307**	

แผนภูมิแสดงสถิติของผู้กระทำละเมิด

ระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2547

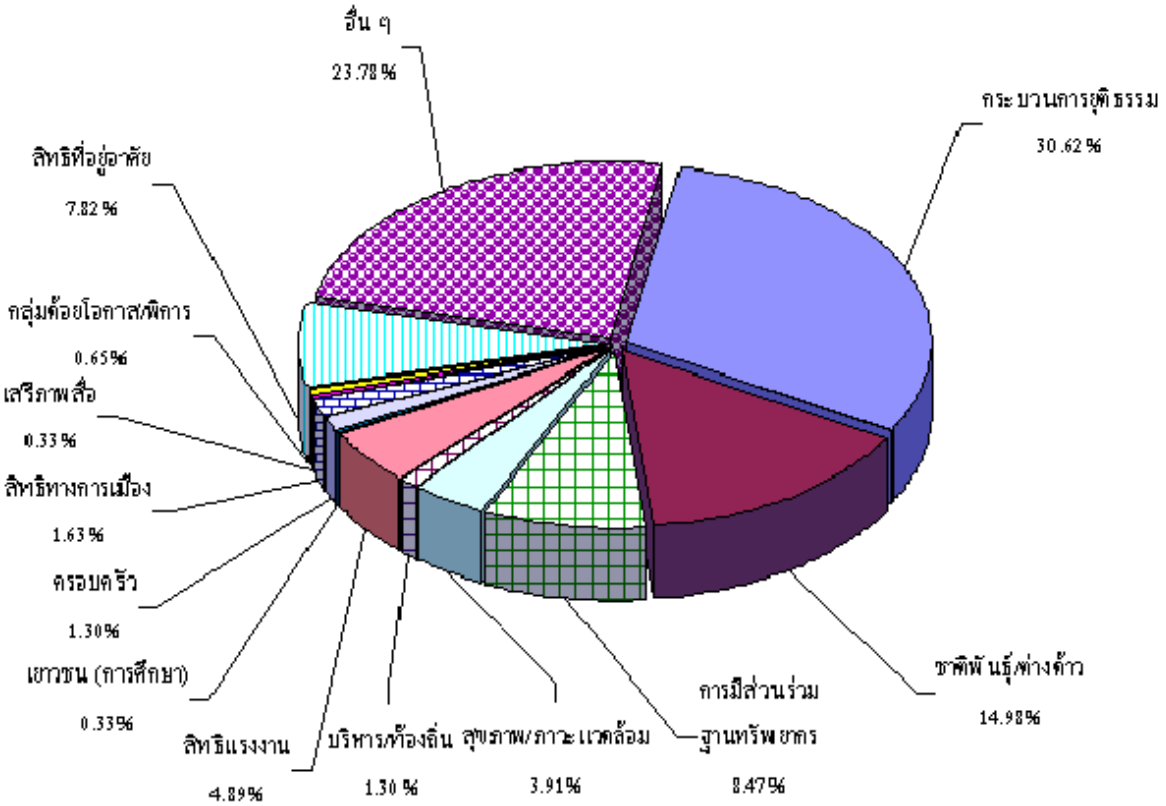
รวม 307 เรื่อง

แผนภูมิแสดงสถิติประเภทของสิทธิเสรีภาพที่ถูกละเมิด

ระหว่างเดือนมกราคม - พฤษภาคม 2547

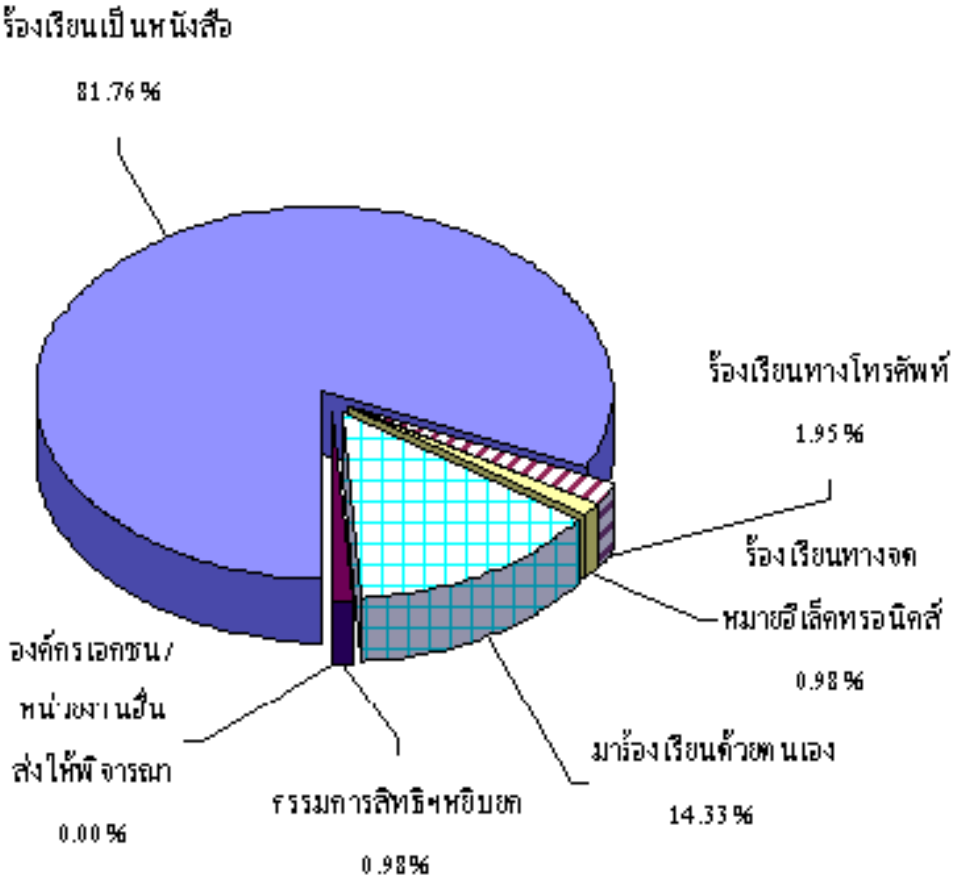
รวม 307 เรื่อง

แผนภูมิแสดงสถิติลักษณะการร้องเรียน

ระหว่างเดือน มกราคม – พฤษภาคม 2547

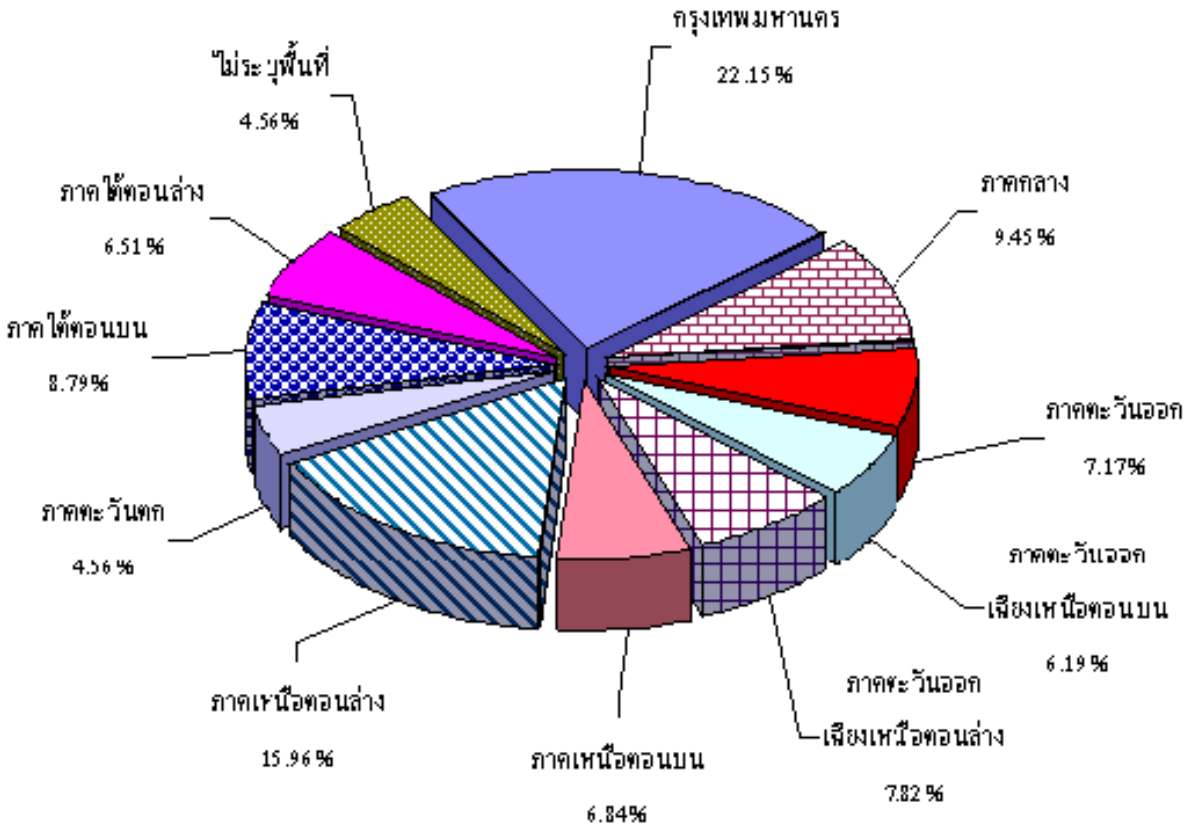
รวม 307 เรื่อง

แผนภูมิแสดงสถิติพื้นที่เกิดเหตุละมิด

ระหว่างเดือนมกราคม – พฤษภาคม 2547

รวม 307 เรื่อง

3.7 ผลการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

3.7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในช่วง พ.ศ. 2544-2546

ลำดับ	เรื่อง	เสนอต่อ
1	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานการณ์ของสื่อมวลชน	นายกรัฐมนตรี
2	การผ่อนปรนภาระหนี้เงินกู้จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ตามโครงการรัฐบัญญัติ 480	นายกรัฐมนตรี
3	โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำมูลและ ถนนสี่ช่องจราจร ● ขอทราบผลการตรวจสอบโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำมูลและถนนสี่ช่องจราจรของกรมทางหลวง ● ขอให้พิจารณาสั่งการให้กรมทางหลวงปฏิบัติตามมาตรการแก้ไขปัญหา	ประธานกรรมาธิการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา นายกรัฐมนตรี
4	กรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด - บ่อนอก และโครงการท่อก๊าซ และโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย : ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล ● ข้อเสนอ กสม.ต่อรัฐบาล กรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด ● บ่อนอก และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย	1) นายกรัฐมนตรี 2) รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา) 1) ประธานสภาผู้แทนราษฎร 2) ประธานวุฒิสภา

ลำดับ	เรื่อง	เสนอต่อ
5	ร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่.....) พ.ศ.....	1) นายกรัฐมนตรี 2) ประธานวุฒิสภา 3) ประธานรัฐสภา 4) ประธานสภาผู้แทนราษฎร
6	ร่างพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่.....) พ.ศ.....	นายกรัฐมนตรี
7	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติม กรณีโครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย	นายกรัฐมนตรี
8	การตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีผู้ต้องหาถูกทำร้ายจนถึงแก่ความตาย ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
9	การประสานความร่วมมือระดับนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน	1) ประธานรัฐสภา 2) ประธานวุฒิสภา
10	กรณีการทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน	นายกรัฐมนตรี
11	ข้อเสนอต่อรัฐบาลจากการศึกษาตรวจสอบกรณีการทำสัญญาของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย(กทพ.)ในโครงการก่อสร้างทางด่วน บางนา-บางพลี-บางปะกง	นายกรัฐมนตรี
12	การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย	นายกรัฐมนตรี (1)
13	การกระทำและกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ (กรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย)	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ลำดับ	เรื่อง	เสนอต่อ
14	ข้อเสนอแนะต่อร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ.	ประธานรัฐสภา สำเนาส่ง - นายกรัฐมนตรี - ประธานวุฒิสภา - คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชนวุฒิสภา
15	เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56 เกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)	รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม)
16	ข้อเสนอแนะนโยบายกรณีเขื่อนปากมูลจังหวัดอุบลราชธานี	นายกรัฐมนตรี
17	ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา	1) ประธานวุฒิสภา 2) ประธานสภาผู้แทนราษฎร
18	ข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคลตกหล่นจากทะเบียนราษฎร ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2545	รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ)
19	ปัญหาและข้อเสนอของสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย	รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง)
20	การใช้ความรุนแรงต่อการชุมชนของสมัชชาคนจนกรณีเขื่อนปากมูล	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
21	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ต.ผางาม อ.เวียงชัยจ.เชียงรายถูกสังหาร	นายกรัฐมนตรี
22	ขอความกรุณาบัญชาการให้มีการนำร่าง มาตรการเพื่อควบคุมดูแลการใช้คลื่นความถี่ ของวิทยุชุมชนเข้าสู่การพิจารณาของคณะ รัฐมนตรี	นายกรัฐมนตรี

ลำดับ	เรื่อง	เสนอต่อ
23	ขอส่งคำชี้แจงกรณีเหตุการณ์รุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย	1) นายกรัฐมนตรี 2) ประธานวุฒิสภา 3) ประธานสภาผู้แทนราษฎร
24	ขอให้ตรวจสอบกรณีหน่วยงานของรัฐออกหนังสือแจ้งให้ประชาชนไปรายงานตัว ฐานเป็นผู้มีรายชื่อในบัญชีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด	นายกรัฐมนตรี
25	ขอให้พิจารณาเรื่องการไล่รื้อชุมชนป้อมมหากาฬ เขตพระนคร เนื่องจากการจัดทำโครงการสวนสาธารณะภายในเกาะรัตนโกสินทร์ของกรุงเทพมหานคร	นายกรัฐมนตรี
26	การเช่าที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย จัดสร้างค่ายลูกเสือและปลูกป่า บริเวณ พื้นที่ติดกับต้นน้ำตกไทรโยคน้อย จังหวัดกาญจนบุรี	นายกรัฐมนตรี
27	ขอส่งรายงานผลการตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชนเพื่อพิจารณาสั่งการ (กรณีเหตุการณ์รุนแรงเนื่องจากการปะทะ กันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มผู้ชุมนุม คัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซียที่ อำเภอหาดใหญ่	นายกรัฐมนตรี
28	รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิ มนุษยชนต่อรัฐสภา	1) ประธานวุฒิสภา 2) ประธานสภาผู้แทนราษฎร
29	ขอส่งรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อพิจารณาสั่งการ (กรณีเหตุการณ์ที่รุนแรงเนื่องจากการปะทะ กันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับกลุ่มผู้ชุมนุม คัดค้าน)	1) อัยการสูงสุด 2) อัยการจังหวัดสงขลา
30	การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชาวชุมชน คลองสวน (ตอนบน)	นายกรัฐมนตรี

ลำดับ	เรื่อง	เสนอต่อ
31	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระราชกำหนดแก้ไข เพิ่มเติม ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2546 และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราช บัญญัติป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน พ.ศ. 2542	นายกรัฐมนตรี หนังสือสำนักเลขาธิการครม. ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา

3.7.2 ผลงานด้านการพัฒนานโยบาย และการปรับปรุงกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เสนอแนะนโยบาย และข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานการณ์สื่อมวลชน (10 สิงหาคม 2544)
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเรื่องเหมืองแร่คลิตี้ , เค็มโก (7 พฤศจิกายน 2544)
3. การลงนามในข้อตกลงจัดตั้งกองทุนป่าไม้เขตร้อน (21 กุมภาพันธ์ 2545)
4. โครงการไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน (หินกรูด-บ่อนอก) และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (ไทย-มาเลเซีย) (26 มีนาคม 2545 และ 28 พฤษภาคม 2545)
5. ร่างพระราชบัญญัติแร่ (2 พฤษภาคม 2545)
6. การทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน (15 กรกฎาคม 2545)
7. การตรวจสอบกรณีการทำสัญญาของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (ทพ.)ในโครงการก่อสร้างทางด่วนสาย บางนา-บางพลี-บางปะกง (15 สิงหาคม 2545)
8. การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (20 สิงหาคม 2545)

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสถานการณ์ของสื่อมวลชน (10 สิงหาคม 2544)

ประเด็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การพิมพ์ การโฆษณา

ข้อเท็จจริง

ตามที่ปรากฏเป็นข่าวว่า การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนด้านหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ถูกแทรกแซงจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การตักเตือนเจ้าของ บรรณาธิการผู้พิมพ์ โดยสำนักงานตำรวจสันติบาล ในฐานะเจ้าพนักงานการพิมพ์ การงดออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์ การปรับเปลี่ยนผังรายการ ตลอดจนการตัดออกจากผังรายการวิทยุกระจายเสียงโดยกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสนใจและได้ติดตามสถานการณ์ดังกล่าวด้วยความห่วงใยและเห็นว่าสถานการณ์เช่นนี้ย่อมกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการพูด การพิมพ์ การโฆษณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิเสรีภาพ

ของสื่อมวลชน ซึ่งเป็นการตั้งใจที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 มาตรา 39, 40 และ 41 ตามรัฐธรรมนูญสื่อมวลชนทุกแขนงไม่พึงอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หน่วยราชการ หรือเจ้าของกิจการเหล่านั้น อันส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และผลเสียต่อภาพลักษณ์ของรัฐบาลด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. พิจารณาสั่งการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ได้แก่ สำนักงานตำรวจสันติบาล กรมประชาสัมพันธ์ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ทบทวนการใช้มาตรการต่างๆ ตามกฎหมายที่อาจจะเข้าข่ายแทรกแซงเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนมิให้ปรากฏต่อไป

2. พิจารณากำกับดูแลให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนตามข้อ 1 ให้เคารพเสรีภาพของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 41

3. เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาระยะยาว พิจารณาให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ .ศ.2584 มาตรา 36 และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อันมีเนื้อหาขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา39

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเรื่องเหมืองแร่ตะกั่ว เหมืองแร่คลิตี้ และเหมืองแร่เค็มโก จังหวัดกาญจนบุรี (7 พฤศจิกายน 2544)

ประเด็น

การอนุรักษ์พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และการแก้ไขผลกระทบจากพิษของสารตะกั่วต่อชีวิต ร่างกายของประชาชนทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก และสิ่งแวดล้อม

ข้อเท็จจริง

ประการแรก การทำเหมืองแร่ทั้งสองแห่งอยู่ในเขตพื้นที่โดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กำลังจะประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติลำคลองงู และเป็นเขตป่าต้นน้ำแควใหญ่ซึ่งต่อมาเป็นแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญา

คุ้มครองมรดกโลก อันประกอบด้วยหน่วยงาน อาทิ กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (สผ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้มีมติเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 ให้ยกเลิกกิจการเหมืองแร่ทั้งหมดในบริเวณรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ไปแล้ว

ประการที่สอง ผลกระทบจากสารตะกั่วต่อชีวิตร่างกายและสิ่งแวดล้อม เป็นที่รับรู้อย่างชัดเจนมาตั้งแต่ปี พ .ศ. 2541 โดยเฉพาะเหมืองบ่องามและโรงแต่งแร่คลิตี้ จากผลการตรวจสุขภาพชาวบ้านหมู่บ้านคลิตี้ล่างจำนวน 200 คน จาก 40 หลังคาเรือน โดยกระทรวงสาธารณสุข พบว่า ประชากรในหมู่บ้านคลิตี้ล่างมีค่าเฉลี่ยของปริมาณตะกั่วในเลือดคิดเป็นไมโครกรัมต่อเดซิลิตร ดังนี้

	กุมภาพันธ์		8-10 มีนาคม พ.ศ. 2543	
	เฉลี่ย	จำนวน	เฉลี่ย	จำนวน
เด็กอายุ 0-6 ปี	23.56	39 คน	26.46	37 คน
เด็กอายุ 7-15 ปี	28.30	8 คน	27.04	11 คน
ผู้ใหญ่อายุ 16 ปี ขึ้นไป	26.31	72 คน	29.35	54 คน

ซึ่งมีข้อสรุปว่า ค่าเฉลี่ยของปริมาณตะกั่วในเลือดยังไม่ลดลงเลย ขณะที่แผนกพิษวิทยา โรงพยาบาลรามาธิบดีระบุว่า ค่ามาตรฐานของระดับตะกั่วในเลือดที่ยอมรับได้สำหรับเด็กจะต้องไม่เกิน 10 ไมโครกรัม ต่อเดซิลิตร มิฉะนั้นจะทำให้สมองหยุดการเจริญ กระดูกแขนขาจะขดงอใช้การไม่ได้

ข้อเสนอแนะนโยบายเกี่ยวกับการทำเหมืองแร่ตะกั่วต่อนายกรัฐมนตรี

1. ขอให้ยุติการทำเหมืองแร่ทั้งหมดในพื้นที่ป่าโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร รวมทั้ง

1.1. การไม่ต่ออายุประทานบัตรและไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าแก่เหมืองบ่องาม และไม่ให้ใบอนุญาตโรงแต่งแร่ตะกั่วคลิตี้ของบริษัทตะกั่วคอนเซนเตรท (ประเทศไทย) จำกัด

1.2. การเพิกถอนประทานบัตรและไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าแก่บริษัทกาญจนบุรี เอ็คซ์โพลเรชั่น ไมนิ่ง (เค็มโก) จำกัด ทั้งสองแปลงและให้หยุดดำเนินการทำเหมืองในพื้นที่ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิจังหวัดกาญจนบุรี

2. ให้หน่วยงานของรัฐเข้าควบคุม ตรวจสอบพื้นที่และดำเนินคดีแก่ผู้ประกอบการที่กระทำผิดกฎหมาย

3. ให้ผู้ประกอบการเหมืองแร่และโรงแต่งแร่ทั้งสองแห่งเคลื่อนย้ายวัสดุอุปกรณ์ บ้านพักคนงานทั้งหมดออกไป และฟื้นฟูระบบน้ำและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลเสียหายโดยมีกำหนดเวลาแล้วเสร็จที่แน่นอน จนกลับสู่สภาพที่ปลอดมลพิษโดยสิ้นเชิง

4. ให้หน่วยงานของรัฐเข้าไปดูแลให้การรักษาพยาบาลชาวบ้านในฐานะผู้ได้รับพิษสารตะกั่ว มิใช่รักษาตามอาการป่วยเท่านั้น

5. ในอนาคตก่อนอนุญาตให้ประทานบัตรเหมืองแร่และใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ควรมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำแร่และร่างรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นให้สาธารณะรับรู้ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

ในการนี้รัฐมนตรีว่าการของ 4 กระทรวง ได้เดินทางไปตรวจพื้นที่และสั่งการระงับทำเหมืองในเวลาต่อมา

3. การลงนามในข้อตกลงจัดตั้งกองทุนป่าไม้เขตร้อน (21 กุมภาพันธ์ 2544)

ประเด็น

การละเมิดอธิปไตยของรัฐ และสิทธิมนุษยชน

ข้อเท็จจริง

1. เนื้อหาของข้อตกลงดังกล่าว มีนัยสำคัญอย่างยิ่งต่ออธิปไตยของรัฐไทยที่มีเหนือทรัพยากรของชาติทั้งปวง อันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตยสูงสุดของปวงชนชาวไทย การเปิดโอกาสให้รัฐอื่นหรือองค์การอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นองค์การในภาครัฐ เอกชน หรือองค์การระหว่างประเทศก็ตาม เข้ามามีสิทธิในการบริหารจัดการและ/หรือประมวลข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับป่าไม้ในราชอาณาจักรไทย รวมทั้งทรัพย์สินและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ โดยมีข้อตกลงที่ทำร่วมกับรัฐอื่นมารับรอง เท่ากับเป็นการละเมิดในการกำหนดใจตนเอง ที่ปวงชนชาวไทยมีร่วมกัน อันเป็นหลักการสิทธิมนุษยชนสากลที่เป็นรากฐานแห่งสิทธิทั้งหลายทั้งปวงภายใต้อธิปไตยของรัฐหนึ่ง ซึ่งรัฐอื่นจะละเมิดมิได้

2. เนื้อหาของข้อตกลงดังกล่าว อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของชนชาวไทยได้อย่างกว้างขวาง ชนิดถึงรากถึงแก่นของสิทธิในการดำรงชีวิตและการพัฒนา ทั้งยังส่งผลกระทบต่อสิทธิของราษฎร สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนาธรรม ตลอดจนสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะชีวิต ความเป็นอยู่ร่างกาย ภูมิปัญญา และทรัพย์สินที่แท้จริงของชนชาวไทยนั้น ย่อมอิงอาศัยและถือกำเนิดจากระบบนิเวศวิทยา ฐานทรัพยากร และวิธีการดำรงชีวิต ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับป่าไม้เขตร้อนเป็นสำคัญนับแต่อดีตกาลมาจนปัจจุบัน และยิ่งมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3. กระบวนการอนุมัติหลักการ ร่างข้อตกลงและเตรียมการลงนามข้อตกลงดังกล่าวนับว่าขัดต่อหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหลายมาตราฯ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า กระบวนการที่ผ่านมาเป็นการดำเนินการทางกฎหมายและสร้างข้อผูกพันระดับประเทศ โดยบุคลากรและหน่วยงานของรัฐเพียงจำนวนหนึ่งที่ไม่เคยมีการเปิดเผยต่อสาธารณะ ไม่เคารพต่อสิทธิของปัจเจกชนและชุมชนชาวไทย ในอันที่จะได้รับรู้และมีร่วมในการตัดสินใจทางนโยบายและกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างมหาศาลดังที่ได้กล่าวแล้วในข้อ 1 และ 2

ข้อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรี

ก. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีความเห็นสนับสนุนมติของรัฐมนตรีที่ให้มีการทบทวนการลงนามในข้อตกลงจัดตั้งกองทุนป่าไม้เขตร้อนดังกล่าว และเห็นว่าไม่ควรให้เงื่อนไขกำหนดเวลาที่จะต้องลงนามภายในวันที่ 1 มีนาคม 2545 นี้ มาเร่งรัดการตัดสินใจลงนามในข้อตกลงที่อาจจะส่งผลกระทบอย่างยิ่งยวดต่อทรัพยากรและผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนอธิปไตยของรัฐเหนือทรัพยากรของชาติ และสิทธิของชนชาวไทยได้ ดังนั้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงขอเสนอให้คณะรัฐมนตรีเลื่อนการลงนามในข้อตกลงดังกล่าวออกไปก่อนอย่างไม่มีกำหนด แม้ว่าจะส่งผลให้ต้องสูญเสียผลประโยชน์ในด้านการผ่อนปรนภาระหนี้ของประเทศบ้างก็ตาม เพราะการสูญเสียดังกล่าวนี้ไม่อาจเทียบได้แม้แต่น้อย กับความสูญเสียและการละเมิดอธิปไตยของรัฐและสิทธิมนุษยชนที่อาจเกิดขึ้นจากข้อตกลงดังกล่าว

ข. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอเรียกร้องให้รัฐบาลเปิดโอกาสให้สถาบันอื่นๆ ของรัฐมีสถาบันนิติบัญญัติ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นอาทิ ตลอดจนองค์กรอิสระอื่นๆ องค์การเอกชน สถาบันวิชาการ การศึกษา และสื่อมวลชน ประชาชนและชุมชนในวงกว้าง ได้รับข้อมูลข่าวสารสาระของข้อตกลง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการพิจารณาข้อดีข้อเสียและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จากข้อ

ตกลงดังกล่าวอย่างครอบคลุมทั่วถึง ก่อนที่จะมีการตัดสินใจลงนาม และ/หรือปรับปรุงแก้ไข หรือเพิกถอนข้อตกลงในชั้นต่อไป

4. โครงการไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน (หินกรูด-บ่อนอก) และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (ไทย-มาเลเซีย) (26 มีนาคม และ 28 พฤษภาคม 2545)

ประเด็น

ชุมชนได้รับผลกระทบจาการดำเนินงานโครงการด้านพลังงาน จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน (หินกรูด-บ่อนอก) และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ (ไทย-มาเลเซีย) โดยชุมชนทั้งสามแห่งไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ

ข้อเท็จจริง

ประชาชนในพื้นที่พยายามแสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรี สิทธิ และศักยภาพในการกำหนดวิถีชีวิต และทิศทางการพัฒนาที่สมดุล สอดคล้องกันระหว่างวิถีทางวัฒนธรรมที่ผูกพันกันในชุมชน วิถีทางการทำมาหากินด้วยแนวทางการพึ่งตนเอง อย่างเพียงพอและยั่งยืน และวิถีทางการใช้ชีวิตที่คำนึงถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติ เพื่อรักษาสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งเพื่อปัจจุบันและเพื่อลูกหลานในอนาคต อันถือเป็นการใช้สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจในโครงการทั้ง 3 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพบว่า ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาภูมิภาค และการวางแผนภาคพลังงาน ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายของผลกระทบจากการดำเนินโครงการ และเมื่อประชาชนรู้ว่าจะมีการดำเนินโครงการในพื้นที่ของตน ก็ได้พยายามแสดงสิทธิการมีส่วนร่วมด้วยความพยายามในรูปแบบต่างๆ เช่น การขอให้เปิดเผยสัญญาโครงการ ขอให้เปิดเผยข้อมูลภาพรวมของโครงการ ขอทราบแผนพัฒนาต่อเนื่องของโครงการ ขอให้มีการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ขอให้มีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมของโครงการ

ความพยายามแสดงสิทธิของประชาชนต่อโครงการทั้ง 3 มีทั้ง การยื่นหนังสือถึงหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ คือ ตั้งแต่ในพื้นที่ไปถึงส่วนกลาง รวมทั้งการยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี การชุมนุม การจัดเวทีสาธารณะ รวมทั้งการพยายามศึกษาค้นคว้าแสดงข้อเท็จจริงทั้งในด้านของความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ผลกระทบจากการดำเนินโครงการและทางเลือกในการดำเนินโครงการ โดยนักวิชาการหลายฝ่าย

จากความพยายามของประชาชน ในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของตนเอง และการใช้สิทธิของตนตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 46 มาตรา 56 และมาตรา 59 ที่ได้บัญญัติถึงกลไกต่างๆ ไว้หลายประการ เพื่อให้เกิดกระบวนการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งคำนึงถึงประโยชน์สุขร่วมกันในสังคม และหลักสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อาทิ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการพัฒนา การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมคุณภาพชีวิตหรือสวัสดิภาพของคน และความหลากหลายทางชีวภาพ

ถึงแม้ว่า เจ้าของโครงการและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จะมีการนำกลไกเหล่านี้มาใช้ในการดำเนินการ โดยเฉพาะการจัดให้มีการประชาพิจารณ์ที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมต่อชุมชน และการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม แต่การใช้กลไกดังกล่าวในโครงการทั้ง 3 ก็ไม่สามารถบรรลุผลในการระงับหรือบรรเทาความขัดแย้ง เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปเพื่อสร้างความชอบธรรมในการดำเนินโครงการ มากกว่าการสร้างความเป็นธรรมและการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ อันเป็นหลักการของสิทธิมนุษยชนและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญ มาตรา 59

การวางแผนพัฒนาภูมิภาค และการวางแผนพัฒนาพลังงาน เป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ เพราะการวางแผนระดับภูมิภาคและการวางแผนรายสาขา เป็นการกำหนดหลักการ เหตุผล และความจำเป็นในการดำเนินโครงการต่างๆ ประสบการณ์จากทั้ง 3 โครงการ แสดงให้เห็นว่า การขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากภาคประชาชนในขั้นตอนการวางแผน การมิได้คำนึงถึงทางเลือกในการพัฒนาที่หลากหลาย การมิได้ทบทวนประสิทธิผลของกระบวนการวางแผนที่ผ่านมา และการวางแผนโดยคำนึงเฉพาะมิติใดมิติหนึ่งเป็นหลัก ทำให้จำกัดโอกาสและทางเลือกในการตัดสินใจร่วมกันในระดับโครงการจนเป็นผลให้ความขัดแย้งในทั้ง 3 โครงการ ไม่สามารถบรรเทาให้ลดน้อยลงได้ และเป็นปัญหาที่รัฐบาลต้องเผชิญและคอยตามแก้ไขอยู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด

การประชาพิจารณ์ตามมาตรา 59 นี้จึงนับเป็นกลไกที่สำคัญอีกกลไกหนึ่ง ในการจัดการความขัดแย้งภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน แต่การประชาพิจารณ์ที่ดำเนินการในทั้ง 3 กรณีกลับไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในกรณีของโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย -

มาเลเซีย กลับกลายเป็นชนวนที่นำไปสู่ความรุนแรง เพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีการประชาพิจารณ์ ภายหลังจากที่รัฐได้ทำข้อตกลงที่มีการผูกพันทางกฎหมายกับเจ้าของโครงการ อีกทั้งหน่วยงานที่จัดให้มีการประชาพิจารณ์ ยังจำกัดขอบเขตและประเด็นของการประชาพิจารณ์ โดยมิได้เปิดโอกาสให้มีการประชาพิจารณ์ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนพัฒนาภูมิภาคและการวางแผนภาคพลังงาน และมิได้จัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดประเด็นต่างๆ ร่วมกันในการประชาพิจารณ์ นอกจากนี้ กระบวนการคัดเลือกกรรมการประชาพิจารณ์ และผู้เข้าร่วมการประชาพิจารณ์ ยังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ และยังขาดความโปร่งใสในการดำเนินการอีกด้วย ทั้งหมดนี้เป็นผลเนื่องจากรัฐบาลมิได้เร่งรัดออกกฎหมายรองรับมาตรา 59 ของรัฐธรรมนูญ แม้จะมีการใช้รัฐธรรมนูญมาครบ 5 ปี แล้วก็ตาม

การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการนำมาใช้ในทั้ง 3 กรณี ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการจัดการความขัดแย้ง ทั้งในแง่ของความบกพร่องของรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่พบได้ในทุกกรณี และความไม่สมบูรณ์ของกระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการกำหนดขอบเขต ประเด็นและแนวทางในการประเมินผลกระทบ รวมถึงมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบและสาธารณชน ได้ร่วมตรวจสอบ ทบทวนร่าง รายงาน รวมถึงมิได้มีการจัดตั้งองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความคิดเห็นก่อนที่จะอนุมัติให้ดำเนินการตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย –มาเลเซีย ยังพบการแทรกแซงกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการเพื่ออนุมัติให้มีการดำเนินโครงการ สาเหตุที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม และรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมไม่เป็นที่ยอมรับจากสาธารณชน จนไม่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจร่วมกันได้ ประธานผู้ได้รับผลกระทบจึงคัดค้าน

จากการศึกษา วิเคราะห์ การแสดงสิทธิ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน 3 กระบวนการหลัก คือ การวางแผนพัฒนาภูมิภาคและการวางแผนภาคพลังงาน การประชาพิจารณ์ และการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่า แม้รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้ดำเนินการทั้ง 3 กระบวนการ แต่การดำเนินการมิได้เป็นไปในรูปแบบที่ควรจะเป็นมิได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและเท่าเทียม และมิได้ตอบสนองต่อสิทธิในการได้รับรู้ข้อมูล คำชี้แจง เหตุผล ตลอดจนสิทธิในการเสนอความคิดเห็น การร่วมกำหนดนโยบาย และสิทธิในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชน จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรง ที่ส่งผลกระทบด้านต่างๆ ทั้งต่อชุมชน และต่อสังคมส่วนรวม นับเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายพึงสังวรไว้

ข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีข้อเสนอต่อรัฐบาล ในกรณีโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด-บ่อนอก และโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย ดังนี้

1. เห็นควรให้รัฐบาลทบทวนการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด-บ่อนอกและโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย และให้มีมาตรการปกป้องและขจัดความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินโครงการโดยทันที

2. เห็นควรให้รัฐบาลเร่งรัดการออกกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญมาตรา 59 และกฎหมายเกี่ยวกับองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิชุมชน และสิทธิในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 และ 56 ทั้งนี้การร่างกฎหมายดังกล่าว ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและมีหลักการพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

- ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกำหนดทั้งกระบวนการและองค์ประกอบของการประชาพิจารณ์ คณะกรรมการประชาพิจารณ์ต้องเป็นอิสระ และไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับโครงการ การประชาพิจารณ์ต้องทำขึ้นก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการ และคณะกรรมการประชาพิจารณ์ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจนได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนและรอบด้าน ประชาชนผู้จะได้รับผลกระทบควรได้รับและเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผลการประชาพิจารณ์ต้องเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการตัดสินใจของรัฐบาลและต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน

- กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ต้องมีการจัดตั้งองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญและให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ มีสิทธิในการร่วมกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบ และมีสิทธิในการร่วมพิจารณา ทบทวน และให้ข้อคิดเห็นต่อร่างรายงาน โดยการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนที่รัฐบาลและหน่วยงานราชการ จะดำเนินการผูกพันใดๆ ในทางธุรกิจและในทางกฎหมาย เพื่อให้กระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการตัดสินใจอย่างแท้จริง

3. เห็นควรให้รัฐบาลเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาภูมิภาคและนโยบายรายสาขาที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงสถานะปัจจุบันของโครงการเหล่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจในทุกโครงการที่

รัฐบาลจะดำเนินการเอง หรือโครงการที่รัฐบาลจะมอบหมายให้เอกชนได้รับอนุมัติไปดำเนินการก็ตาม

4. รัฐบาลต้องปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ด้วยการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยไม่อ้างว่ายังมิได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ และรัฐบาลต้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติมกรณีโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย

(28 พฤษภาคม 2545)

หลังจากที่นายกรัฐมนตรีได้ไปดูสถานที่และรับฟังความเห็นของประชาชนในพื้นที่ ได้มีแถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรีฉบับที่ 1 วันที่ เมษายน 2545 ขอเลื่อนการตัดสินใจทั้งสามโครงการออกไปและยังต้องการตั้งคณะทำงานจากหลายหน่วยงานอีกหลายชุด เพื่อให้รัฐมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน **โดยนายกรัฐมนตรีเห็นว่าต้องมีเหตุผลสามารถอธิบายการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างชัดเจน** ซึ่งคำแถลงดังกล่าวทำให้ทุกฝ่ายในสังคมต่างยินดีที่จะรอคอยการตัดสินใจและการชี้แจงเหตุผลด้วยความเชื่อมั่น

แต่แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรีฉบับที่ 2 วันที่ 10 พฤษภาคม 2545 เรื่องการตัดสินใจต่อสามโครงการดังกล่าว ปรากฏว่า **ไม่มีการชี้แจงและอธิบายข้อมูลและเหตุผลของการพิจารณาตัดสินใจ** โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการท่อก๊าซฯ ซึ่งมีเพียงข้อสรุปว่า

“รัฐบาลตกลงที่จะให้ดำเนินการต่อไปตามสัญญา และเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคมและชุมชน จึงให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเปลี่ยนจุดวางท่อขึ้นฝั่งจากจุดเดิมในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว และให้ทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ด้วย”

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ติดตามผลกระทบจากการตัดสินใจของรัฐบาลดังกล่าว พบว่า ไม่ได้มีการชี้แจงและอธิบายเหตุผลและข้อมูลของการพิจารณาตัดสินใจเพียงแต่ระบุว่าจะเลื่อนจุดดำเนินการไม่เกิน 5 กิโลเมตร โดยไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ ทั้งที่ไม่ถูกต้องกับข้อเท็จจริง เป็นการบั่นทอนความเชื่อมั่นต่อการดำเนินการของภาครัฐต่อสังคมโดยรวม และก่อให้เกิดความขัดแย้งที่มีแนวโน้มรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชนในพื้นที่ ที่สำคัญคือ แสดงถึงการไม่นำพาต่อการกระทำที่ไม่

เป็นไปตามขั้นตอนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นกรณีตัวอย่างที่นำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ผิดพลาด และการกระทำที่ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้นในอนาคต

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงไม่เห็นด้วยกับข้อสรุปของรัฐบาล ที่ละเลยไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในบ้านเมือง และไม่ได้ตัดสินใจเพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง อันมีผลต่อสถานการณ์ในพื้นที่ ซึ่งการชุมนุมคัดค้านโครงการนี้ มีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และยิ่งมีบรรยากาศตึงเครียดรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากมีข้อมูลว่ารัฐบาลส่งเจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในไปควบคุมพื้นที่เพื่อแยกสลายกลุ่มคัดค้านจึงทำให้ประชาชนเกิดความระแวง เมื่อประกอบกับมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 เมษายน 2545 เรื่องหลักการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในการชุมนุมเรียกร้อง ที่มีมติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและตำรวจดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง จึงเป็นที่ห่วงใยของหลายฝ่ายในสังคมว่า อาจจะมีการใช้ความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขอคาดการณ์ไว้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงใคร่ขอเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติมต่อรัฐบาลสำหรับโครงการท่อก๊าซ และโรงแยกก๊าซไทย -มาเลเซีย เพื่อการพิจารณาเป็นการเร่งด่วนดังต่อไปนี้

1) ขอให้พิจารณาสั่งการมิให้หน่วยงานใดๆ ของรัฐ มีท่าทีในการสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอันจะเป็นการทำให้สถานการณ์ตึงเครียดยิ่งขึ้น รวมทั้งกำชับมิให้ใช้มาตรการรุนแรงใดๆ ต่อการชุมนุม อันจะยิ่งทำให้โอกาสที่จะแก้ไขปัญหามีลดน้อยลงไปอีก

2) ขอให้มีการชี้แจงและอธิบายเหตุผลและข้อมูล ที่รัฐบาลได้ศึกษาประกอบการพิจารณาตัดสินใจครั้งนี้อย่างชัดเจน เพื่อทำให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสเข้าใจข้อมูลและเหตุผลอย่างแท้จริง อันจะก่อประโยชน์และมีการแลกเปลี่ยนหารือ บนพื้นฐานข้อมูลและเหตุผลที่ถูกต้องร่วมกันในสังคมต่อไป

3) ในประการสำคัญยิ่ง ขอให้พิจารณาทบทวนดำเนินการให้มีกระบวนการมีส่วมร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอต่อ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
เรื่อง การกระทำและกฎหมายที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กรณีโครงการท่อส่งก๊าซ ฯ (24 กันยายน 2545)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาเพื่อนำเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1
การกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ :
การดำเนินโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย
ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540

1. จากบทบัญญัติมาตรา56 และมาตรา59 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ว่าการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชน ตามกระบวนการ
รับฟังความคิดเห็นของประชาชนเป็นส่งที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน

แต่กระบวนการดำเนินโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซียนั้น ปรากฏว่าได้ดำเนินการโครงการก่อนที่จะทำประชาพิจารณ์และการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

1.1. รัฐบาลไทยและรัฐบาลมาเลเซียได้ร่วมเป็นประธานในพิธีลงนามข้อตกลงเบื้องต้นของสัญญาซื้อขายก๊าซเจดีเอ เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2541

1.2. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย และบริษัทเปโตรนาสของประเทศมาเลเซีย ได้ทำสัญญาทางธุรกิจ 4 ฉบับ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2543 ได้แก่ สัญญาผู้ถือหุ้น สัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติ สัญญาการให้ยืมคืน และสัญญาแม่บทการร่วมทุน

1.3. หลังจากที่ถูกคัดค้านจากประชาชนและนักวิชาการจำนวนมาก รัฐบาลจึงได้จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น (ประชาพิจารณ์) โดยที่กลุ่มประชาชนผู้คัดค้านไม่ยอมรับวิธีการจัดดังกล่าว ทำให้เกิดความขัดแย้งในการประชุมขึ้นทั้งสองครั้งและไม่อาจดำเนินการประชุมได้ โดยครั้งแรกจัดเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2543 และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2543 ได้มีการขัดขวางการประชุมโดยชุมชนที่คัดค้านโครงการเช่นเดียวกัน แต่ประธานคณะกรรมการประชาพิจารณ์แถลงว่า การประชาพิจารณ์ได้เสร็จสิ้นลงไปแล้วอย่างปราศจากความถูกต้องและความเป็นธรรม

1.4. การศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือที่เรียกเป็นทางการว่า “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)” ซึ่งทางหน่วยงานที่รับผิดชอบอ้างว่า ได้ผ่านความเห็นชอบ จากคณะกรรมการผู้ชำนาญการแล้วเมื่อปี 2545 แต่กรรมการผู้ชำนาญการบางส่วนได้โต้แย้งว่ามติดังกล่าวผ่านเฉพาะด้านเทคนิคเท่านั้นแต่เหตุผลทางด้านสังคมยังไม่ผ่าน จึงเท่ากับว่า รายงาน EIA อาจยังไม่ได้รับความเห็นชอบทั้งฉบับ

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 การดำเนินการโครงการดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐธรรมนูญบังคับใช้ จึงมีผลผูกพันที่รัฐต้องดำเนินตามมาตรา 26 ซึ่งบัญญัติว่า การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ประกอบกับมาตรา 27 บัญญัติว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมได้รับการคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่นของรัฐโดยตรง ในการตรากฎหมาย บังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง

แต่ปรากฏว่ารัฐบาลได้เร่งทำสัญญาหรือดำเนินการต่างๆ ก่อนที่จะได้จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ชัดแจ้งว่า การกระทำของรัฐดังกล่าว เจตนาที่จะขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของ
รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

2. จากบทบัญญัติมาตรา 46 มาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 290 ที่บัญญัติให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน แต่ปรากฏว่า กระบวนการดำเนินโครงการฯ กลับไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้

2.1. ขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (ประชาพิจารณ์) ตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

2.1.1. ก่อนที่ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น จำเป็นจะต้องได้รับข้อมูลข่าวสาร คำชี้แจง และเหตุผลตามแผนโครงการของรัฐอย่างครบถ้วนและรอบด้านเสียก่อนแต่ปรากฏว่าข้อมูลข่าวสาร คำชี้แจง ตลอดจนเหตุผลที่ประชาชนและชุมชนได้รับนั้นเป็นข้อมูลด้านเดียว แม้กระทั่งเมื่อมีการเรียกร้องให้เปิดเผยสัญญาก็เป็นเพียงการเปิดเผยสัญญาบางส่วน มิได้เปิดเผยทั้งหมด ดังนั้นเมื่อข้อมูลไม่ครบถ้วน กระบวนการการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนและชุมชนจึงไม่สมบูรณ์ และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนและชุมชนมีการคัดค้านการจัดการประชาพิจารณ์ทั้งสองครั้งดังกล่าว และเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นเป็นลำดับมา

2.1.2. การมีส่วนร่วมประชาพิจารณ์และองค์ประกอบของการประชาพิจารณ์ ปรากฏว่า ในการแต่งตั้งกรรมการประชาพิจารณ์ มิได้ให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอรายชื่อบุคคลเข้ามาเป็นกรรมการ และเมื่อประชาชนและชุมชนคัดค้านกรรมการบางคนว่ามีส่วนได้เสียกับโครงการฯ กลับไม่นำไปพิจารณา นอกจากนี้รายชื่อผู้มีส่วนได้เสียในการร่วมการประชาพิจารณ์มีความสับสน เกณฑ์การคัดเลือกถูกวิจารณ์ว่าไม่โปร่งใสและไม่เปิดเผยหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชาพิจารณ์ ตลอดจนกรรมการประชาพิจารณ์มิได้เรียกผู้มีส่วนได้เสียเข้าประชุมเพื่อกำหนดประเด็นในการทำประชาพิจารณ์ล่วงหน้า เป็นต้น ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าประชาชนและชุมชนมิได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

2.2. ขาดการมีส่วนร่วมในการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (EIA) ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบ รวมทั้งมีสิทธิในการร่วมพิจารณา ทบทวน และให้ข้อคิดเห็นต่อร่างรายงานดังกล่าว ประชาชนและชุมชนมิได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่ประการใด จึงทำให้หลังจากที่การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้เปิดเผยออกมามีข้อบกพร่องในข้อเท็จจริงหลายประการ อาทิ ในรายงานระบุว่าในชุมชนอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีเรือประมงเพียง 200 ลำ ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงมีเรือประมงถึง 3,000 ลำ เป็นต้น ซึ่งมีผลให้เกิดข้อวิจารณ์และขัดแย้ง รวมทั้งประชาชนและชุมชนขาดความเชื่อถือในรายงาน ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 มาตรา 56 มาตรา 58 มาตรา 59 และมาตรา 290 โดยชัดแจ้ง

ประเด็นที่ 2

กฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ :

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพุทธศักราช 2535

ขัดต่อเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

1. การดำเนินการโครงการฯ โดยอาศัยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ทั้งที่ พ.ร.บ. นี้มีบทบัญญัติที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540 กล่าวคือ ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการใดๆ

ตารางเปรียบเทียบบางประเด็นของสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	**พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535**
1. สิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใด ที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใด เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่นและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว(มาตรา 59)	1. การได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
2. สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและประชาชนในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการ	2. มีการกำหนดแต่เพียงการได้รับการชดเชยค่าเสียหายและการร้องเรียน

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	พระราชบัญญัติส่งเสริมและ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535
คุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน (มาตรา 56)	
3. สิทธิของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (มาตรา 46) 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ในเขตพื้นที่ (มาตรา 290)	

ดังนั้น จึงเห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ขัดหรือแย้งกับเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46, 56, 59 และมาตรา 290 ที่เปิดโอกาสให้ทั้งบุคคลและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ก่อนการตัดสินใจดำเนินโครงการใดๆ สมควรที่รัฐบาลจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ทันถ้วงกาลสมัยโดยเร็ว เพื่อป้องกันการขัดแย้งของชุมชนต่อโครงการของรัฐในอนาคต

2. กระบวนการและองค์ประกอบขององค์กรที่ให้ความเห็นและมีส่วนร่วมต่อการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมขัดต่อเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 ที่เน้นกระบวนการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) สำหรับโครงการที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และยังได้กำหนดให้มีองค์การอิสระขึ้นมาทำหน้าที่ให้ความเห็นประกอบ ทั้งนี้เพื่อให้มีองค์กรที่เป็นอิสระจากรัฐตรวจสอบก่อนดำเนินการ

ตารางเปรียบเทียบกระบวนการให้ความเห็นชอบต่อ EIA

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	**พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535**	**หมายเหตุ**
1. (มาตรา 56 วรรค 2 ตอนต้น) การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีการกำหนดประเภทและขนาดของโครงการ ตลอดจนไม่จำแนกโครงการของรัฐและเอกชนแต่อย่างใด	1. ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดประเภทและขนาดของโครงการ หรือกิจการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเสนอขอความเห็นตามมาตรา 47, 48, 49	1. การจัดลำดับชั้นที่มีความเข้มงวดต่างกันในการให้ความเห็นชอบต่อ EIA เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์และบทบัญญัติ ที่เปิดช่องโหว่ให้ลดทอนความเข้มงวดต่อ EIA ลงไปอีก เช่นมาตรา 47 ต้องขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี แต่มาตรา 48 เพียงแต่ขอความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและแผน สิ่งแวดล้อม (ส.ผ.) เท่านั้น รวมทั้งมีโครงการของรัฐและเอกชนจำนวนมากที่ไม่ต้องทำ EIA เนื่องจากรัฐมนตรีไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
2. (มาตรา 56 วรรค 2 ตอนท้าย) ให้องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษา	2. **การแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ชำนาญการ**ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ อนุญาตตาม	2. แม้จะอ้างว่ายังไม่มีกฎหมายจัดตั้งองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว แต่เมื่อคำนึงถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญควรมีการแต่งตั้งตามองค์ประกอบตามที่กำหนดจาก ผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	**พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535**	**หมายเหตุ**
สิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการ	กฎหมาย การแต่งตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ข้าราชการต่างๆ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ	และผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความเห็นประกอบ

ดังนั้นกระบวนการตามตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 จึงขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46, 56, 59 และมาตรา 290 และการที่โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย–มาเลเซีย ดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ .ศ. 2535 โดยที่พระราชบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อเจตนารมณ์และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การดำเนินโครงการฯ ดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์และบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญด้วย

5. ร่างพระราชบัญญัติแร่ฉบับแก้ไข พ.ศ..... (2 พฤษภาคม 2545)

ประเด็น

ขอให้มีการทบทวนหรือพิจารณายกเลิก (ร่าง) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับแก้ไข) พ.ศ. ……..

ข้อเท็จจริง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และคณะกรรมาธิการร่วมรัฐสภา ขอเสนอให้มีการทบทวนหรือพิจารณายกเลิก (ร่าง) พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับแก้ไข) พ.ศ…….. ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมาธิการร่วมรัฐสภาแล้ว เนื่องจากมีความเห็นว่าบางประเด็นในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีนัยที่เป็น

การละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและสิทธิของบุคคล ซึ่งขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญรวมทั้งต่อกฎหมายอื่นๆ

ข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานคณะกรรมาธิการร่วมรัฐสภา

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้การรับรองต่อแดนกรรมสิทธิ์ของบุคคลทั้งบนดินและใต้ดินแม้จะมีการตีความว่า หมายเฉพาะเท่าที่ความสามารถของมนุษย์จะใช้ได้ โดยที่ร่างพระราชบัญญัติแร่ มาตรา 88/3 ระบุว่า การทำเหมืองใต้ดินผ่านใต้ดินของที่ดินใดที่มิใช่ที่ว่าง ***หากระดับความลึกจากผิวดินเกินกว่าหนึ่งร้อยเมตร ผู้ยื่นขอประทานบัตรไม่ต้องแสดงหลักฐานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า ผู้ขอมีสิทธิทำเหมืองในเขตที่ดินนั้นได้***

แต่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 30 ระบุว่า "***บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน***" ดังนั้น การที่ระบุให้ดินแดนกรรมสิทธิ์ของบุคคลมีความรู้สึกใต้ผิดดินเพียงไม่เกินหนึ่งร้อยเมตร ในขณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการมีแดนกรรมสิทธิ์ครอบคลุมไปถึงที่ดินที่อยู่ลึกเกินกว่าหนึ่งร้อยเมตร ซึ่งหากประชาชนมีโอกาสและมีเครื่องมือเครื่องจักร ทุน ตลอดจนเทคโนโลยีเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ ก็ย่อมจะดำเนินการได้เช่นเดียวกัน เช่นนี้ถือว่า ความในมาตรา 88/3 แห่งร่างพระราชบัญญัติแร่ฉบับดังกล่าว เป็นการเลือกปฏิบัติ อันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 30

2. ตามร่างพระราชบัญญัติแร่ มาตรา 88/3 ระบุว่า ***"เมื่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินใด ได้รับความเห็นชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว ให้รัฐมนตรีประมวลข้อมูลต่อไปนี้ เข้าสู่กระบวนการฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบราชการที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี เพื่อประกอบการกำหนดเงื่อนไขอันจำเป็นในประทานบัตรต่อไป..."***

การระบุให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดิน เช่น เหมืองโปแตชที่จังหวัดอุดรธานี จะต้องได้รับความเห็นชอบตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ .ศ.2535 มาตรา 47, มาตรา 48 และมาตรา 49 โดยผ่านความเห็นชอบคณะกรรมการผู้ชำนาญการ ซึ่งมาตรา 48 วรรค 5 ระบุว่า จะต้องประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจะต้องมีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมายสำหรับโครงการหรือกิจการนั้น หรือผู้แทนร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย แต่

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 56 วรรค 2 บัญญัติว่า ***"การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การ***

เอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว..."

เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 กฎหมายหรือพระราชบัญญัติใดที่มีเนื้อหาสาระขัดแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ จะต้องมีการแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ข้อกำหนดในร่างพระราชบัญญัติแร่ มาตรา 88/7 จะต้องระบุให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดิน จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการชุดใดก็ตาม ซึ่งมีองค์ประกอบสอดคล้องกับที่ระบุไว้ตามเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 56 วรรค 2

3. ร่างพระราชบัญญัติแร่ มาตรา 88/7 ระบุว่า กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเริ่มต้นขึ้นภายหลังการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินเสร็จสิ้นไปแล้ว ซึ่งตามรัฐธรรมนูญมาตรา 46 และมาตรา 56 ได้ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมและสิทธิของบุคคล ในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเมื่อมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของผู้ขอประทานบัตรทำเหมืองใต้ดินเสร็จสิ้นไปแล้ว จึงทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเลย อันจะเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในเวลาต่อมาเช่น กรณีโครงการของรัฐหลายโครงการที่ผ่านมาที่เป็นปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยของประเทศชาติ

4. กรณีสิทธิของบุคคลและชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 46 และมาตรา 56 ตลอดจนมาตรา 270 นั้น จะต้องหมายความไม่เพียงเฉพาะผู้ที่อยู่ในบริเวณเขตประทานบัตรการทำเหมืองแร่เท่านั้น แต่จะต้องหมายรวมถึงประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง หรือในบริเวณอื่น ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจาการทำเหมืองแร่นั้นๆ ซึ่งการตีความสิทธิของบุคคล จะต้องตีความโดยกว้าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยอ้อม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นประชาชนในฐานะเจ้าของทรัพยากรของชาติ

6. การทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน (15 กรกฎาคม 2545)

ประเด็น

รัฐบาลควรกำหนดนโยบายโดยออกเป็นมติคณะรัฐมนตรี ให้ชุมชนสามารถทดลองออกอากาศได้ ในช่วงเวลาที่รอกระบวนการสรรหาของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)

ข้อเท็จจริง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้รับเรื่องร้องเรียนจากองค์กรชาวบ้านและเครือข่ายวิทยุชุมชน โดยอ้างว่าปัจจุบันได้มีการดำเนินการทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 40 โดยได้รับความสนใจและสนับสนุนจากองค์กรชาวบ้าน และหน่วยงานเอกชนต่างๆ ซึ่งพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ .ศ.2543 มาตรา 26 ได้กำหนดว่า ***"การจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน เคเบิลทีวี จะต้องขออนุญาตประกอบกิจการต่อคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) เพื่อออกใบอนุญาตประกอบกิจการ"*** แต่ปรากฏว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ยังไม่เกิดขึ้น จึงมีผลทำให้การขออนุญาตเพื่อทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชนไม่สามารถกระทำได้ แต่การทดลองออกอากาศดังกล่าวได้ถูกตักเตือนจากกรมประชาสัมพันธ์ให้ระงับการดำเนินบริการส่งวิทยุกระจายเสียง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้จัดเวทีสัมมนาระดมความเห็นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและชุมชน เพื่อแก้ปัญหาในกรณีดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย อธิบดีและรองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ผู้แทนจากกองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์โทรเลข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนองค์กรอิสระ ผู้แทนจากองค์กรด้านพัฒนาชุมชน ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ผู้แทนเครือข่ายวิทยุชุมชนจากทุกภูมิภาค และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผลการสัมมนาได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ถึงแม้ว่าจะยังมีข้อโต้แย้งในทางกฎหมายในภาวะปัจจุบัน ในการดำเนินการทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน แต่หากในระดับนโยบายได้กำหนดความชัดเจนในการปฏิบัติ ที่กำหนดให้ชุมชนสามารถ **ทดลองออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชนได้ในช่วงก่อนมีการจัดตั้งคณะกรรมการกิจกรรมกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)** โดยออกเป็นมติคณะรัฐมนตรี ก็น่าจะเป็นประโยชน์ที่ชุมชนได้มีโอกาส

เรียนรู้และพัฒนาการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการจัดการสถานีวิทยุชุมชน ไปพลางก่อน

ข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีความเห็นว่าเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ.2540 และเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐบาลควรกำหนดนโยบายโดยออกเป็นมติคณะรัฐมนตรี โดยให้ชุมชนสามารถทดลองออกอากาศได้ในช่วงเวลาที่รอกระบวนการสรรหาของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และควรมีมาตรการดังนี้

มาตรการเร่งด่วน

1. นำเสนอมติการสัมมนา พร้อมด้วยรายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนาและรายชื่อคณะทำงานร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน องค์กรอิสระ องค์กรสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณานำเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตชั่วคราว ให้ชุมชนทั่วประเทศที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ได้ทดลองออกอากาศสถานีวิทยุชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้และการหาข้อสรุปร่วมเป็นแผนแม่บทภาคประชาชน สำหรับนำเสนอต่อคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) เมื่อมีการจัดตั้งเรียบร้อยแล้ว และเมื่อกระบวนการถึงขั้นตอนนี้ ให้สิ้นสุดการเรียนรู้เรื่องการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชน

มาตรการต่อเนื่อง

1. แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาวิทยุชุมชน ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรอิสระ องค์กรสนับสนุนการพัฒนาของชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และผู้แทนจากชุมชน เพื่อร่วมกันหาทางออกให้ปัญหาการดำเนินการวิทยุชุมชนของประชาชน โดยมีบทบาทหน้าที่ของคณะทำงาน คือ

1.1. กำหนดมาตรการ/กลไกรองรับกระบวนการเรียนรู้อย่างครบวงจร ในเรื่องวิทยุชุมชนขนาดเล็กของประชาชน

1.2. กำหนดมาตรการ/กลไกเพื่อคุ้มครองและดูแลการสะสมประสบการณ์การถอดบทเรียนการเรียนรู้เรื่องวิทยุชุมชนของประชาชน จนกว่าจะมีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) มาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

1.3. เอื้ออำนวยให้ชุมชนที่ร่วมกระบวนการเรียนรู้อย่างครบวงจร ในเรื่องวิทยุชุมชนขนาดเล็กได้ถอดบทเรียน ประสบการณ์ แล้วสังเคราะห์เป็นแผนแม่บทภาคประชาชน เพื่อนำเสนอคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ในโอกาสต่อไป

7. การตรวจสอบกรณีการทำสัญญาของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ในโครงการก่อสร้างทางด่วนสาย บางนา-บางพลี-บางปะกง (15 สิงหาคม 2545)

ประเด็น

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) จะต้องจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหาย จำนวน 6,200 ล้านบาท ให้กับกิจการร่วมค้า บีบีซีดี ในโครงการก่อสร้างทางด่วนสายบางนา-บางพลี-บางปะกง ตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการและคณะกรรมการพิจารณาคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ

ข้อเท็จจริง

การก่อสร้างโครงการทางด่วนสายบางนา –บางพลี–บางปะกง โดยใช้พื้นที่เกาะกลางทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 34 ตอนบางนา –บางปะกง ไปทางทิศตะวันออกข้ามแม่น้ำบางปะกงสิ้นสุดที่จังหวัดชลบุรี ระยะทางประมาณ 55 กิโลเมตร วงเงินงบประมาณ 25,193 ล้านบาท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 รวมทั้งเป็นการช่วยส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ชายทะเลภาคตะวันออกของประเทศ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายต่างๆแล้วมีความเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อสังเกตเบื้องต้น

1.1 ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะก่อนการเริ่มโครงการ ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบถึงผลดีผลเสียของโครงการ หรือมีส่วนในการแสดงความคิดเห็น

1.2 การศึกษาความเป็นไปได้ถึงความคุ้มทุนในการก่อสร้าง ทั้งด้านผลตอบแทนทางการเงิน และผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ และสังคม มีการศึกษาอย่างถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชาการและชอบด้วยเหตุผลหรือไม่เพียงใด

1.3 การทำสัญญาและการตรวจร่างสัญญา ได้นำหลักการทำสัญญาตามอย่างสากลมาใช้หรือไม่ เพียงใด และการตรวจร่างสัญญาควรมีการตรวจร่างสัญญาทั้งฉบับรวมทั้งภาคผนวกด้วย

1.4 ผู้รับผิดชอบในการบริหารสัญญามีความเข้าใจถึงข้อสัญญาและผลของสัญญามากน้อยเพียงใด

1.5 ควรมีข้อกำหนดของสัญญาที่เป็นมาตรฐาน เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนและสาธารณะ

1.6 มาตรฐานระบบอนุญาโตตุลาการของไทยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ในการคัดเลือกคณะอนุญาโตตุลาการหรือไม่

1.7 การนำวิธีอนุญาโตตุลาการมาใช้กับสัญญาภาครัฐ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หากสัญญานั้นเป็นสัญญาก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อส่วนได้เสียที่สำคัญของประชาชน

1.8 เนื่องจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2544 เป็นระเบียบที่เพิ่งออกใหม่ คณะกรรมการพิจารณาคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการได้มีการกำหนดกรอบการพิจารณาและวิธีการพิจารณาวินิจฉัยถูกต้องตามความเหมาะสม ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือระเบียบหรือไม่

2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการทำสัญญาของภาครัฐ

2.1. สัญญาสัมปทานที่รัฐทำกับเอกชน เป็นสัญญาปกครองที่มีลักษณะเป็นการบริหารกิจการของรัฐ ที่ไม่สมควรใช้หลักความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญา (Sanctity of Contract) อย่างเคร่งครัด ดังเช่นสัญญาทั่วไปที่ทำกันโดยเอกชน สัญญาระหว่างรัฐและเอกชนควรจะเปิดโอกาสให้มีการเจรจาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาได้ (Renegotiations of Contract)

2.2. หลักเกณฑ์กระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการ ไม่สอดคล้องกับลักษณะของสัญญาภาครัฐ เพราะการที่จะนำผลประโยชน์อันมหาศาลของชาตินำไปให้อนุญาโต - ตุลาการพิจารณากันโดยลับ และไม่จำต้องเปิดเผยคำชี้ขาดต่อสาธารณชน การวินิจฉัยที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของชาติโดยกระบวนการดังกล่าวจึงขัดกับหลักพื้นฐานของการพิจารณาคดีโดยทั่วไป

2.3. ปรัชญาพื้นฐานในการยุติข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการจึงเหมาะสมสอดคล้องที่จะนำไปใช้กับการวินิจฉัยข้อพิพาทในทางแพ่งและพาณิชย์ระหว่างเอกชนกับเอกชน แต่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับสัญญาภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกรณีที่เป็นสัญญาที่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ การตีความสัญญาลักษณะดังกล่าว จึงต้องตีความอยู่บนพื้นฐานของหลักการบริการสาธารณะซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนร่วมที่รัฐมุ่งสนองตอบสาธารณะ

ข้อพิจารณาในกรณีของอนุญาโตตุลาการตามสัญญาทางปกครอง มีข้อพิจารณา 3 ประการดังนี้

1) สัญญาทางปกครองควรจะให้มีอนุญาโตตุลาการหรือไม่

2) ในกรณีที่สัญญาทางปกครองมีข้อสัญญาว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ ในกรณีที่มีการร้องต่อศาลจะร้องต่อศาลใด และ

3) การพิจารณาของศาลตามข้อพิจารณาที่เกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ศาลจะต้องผูกพันในผลการชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการเพียงใด

ข้อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

1. รัฐต้องนำหลัก "การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขข้อสัญญา" (clausula rebus sic stantibus) มาใช้กับกรณีการทางพิเศษแห่งประเทศไทย โดยต้องไม่จ่ายค่าเสียหายให้แก่บริษัทร่วมค้าบีบีซีแอลตามคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการ หรือแม้จะมีคำพิพากษาของศาลก็ตาม โดยถือว่าการบังคับชำระหนี้ตามสัญญาเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐ และรัฐจะไม่ยอมสละอำนาจอธิปไตยในกรณีเช่นนี้

2. รัฐควรโน้มน้าวให้บริษัทร่วมค้าบีบีซีแอล ยอมเจรจาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสัญญา โดยขอให้ยอมรับค่าชดเชยจำนวนหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่จำนวน 6,200 ล้านบาทดังคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการ หากเป็นจำนวนค่าชดเชยที่สมเหตุสมผล เป็นที่ยอมรับได้ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยเป็นการขอเจรจาในลักษณะ "ชนะทั้งสองฝ่าย" (win-win solution) เพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการระงับข้อพิพาททางศาล โดยชี้ให้เห็นว่าหากไม่ยอมรับ บริษัทคู่สัญญาก็อาจไม่ได้รับค่าเสียหายใดเลย แม้ศาลจะตัดสินให้ฝ่ายนั้นชนะคดีก็ตาม

3. การที่รัฐใช้หลัก กับกรณีข้อพิพาทระหว่างการทางพิเศษแห่งประเทศไทยกับบริษัทร่วมค้าบีบีซีแอล หากดูผิวเผินอาจเหมือนกับเป็นการทำลายบรรยากาศการลงทุน แต่ในความเป็นจริง หลักกฎหมายนี้เป็นหลักกฎหมายที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ซึ่งรัฐบาลต้องแสดงให้เห็นว่า กรณีนี้จะไม่มีผลเปลี่ยนแปลงนโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศ และรัฐบาลไทยพร้อมที่จะชดเชยให้แก่นักลงทุนเอกชน หากเอกชนรายนั้นได้รับความเสียหายจากนโยบายของรัฐจริง ซึ่งต้องเป็นค่าเสียหายที่สมเหตุผลตามความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งไม่ใช่จำนวน 6,200 ล้านบาทดังคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการ

4. ในระยะยาว รัฐควรตรากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาสัมปทาน และสัญญาที่รัฐทำกับเอกชนขึ้นเป็นการเฉพาะ การออกกฎหมายลักษณะนี้มีความจำเป็น เพื่อที่จะนำหลักกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้กับสัญญาในลักษณะนี้ โดยเป็นการยกเว้นการใช้หลักกฎหมายนิติกรรมสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับสัญญาทางปกครองที่รัฐทำกับเอกชน โดยสัญญาสัมปทานและสัญญาที่รัฐทำกับเอกชนเกี่ยวกับการบริหารกิจการของรัฐ ควรเป็นสัญญาแบบเปิดที่สามารถนำปัจจัยแวดล้อม เช่น สภาพเศรษฐกิจ มาใช้ในการบริหารจัดการสัญญา และรัฐสามารถเจรจาแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสัญญาได้

5. หากในสัญญาภาครัฐหรือสัญญาของทางราชการ จำเป็นต้องมีอนุญาโตตุลาการ กระบวนการขั้นตอนก็ดี จำนวนอนุญาโตตุลาการก็ดี คุณสมบัติของอนุญาโตตุลาการภาครัฐ ควรจะมีการกำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยอนุญาโตตุลาการตามสัญญาภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อทำให้การมีสัญญาอนุญาโตตุลาการตามสัญญาภาครัฐเป็นไปด้วยความรอบคอบรัดกุมมากขึ้น นอกจากนี้กระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสัญญาภาครัฐหรือสัญญาของทางราชการ ควรจะเป็นกระบวนการที่เปิดเผย คำวินิจฉัยสาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ รวมตลอดถึงกระบวนในการพิจารณาต่างๆ ควรมุ่งเพื่อให้อนุญาโตตุลาการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเท่าที่จะเป็นไปได้ และท้ายที่สุดได้พิจารณาในกรณีของอนุญาโตตุลาการตามสัญญาทางปกครอง ควรจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ว่า ข้อพิพาทในลักษณะใดที่ไม่สามารถจะระงับโดยการอนุญาโตตุลาการได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะคุ้มครองว่า ข้อพิพาทในลักษณะดังกล่าวควรเป็นภาระหน้าที่ของศาลโดยแท้ที่จะเข้ามาวินิจฉัย ชี้ขาดข้อพิพาทดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะว่าได้รับหลักประกันว่าได้รับการพิจารณาวินิจฉัยโดยองค์กรที่มีความเป็นกลาง มีความอิสระ ตลอดทั้งมีวิธีพิจารณาที่มุ่งวินิจฉัยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกๆ ฝ่าย

6. ในส่วนประเด็นของคณะกรรมการชี้ขาดอนุญาโตตุลาการ หากพิจารณาในข้อกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง **พ.ร.บ.อนุญาโตตุลาการ พ.ศ.** 2530 มาตรา 17 ระบุว่า ***"ก่อนจะทำคำชี้ขาดให้อนุญาโตตุลาการฟังคู่กรณีและมีอำนาจทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควร ในข้อพิพาทที่เสนอมานั้น"***

ในกรณีที่สัญญาอนุญาโตตุลาการหรือกฎหมายมิได้กำหนดเป็นอย่างอื่น ให้อนุญาโตตุลาการมีอำนาจดำเนินการโดยวิธีพิจารณาใดๆ **ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงหลักแห่งความยุติธรรมเป็นสำคัญ**

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2544 ข้อ 5 ระบุว่า *"ถ้าสัญญาระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนมีข้อกำหนดให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทเมื่อเกิดข้อพิพาทดังกล่าวขึ้น และหน่วยงานของรัฐได้ยินยอมให้ใช้อนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาท หน่วยงานของรัฐ <u>พึงต้องปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการดังกล่าว</u> เว้นแต่คำชี้ขาดไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ใช้บังคับกับข้อพิพาท เป็นคำชี้ขาดที่เกิดจากการกระทำ หรือวิธีการอันมิชอบอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมิได้อยู่ในขอบเขตแห่งสัญญาอนุญาโตตุลาการ*

แต่เดิมก่อนที่จะมีการออกนี้ เมื่ออนุญาโตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแล้ว และหน่วยงานของรัฐไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ หน่วยงานจะรอให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งที่ชนะข้อพิพาทตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ เสนอเรื่องดังกล่าวต่อ

ศาล เพื่อให้บังคับตามคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติหน่วยงานของรัฐต่างๆ จะขอให้มีการนำคดีไปสู่การพิจารณาของศาลเสมอ เจตนารมณ์ของการออกระเบียบดังกล่าว ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ไม่สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในชั้นศาล และเมื่อมีระเบียบนี้แล้ว ก็ควรที่จะมีการกำหนดกรอบการพิจารณาและวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการให้ถือปฏิบัติ โดยถูกต้องเหมาะสมตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและระเบียบดังกล่าว โดยมีกรอบการพิจารณาวินิจฉัยแต่ละเรื่องให้เป็น มาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งตรวจสอบทบทวนคำชี้ขาดอย่างละเอียดรอบคอบกว้างขวางมิใช่คับแคบรวบรัด มีลักษณะเป็นการตรวจสอบทบทวนซึ่งต้องกระทำโดยรวดเร็วและเป็นมาตรฐานได้ดียิ่งกว่าการต้องนำคดีไปสู่ศาลเช่นเดิม

นอกจากนี้ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ พ .ศ.2544 ยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ด้วยว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการชี้ขาดอนุญาโตตุลาการ ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน ซึ่งได้แก่ กระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าควรจะให้หน่วยงานดังกล่าวส่งผู้แทนเป็นการถาวรเพื่อพิจารณาในทุกๆ เรื่องหรือเป็นผู้แทนเฉพาะเรื่องเท่านั้น

8. การจัดการปัญหาแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (20 สิงหาคม 2545)

ประเด็น

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของแรงงานต่างด้าว

ข้อเท็จจริง

ประเทศไทยมีแรงงานต่างชาติจำนวนมาก ทั้งที่มีการจดทะเบียนและอยู่ในสถานะเข้าเมืองผิดกฎหมาย

ข้อเสนอต่อนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี

1. แรงงานต่างด้าวย่อมมีสิทธิมนุษยชนเฉกเช่นมนุษย์ทุกคนในการประกอบอาชีพโดยชอบด้วยกฎหมาย

เนื่องจากบุคคลกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ” มักเป็นบุคคล ที่เดินทางเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย และมักเป็นบุคคลที่อาจจะหนีภัยการสู้รบหรือภัยทางเศรษฐกิจในประเทศไทยของตน การเข้ามาในประเทศไทยจึง

ไม่ได้มีการร้องขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง จึงมีสถานะตามกฎหมายไทยเป็น *"คนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมาย"*

เป็นสิ่งที่ต้องยอมรับว่า บุคคลดังกล่าวมีอยู่จำนวนมากมาย โดยความเป็นจริง การส่งบุคคลดังกล่าวออกไปจากประเทศไทยเป็นสิ่งที่ไม่เคยประสบผลสำเร็จ จึงปรากฏว่ามีบุคคลในสถานการณ์ ดังกล่าวจำนวนไม่น้อยในประเทศไทย และบางกลุ่มได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยมากว่า 40 ปี

บุคคลดังกล่าวเป็น **"มนุษย์"** ที่อาศัยอยู่จริงในประเทศไทยทั้งสิ้น และกระบวนการส่งกลับยังเป็นไปไม่ได้ **คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงขอยืนยันในสิทธิการประกอบ อาชีพของมนุษย์ที่อยู่อาศัยอยู่จริงในประเทศไทยนี้ รวมถึงสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคี เช่นเดียวกับสิทธิที่คนไทยจะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ**

ในทางตรงกันข้าม หากไม่อนุญาตให้บุคคลประกอบอาชีพโดยถูกกฎหมายทั้งที่มีความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ อาจนำมาซึ่งภัยต่อความมั่นคง และขัดต่อหลักมนุษยธรรม เช่น การประกอบอาชีพที่ไม่ถูกกฎหมายและการก่ออาชญากรรม เป็นต้น

ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงขอเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้บุคคลในสถานการณ์ดังกล่าว ได้รับอนุญาตให้ประกอบอาชีพในประเทศไทยได้ ดังนั้น การจำกัดจำนวนแรงงานที่จะมาจดทะเบียน จึงไม่ใช่แนวความคิดที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

2. แรงงานต่างด้าวย่อมมีสิทธิมนุษยชนเฉกเช่นมนุษย์ทุกคน ย่อมมีสิทธิของบุคคลในครอบครัว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงขอยืนยันถึงความจำเป็นที่จะต้องให้สิทธิอาศัยในลักษณะชั่วคราว แก่บุคคลที่เป็นครอบครัวของแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมายในประเทศไทยทั้งนี้ เพราะสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การขัดขวาง หรือกีดกันการใช้สิทธิดังกล่าวย่อมขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน การเปิดโอกาสให้ครอบครัวของแรงงานต่างด้าวสามารถแสดงตน และมีสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย จะเป็นผลดีต่อการควบคุม และดูแลในด้านต่างๆ เช่น ด้านความมั่นคงด้านสาธารณสุข และด้านระบาดวิทยา เป็นต้น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงเสนอขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติอนุญาตให้ครอบครัวของแรงงานต่างด้าว สามารถอาศัยอยู่ในประเทศไทยร่วมกับแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานได้

3. แรงงานต่างด้าวย่อมมีสิทธิมนุษยชนเฉกเช่นมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองแรงงาน

ตามภาคีสนธิสัญญา International Convention on the Protection of the Rights of All migrant Workers and Members of Their Families (December 1990) ที่ไทยลงนามรับรอง แต่ยังมิได้ให้สัตยาบัน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอยืนยันความจำเป็นที่จะให้การคุ้มครองสิทธิทางแรงงานแก่แรงงานต่างด้าว ที่เข้าเมืองผิดกฎหมายในลักษณะเดียวกันกับผู้ใช้แรงงานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย

เนื่องจากปรากฏว่ามีกรณีที่แรงงานต่างด้าวถูกนายจ้างละเมิดสิทธิทางแรงงานด้านต่างๆ มากมาย ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงขอเสนอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้มีการเปลี่ยนนายจ้างได้ ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้ (1.) นายจ้างเลิกกิจการ (2.) นายจ้างเลิกจ้างไม่เป็นธรรม (3.) ลูกจ้างถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ อาทิ การจ่ายค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด การลวนลามทางเพศ หรือการทำร้ายร่างกาย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมกระบวนการคุ้มครองสิทธิแรงงานตามกฎหมาย

4. ความแตกต่างระหว่างแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับประเทศไทย และแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย แต่ไม่มีความสัมพันธ์อย่างแท้จริงกับประเทศไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขอยืนยันความจำเป็นที่จะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทย กับกลุ่มแรงงานที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทย อันได้แก่ ผู้ถือบัตรชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้ เพื่อง่ายต่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาการมีงานทำของกลุ่มแรงงานที่มีสิทธิอาศัยอยู่ในประเทศไทยและมีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทยดังที่กล่าวมา ตลอดจนลูกที่เกิดในแผ่นดินไทย ควรจะได้รับสัญชาติไทย และมีสิทธิในการเข้าศึกษา การรับบริการทางการสาธารณสุข และสิทธิอื่น เพื่อสร้างให้เป็นคนไทยที่ดี มีความรักในชาติไทยต่อไปในอนาคต ที่สำคัญไม่ควรทอดทิ้งตามบุญตามกรรมอย่างที่รัฐกำหนดนโยบายอยู่ในปัจจุบัน

3.7.3 ผลงานด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนการเสริมสร้างงานเครือข่ายและการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสังคมในด้านสิทธิมนุษยชน

1. <u>การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน</u>

งานส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์สิทธิมนุษยชน และบริบทของสังคม และจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ในกระบวนการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนได้รวมงานด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ในฐานะที่เป็นตัวกลางหรือช่องทางในการส่งสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายไว้ด้วย

ผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนที่ผ่านมามีดังนี้

1.1. การสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ กลไกของ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในระยะเริ่มแรก กสม . ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะกลไกอิสระด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเน้นถึงความสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 ในฐานะที่เป็นรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างกว้างขวางกว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดๆ 2545 โดยได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ การจัดประกวดตราสัญลักษณ์ ทั้งนี้ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งผลงานเข้าประกวด การเผยแพร่แผ่นพับแนะนำองค์กร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การจัดทำวิดีทัศน์แนะนำบทบาทและภารกิจขององค์กรทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ การจัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังได้ร่วมมือกับกลไกด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ได้แก่ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ในการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตลอดจนการที่กรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติบางท่านเขียนบทความที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และวารสารต่างๆ อยู่เสมอ

1.2. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

- การผลิตและเผยแพร่สปอตและสารคดีวิทยุ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยอ้างอิงจากรัฐธรรมนูญ พ .ศ.2540 และตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยได้แบ่งการจัดทำออกเป็น 2 ชุด สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด (สปอต 3 ตอน และสารคดี 40 ตอน) และกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพที่จะปกป้องตนเองได้แต่มีความเสี่ยงที่จะกระทำละเมิดผู้อื่นโดยไม่ตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน (สปอต 3 ตอน และสารคดี 40 ตอน) ซึ่งส่งผลให้ภาษา และรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกัน ทั้งนี้ รวมระยะเวลาในการเผยแพร่นาน 3 เดือน ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศ

- การผลิตวิดีทัศน์สารคดีสั้นส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หมวด ได้แก่ สิทธิเด็ก เยาวชน สิทธิชุมชนหรือฐานทรัพยากร สิทธิพื้นฐานทั่วไปและข้อมูลองค์กร รวม 50 ตอน

- การจัดสัมมนา การจัดเวทีอภิปราย และการบรรยายพิเศษเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น เด็ก เยาวชน และครอบครัว สตรี นโยบายสังคม การแก้ไขปัญหาแรงงาน การออกประทานบัตรการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม สิทธิชุมชน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เป็นต้น

- การให้สัมภาษณ์ทางสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ เกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

- การจัดทำจดหมายข่าว "มุมมองสิทธิ์" ราย 3 เดือน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ โดยมุ่งหวังให้เป็นสื่อกลาง หรือช่องทางในการสื่อสารประเด็นสิทธิมนุษยชน กับองค์กรเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน และบุคคลทั่วไปที่สนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชน

- การจัดพิมพ์หนังสือชุด การส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน (จำนวน 6 เล่ม)

- การรวบรวมข่าวและข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน (News Clipping) เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิมนุษยชน

2. <u>การประสานงานเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน</u>

2.1 การประสานความร่วมมือในระดับนโยบายกับฝ่ายบริหาร ที่สำคัญดังนี้

<u>กระทรวงสาธารณสุข</u>

- วันที่ 18 กันยายน 2544 กสม. เข้าพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข (นายแพทย์ สุรพงศ์ สืบวงศ์ลี) ณ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อนำเสนอข้อคิดเห็นของ กสม. ในกรณี **"ผู้แทนจากสภาเครือข่ายผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย ร้องเรียนต่อ กสม. เรื่องผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการทำงานจำนวน 11 คน ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการวินิจฉัยของกองทุนเงินทดแทน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เนื่องจากกองทุนเงินทดแทนมีคำวินิจฉัยไม่ตรงกับคำวินิจฉัยของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่ผู้ป่วยได้เข้ารับการรักษามาโดยตลอด"** ซึ่งมีข้อเสนอดังนี้

มาตรการระยะสั้น นโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ของกระทรวงสาธารณสุขควรจะต้องครอบคุลมผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม การรักษาพยาบาลต้องทำการรักษาโดยแพทย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะโรค และกระทรวงสาธารณสุขต้องมีการติดตาม ตรวจสอบผลการดูแลรักษาพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความรับผิดทางด้านกฎหมาย

มาตรการระยะยาว มีการจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อดำเนินการในการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย

<u>กระทรวงแรงงาน</u>

วันที่ 15 พฤศจิกายน 2544 กสม. เข้าพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม (นางลดาวัลลิ์ วงศ์ศรีวงศ์) ณ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เพื่อหารือและเสนอแนะนโยบายแก้ไขปัญหาในกรณี **"พนักงานบริษัทไทยเกรียงสิ่งทอจำกัด ถูกนายจ้างเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม จำนวน 390 คน และสภาเครือข่ายผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม แห่งประเทศไทย ไม่ได้รับการวินิจฉัยที่เป็นธรรม จากกองทุนเงินทดแทน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม"** ดังต่อไปนี้

มาตรการระยะสั้น

1. เร่งแก้ไขปัญหาให้กับคนงานบริษัทไทยเกรียงสิ่งทอ จำกัด จำนวน 390 คน ที่ยังไม่ได้กลับเข้าทำงาน และถ้ากระบวนการแก้ไขปัญหาต้องใช้เวลานาน ควรจัดหากองทุนให้ยืมก่อน

2. ควรจะมีการแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงาน บังคับให้นายจ้างแจ้งรัฐบาลก่อนที่จะมีการเลิกจ้างพนักงาน และถ้ามีการล้มละลาย รัฐบาลควรมีอำนาจในการยึดทรัพย์เพื่อมาจ่ายค่าชดเชยหรือค่าเสียหายให้ลูกจ้าง

3. ควรมีการช่วยเหลือแรงงานที่ถูกปลดออกจากงาน หรืออยู่ในระหว่างที่มีการนัดหยุดงานหรือกำลังอยู่ในกระบวนการแรงงานสัมพันธ์หรือฟ้องต่อศาล ให้สามารถได้รับสวัสดิการสังคมจากกองทุนประกันสังคมต่อไป และขอให้กระทรวงแรงงานฯ ช่วยจ่ายเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้ลูกจ้างแทนฝ่ายนายจ้าง ส่วนลูกจ้างเองต้องจ่ายสมทบต่อไปในอัตราเดิม กรณีที่ลูกจ้างอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปขอให้กระทรวงแรงงานฯ รับภาระในการจ่ายเงินสมทบกองทุนประกันสังคมในส่วนที่ลูกจ้างต้องจ่ายด้วย เนื่องจากคนงานดังกล่าวมีโอกาสในการหางานใหม่ทำได้ยาก

4. ในกรณีที่คนงานบริษัทไทยเกรียงสิ่งทอ จำกัด จำนวน 390 คน ต้องการให้นายจ้างเป็นฝ่ายจ่ายเงินค่าชดเชย และถ้านายจ้างไม่ยอมจ่าย กระทรวงแรงงานฯ ควรจะรับ

ผิดชอบจ่ายแทนนายจ้าง และหลังจากนั้นกระทรวงแรงงานฯ ควรมีกระบวนการที่ไปทวงคืนจากนายจ้างในภายหลัง

5. ควรจะจัดให้มีกองทุนช่วยเหลือผู้ว่างงาน ในระหว่างที่ไม่มี พรบ . ประกันการว่างงาน และถ้ากระบวนการแก้ไขปัญหาใช้เวลานาน ควรจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมก่อน

6. ในกรณีผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการทำงานแต่มีปัญหาในกระบวนการวินิจฉัย ขอให้มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน กระทรวงแรงงานฯ ควรจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อให้คนงานสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลตามหลักเกณฑ์ของกองทุนประกันสังคม ในระหว่างที่กำลังมีการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของกองทุนเงินทดแทน หลังจากที่คำวินิจฉัยออกมาแล้ว ก็สามารถเรียกคืนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบได้โดยตรง

7. กองทุนเงินทดแทนควรวินิจฉัยโรค ตามการวินิจฉัยจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้ทำการรักษาผู้ป่วย และการวินิจฉัยไม่ควรทำซ้ำซ้อน ถ้าไม่แน่ใจว่าแพทย์ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์หรือไม่ ก็ควรเป็นหน้าที่ให้แพทย์สภาทำการตรวจสอบ

มาตรการระยะยาว

1. ควรเร่งดำเนินการให้มี “พรบ. จัดตั้งสถาบันคุ้มครองสุขภาพความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ ” โดยเป็นองค์กรอิสระ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนงาน ผู้ป่วยด้วยโรคเนื่องจากการทำงานและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดมาตรฐานที่ถูกต้อง และคุ้มครองแรงงานได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

2. พรบ. ประกันสังคมควรขยายให้คุ้มครองคนงานตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไป และควรเพิ่มการประกันการว่างงาน

3. ควรมีนโยบายในการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่ย่านอุตสาหกรรมและชุมชนโดยขอความร่วมมือจากเจ้าของประกอบการ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรแรงงาน และชุมชน

<u>กระทรวงอุตสาหกรรม</u>

- วันที่ 25 มีนาคม 2545 กสม. เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ) ณ กระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อหารือนโยบายการอนุมัติประทานบัตรของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียนที่ประชาชนหลายกลุ่มได้ร้องเรียนมายัง กสม . ในการทำเหมืองหิน โรงโม่ บด หิน 4 กรณี คือ

1. โรงโม่หินที่ ต.ดงมะไฟ อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู
2. โรงโม่หินที่ ต.ชมพู อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก

3. โรงโม่หินที่บ้านวังผาดำ ต.วังสวาบ อ.ภูผาม่าน จ.ขอนแก่น

4. โรงโม่หินที่ อ.แกลง จ.ระยอง

นอกจากนี้ได้หารือกรณีการทำเหมืองแร่และโรงแต่งแร่คลิตี้และเคมโก้ จ.กาญจนบุรี และพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ซึ่งล้าสมัยมากแล้ว

<u>กระทรวงยุติธรรม</u>

- วันที่ 29 มีนาคม 25445 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) และคณะ เข้าพบ กสม. ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สสม.) เพื่อปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ กสม .และการประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่าง กสม. กับกระทรวงยุติธรรม

<u>กระทรวงการต่างประเทศ</u>

- วันที่ 1 เมษายน 2545 ผู้แทน กสม. ประชุมหารือกับรองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อผลักดันการออกกฎหมายคุ้มครองผู้ติดเชื้อเอดส์

<u>กระทรวงมหาดไทย</u>

- วันที่ 3 เมษายน 2545 ผู้แทน กสม. ประชุมหารือกับรองปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายไพโรจน์ พรหมสาส์น) เรื่อง ผู้ลี้ภัย และการที่รัฐบาลไทยสมควรให้การรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วย ผู้ลี้ภัย (Refugee) ค.ศ. 1954

<u>นายกรัฐมนตรี</u>

- วันที่ 5 มิถุนายน 2545 กสม. เข้าพบนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเยี่ยมคารวะ หารือนโยบายและขอคำแนะนำในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

<u>สภาความมั่งคงแห่งชาติ</u>

- วันที่ 20 มิถุนายน 2545 กสม. ประชุมหารือร่วมกับสถาบันยุทธศาสตร์เพื่อสันติวิธี สภาความมั่งคงแห่งชาติ ที่ สสม.

2.2 การประสานความร่วมมือกับฝ่ายนิติบัญญัติ ที่สำคัญดังนี้

- กันยายน 2544 กสม. หารือเลขาธิการวุฒิสภา ที่วุฒิสภา ในฐานะที่รับผิดชอบงาน เตรียมการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- กันยายน 2544 กสม. หารือกับคณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา
- วันที่ 10 ตุลาคม 2544 คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา หารือ กสม. ณ สสม. เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับทิศทางการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ
- วันที่ 18 ตุลาคม 2544 ผู้แทน กสม. ร่วมประชุมกับคณะกรรมาธิการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎรชี้แจงการดำเนินงานของ กสม.
- ตุลาคม 2544 กสม. ร่วมกับคณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน คณะกรรมาธิการการต่างประเทศ และคณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา จัดรับฟังความคิดเห็น เรื่อง ท่าทีของไทยกรณีสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกากับอัฟกานิสถาน ณ อาคารวุฒิสภา
- พฤศจิกายน 2544 คณะกรรมาธิการองค์กรอิสระ วุฒิสภามารับฟังปัญหาการทำงานของ กสม. และหารือแนวทางการทำงาน ณ สสม.
- พฤศจิกายน 2544 การตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีร้องเรียนโรงโม่หินร่วมกัน ระหว่าง กสม. กับ คณะกรรมาธิการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ณ วุฒิสภา
- วันที่ 25 มกราคม 2545 ผู้แทน กสม. ร่วมประชุมกับคณะกรรมาธิการสาธารณสุข วุฒิสภา เรื่องการประกันสุขภาพถ้วนหน้า
- วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา เข้าพบ กสม. ณ สสม. เพื่อรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อขัดข้อง ตลอดจนแนวทางปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- วันที่ 19 มีนาคม 2545 ผู้แทน กสม. ร่วมประชุมกับคณะกรรมาธิการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา กรณีการคุกคามสื่อมวลชน เพื่อนำเสนอสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ
- วันที่ 19 กรกฎาคม 2545 กสม. เข้าพบประธานรัฐสภา (นายอุทัย พิมพ์ใจชน) ณ อาคารรัฐสภา เพื่อเยี่ยมคารวะ และขอคำแนะนำในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของ กสม.

- วันที่ 23 กรกฎาคม 2545 ผู้แทนกสม. ร่วมประชุมกับคณะกรรมาธิการการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร เพิ่มการประสานงานกรณีร้องเรียน และการเสนอแนะเชิงนโยบาย
- วันที่ 26 กรกฎาคม 2545 กสม. เข้าพบประธานวุฒิสภา (พลตรีมนูญกฤต รูปขจร) ณ อาคารรัฐสภา 2 เพื่อเยี่ยมคารวะ และขอคำแนะนำในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของ กสม.
- วันที่ 8 สิงหาคม 2545 ผู้แทน กสม . ร่วมประชุมกับคณะกรรมาธิการพัฒนาการเมือง ณ อาคารรัฐสภา 3 เพื่อพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง “บทบาทหน้าที่ขององค์กรสตรีกับการพัฒนาการเมือง”

2.3 การประสานงานองค์กรอิสระ ฯลฯ

การประสานความร่วมมือในการดำเนินงานส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน นอกจากการประสานความร่วมมือในระดับนโยบายแล้ว กสม . ได้ดำเนินการประสานความร่วมมือกับองค์กรอิสระต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์กรอิสระ การประสานความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกัน และการสนับสนุนส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ

- วันที่ 22-23 กันยายน 2544 กสม. ร่วมสัมมนาผู้บริหารองค์กรอิสระร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ที่พัทยา
- วันที่ 15 ตุลาคม 2544 ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เข้าพบ กสม.
- วันที่ 16 ตุลาคม 2544 กสม. หารือร่วมกันประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นายอานันท์ ปันยารชุน) และคณะที่สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจฯ
- วันที่ 21 พฤศจิกายน 2544 กสม. หารือร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (นายพิเชต สุนทรพิพิธ)
- วันที่ 8-9 มิถุนายน 2545 กสม. ร่วมสัมมนาองค์กรอิสระทั้งหมด และสภาบันพระปกเกล้า

2.4 การประสานเครือข่ายภาคประชาสังคม

การส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน มีแนวคิดหลักอยู่ที่การสร้างกลไก ให้มีประชาชนจากทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในลักษณะที่เรียกว่า “กลไกสามประสาน” ซึ่งนอกจากรูปแบบคณะอนุกรรมการแล้ว ในการดำเนินงานทุกด้านของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเองก็เน้นที่การทำงานร่วมกับภาคประชาสังคม

ต่างๆ โดยเฉพาะการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการเสริมสร้างงานเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน ของ กสม. มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์แบบสื่อสารสองทาง มีการเรียนรู้จากกันและกันอย่างต่อเนื่อง

การส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้เกิดผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยการมีแนวร่วม การแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์งานด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคม
- การพัฒนาระบบเครือข่ายกับพันธมิตรองค์กรหลากหลายประเภท ระดับและพื้นที่ มีการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเพื่อเสริมสร้าง ประสานแนวคิด เนื้อหาและเรื่องราวเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรพันธมิตรที่เข้มแข็งและยั่งยืน

และในปีงบประมาณ 2545 กสม. ได้จัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการประสานงานเครือข่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จำนวน 2 โครงการ คือ

โครงการที่ 1 โครงการจัดทำฐานข้อมูลองค์กรเครือข่าย จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลองค์กรเครือข่ายที่มีหลากหลายประเภท ทั้งในเชิงประเด็นเชิงพื้นที่ และลักษณะภารกิจที่ดำเนินงานอยู่ให้มีความเป็นปัจจุบันของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ประโยชนในการปฏิบัติงานของ กสม.

โครงการที่ 2 โครงการศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยการวิเคราะห์อำนาจหน้าที่และแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ กสม . มุ่งให้เกิดการประสานแผนงาน ความร่วมมือและการเสริมสร้างเครือข่ายทั้งในระดับประเทศ และในระดับภูมิภาค ในเชิงประเด็น เชิงลักษณะกลุ่มหรือองค์กร และตามสภาพแหล่งและลักษณะพื้นที่ดำเนินงานของหน่วยงานเครือข่ายต่างๆ

3. <u>การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของสังคมในด้านสิทธิมนุษยชน</u>

กสม. ตระหนักถึงความสำคัญในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นวิถีชีวิตในสังคม ซึ่งต้องเกิดจากการที่สังคมนั้นมีกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในด้านสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ 2545 กสม. จึงได้จัดเวทีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมในด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นอาทิเช่น

- การจัดสัมมนาเรื่อง “สิทธิมนุษยชนกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากรัฐธรรมนูญ มาตรา 43 วรรค 1 สู่นโยบายและการปฏิบัติ” ในวันที่ 17 กันยายน 2545 เพื่อกระตุ้นให้เกิด

การศึกษาและวิเคราะห์เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อแสวงหามาตรการที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ด้วยกลไกการดำเนินงานด้านการบริหารและการจัดการของรัฐบาล

- การจัดประชุมระดมสมองเรื่อง "การร่วมกำหนดแผนปฏิบัติการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว" ในวันที่ 18 กันยายน 2545 เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการด้านเด็ก เยาวชน และครอบครัว ของ กสม.ในระยะ 1 ปี และ 5 ปี
- การจัดสัมมนาเรื่อง "สิทธิมนุษยชนกับสื่อมวลชน" ในวันที่ 18 กันยายน 2545 เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิมนุษยชนกับสื่อมวลชน และเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่าง กสม. กับสื่อมวลชน ในการเผยแพร่ความรู้และเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย
- การจัดสัมมนาเรื่อง "การล่วงละเมิดสิทธิทางเพศ" ในวันที่ 26 กันยายน 2545 เพื่อระดมความคิดเห็นในการสร้างกลไกปกป้องคุ้มครองสิทธิผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศ
- การร่วมจัดสัมมนาระดับภาค เรื่อง "พลังเครือข่ายภาคประชาชนกับการแก้ปัญหาชาติ" โดยมีองค์กรหลักผู้จัดทำโครงการคือ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสถาบันพระปกเกล้า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาแนวทาง และวิธีการสร้างความร่วมมือระหว่างครือข่ายภาคประชาชน กับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคม โดยมีส่วนร่วมในการพิจารณา วิเคราะห์ สังเคราะห์ประเด็นปัญหาต่างๆ ในสังคม แล้วกำหนดประเด็นเรื่องราวเพื่อเสนอเป็นแนวทางและนโยบายในการดำเนินงานของรัฐบาล โดยเฉพาะในด้านสิทธิมนุษยชน

4. <u>สิทธิมนุษยชนศึกษา</u>

โดยการประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการในการสร้างหลักสูตรด้านสิทธิมนุษยชนแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ตลอดจนโรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

3.7.4 กรณีตัวอย่างการดำเนินงานตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

1. สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

1) กรณีหมายค้น
2) กรณีการถ่ายภาพผู้ร้องเรียน
3) กรณีสิทธิของบุคคลในเกียรติยศชื่อเสียง

2. สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์

1) กรณีสิทธิเสรีภาพของคนไทยพลัดถิ่น
2) กรณีสิทธิผู้ลี้ภัย
3) กรณีสิทธิเสรีภาพของผู้ลี้ภัย
4) กรณีการเพิกถอนรายการบุคคลออกจากทะเบียนราษฎร

3. สิทธิชุมชนด้านการมีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร

1) กรณีประทานบัตรระเบิดหินและโรงโม่หิน
2) กรณีการก่อสร้างทางหลวง

4. ปัญหาการบริหารและองค์กรปกครองท้องถิ่น

1) กรณีพลัดตกทางระบายน้ำ
2) กรณีการร้องขอมีบัตรประจำตัวประชาชนเกินกำหนด

5. สิทธิด้านแรงงาน

1) กรณีฝ่ายบริหารบริษัทละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อสหภาพแรงงาน
2) กรณีการบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังและนักโทษในเรือนจำ

6. สิทธิการศึกษาของเยาวชน

7. สิทธิทางการเมือง

8. เสรีภาพสื่อมวลชน

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

มีหลายกรณีที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบได้ ตามมาตรา 22 ของ พ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กล่าวคือ *"ในกรณีที่มีการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมิใช่เป็นเรื่อง ที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล หรือที่ศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งเด็ดขาดแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจตรวจสอบและเสนอ มาตรการการแก้ไขตามพระราชบัญญัตินี้"*

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังสามารถตรวจสอบตามอำนาจหน้าที่ได้ ในกรณีที่เรื่องร้องเรียนมิใช่ประเด็นเดียวกับเรื่องที่มีการฟ้องต่อศาล อาทิเช่น

กรณีที่ 1

ประเด็น

เจ้าหน้าที่ตำรวจขอหมายค้นจากศาล โดยไม่สืบสวนหลักฐานให้รัดกุม ทำให้ได้รับความเสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียง

ข้อเท็จจริง

นาง ก. ซึ่งมีบุตรสาวประกอบอาชีพผู้สื่อข่าวในเครือหนังสือพิมพ์แห่งหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือได้ร้องว่า เมื่อเดือนสิงหาคม 2544 เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจภูธรอำเภอจำนวน 10 นาย ได้นำหมายค้นซึ่งระบุว่าค้นสิ่งผิดกฎหมายเข้าทำการตรวจค้นบ้านพัก แต่ไม่พบสิ่งผิดกฎหมายแต่อย่างใด แต่ทำให้ผู้ร้องและครอบครัวได้รับผลกระทบต่อชื่อเสียง และเจ้าหน้าที่ตำรวจยังยึดปืนสองกระบอกของบิดาซึ่งที่มีทะเบียนถูกต้องไปตรวจสอบเป็นเวลานานเกินควร แม้จะได้ไปติดตามขอคืนหลายครั้ง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสอบถามข้อมูลจากผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สถานีตำรวจภูธรอำเภอ ศาลจังหวัดและผู้ร้อง พบว่า

เจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างว่าได้มีผู้ร้องเรียนว่า นาง ก. เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเป็นผู้ค้าและมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ จึงได้ขอหมายค้นจากศาลจังหวัด พร้อมเจ้าหน้าที่ตำรวจ 10 นายเข้าตรวจค้นบ้านหลังดังกล่าว ในการตรวจค้นไม่พบสิ่งผิดกฎหมาย แต่พบอาวุธปืนมีทะเบียนสองกระบอกจึงได้ยึดไว้ตรวจสอบ โดยอ้างว่าที่ต้องใช้เวลานานเนื่องจากต้องตรวจสอบหลายขั้นตอน ส่วนหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอ้างต่อศาลเพื่อออกหมายค้นนั้นปรากฏว่า เป็นเอกสารที่เขียนอย่างสับสน ไม่น่าเชื่อถือ และบางชิ้นสะท้อนถึงการมีอคติหรือมีความขัดแย้งกับผู้ร้องเพราะเรียกด้วยคำหยาบต่างๆ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตรวจสอบแล้วมีความเห็นว่าการเตรียมหลักฐานเพื่อออกหมายค้นยังไม่รัดกุมเพียงพอ ส่วนการยึดอาวุธไปตรวจสอบนั้น ก็ใช้เวลายึดเยื้อโดยไม่จำเป็นและไม่มีเหตุผลรองรับเพียงพอควรถือเป็นบทเรียนสำคัญต่อไป

มาตรการแก้ไข

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติดำเนินการไกล่เกลี่ยตามที่ผู้ร้องมีความประสงค์ เพราะต้องการเพียงให้เป็นการเตือนมิให้มีการกลั่นแกล้งข่มขู่ประชาชนเช่นนี้เกิดขึ้นอีก จึงได้เชิญทั้งสองฝ่ายมาหารือกัน ผู้ถูกร้องเรียน ยอมรับว่าในการดำเนินการนั้นแม้จะทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจมิได้มีการกลั่นแกล้ง และคิดว่าน่าจะเป็นผลดีต่อผู้ ร้อง หากไม่พบสิ่งผิดกฎหมายก็จะได้พิสูจน์ว่าบริสุทธิ์ แต่เมื่อการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้ผู้ร้องได้รับความเสียหายก็จะปรับปรุงแก้ไข และจะไม่มีการดำเนินการใดๆ ที่เป็นไปในทางไม่ถูกต้อง ผู้ร้องพึงพอใจที่ได้มีโอกาสทำความเข้าใจต่อกันและได้รับคำยืนยันต่อหน้าคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ เห็นว่าเป็นที่พึงพอใจทั้งสองฝ่ายจึงได้ทำบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

กรณีที่ 2

ประเด็น

สื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยการถ่ายภาพผู้ร้องเรียนขณะถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานที่คุมขัง รวมทั้งขณะถูกใส่กุญแจมือ และตีตรวน และเผยแพร่ภาพดังกล่าวในหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ และสถานีโทรทัศน์ทั่วประเทศและทั่วโลกอย่างกว้างขวาง

ข้อเท็จจริง

มีเหตุการณ์เกิดขึ้นทำนองเดียวกันกับผู้ร้องจำนวนมาก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเชิญหน่วย งานที่เกี่ยวข้องมาร่วมหารือ เพราะเห็นว่าปัจจุบันมีกฎหมายให้อำนาจการห้ามสื่อมวลชนกระทำการดังกล่าวได้ 3 ฉบับคือ

1) พ.ร.บ. ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479
2) พ.ร.บ. จัดตั้งศาลคดีเด็ก เยาวชน และครอบครัว
3) ระเบียบศาล ห้ามถ่ายภาพในห้องพิจารณา

แต่ปัญหาที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ ได้แก่

1. กรมราชทัณฑ์จะป้องกันการถ่ายภาพและนำไปเผยแพร่ได้เมื่อผู้ต้องหาอยู่ในเรือนจำเท่านั้น และเมื่ออยู่ในรถของราชทัณฑ์ จะขอร้องสื่อมวลชนให้ถ่ายภาพแบบไม่ชัด แต่สื่อมวลชนมักจะถ่ายภาพออกมาชัดมาก นอกจากนี้บริเวณศาลยังมีบุคคลภายนอกเข้าไปได้จำนวนมาก ทางผ่านไปยังบัลลังก์ศาลเป็นทางเปิดโล่ง มีคนทั่วไปเข้าออกได้ ต่างจากศาลในต่างประเทศที่มีช่องทางเฉพาะที่นำผู้ต้องขังไปสู่บัลลังก์ศาลแยกจากบุคคลภายนอก ทำให้สื่อมวลชนดึงภาพออกไปไม่ได้ โดยที่กรมราชทัณฑ์ไม่มีอำนาจห้ามปรามสื่อมวลชนได้ ในส่วนของการตีตรวน เนื่องจากเป็นคดีอุกฉกรรจ์ มีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป ถ้าจะไม่ใส่ตรวนก็ต้องมีเหตุผล ซึ่งอาจกระทำได้ แต่ศาลต้องเห็นชอบด้วยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้พิพากษา รวมทั้งการป้องกันผู้ต้องหาหลบหนี ตลอดจนจะตกเป็นความผิดของเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ที่เด็ก ผู้หญิง และคนชราอายุเกิน 60 ปี มีมาตรการห้ามใส่ตรวนตามกฎหมาย

2. ศาลมีอำนาจในการออกระเบียบศาล แต่ที่ผ่านมามีระเบียบห้ามถ่ายภาพเฉพาะภายในห้องพิจารณา จึงควรจะขยายการห้ามสื่อมวลชนถ่ายภาพให้ครอบคลุมไปถึงบริเวณศาลทั้งหมดด้วย ซึ่งเรื่องนี้ได้เรียนหารือกับทางศาลฎีกาด้วยแล้ว

3. กรมตำรวจเคยมีคำสั่งกำชับเรื่องการแถลงข่าว หรือการชี้ตัวผู้ต้องหา มิให้เกิดความเสียหายแก่ใคร แต่ตำรวจไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะห้ามการแสวงหาข่าว ซึ่งเป็นสิทธิของนักข่าว

ส่วนทางสภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กำหนดจริยธรรมของสื่อมวลชนไว้ในข้อ 15 เพียงข้อเดียวว่า *"ในการเสนอข่าวหรือภาพใดๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว"*

มาตรการแก้ไข

เพื่อให้มีมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะมาตรา 4 เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมาตรา 34 ว่าด้วยเกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. หน่วยงานในฐานะเจ้าของสถานที่ มีอำนาจเหนือสถานที่ กล่าวคือ กรมราชทัณฑ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและศาลยุติธรรม ออกระเบียบห้ามผู้สื่อข่าวถ่ายภาพผู้ต้องขังในเรือนจำ ในห้องขัง และในบริเวณศาลทั้งหมด

2. ให้จัดหาเครื่องพันธนาการที่มีขนาดเล็ก แต่มีประสิทธิภาพสูงในการควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งกรมราชทัณฑ์อ้างว่าราคาแพง

กรณีที่ 3

ประเด็น

สิทธิของบุคคลในเกียรติยศชื่อเสียง

ข้อเท็จจริง

1. มีการร้องเรียนว่านาย ก. ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ถูกคนร้ายสองคนโดยสารรถจักรยานยนต์เข้ามายิงที่หน้าปั๊มน้ำมันของตนเอง และไปเสียชีวิต ณ โรงพยาบาล แต่ปรากฏว่าหลังจากการตายของ นาย ก. มีการโจษจันในบรรดาเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในอำเภอว่านาย ก. ถูกยิงเสียชีวิตเนื่องจากสาเหตุมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อันสร้างความเสื่อมเสียแก่เกียรติยศชื่อเสียงของครอบครัวนาย ก. เป็นอย่างมาก

2. นาย ก. เป็นลูกจ้างประจำของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดดังกล่าว มีภรรยารับราชการ มีบุตรด้วยกัน 2 คน กำลังศึกษาอยู่ บุคคลทั้งสองเป็นข้าราชการผู้น้อย จึงมีเงินเดือนน้อย แต่เมื่อปี พ.ศ. 2544 ได้กู้ยืมเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์ของหน่วยราชการและได้มาเปิดปั๊มน้ำมันขนาดเล็กขึ้นที่บริเวณหน้าบ้าน ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ในครอบครัวดีขึ้น

3. จากการตรวจสอบพบว่า มีเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจในระดับอำเภอและท้องที่เท่านั้นที่ยืนยันว่า นาย ก. มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยอ้างว่าได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปกครองระดับท้องถิ่น และ ปปส. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เจ้าหน้าที่ปกครองระดับท้องถิ่นที่ถูกระบุชื่อและตำแหน่งโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ได้ชี้แจงว่า นาย ก. มิได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับคำยืนยันของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นเดียวกัน จากพยานหลักฐานดังกล่าวจึงยังฟังมิได้ว่า นาย ก. เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ยาบ้า) และการตายของ นาย ก. มีสาเหตุมาจากยาเสพติดแต่อย่างใด

มาตรการแก้ไข

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

1. เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่ตำรวจยุติการเผยแพร่ข้อมูลว่า นาย ก. มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและถูกยิงเนื่องจากสาเหตุดังกล่าว เพราะเป็นการล่วงละเมิดและกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ

2. ให้หาทางเยียวยาเกียรติยศ ชื่อเสียง และความเป็นอยู่ส่วนตัวของครอบครัวนาย ก. ที่ยังมีชีวิตอยู่ และให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

3. ให้เร่งรัดให้มีการจับกุมคนร้ายที่ยิง นาย ก. โดยด่วน เพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าข่าวในทางลบ ที่กล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตายของ นาย ก.

สิทธิกลุ่มชาติพันธุ์

กรณีที่ 1

ประเด็น

สิทธิเสรีภาพของคนไทยพลัดถิ่น (ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า เชื้อสายไทย)

ข้อเท็จจริง

ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย หมายถึง กลุ่มคนไทยที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณชายเขตแดนของประเทศไทยติดกับพม่า ต่อมาในรัชชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการแบ่งปันเขตแดนกันระหว่างราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลของสหราชอาณาจักร ซึ่งกำลังยึดครองประเทศพม่าอยู่ในขณะนั้น ดินแดนบางส่วนที่กลุ่มคนไทยอาศัยอยู่ดังกล่าวตกเป็นของประเทศอังกฤษ และต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ตกเป็นดินแดนของประเทศพม่า กลุ่มคนไทยเหล่านี้ยังเสียดายเรือกสวนไร่นาและบ้านที่อยู่อาศัย จึงยังไม่อพยพกลับเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ครั้นเมื่อพม่ามีการปราบปรามชนกลุ่มน้อยและเศรษฐกิจของประเทศพม่าฝืดเคือง ประกอบกับทางการพม่าปฏิบัติต่อกลุ่มคนดังกล่าวในฐานะพลเมืองชั้นสอง ทำให้กลุ่มคนไทยเหล่านี้ขออพยพกลับถิ่นคืนสู่ประเทศไทย โดยอาศัยอยู่ในบริเวณ 4 จังหวัด ได้แก่ ระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และตาก ซึ่งคนไทยผู้พลัดถิ่นเหล่านี้พูดภาษาไทย มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นไทยทั้งสิ้น แต่ทางราชการไทยได้กำหนดเอาไว้ว่าถ้าอพยพกลับเข้าประเทศไทย ภายในวันที่ 9 มีนาคม 2519 เท่านั้น จึงจะมีโอกาสได้สัญชาติไทย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2540 ให้สัญชาติแก่ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยดังกล่าว โดยสถานะของผู้พลัดถิ่นดังกล่าว แยกออกเป็น

1. เข้ามาในราชอาณาจักรไทยภายในวันที่ 9 มีนาคม 2519 ถ้าอยู่ในการสำรวจจะถือบัตรสีเหลืองขอบน้ำเงิน
2. กรณีตกสำรวจหรือเข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 อยู่ในฐานะหลบหนีเข้าเมือง

ผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ (เฉพาะกรณีผู้ถือบัตรเหลืองขอบน้ำเงิน)

1. ทางราชการไม่เปิดโอกาสให้เด็กที่เกิดในประเทศไทยเข้าเรียนทั้งๆ ที่ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐาน วัน เดือน ปีเกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535 เด็กเหล่านี้สามารถเรียนจบชั้นอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดของรัฐและในมหาวิทยาลัยเอกชน และบางรายเรียนจบชั้น ปวช.หรือ ปวส. แต่ในประกาศนียบัตร จะระบุว่ามีสัญชาติพม่า ทำให้ไม่สามารถหางานทำได้ และไม่อาจเรียนต่อระดับสูงได้
2. ไม่ได้รับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า
3. การทำงานไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม
4. ไม่สามารถมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้
5. ไม่ถูกนับรวมเป็นคนไทย ทั้งที่เป็นคนไทยโดยชาติพันธุ์ถือเป็นคนไทยพลัดถิ่น

ส่วนผู้ที่ตกสำรวจและเข้ามาอยู่ในประเทศไทย หลังจากวันที่ 9 มีนาคม 2519 ต้องอยู่ในฐานะคนหลบหนีเข้าเมืองและอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ นอกจากนี้มีบางรายที่แต่งงานกับคนไทย แต่ไม่อาจจดทะเบียนสมรสได้ หรือแม้แต่จะจดทะเบียนรับรองบุตรตามกฎหมายที่เกิดในประเทศไทยได้

มาตรการแก้ไขและข้อเสนอแนะ

หลังจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ไปตรวจในพื้นที่หลายจังหวัดและหารือกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ประชาชนกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นและหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง จึงได้มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ให้แก้ไขปัญหา เฉพาะหน้า การเล่าเรียนของเด็กเหล่านั้น โดยให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแล ะปกครองในพื้นที่ 4 จังหวัด ระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์และตาก ทำความเข้าใจโดยให้เด็กได้รับโอกาสเข้าศึกษาเต็มตามความสามารถตามสิทธิดังกล่าว
2. เร่งสำรวจผู้ตกสำรวจพร้อมออกบัตรสีเหลืองขอบน้ำเงินให้ครบถ้วน โดยไม่เอาวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ . 2519 เป็นหลักเกณฑ์หากตรวจสอบแล้วว่าเป็นคนไทยพลัดถิ่นจริงควรเร่งออกบัตรโดยเร็ว
3. ให้ลดขั้นตอนการได้สัญชาติไทยของกลุ่มคนดังกล่าวให้รวดเร็วขึ้น เพราะถือได้ว่าเป็นคนไทยอยู่ก่อนแล้ว
4. ออกบัตรประกันสุขภาพให้กรณีที่เป็นผู้ถือบัตรสีเหลืองขอบน้ำเงินแล้ว
5. ให้ได้รับสิทธิในการทำงานและได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมสำหรับผู้ที่ถือบัตรเหลืองขอบน้ำเงินดังกล่าว

กรณีที่ 2

ประเด็น

สิทธิผู้ลี้ภัย

ข้อเท็จจริง

กรณีผู้ลี้ภัยชาวกระเหรี่ยงจำนวน 63 คน (เด็ก ชาย-หญิง รวม 31 คน, ผู้ชาย 16 คน ผู้หญิง 16 คน ตั้งครรภ์รวม 4 คน) หลบหนีภัยจากการกดขี่ของเจ้าหน้าที่พม่าซึ่งเกณฑ์ย้ายผู้คนจากพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินเดิมและจัดพื้นที่ให้อยู่ใหม่จากพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินเดิม ตลอดจนถูกเกณฑ์แรงงานทำงานก่อสร้างให้โดยไม่ได้รับค่าแรง รวมทั้งถูกทำร้ายอย่างหนักบางครั้งถึงแก่ชีวิต เพราะทำงานได้ไม่เต็มที่โดยได้หลบหนีเข้ามาช่องทางแม่น้ำน้อย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2544 เพื่อขอลี้ภัยในประเทศไทย โดยไทยเองมีค่ายผู้พักพิงที่ค่ายบ้านต้นยาง จ.กาญจนบุรี ซึ่งทางการทหารได้จัดพื้นที่ให้กลุ่มนี้อยู่ชั่วคราวที่บริเวณบ้านไร่ฟ้า ต .ห้วยเขย่ง อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เดินทางไปเยี่ยมกลุ่มผู้ลี้ภัย เพื่อหาข้อเท็จจริง และมุ่งหวังให้มีการหาหนทางช่วยเหลือให้ได้มีที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทยไปพลางก่อนเพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักเกณฑ์แห่งมนุษยชน เนื่องจากในกลุ่มผู้ลี้ภัยนี้มีเด็กจำนวนมาก และการผลักดันกลับประเทศพม่าจะเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตแก่ผู้ลี้ภัยได้

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ทหารกองพลที่ 9 ได้เข้าไปตรวจสอบว่าเป็นผู้ลี้ภัยจากการสู้รบหรือไม่ ซึ่งจากคำนิยามของประเทศไทยปัจจุบันเน้นเฉพาะผู้ลี้ภัยจากการสู้รบเท่านั้น ไม่รวมการกดขี่หรือเกณฑ์แรงงานหรือลี้ภัยทางเศรษฐกิจ ดังนั้นทางทหารจึงผลักดันผู้ลี้ภัยกลุ่มนี้ออกไปจากประเทศไทย ตรงบริเวณฝั่งไทย ด้านตรงข้ามบ้านทิวาโดในประเทศพม่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐมอญ ที่ปรากฏว่าได้มีการตกลงหยุดยิงกับรัฐบาลพม่าแล้ว

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลไทยควรให้การรับรองและให้สัตย์เป็นแก่กติกาสนธิสัญญา “ผู้ลี้ภัย” โดยเร็ว

2. ควรขยายคำนิยามคำว่า “ผู้ลี้ภัย”ของประเทศไทย ที่หมายถึง ผู้ลี้ภัยจากการสู้รบเท่านั้น ให้หมายความรวมถึง ***“บุคคลที่มีความหวาดกลัวซึ่งมีมูลอันจะกล่าวอ้างได้ว่าจะถูกประหัตประหาร ด้วยสาเหตุทาง เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ สมาชิกภาพของกลุ่มทางสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ”*** อันเป็นคำนิยามตามอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494

3. ควรให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยดังกล่าวโดยจัดเข้าค่ายพักพิงชั่วคราว (Shelter) ในประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ.2540 มาตรา 4 ซึ่งเป็นบททั่วไปอันหมายถึง ใช้กับบุคคลทุกคนที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง" และเพื่อความช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรม ซึ่งการผลักดันผู้ลี้ภัยดังกล่าวออกไปที่บ้านทิวาโด ในประเทศพม่า ถึงแม้จะเป็นบริเวณเขตหยุดยิงก็ตาม แต่ก็เป็นชนกลุ่มน้อยคนละกลุ่ม ซึ่งอาจเป็นอันตรายหรือถูกเอาเปรียบได้

กรณีที่ 3

ประเด็น

สิทธิเสรีภาพของผู้ลี้ภัย (ค่ายพักพิงบ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี)

ข้อเท็จจริง

กลุ่มนักศึกษาที่ลี้ภัยจากการสู้รบในประเทศพม่าเข้ามาในประเทศไทย โดยทางการได้จัดศูนย์อพยพบ้านมณีลอย เพื่อรองรับกลุ่มนักศึกษาดังกล่าว แต่เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2544 มีการอพยพบรรดานักศึกษาพม่าไปยังค่ายพักพิงบ้านถ้ำหิน อ .สวนผึ้ง จ .ราชบุรี ซึ่งในแผนการอพยพครั้งนี้ช่วงแรกได้รับการคัดค้านจากบรรดานักศึกษาพม่าดังกล่าว เพราะไม่ได้รับคำชี้แจงอย่างชัดเจนจากทางราชการ แต่ในที่สุดเมื่อได้ข้อมูลอย่างชัดเจนแล้ว การอพยพกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวจึงได้รับการยอมรับและเป็นไปอย่างสงบ โดยมีการสร้างที่พักเฉพาะแยกจากบริเวณผู้ลี้ภัยที่อยู่มาก่อนแล้ว เนื่องจากเป็นชนกลุ่มที่ต่างกัน

เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พร้อมเจ้าหน้าที่ได้เดินทางไปยังค่ายพักพิงบ้านถ้ำหิน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี และรับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ลี้ภัยกลุ่มเดิม กลุ่มนักศึกษาและเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ ได้พบปัญหาที่เกิดขึ้น ณ ค่ายพักพิงดังกล่าวดังนี้

1. พื้นที่ค่ายพักพิง บ้านถ้ำหิน มีเนื้อที่ 40 ไร่เศษ ซึ่งตามมาตรฐานของสำนักข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) เป็นพื้นที่ใช้รองรับผู้ลี้ภัยประมาณ 2,000 คน แต่ปัจจุบันมีผู้ลี้ภัยพักอยู่สูงเกือบ 9,000 คน ทำให้เกิดเป็นชุมชนแออัด อาจก่อให้เกิดปัญหาโรคติดต่อระบาดขึ้นในพื้นที่ได้ เช่น โรคมาเลเรีย โรคเอดส์ โรคเท้าช้าง โรคไข้กาฬหลังแอ่น โรคไทฟอยด์ เป็นต้น

2. สถานภาพของบุคคล โดยเฉพาะเด็กแรกเกิด อันเนื่องมาจากพื้นที่ของค่ายพักพิงมีสถานภาพเป็น No Man's Land ทำให้บุคคลที่เกิดในพื้นที่ไม่มีสถานะบุคคล ซึ่งจะประสบปัญหาเรื่องเป็นบุคคลไร้สัญชาติในอนาคตได้ อีกทั้งเด็กที่เกิดใหม่ก็ไม่ได้รับหลักฐานการเกิดใดๆ ทั้งสิ้น

3. การจัดการศึกษาค่อนข้างล้าหลัง และหลักสูตรเป็นของกะเหรี่ยง เคเอ็นยู ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของทางการพม่า เด็กขาดแรงจูงใจในการศึกษาเนื่องจากมองไม่เห็นอนาคตที่จะนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว อีกทั้งมีปัญหาการสืบทอดประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมในบางด้าน เช่น ขาดอุปกรณ์ดนตรี ขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า (โดยการทอผ้าต้องใช้ผ้าผูกเอวตนเองแทน) เป็นต้น

4. การขยายตัวของประชากรอย่างรวดเร็ว เนื่องจากขาดการวางแผนครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีจำนวนเด็กเกิดใหม่ประมาณ 30 คน /เดือน

5. ผู้ลี้ภัยไม่มีงานทำ เนื่องจากทางการ ไม่อนุญาตให้ประกอบอาชีพ ทำให้มีผู้ลี้ภัยบางส่วนหลบหนีออกไปชั่วคราวโดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อไปรับจ้างทำงานหาเงินซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลไทยควรอนุญาตให้องค์กรระหว่างประเทศให้ความช่วยเหลือต่อผู้ลี้ภัยได้มากขึ้น ตามหลักมนุษยธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน และให้การรับรองเป็นภาคี และให้สัตยาเป็นอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย

2. หาทางย้ายค่ายพักพิงไปใน พื้นที่เหมาะสม รวมทั้งการขยายค่ายพักพิง ให้มีพื้นที่พอจะขยับขยายได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พักพิงได้มีพื้นที่ปลูกพืชเพื่อการบริโภค และดำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ได้ทำงานด้วยตนเอง มิใช่รอการแบ่งปันส่วนอาหารจากองค์กรระหว่างประเทศทางเดียว ซึ่งจำกัดเฉพาะ ข้าว ถั่วเหลือง เกลือ กะปิ น้ำมันพืชและถ่านเป็นหลัก นอกจากนั้นมีอาหารอื่นอีกเดือนละ 1-2 ครั้ง กิจกรรมด้านเกษตรกรรมเพื่อเลี้ยงตนเองดังกล่าว ยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมเกษตรกรรมให้แก่เยาวชนได้เรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะเยาวชนเหล่านี้อาจจะต้องถือสัญชาติไทยและเจริญเติบโตในประเทศไทย

3. จัดให้มีไฟฟ้าใช้เวลากลางคืนในพื้นที่สาธารณะในค่ายพักพิงต่างๆ รวมทั้งจัดให้ชุมชนคนไทยบริเวณรอบค่ายพักพิงต่างๆ ด้วย

4. นำเสนอต่อประชาคมโลกให้สนใจปัญหาผู้ลี้ภัย และผู้พลัดถิ่น ที่ถูกกระทำให้ต้องละถิ่นฐานจากประเทศพม่า เพื่อให้มีการร่วมมือกับประเทศไทยการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายทางการเมืองของพม่าต่อชนกลุ่มน้อย ในเรื่องที่เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

กรณีที่ 4

ประเด็น

การเพิกถอนรายการบุคคลออกจากทะเบียนราษฎรของประชาชน อ .แม่อาย จ.เชียงใหม่

ข้อเท็จจริง

ตามที่อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ จำหน่ายรายการบุคคลออกจากทะเบียนราษฎร (ทร.14) ของประชาชน อ.แม่อาย จำนวน 1,243 คน ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2545 และมีประชาชนร้องเรียนผ่านคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเดือนพฤษภาคม 2545

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดำเนินการประสานงานในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีการเข้าไปสำรวจและพิสูจน์สถานะบุคคลของประชาชน อ .แม่อาย จ .เชียงใหม่ โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกรมการปกครอง ได้มีคำสั่งที่ 920/2545 ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2545 แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาการจำหน่ายรายการบุคคลออกจากทะเบียนราษฎร กรณีอำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดทำเป็นชุดปฏิบัติการเฉพาะกิจของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน โดยมีตัวแทนจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเข้าร่วมด้วย

ปัจจุบัน ชาวบ้าน อ .แม่อาย จ .เชียงใหม่ ยื่นเรื่องร้องเรียนนายอำเภอและกรมการปกครองกระทำการละเมิดสิทธิประชาชนต่อศาลปกครอง และทูลเกล้าถวายฎีกาต่อสำนักราชเลขาธิการ

มาตรการแก้ไข

คณะกรรมการฯ ในฐานะคณะทำงานเฉพาะกิจดังกล่าวได้ ตรวจสอบรายชื่อ ของประชาชน อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่ จำนวน 80 คำร้อง และจัดทำ *“รายงานการศึกษากรณีปัญหาการพิสูจน์สัญชาติชาวบ้านแม่อาย ”* เสนอต่อกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยสรุปข้อเท็จจริงพื้นฐานเพื่อกำหนดสัญชาติของชาวบ้านออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ๆ คือ

กลุ่มที่ 1 ชาวบ้านที่น่าจะมีสัญชาติไทยแต่ข้อมูลไม่สมบูรณ์

กลุ่มที่ 2 ชาวบ้านที่การวิเคราะห์ผลตามกฎหมายสัญชาติไทยยังไม่สมบูรณ์

กลุ่มที่ 3 ชาวบ้านที่ไม่น่าจะมีสัญชาติไทย

กลุ่มที่ 4 ชาวบ้านที่ยังไม่พบคำร้องที่อำเภอแม่อาย

ทั้งนี้ในกรณีของชาวบ้านกลุ่มที่ 1 คณะกรรมการฯ เสนอให้กรมการปกครองพิจารณาคืนสัญชาติไทยให้แก่บุคคลดังกล่าวอย่างเร่งด่วน โดยคณะกรรมการฯ จัดทำความคิดเห็นทางกฎหมาย (Legal opinion) ประกอบในกรณีดังกล่าวพร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ไขในกลุ่มอื่นๆ ใน 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 เสนอให้คืนสัญชาติให้กับประชาชนทั้ง 1,243 คนก่อน แล้วจึงค่อยพิจารณาเพิกถอนรายการสัญชาติเป็นรายบุคคล ซึ่งจะยุติผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชนที่ควรจะมีสัญชาติไทยในกรณีดังกล่าว

ลักษณะที่ 2 การดำเนินการพิสูจน์สัญชาติของประชาชน อ .แม่อาย จ .เชียงใหม่ โดยเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครอง จะต้องดำเนินการด้วยตนเองอย่างเร่งด่วน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนที่ควรจะมีสัญชาติไทยในกรณีดังกล่าวน้อยที่สุด

ข้อเสนอดังกล่าวผ่านการพิจารณาของกรมการปกครอง และเสนอความเห็นไปยังนายอำเภอแม่อายในฐานะนายทะเบียนท้องถิ่นที่มีอำนาจลงนามให้สัญชาติแก่บุคคลในพื้นที่ได้ ซึ่งนายอำเภอฯ ก็ตอบปฏิเสธการคืนสัญชาติให้กับบุคคลดังกล่าวมาโดยตลอด ทั้งนี้คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ได้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องดังกล่าวด้วย โดยเชิญนายอำเภอแม่อาย และกรมการปกครองเข้าร่วมหารือ ปราก ฏว่านายอำเภอฯ ยืนยันให้กรมการปกครองมีหนังสือสั่งให้คืนสัญชาติแก่ประชาชน อ.แม่อาย จ.เชียงใหม่ ในขณะที่กรมการปกครองฯ ยืนยันว่านายอำเภอมีอำนาจในฐานะนายทะเบียนท้องถิ่น ที่จะพิจารณาคืนสัญชาติให้กับชาวบ้านได้เลยโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากกรมการปกครอง

ขณะที่การดำเนินการตรวจสอบดำเนินไปนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรดำเนินการศึกษาวิจัยองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ มานุษยวิทยาการเมืองและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของพื้นที่ทับซ้อนระหว่างประเทศกรณี “สบยอน” พื้นที่ข้อพิพาทกรณีสิทธิมนุษยชนกับกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมทั้งจัดทำโครงการวิเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน การพิสูจน์สถานะบุคคลของประชาชน อ .แม่อาย จ .เชียงใหม่ต่อไป

สิทธิชุมชนด้านการมีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร

กรณีที่ 1

ประเด็น

การคัดค้านการอนุมัติประทานบัตรระเบิดหินและโรงโม่หิน ที่ จ .หนองบัวลำภู โดยละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และผิดขั้นตอนของกฎหมาย

ข้อเท็จจริง

1. **หน่วยงานของรัฐละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญ** จากการร้องเรียนของชมรมอนุรักษ์ภูผาป่าไม้ อ .สุวรรณคูหา จ .หนองบัวลำภู และชาวบ้านกว่า 300 คน พบว่า ในการอนุมัติคำขอประทานบัตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการที่ละเมิดต่อสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ด้านสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน และละเมิดสิทธิในการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ ทั้งที่ประชาชนใช้สิทธิอย่างเป็นทางการ คัดค้านว่าการอนุมัติประทานบัตรจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพของชีวิตของประชาชน ทั้งจะมีผลกระทบต่อแหล่งต้นน้ำลำธารที่ราษฎรใช้สอยและใช้ในการเกษตรกรรม รวมทั้งมีผลกระทบต่อภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์กว่า 4,000 ปี ในถ้ำผายา ซึ่งอยู่ห่างบริเวณที่จะระเบิดหินเพียง 514 เมตร แต่กลับมีการรายงานว่าห่างออกไปประมาณสองกิโลเมตร และมีความพยายามใช้อำนาจหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรมต่อชาวบ้าน มีการกระทำที่ส่อในทางทุจริต อันมีผลให้เกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้น ผู้นำการคัดค้านซึ่งรวมทั้งกำนันมีการถูกลอบยิงเสียชีวิตและถูกจับกุมหลายคน รวมทั้งยังมีหมายจับอยู่อีกจำนวนมาก

2. **หน่วยงานของรัฐกระทำผิดขั้นตอนของกฎหมาย** โดยเฉพาะมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ***"ต้องมีการปิดประกาศคำขอประทานบัตร ณ ที่ว่าการอำเภอ และที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อย 20 วัน เพื่อให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียโต้แย้งคำขอประทานบัตร ถ้าไม่มีการคัดค้านจึงจะดำเนินการต่อไปได้ "*** ทั้งนี้มีหนังสือสั่งการชัดเจนจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม กำหนดให้การพิจารณาคำขอประทานบัตร ต้องผ่านความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบล และต้องตรวจสอบคำขอประทานบัตรว่ามีประชาชนคัดค้านหรือไม่

การปิดประกาศคำขอประทานบัตรกระทำเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2542 และมีราษฎรที่ได้รับผลกระทบคัดค้านใน วันที่ 27 มกราคม 2542 ซึ่งคัดค้านทันตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยมีรายชื่อและที่อยู่อย่างเปิดเผยส่งถึงนายอำเภอสุวรรณคูหา ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภูมีหนังสือตอบรับทราบคำคัดค้านดังกล่าวเป็นหลักฐาน นอกจากนี้ ยังมีการ

ยื่นคัดค้านคำขอประทานบัตรจากชาวบ้าน และพระสงฆ์อีกหลายกลุ่มหลายละลอกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำนันตำบลดงมะไฟ ซึ่งเป็นประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย (แต่ต่อมาเพียง 1 เดือนกำนันก็ถูกลอบยิงเสียชีวิตพร้อมผู้ร่วมคัดค้านอีก 1 คน) แต่ไม่เคยมีหลักฐานว่ามีการประชุมของหน่วยราชการใดๆ ร่วมกับกลุ่มที่คัดค้านแม้แต่ครั้งเดียว มีแต่หลักฐานปรากฏว่าเจ้าหน้าที่หน่วยราชการหลายแห่งใช้วิธีไปพบราษฎรและแกนนำรายบุคคลเพื่อให้ผู้คัดค้านบางคนถอนเรื่อง หรือมีการให้ข้อมูลที่ผิดข้อเท็จจริงแก่พระสงฆ์ผู้คัดค้าน ทำให้ยอมถอนเรื่องโดยเข้าใจว่า พื้นที่ขอประทานบัตรไม่เกี่ยวกับบริเวณวัด แต่อย่างไรก็ดียังมีผู้คัดค้านจำนวนมากและต่อเนื่องตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

แม้จะมีหน่วยงานด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลายหน่วย ได้ทักท้วงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ขอให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญใหม่ แต่ทางจังหวัดชี้แจงว่า มีการสำรวจความคิดเห็นของราษฎรหลายครั้งแล้วว่าไม่ขัดข้อง ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่ามีการสำรวจเพียง 100 คนจากทั้งตำบล และฝ่ายคัดค้านไม่ทราบเรื่องด้วย กระบวนการปกปิดข้อเท็จจริงโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและขัดขวางการคัดค้านและการร้องทุกข์เช่นนี้ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงขั้นตอนสุดท้ายของการอนุมัติประทานบัตรโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมในปี 2543 โดยมีการเสนอเหตุผลว่า ***"ได้ประกาศให้ราษฎรทราบตามกฎหมายแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน และอบต. พิจารณาให้ความเห็นชอบในการออกประทานบัตรแล้ว*** " ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับข้อเท็จจริงอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ได้มีการพยายามใช้กระบวนการปกปิดข้อเท็จจริงร่วมกัน เมื่อผู้ยื่นคำขอประทานบัตรขอใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในป่าสงวนแห่งชาติ (ระดับจังหวัด) อนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าสงวน โดยยืนยันว่า ***"ไม่มีปัญหากับราษฎรในพื้นที่หรือท้องที่ใกล้เคียงแต่อย่างใด***" ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการผ่านอธิบดีกรมป่าไม้ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์การอนุญาตให้เอกชนเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ***"พื้นที่อนุญาตต้องไม่มีปัญหากับราษฎรในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง"*** ทั้งที่ในกรณีนี้ได้มีการคัดค้านอย่างต่อเนื่อง

มาตรการแก้ไข

ในกรณีที่ชาวบ้านกลุ่มคัดค้านถูกออกหมายจับ จากการฟ้องและเจ้าของประทานบัตร คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ประสานกับสภาทนายความแห่งประเทศไทย ช่วยจัดหาทนายต่อสู้คดีให้ (ปัจจุบันศาลยกฟ้องแล้ว)

มาตรการเสนอแนะเชิงนโยบาย

เมื่อมีข้อเท็จจริงชัดเจนว่า การอนุมัติประทานบัตรและอนุมัติใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติรวมทั้งการอนุญาตประกอบการโรงโม่หิน และอนุมัติการระเบิดหิน มีการละเมิดสิทธิประชาชนตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างชัดแจ้ง ทั้งยังมีการรายงานข้อมูลที่เป็นเท็จ ทำให้การอนุมัติคำขอประทานบัตรและคำขอการใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เกิดขึ้นโดยมีความผิดพลาดในสาระสำคัญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้เสนอแนะเชิงนโยบาย ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม (นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ (นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์) ให้มีการดำเนินการโดยเร่งด่วนเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยการเพิกถอนทั้งประทานบัตร และการอนุญาตใช้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ แต่ยังไม่มีการเพิกถอนประทานบัตรและพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติส่วนที่อยู่ในเขตประทานบัตรจนบัดนี้

อย่างไรก็ตามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในสมัยนั้น ก็แก้ปัญหาในเบื้องต้นโดย ไม่อนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าสงวนเพิ่มเติมอีก 50 ไร่เพื่อจัดสร้างโรงโม่และอาคารเก็บระเบิด แต่ทางกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติการมีและการใช้ระเบิด โดยให้โรงโม่หินนำเอาระเบิดจำนวนมากเก็บรักษาไว้กลางชุมชนที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสุวรรณคูหา ทำให้มีการร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์) ซึ่งได้ไปตรวจสอบพื้นที่ตามคำร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และได้สั่งเพิกถอนการอนุญาตการมีและใช้ระเบิดทันที

หมายเหตุ

กรณีนี้ได้มีการประสานความร่วมมือในการตรวจสอบข้อเท็จจริง และตรวจสอบในพื้นที่ร่วมกับคณะกรรมาธิการมีส่วนร่วมของประชาชน และคณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อมของวุฒิสภา ซึ่งจากหลักฐานที่ชัดเจนจึงมีการเสนอแนะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ให้ตรวจสอบการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องด้วย

กรณีที่ 2

ประเด็น

การก่อสร้างทางหลวงโดยขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่น

ข้อเท็จจริง

1. มีการร้องเรียนว่ากรมทางหลวงได้ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำมูลและถนนสี่ช่องจราจร โครงการที่ปราศจากความโปร่งใส ความเที่ยงตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ มาตรฐานทางวิชาการ และขาดการยอมรับนับถือสิทธิของประชาชน จนทำให้ประชาชนในท้องที่ได้รับความเดือดร้อน โดยถนนสายบุรีรัมย์ -สตึก เดิมมี 2 ช่องทางจราจร ส่วนสะพานเดิมมี 2 ช่องจราจร ความสูงของสะพานในระนาบใกล้เคียงถนนเช่นเดียวกัน สร้างเมื่อ 35 ปีก่อนโดยการสนับสนุนของประเทศนิวซีแลนด์ สะพานยาว 150 เมตร แต่โครงการสร้างสะพานและทางหลวงข้ามแม่น้ำมูลสาย 219 บุรีรัมย์-สตึกส่วนแรก และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการทางหลวงสาย "มุกดาหาร-มาบตาพุด" เป็นการขยายผิวจราจรจาก 2 ช่องจราจร เป็น 4 ช่องจราจร และสะพานที่ก่อสร้างดังกล่าวมีความสูงกว่าสะพานเดิมถึง 6 เมตร เชื่อมชุมชน 2 แห่ง คือ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ และทางหลวงนี้มีความยาวเพียง 15 กิโลเมตรเท่านั้น จากระยะทางตลอดสายยาวหลายร้อยกิโลเมตร และสะพานใหม่มีความยาวถึง 275 เมตร

2. จากการตรวจสอบข้อเท็จจริง สะพานดังกล่าวสูงขึ้นจากเดิมถึง 6 เมตร ย่อมสร้างความยากลำบากในการคมนาคมระหว่างชุมชน 2 แห่ง คือ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยที่มีชุมชนอำเภอสตึกเป็นชุมชนหลัก แต่เนื่องจากความลาดชันดังกล่าวทำให้การข้ามไปมาระหว่างชุมชนประสบปัญหา เช่น โดยจักรยาน รถเพื่อการเกษตร (อีแต๋น, อีแต๊ก, อีโก้ง) การเดินสัญจรข้ามสะพาน เป็นต้น นอกจากนี้ตั้งแต่เริ่มต้นก่อนการก่อสร้างทางหลวงและสะพานดังกล่าว หน่วยงานต่างๆ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องไม่เคยให้คำชี้แจงและเหตุผลของการดำเนินโครงการดังกล่าว ตลอดจนไม่เคยกระทำการใดๆ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 เลย

มาตรการการแก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะต่อกรมทางหลวง และกระทรวงคมนาคม :

1) ให้ลดระดับความสูงของสะพานดังกล่าวลงมาในระดับที่ประชาชนโดยทั่วไปและชุมชนทั้งสองฟากสะพานสามารถสัญจรไปมาด้วยความสะดวก (หากสามารถกระทำได้)

2) หากไม่สามารถดำเนินได้ตามข้อ 1) ให้กรมทางหลวงเยียวยาในการสัญจรไปมาของประชาชนโดยทั่วไปและชุมชนทั้งสองฟากสะพาน โดยก่อสร้างสะพานอีกสะพานในระดับความสูงเท่าสะพานเดิมโดยคู่ขนานไปกับสะพานใหม่ และเชื่อมต่อกับผิวจราจรใหม่ด้วย โดยเฉพาะหน้าเป็นสะพานชั่วคราวภายในกำหนดเวลา 3 เดือน นับแต่วันที่ได้รับรายงานนี้ และสะพานถาวรให้เสร็จสิ้นพร้อมสะพานใหม่

3) ให้กรมทางหลวงเปิดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรบริเวณเชิงสะพานทั้งสองด้าน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนทั้งสองฟาก และองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานนี้

4) ในการก่อสร้างทางหลวงในอนาคต ก่อนการกระทำใดๆ ในโครงการดังกล่าวให้กรมทางหลวงได้เปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการจนกระทั่งโครงการเสร็จสิ้น อันเป็นแบบอย่างให้หน่วยงานภาครัฐอื่นในการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

ปัญหาการบริหารและองค์กรปกครองท้องถิ่น

กรณีที่ 1

ประเด็น

กรณีพลัดตกทางระบายน้ำของห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

ข้อเท็จจริง

1. ผู้ร้องและน้องสาวได้ไปซื้อของที่ห้างฯ ในขณะที่เดินไปซื้อน้ำดื่มตรงบริเวณทางเข้าห้าง ผู้ร้องได้พลัดตกลงไปในท่อระบายน้ำ ซึ่งปากท่อดังกล่าวมีขนาดกว้างกว่าขนาดปากท่อของกรุงเทพมหานคร ผู้ร้องได้รับบาดเจ็บบริเวณหน้าแข้งด้านขวาจึงไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลเอกชน 2 ครั้ง ต่อมาได้เข้ารักษาที่สถาบันโรคผิวหนังราชวิถี ต้องทำการรักษาอย่าง

ต่อเนื่องมาโดยตลอด ผู้ร้องได้ร้องทุกข์ลงบันทึกประจำวันเพื่อเป็นหลักฐาน ณ สถานีตำรวจนครบาล

2. ทางคณะกรรมการฯ ได้ไปตรวจสอบดูที่เกิดเหตุ และพบเจรจากับผู้ช่วยผู้จัดการแผนกรักษาความปลอดภัยและกิจการทั่วไปของห้างสรรพสินค้าแห่งนี้ เพื่อให้จ่ายค่ารักษาพยาบาลและปรับปรุงฝาท่อระบายน้ำให้เป็นมาตราฐานเดียวกับฝาท่อของกรุงเทพมหานครเพื่อความปลอดภัยแก่ประชาชนทั่วไป

มาตรการแก้ไข

ต่อมาได้ประสานงานการนัดเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างตัวแทนบริษัทประกันภัยและทนายความของห้าง ฯ โดยผู้ร้องได้เรียกค่าใช้จ่ายอื่นๆ รวมเป็นเงิน 27,000 บาท (สองหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) และได้มีการทำบันทึกข้อตกลงชดใช้ค่าเสียหายที่สถานีตำรวจนครบาล เป็นเงิน 22,000 บาท (สองหมื่นสองพันบาทถ้วน) ส่วนการปรับปรุงฝาท่อระบายน้ำได้แก้ไขให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 27 สิงหาคม 2545 ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยเยียวยาให้เกิดการประนีประนอม นับว่าเป็นบทบาทที่ดีที่สุดของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่พึงกระทำ

กรณีที่ 2

ประเด็น

การร้องขอมีบัตรประจำตัวประชาชนเกินกำหนด แต่เจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการให้

ข้อเท็จจริง

ผู้ร้องแจ้งเกิดเกินกำหนดเวลาและได้ยื่นขอมีบัตรประจำตัวประชาชนต่ออำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัดทางภาคตะวันออกนับแต่ปี 2540 แต่ไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควรมานานนับปีจนกระทั่งปี 2544 ผู้ร้องก็ยังไม่มีบัตรประชาชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สอบถามและเดินทางไปสอบข้อเท็จจริงที่อำเภอ ทางอำเภอแจ้งว่าสาเหตุที่เกิดความล่าช้าเนื่องจากมีผู้ยื่นขอแจ้งเกิดเกินกำหนดเป็นจำนวนมากและเจ้าหน้าที่ของอำเภอไม่พอเพียง เนื่องจากเป็นหน่วยราชการในท้องที่ห่างไกล จึงมีเรื่องแจ้งเกิดเกินกำหนดค้างมากถึง 34 เรื่อง

มาตรการแก้ไข

ทางอำเภอยืนยันจะดำเนินการให้เสร็จภายในเดือนเมษายน 2545 เมื่อผู้ร้องได้รับทราบแล้ว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีมติให้ยุติเรื่องร้องเรียน และให้รวมเป็นกรณีตัวอย่างเสนอแนะเชิงนโยบายทำความตกลงให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยสั่งการให้สำนักงานเขตและอำเภอทั้งประเทศเร่งดำเนินการกับปัญหาดังกล่าว เพราะการมีชื่อในฐานะพลเมืองไทยเป็นสิทธิพลเมืองที่กรมการปกครองต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ

สิทธิด้านแรงงาน

กรณีที่ 1

ประเด็น

ฝ่ายบริหารบริษัทละเมิดสิทธิมนุษยชน ต่อสหภาพแรงงาน

ข้อเท็จจริง

1. **นางสาว ก. กรรมการของสหภาพแรงงาน ถูกกลั่นแกล้งจนกระทบต่อการดำเนินงานของสหภาพแรงงาน** โดยในระหว่างที่สหภาพแรงงานเตรียมการเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อบริษัทฯ กรรมการสหภาพคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสหภาพแรงงาน ในอดีตเคยเป็นประธานสหภาพแรงงาน เป็นกรรมการสหภาพแรงงานหลายสมัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเหรัญญิกและเป็นกรรมการลูกจ้าง ถูกบริษัทฯ แจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาล ข้อหาร่วมกับพนักงานอื่นลักลอบเล่นการพนัน สลากกินรวบภายในบริษัทและทางบริษัทได้ยื่นเรื่องต่อศาลแรงงานเพื่อขออนุญาตเลิกจ้าง นางสาว ก. ในฐานะกรรมการลูกจ้างที่กระทำความผิด

ปรากฏว่าในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเจ้าพนักงานมีคำสั่งถึงที่สุดไม่ฟ้องคดี เนื่องจากคดีมีหลักฐานไม่พอฟ้อง ส่วนคดีขออนุญาตเลิกจ้าง ศาลแรงงานกลางวินิจฉัยว่าข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานยังไม่พอฟังว่าลูกจ้างกระทำความผิด ไม่อนุญาตให้เลิกจ้างบริษัทฯ อุทธรณ์คดีต่อศาลฎีกา แต่ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัยเพราะเห็นว่าเป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง <u>คดีจึงถึงที่สุดแล้ว ตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545</u> แต่ระหว่างที่ถูกดำเนินคดีตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2544 จนถึงวันที่จัดทำรายงานการตรวจสอบ บริษัทฯ ได้ออกคำสั่งพักงานชั่วคราวแก่ นางสาว ก. คราวละหนึ่งสัปดาห์ อ้างเหตุว่าไม่มีตำแหน่งงานที่เหมาะสม และอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท เมื่อครบกำหนดพักงานแต่ละคราวติดต่อกันทุกสัปดาห์โดยต้องมารายงานตัวต่อบริษัทฯ Fดยบริษัทได้จ่ายค่าจ้างตามปกติ แต่ไม่อนุญาตให้เข้าไปในบริษัทและไม่อนุญาติเงินค่าล่วงเวลาและสิทธิประโยชน์อื่นๆ

แม้ว่า นางสาว ก. จะได้ชี้แจงต่อบริษัทฯ ว่าการมีตำแหน่งเหรัญญิกของสหภาพแรงงานต้องเข้าไปในสถานประกอบการของบริษัทฯ เพื่อเก็บเงินค่าบำรุงสมาชิกของสหภาพแรงงาน และประสานงานกับสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้เก็บเงินค่าบำรุงดังกล่าวในแผนกต่างๆ และเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการสหภาพแรงงานและกรรมการลูกจ้างบริษัทฯ กลับไม่อนุญาต นอกจากนี้ เมื่อครบกำหนดเวลาที่บริษัทฯ จะต้องพิจารณาปรับอัตราค่าจ้างประจำปี 2544 ให้แก่ลูกจ้างทุกคน บริษัทฯ ได้ปรับค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างทุกคนยกเว้น นางสาว ก. โดยไม่แจ้งเหตุผล

คณะกรรมการสิทธิฯ พิจารณาแล้วเห็นว่า ข้ออ้างของบริษัทฯ เรื่องไม่มีตำแหน่งงานไม่มีเหตุผลให้รับฟังได้ เนื่องจากเป็นเพียงพนักงานเย็บคนหนึ่งในจำนวน 1,000 คน ไม่ได้เป็นหัวหน้างานหรือมีตำแหน่งบริหาร การกระทำของบริษัทฯ จึงเป็นการใช้สิทธิในทางที่ไม่สุจริต ไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 ตัดโอกาสและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และสิทธิประโยชน์อันพึงมีพึงได้หากได้ทำงานตามสัญญาจ้างตลอดจนเป็นการกลั่นแกล้งหรือกีดกันมิให้ปฏิบัติหน้าที่ฐานะกรรมการสหภาพแรงงานฯ และกรรมการลูกจ้าง อันเป็นการขัดขวาง จำกัด หรือตัดสิทธิ โดยตั้งใจในการดำเนินงานของสหภาพแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 52 และมาตรา 121

2. **กรณีบริษัทฯ ทำสัญญาจ้างขัดต่อข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง หรือคำชี้ขาด** สหภาพแรงงาน ได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อบริษัทฯ เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้าง ปรากฏว่าวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2544 บริษัทฯ ได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อสหภาพแรงงาน เพื่อลดสิทธิประโยชน์และสวัสดิการตามที่บริษัทฯ เคยจัดให้ แต่ไม่มีการเจรจาเพื่อตกลงกันจนเป็นข้อพิพาทแรงงานที่ตกลงกันมิได้ ในที่สุดรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ .ศ. 2518 มาตรา 24 มีคำสั่งให้คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน ซึ่งได้ชี้ขาดเมื่อ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยคำสั่งชี้ขาด มีอายุ 1 ปี แต่สมาชิกของสหภาพแรงงานถูกฝ่ายบริหารของบริษัทฯ เรียกไปพบเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มละ 4-5 คน และให้ลงลายมือชื่อยอมรับในเอกสารฉบับหนึ่งซึ่งบริษัทฯ ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างในทางที่เป็นไม่เป็นคุณแก่ลูกจ้างและสมาชิกของสหภาพแรงงานเลย ซึ่งแสดงถึงความตั้งใจของบริษัทที่จะเอาเปรียบผู้ใช้แรงงาน

การกระทำของบริษัทฯ เป็นการลดทอนประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างของลูกจ้างและสมาชิกสหภาพแรงงาน ซึ่งสหภาพฯ ได้เรียกร้องและเจรจาต่อรองจนสำเร็จและได้ทำเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างตามกฎหมายแล้ว เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ .ศ. 2518 มาตรา 20 ที่กำหนดว่าเมื่อคำสั่งชี้ขาดมีผลใช้บังคับแล้ว บริษัทฯ และสหภาพแรงงานไม่มีสิทธิยื่นข้อเรียกร้องเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงสภาพการ

จ้าง หรือทำสัญญาจ้างใดๆ กับลูกจ้างขัดหรือแย้งกับคำสั่งชี้ขาด เว้นแต่จะเป็นคุณต่อลูกจ้างยิ่งกว่าเท่านั้น

3. **กรณีสมาชิกของสหภาพแรงงาน จำนวน 150 คนถูกกลั่นแกล้งจนต้องออกจากงาน** โดยให้มารวมตัวกันที่บริเวณชั้นล่างของอาคารผลิตใกล้กับโรงอาหารและที่จอดรถโดยไม่มอบหมายงานให้ทำ มีพนักงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานฝ่ายแรงงานสัมพันธ์ของบริษัทฯ ควบคุมและเฝ้าสังเกตการณ์ลูกจ้างตลอดเวลาพร้อมทีวีวงจรปิด โดยบริษัทอ้างว่าลูกจ้างจำนวน 150 คน ได้แสดงความจำนงลาออกจากงานแล้ว แต่ข้ออ้างของบริษัทฯ ฟังไม่ขึ้นเพราะหากลูกจ้างดังกล่าวลาออกจริง ก็ไม่มีเหตุผลใดที่บริษัทฯ ต้องกักลูกจ้างรวมกันไว้ดังกล่าว การกระทำของบริษัทฯ จึงมีเจตนากลั่นแกล้งต่อสมาชิกของสหภาพแรงงานที่มีบทบาทสำคัญโดยตรง กดดันให้กลุ่มคนดังกล่าวลาออกจากงาน และกระทำโดยหวังผลให้สมาชิกของสหภาพแรงงานลาออกจากการเป็นสมาชิก หรือไม่กล้าเข้าร่วมกิจกรรมของสหภาพแรงงาน หรือเป็นการปรามมิให้ลูกจ้างสมัครเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมกับสหภาพแรงงานต่อไปในอนาคตอันเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 มาตรา 121 และมาตรา 122

4. **การกลั่นแกล้งกรรมการของสหภาพแรงงาน มิให้ใช้สิทธิลากิจเพื่อทำกิจกรรมของสหภาพแรงงานตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง** บริษัทแห่งหนึ่งได้ออกคำสั่งให้ลูกจ้างซึ่งมีตำแหน่งเป็นกรรมการสหภาพแรงงานและกรรมการลูกจ้างทุกคนทำงานในแถวการทำงานหรือแถวการผลิตเดียวกัน ในหนึ่งแถวผลิตมีลูกจ้างทำงานทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งบริษัทฯ ยอมรับว่าเป็นความจริง แต่ได้ชี้แจงเหตุผลเป็นหนังสือว่าเหตุที่กระทำเช่นนั้นเพราะบริษัทฯ ได้นำระบบเป้ารางวัลแบบใหม่มาใช้ เพื่อจูงใจและเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ลูกจ้างโดยมีวิธีการคำนวณผลงานเป็นทีม ในแต่ละแถวของการผลิตทั้ง 30 คน จะต้องช่วยกันทำงานเพื่อให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมายที่บริษัทฯ กำหนดไว้ ดังนั้นหากในแถวของการผลิตใดมีกรรมการสหภาพแรงงานรวมอยู่ด้วย กรรมการสหภาพแรงงานมักจะต้องลาไปทำกิจกรรมของสหภาพแรงงาน ตามข้อตกลงเกี่ยวกับสหภาพการจ้างซึ่งกำหนดให้ลาได้คนละ 60 วันต่อปี ทำให้ลูกจ้างในแถวการผลิตนั้นไม่ได้รับรางวัลค่าตอบแทน ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อกรรมการสหภาพแรงงาน

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาบันทึกข้อตกลงที่เกี่ยวกับสภาพการจ้างระหว่างบริษัทฯ กับสหภาพแรงงาน ซึ่งยังมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เห็นว่าเป็นกรณีที่บริษัทฯ ได้ตกลงยินยอมให้สิทธิกรรมการสหภาพแรงงานลางานคนละ 60 วันต่อปี โดยไม่จ่ายค่าจ้างและเบี้ยขยัน การจัดแถวการผลิตดังกล่าวย่อมกระทบต่อสิทธิในการลางานของกรรมการสหภาพแรงงาน จึงเป็นการบริหารการผลิตที่ส่อเจตนาในทางจำกัด หรือตัดสิทธิในการลางานของกรรมการสหภาพแรงงาน อันเป็นสิทธิสำคัญในการดำเนินกิจกรรมของสหภาพแรงงาน

การกระทำของบริษัทฯ จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไมเคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่เคารพสิทธิและเสรีภาพในการรวมตัวกันและการเจรจาต่อรองของสหภาพแรงงาน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 และมาตรา 454 พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ .ศ. 2518 มาตรา 20, 52, 121, 122 และมาตรา 123 รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีเมื่อ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ข้อ 8 เกี่ยวกับสิทธิการจัดตั้งสหภาพแรงงาน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 ข้อ 22 เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิการรวมกลุ่ม จัดตั้งสหภาพแรงงาน และการเข้าร่วมสหภาพแรงงาน ตัวอย่างข้างต้นนี้ ปรากฏซ้ำซากอยู่เสมอ

มาตรการแก้ไข

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีข้อเสนอแนะต่อกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ให้ดำเนินการเพื่อให้บริษัท เร่งแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนี้

- รับกรรมการสหภาพแรงงานและกรรมการลูกจ้างกลับเข้าทำงานตามปกติโดยเร็ว และพิจารณาปรับอัตราค่าจ้างประจำปี 2544 ให้แก่ผู้ร้องด้วย เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างและคำชี้ขาดโดยเร็ว
- ยกเลิกหรือเพิกถอนบันทึกสภาพการจ้างระหว่างบริษัทฯ กับสมาชิกของสหภาพแรงงานและลูกจ้างอื่นๆ ฉบับที่บริษัทฯ ระบุให้ใช้บังคับเป็นเวลาสามปี นับตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ทันที เพราะเป็นสัญญาที่ขัดต่อคำชี้ขาดที่มีผลบังคับใช้ และประกาศยกเลิกหรือเพิกถอนบันทึกสภาพการจ้างดังกล่าว ในสถานประกอบการของบริษัทฯ โดยเปิดเผย ให้ลูกจ้างและสมาชิกของสหภาพแรงงานรับทราบโดยทั่วกัน เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 วันติดต่อกัน
- จัดแถวการผลิตสำหรับกรรมการสหภาพแรงงานและกรรมการลูกจ้างเสียใหม่ โดยให้มีการกระจายบุคคลดังกล่าวในแถวการผลิตต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันให้กรรมการสหภาพแรงงานสามารถใช้สิทธิการลาเพื่อทำกิจกรรมของสหภาพแรงงาน ตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างที่บริษัทฯ ได้ทำความตกลงไว้กับสหภาพแรงงานและมีผลบังคับใช้ตามกฎหมายนั้น

กรณีที่ 2

ประเด็น

การบังคับใช้แรงงานผู้ต้องขังและนักโทษในเรือนจำ ให้ทำงานซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย

ข้อเท็จจริง

มีผู้ร้องเรียนว่าเจ้าพนักงานราชทัณฑ์มีการทุจริตฉ้อราษฎรบังหลวงและมีการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีพฤติการณ์ใช้แรงงานผู้ต้องขัง และนักโทษในเรือนจำให้ทำกระดาษไหว้เจ้าซึ่งมีสารตะกั่วที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของนักโทษ รวมทั้งการบังคับใช้แรงงานนักโทษด้วยการทุบตี **แม้ไม่มีการระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง แต่เป็นประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ** จึงสอบถามไปยังกรมราชทัณฑ์และได้รับคำชี้แจงตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0704/4027 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2545 ว่ากรมราชทัณฑ์ได้เคยใช้แรงงานผู้ต้องขังและนักโทษรับจ้างทำกระดาษไหว้เจ้าจริง แต่จากการส่งกระดาษไหว้เจ้าไปวิเคราะห์ตรวจสอบพบว่ามีสารตะกั่วที่เป็นพิษและอันตรายแก่ร่างกายหากได้รับและสะสมเป็นเวลานาน กรมราชทัณฑ์จึงได้มีคำสั่งที่ 480/2540 ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2540 ห้ามเรือนจำและทัณฑสถานใช้แรงงานผู้ต้องขังในการทำกระดาษไหว้เจ้า การนำเข้าหรือเก็บรักษาวัสดุที่ใช้ทำกระดาษไหว้เจ้าไว้ในเรือนจำหรือทัณฑสถาน รวมทั้งห้ามการใช้แรงงานผู้ต้องขังและนักโทษอื่นใดที่เสี่ยงต่อการสัมผัสกับสารหรือวัสดุที่อาจเป็นพิษภัยต่อสุขภาพร่างกายของผู้ต้องขังและนักโทษ

มาตรการเสนอแนะ

กรณีร้องเรียนนี้มีมูลความจริง เป็นที่น่ายินดีว่ากรมราชทัณฑ์ได้แก้ไขเยียวยาความเสียหายโดยมีคำสั่งห้ามการใช้แรงงานผู้ต้องขังที่เสี่ยงต่อการสัมผัสกับสารหรือวัสดุที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายแล้ว จึงเห็นควรให้มีการประสานความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ในการติดตามตรวจสอบแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานผู้ต้องขังต่อไป

สิทธิการศึกษาของเยาวชน

ข้อเท็จจริง

บุตรของผู้ร้องกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถูกโรงเรียนบีบบังคับให้ออก โดยทางโรงเรียนระบุว่าบุตรของผู้ร้องจำหน่ายยาบ้า ให้ผู้ปกครองทำเรื่องลาออก แต่ผู้ร้องขอให้บุตรได้เรียนต่อจนจบ ม. 6 ซึ่งทางโรงเรียนไม่ยอม เมื่อสอบเทอม 1 ผ่านไป ทางโรงเรียนได้คัดชื่อบุตรของผู้ร้องออก ในที่สุดบุตรของผู้ร้องจำต้องยื่นใบลาออก

ทางโรงเรียนชี้แจงว่าบุตรของผู้ร้องมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โดยซื้อยามาจากคนคุมโต๊ะสนุกเกอร์ของผู้ร้อง (เนื่องจากผู้ร้องมีกิจการเป็นเจ้าของโต๊ะสนุกเกอร์) ผู้ปกครองไม่ยอมนำบุตรไปรับการบำบัดรักษาโดยอ้างว่าบุตรสามารถมาเรียนได้ตามปกติ และทางผู้บริหารของโรงเรียนไม่เคยไปขอร้องโรงเรียนอื่นไม่ให้รับบุตรผู้ร้องเข้าเรียน

ผู้ร้องชี้แจงเพิ่มเติมว่าทางโรงเรียนไม่เคยแจ้งเรื่องที่บุตรของผู้ร้องติดยาเสพติดให้ทราบมาก่อน บุตรของผู้ร้องปฏิเสธว่าไม่ได้ขายยา โรงเรียนต้องการทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนสีขาวจึงบังคับให้เด็กลาออกจากโรงเรียน อย่างไรก็ตาม บุตรของผู้ร้องได้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนอื่นจนจบชั้น ม.6 และได้เข้าศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 แล้ว

มาตรการเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีความเห็นว่าการที่โรงเรียนใช้ระเบียบว่าด้วยคะแนนความประพฤตินักเรียน พ.ศ. 2544 มาเป็นเกณฑ์การควบคุมความประพฤติของนักเรียนเป็นเรื่องที่ดี แต่การยึดถือระเบียบอย่างเคร่งครัดโดยไม่มีการยืดหยุ่น และใช้วิธีการให้นักเรียนลาออกจากการเรียนเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง เพราะระเบียบกระทรวงการศึกษา พ .ศ. 2543 กำหนดโทษขั้นสูงเพียงให้พักการเรียนเท่านั้น อีกทั้งโรงเรียนยังมิได้ใช้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

(1) สถานศึกษาต้องไม่ไล่นักเรียน นักศึกษาที่ติดยาออก และต้องส่งไปบำบัดรักษาทุกรายภายใน 6 เดือน โดยส่งบำบัดที่โรงพยาบาลและเข้าค่ายทหาร รวมทั้งมีระบบดูแล
ติดตามผู้ผ่านการบำบัด

(2) ให้สถานศึกษาลดเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้เหลือไม่เกินร้อยละ 3 ของจำนวนนักเรียนนักศึกษาทั้งหมด

(3) ให้สถานศึกษาร่วมมือกับตำรวจแก้ปัญหาเพื่อตัดวงจรการแพร่ระบาดของยาเสพติด

(4) ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้ายาเสพติด ให้ส่งให้ตำรวจดำเนินการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาด

ดังนั้น การกระทำของโรงเรียนในกรณีนักเรียนติดยาเสพติดจึงไม่เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และการมุ่งจะให้โรงเรียนมีเพียงนักเรียนที่มีความประพฤติดีเท่านั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งเกียรติคุณและ ชื่อเสียงของโรงเรียนจึงให้เด็กที่มีปัญหาลาออกไป เท่ากับเป็นการผลักภาระให้สังคม ปฏิเสธที่จะแก้ไขปัญหาให้สังคม โดยผลักภาระนี้ไปให้บุคคลอื่นเป็นผู้แก้ไขซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะรัฐมีหน้าที่ต้องจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนทุกคนรวมทั้งเด็กที่มีปัญหาดังกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่บุตรของผู้ร้องได้เข้าศึกษาในชั้นอุดมศึกษาแล้วจึงให้ยุติเรื่อง

อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาเกิดขึ้นอีก คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงขอให้ทางโรงเรียนดำเนินการตามมาตรการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ ไม่ควรลงโทษนักเรียนโดยให้ลาออก โรงเรียนต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องนักเรียนที่ติดยาเสพติดในโรงเรียน โดยใช้มาตรการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่ติดยาเสพติดให้ผู้ปกครองทราบทุกระยะ และเชิญผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันหารือวิธีการแก้ไขปัญหาโรงเรียนรับที่จะนำไปปฏิบัติ

สิทธิทางการเมือง

ประเด็น

การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยไม่สมัครใจ

ข้อเท็จจริง

1. ผู้ร้องได้รับการสรรหาจากคณะอนุกรรมการสรรหา กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือเป็น 1 ใน 15 รายชื่อ ซึ่งอาจได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แต่ต่อมาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2544 ผู้ร้องได้รับหนังสือจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เรื่องการตรวจสอบคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ปรากฏว่าผู้ร้องมีชื่อปรากฏเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งอาจมีผลทำให้ผู้ร้องขาดคุณสมบัติในการได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ระเบียบคณะกรรมการ

การเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ. 2541 แต่ผู้ร้องยืนยังว่าไม่เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองดังกล่าวแต่ประการใด

2. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบหลักฐาน จากเอกสารผลการตรวจสอบคุณสมบัติการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและจากฐานข้อมูลของพรรคนั้น ปรากฏว่าเป็นสมาชิกพรรค
ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2534 ตามที่อยู่เลขบ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนั้น แต่จากคำชี้แจงพร้อมพยานหลักฐานของผู้ร้องปรากฏชัดเจนว่า ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านเลขที่แห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2528 ตลอดมา จนกระทั่งได้ย้ายออกจากบ้านเลขที่ดังกล่าวเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2541 ไปยังจังหวัดดังกล่าว แต่มิใช่เลขที่บ้านตามที่ปรากฏหลักฐานเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าว โดยตลอดระยะเวลาดังกล่าวผู้ร้องไม่เคยแจ้งย้ายเข้าบ้านเลขที่นั้นเลย อีกทั้งผู้ร้องไม่เคยลงลายมือชื่อพร้อมส่งมอบหลักฐานใดๆ เพื่อสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ตลอดจนไม่เคยร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคนั้นอย่างใดทั้งสิ้น

3. ผู้อำนวยการพรรคฯ ที่ถูกร้องเรียนได้ชี้แจงรายละเอียดว่าผู้ร้องเป็นสมาชิกก่อนวันที่ 1มกราคม 2534 โดยเป็นสมาชิกตั้งแต่ปี 2533 ย้อนหลังไป แต่หลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการเป็นสมาขิกไม่ว่าใบสมัคร ใบเสร็จรับเงินค่าสมาชิก (หากมี) หรือเอกสารใดๆ ของผู้ร้อง ทางพรรคฯ ไม่สามารถหาได้ เนื่องจากสถานที่เก็บเอกสารดังกล่าวเป็นอาคารเดิมซึ่งเป็นอาคารชั้นเดียว เอกสารได้เสียหายจากน้ำและปลวกเป็นจำนวนมาก แต่ทางพรรคฯ ไม่เคยแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจถึงความเสียหายของเอกสารดังกล่าวไว้

4. บ้านเลขที่ที่ระบุว่าเป็นที่อยู่ของผู้ร้องที่สมัครสมาชิกพรรค ปรากฏว่าถูกระบุว่าเป็นห้างสรรพสินค้า เป็นอาคารใหม่และได้เลขที่บ้านเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2534 หลังจากทางพรรคฯ อ้างว่าเป็นสมาขิกเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2534 ประกอบกับหมายเลขโทรศัพท์ที่ระบุในเอกสารชื่อสมาชิกพรรคฯ ที่มีรายชื่อของผู้ร้องก็ไม่ตรงทั้งชื่อและที่อยู่ตามบ้านดังกล่าวเลย

5. เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและจากเอกสารดังกล่าว ทางพรรคฯ กลับไม่มีพยานหลักฐานใดๆ ที่แสดงความเป็นสมาชิกพรรคของผู้ร้องเลย แม้กระทั่งการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของพรรค การรับเชิญเพื่อเข้าร่วมประชุมพรรคหรือเข้าร่วมประชุมสาขาพรรคหรือกิจกรรมอื่นๆ อันแสดงให้เห็นถึงข้อพิรุธของพรรคฯ แต่พยานหลักฐานด้านผู้ร้องกลับชัดเจน จึงทำให้เชื่อได้ว่าผู้ร้องไม่เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคฯ แต่เป็นการอ้างโดยพลการ

มาตรการในการแก้ไข

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีความเห็นว่า การกระทำให้บุคคลเป็นสมาชิกพรรคการเมืองโดยไม่สมัครใจเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ละเมิดเจตนารมณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระ และจากพฤติการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลให้ผู้ร้องเสียสิทธิการได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด เนื่องจากผู้ร้องจะขาดคุณสมบัติเพราะเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เข้าลักษณะต้องห้ามตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พ.ศ. 2541 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงมีข้อเสนอดังนี้

1. ให้พรรคการเมืองดังกล่าวถอนรายชื่อการเป็นสมาชิกพรรคของผู้ร้องเสมือนหนึ่งว่ามิได้เคยสมัครเป็นสมาชิกพรรคแต่อย่างใดภายใน 7 วันนับตั้งแต่วันที่ได้รับรายงานที่คณะอนุกรรมการฯ มีไปสอบถาม

2. ประสานงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาถอนรายชื่อผู้ร้องออกจากฐานข้อมูลพรรคการเมืองนั้น และฐานข้อมูลของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับสิทธิและโอกาสในการได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดต่อไปโดยเร็ว ซึ่งได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อย

เสรีภาพสื่อมวลชน

ประเด็น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้รับคำร้องเรียนเกี่ยวกับการแทรกแซงสื่อมวลชน จำนวน 8 เรื่องประกอบด้วย

เรื่อง เจ้าพนักงานการพิมพ์ตักเตือนหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจและไทยรัฐ

เรื่อง หนังสือเวียนของกรมการพลังงานทหารสื่อสารให้นักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ สังกัดกองทัพบกให้ระมัดระวังการเสนอข่าวเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

เรื่อง คำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์ห้ามนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทองเป็นผู้ดำเนินรายการเหรียญสองด้าน

เรื่อง การปรับผังรายการตามหาแก่นธรรมโดยกรมประชาสัมพันธ์

เรื่อง คำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์มีคำสั่งให้ระงับรายการหนี้แผ่นดิน

เรื่อง การปรับผังรายการสถานีวิทยุ 90.5 Mhz โดยเจ้ากรมพลังงานทหาร

เรื่อง การปรับผังรายการเพื่อบ้านเพื่อเมือง สถานีวิทยุ 97.5 Mhz และ 107 Mhz

เรื่อง การตักเตือนเรื่องโฆษณาแฝงโดยผู้อำนวยการอ.ส.ม.ท.

ข้อเท็จจริง

1. จากการตรวจสอบคำชี้แจงจากหน่วยงานต่างๆ เช่น เจ้าพนักงานการพิมพ์ตักเตือนหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจและไทยรัฐที่นำข่าวของสำนักข่าวต่างประเทศมาลง โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสังคมไทย เพราะเนื้อหาข่าวมีผลกระทบต่อตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้ารัฐบาล การลงข่าวในลักษณะนี้อาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนตลอดจนชาวต่างชาติต่อรัฐบาล จะมีผลให้การบริหารราชการแผ่นดินดำเนินไปในลักษณะที่ไม่เรียบร้อย หรือการนำข่าวซึ่งอ้างว่าเป็นการเปิดเผยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางคนมาลง ขณะที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญออกมา อาจกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถาบันตุลาการซึ่งเป็นองค์กรอิสระหลักองค์กรหนึ่งของสังคม และจะส่งผลให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในหมู่ประชาชนต่อองค์กรนี้ อาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 มาตรา 36

2. นอกจากนี้มีข้อเท็จจริงชัดเจนว่ามี หนังสือเวียนของกรมการพลังงานทหารให้นักจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ สังกัดกองทัพบกให้ระมัดระวังการเสนอข่าวเกี่ยวกับนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี และมีการปรับผังรายการสถานีวิทยุ 90.5 MHz มีคำสั่งของกรมประชาสัมพันธ์เรื่องคำสั่งห้ามนายเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง เป็นผู้ดำเนินรายการเหรียญสองด้าน การปรับผังรายการตามหาแก่นธรรม การระงับการออกอากาศซ้ำรายการหนี้แผ่นดิน การดำเนินการของผู้อำนวยการอ.ส.ม.ท.ในการปรับผังรายการเพื่อบ้านเพื่อเมือง สถานีวิทยุ 97.5 MHz และ 107 MHz และการตักเตือนเรื่องโฆษณาแฝง

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าช่วงเวลาที่เกิดเหตุแห่งการดำเนินการต่างๆนั้น อยู่ในช่วงเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำลังพิจารณาคดีซุกหุ้นของนายกรัฐมนตรี สื่อมวลชนจึงได้ลงข่าวติดตามการทำงานของ ปปช . และของศาลรัฐธรรมนูญและวิพากษ์วิจารณ์มาโดยตลอด การที่หน่วยงานต่างๆที่กล่าวมานั้นได้มีคำสั่งห้ามบางบุคคลมิให้เป็นผู้ดำเนินรายการ คำสั่งตักเตือน การงดออกอากาศ ตลอดทั้งการปรับผังรายการ หรือการตรวจสอบทรัพย์สินของนักหนังสือพิมพ์โดย ปปง . นั้นล้วนส่งผลต่อข้อมูล

ข่าวสารที่ประชาชนจะได้รับทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสดงความคิดเห็นในการเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ.2540 มาตรา 38 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ 19 บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงที่จะแสดงความเห็น

ส่วนที่ 4

สิทธิชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4.1 สิทธิในทรัพยากรตามจารีต

ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับเรื่อง สิทธิชุมชนในมุมมองระดับโลก ในคราวที่ได้ปาฐกถานำแสดงในการประชุมวิชาการประจำปี 2546 เรื่อง "ความมั่นคงของมนุษย์" เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2546 ณ โรงแรมปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเนื้อหาบางตอน ดังนี้

"ในการนี้ ผมจะแสดงทัศนะโดยอาศัยงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนโดย IUCN ในหัวข้อ สิทธิในทรัพยากรตามจารีต : เครื่องมือระหว่างประเทศสำหรับการคุ้มครองและชดเชยให้แก่ปวงชนพื้นเมืองและชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เห็นภาพโครงโดยคร่าวเกี่ยวกับเครื่องมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่มีฐานะผูกพันและไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย

ในส่วนที่มีผลผูกพันตามกฎหมาย ประกอบด้วยข้อตกลง 4 ฉบับหลักๆ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (UN International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) 1976, กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ((UN International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) 1976, อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ 169 ว่าด้วยปวงชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศเอกราช (International Labour Organization Covenant 169 concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries - ILO 169) 1989, และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Covenant on Biological Diversity - CBD) 1992

ในส่วนที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย ควรเอ่ยไว้ในสามฉบับเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินการต่อไปได้แก่ **ร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง** (UN Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples - DDRIP) 1994, ร่างปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยหลักการสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ((UN Draft Declaration of Principles on Human Rights and the Environment - DDHRE) 1994, และปฏิญญาไลป์ซิกว่าด้วยสิทธิเกษตรกร (Leipzig Declaration on Farmers' Right)

จากแหล่งต่างๆ อันหลากหลายเหล่านี้ เราพอจะสรุปประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในทรัพยากรตามจารีต ของปวงชนท้องถิ่นพื้นเมืองได้ดังนี้

- การกำหนดใจตนเอง และการพัฒนา
- การจัดสรรความอุดมสมบูรณ์และทรัพยากรธรรมชาติ
- การปกป้องวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย
- เสรีภาพทางศาสนา
- บูรณาการทางสภาพแวดล้อม
- สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
- การยอบรับกฎหมายและวิถีปฏิบัติตามประเพณี
- สิทธิของเกษตรกร

ข้อ (1) และ (2) ยังมีความคลุมเครือเกี่ยวกับประเด็นอาณัติทางกฎหมาย ในขณะที่ CBD ยืนยันในหลักสิทธิแห่งอธิปไตยของรัฐเหนือผืนดิน ดินแดนและทรัพยากรธรรมชาติของปวงชนพื้นเมือง ส่วน ICESCR และ ICCPR นั้นเน้นสิทธิของบรรดา “ปวงชน”

“สิทธิ” ในหลักพื้นฐานแห่งสิทธิของปวงชนพื้นเมือง ตามาแนวทางของร่างปฏิญญาว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง ในงานวิจัยของ IUCN

1. สิทธิการกำหนดใจตนเอง การมีผู้แทนของตน และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
2. การให้การยอมรับสนธิสัญญาทั้งหลายที่ปวงชนพื้นเมืองได้กระทำไว้ก่อนหน้าแล้ว
3. สิทธิที่จะกำหนดความเป็นพลเมืองของตนและพันธกรณีของการเป็นพลเมือง
4. สิทธิในบรรดาสิทธิมนุษยชนทั้งหลายทั้งโดยกลุ่มและโดยปัจเจกชน
5. สิทธิในการดำเนินชีวิตอย่างมีเสรีภาพ สันติสุข และมั่นคง ปลอดจากการแทรกแซงหรือข้องเกี่ยวด้านการทหาร
6. สิทธิในเสรีภาพทางศาสนาและการคุ้มครองสถานที่หรือวัตถุอันศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งระบบนิเวศ พันธุ์พืชและสัตว์
7. สิทธิในการเรียกค่าเสียหายและการได้รับการชดเชยสำหรับทรัพย์สินในทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ศาสนา หรือจิตวิญญาณ ที่ถูกยึดครองหรือนำไปใช้โดยปราศจากความตกลงยินยอม
8. สิทธิในการยินยอมโดยสมัครใจและได้รับข้อมูลล่วงหน้า
9. สิทธิที่จะควบคุมการเข้าถึงและแสดงความเป็นเจ้าของต่อพันธุ์พืช สัตว์ และแร่ธาตุอันจำเป็นอยางยิ่งยวดต่อวัฒนธรรมของพวกเขา

10. สิทธิในการครอบครอง พัฒนา และควบคุมการใช้ผืนดินและอาณาบริเวณ รวมทั้ง สภาพแวดล้อมทั้งหมด อันประกอบด้วยที่ดิน อากาศ น้ำ ชายฝั่ง น้ำแข็งในทะเล พืชและสัตว์ ตลอดจนทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งพวกเขาเคยเป็นเจ้าของ ครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ตามจารีตประเพณี

11. สิทธิในมาตราพิเศษเพื่อคุ้มครองและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแสดงออกทางวัฒนธรรมของพวกเขา รวมไปถึงทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรทางพันธุกรรมอื่นๆ เมล็ดพันธุ์ ยา ความรู้ในคุณสมบัติของสัตว์และพืช จารีตมุขปาฐะ วรรณกรรม งานออกแบบ และทัศนศิลป์ในศิลปะการแสดง

12. สิทธิในค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมเหมาะสมสำหรับการอันใดก็ตามที่ก่อให้เกิดผลกระทบอันคุกคามในทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือจิตวิญญาณ

***หมายเหตุ** จากบทความวิชาการเรื่องสิทธิชุมชนในมุมมองระดับโลกของ ศาสตราเสน่ห์ จามริก

สิทธิกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

ความคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ซึ่งมีสิทธิเป็นตัวเชื่อมในการกำหนดความสัมพันธ์ในการเข้าถึง ตามนัยของ **การมีทรัพย์สินก็คือการมีสิทธิ** ในความหมายที่ผู้อ้างสิทธิต้องสามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ เพื่อใช้ประโยชน์บางอย่างได้ตามที่กำหนดไว้ในหลักการทางศีลธรรมของสังคมหรือกฎหมาย นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาจึงใช้แนวความคิด**เรื่องสิทธิในทรัพย์สิน** เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้คนในสังคม ที่เกิดจากการมีความสามารถในการเข้าถึงทรัพย์สินได้ต่างกัน โดยจะใช้แนวความคิดเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน เพื่อศึกษาการจัดองค์กรทางสังคมของสิทธิในที่ดินในแง่มุมต่างๆ เริ่มจากการศึกษาสิทธิในวัฒนธรรมของการสืบมรดก (Inheritance Rights) และสิทธิในการจัดสรรที่ดิน (Rights of Distribution and Sharing) ในสังคมต่างๆ ซึ่งนักมานุษยวิทยาได้สนใจการสืบทอดมรดกตลอดมา ความสัมพันธ์ต่างๆ บนพื้นฐานของสิทธิในการสืบมรดกและการจัดสรรที่ดินมักจะเริ่มจากการเป็น **จารีตประเพณี** ที่ปฏิบัติอยู่ในแต่ละสังคม แต่ละท้องถิ่น เพราะถือว่าจารีตนั้นก็คือ “สิทธิ” ประเภทหนึ่งในแง่ที่เป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของชุมชนเดียวกันที่เรียกว่าสิทธิตามจารีตประเพณี (Customary Rights) ซึ่งอาจจะแตกต่างจากสิทธิตามกฎหมายก็ได้ (Legal Rights) ทั้งนี้เพราะสิทธิตามจารีตมักจะตั้งอยู่บนหลักของสิทธิทางศีลธรรม (Moral Rights) อย่างเคร่งครัด
ขณะที่สิทธิตามกฎหมายนั้นจะผสมผสานหลักการทางการเมืองและเศรษฐกิจด้วย

สิทธิตามจารีตประเพณีนี้ มักจะรวมเอาการอ้างสิทธิในที่ดินไว้หลายรูปแบบ รวมทั้งสิทธิในการถือครองที่ดินร่วมกันของชุมชน ดังเช่นในสังคมภาคเหนือของไทยจะเรียกที่ดินเช่นนี้ว่า **ที่ดินหน้าหมู่** ซึ่งมักจะเป็นพื้นที่ป่ารอบๆ หมู่บ้าน หรือที่ดินใช้สอยร่วมกันของชุมชน การถือครองร่วมกันเช่นนี้มักจะตกทอดมาผ่านหลักการเกี่ยวกับสิทธิในที่ดินของบรรพชน (Ancestral Rights) ซึ่งชุมชนท้องถิ่นจะลุกขึ้นเรียกร้องต่อสู้เพื่อรักษาสิทธิของตนไว้

สิทธิชุมชน (Community Rights) เป็นการแสดงออกของความพยายามในการยอมรับกฎเกณฑ์ร่วมกันในการจัดการทรัพยากร ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จากการศึกษาในเรื่องพัฒนาการของสิทธิในเรื่องของการถือครองที่ดิน (Tenurial Rights) ในสังคมโบราณพบว่าสังคมต่างๆ ได้จำแนกแยกแยะสิทธิในทรัพย์สินออกเป็นประเภทต่างๆ มากมายตั้งแต่ กรรมสิทธิ์เอกชน กรรมสิทธิ์ของรัฐ และกรรมสิทธิ์ของชุมชน บนพื้นฐาน **ของสิทธิในความเป็นเจ้าของ** (Rights of Ownership) โดยมักจะปรากฏอยู่อย่างเป็นทางการในกฎหมาย แต่เมื่อได้วิเคราะห์เจาะลึกลงไปถึงการจัดสรรสิทธิที่เป็นจริงในสังคมต่างๆ แล้วกลับพบว่า การจัดการเกี่ยวกันสิทธิในการถือครองที่ดินมีความสลับซับซ้อนอย่างมาก แต่ละสังคมไม่ได้ยึดหลักของการจัดการบนพื้นฐานของสิทธิในการเป็นเจ้าของอย่างเดียวเท่านั้น หากยังใช้หลักการอื่นๆ ผสมผสานอยู่ด้วยเช่น **หลักของสิทธิการใช้** (Usufruct rights) ซึ่งหมายถึง หลักการที่กำหนดให้ผู้ที่กำลังใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นมีสิทธิครอบครอง แต่จะสูญเสียสิทธินั้นไปเมื่อเลิกใช้ที่ดินแล้ว ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นมาใช้ประโยชน์ได้แทน

เมื่อเป็นเช่นนี้สิทธิในการถือครองที่ดิน และสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติอย่างอื่นๆ ที่ได้มีการศึกษาต่อๆ กันมา จึงเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางสังคมมากกว่ารูปแบบของระบบกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายอย่างเดียว และเป็นพื้นฐานที่สร้างความแตกต่างระหว่างสังคม เพราะมีผลต่อระบบความสัมพันธ์ในการผลิต

ด้วยเหตุนี้ในหลายๆ สังคม กฎหมายของรัฐเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงขัดแย้งกับจารีตของท้องถิ่น เช่น รัฐอาจกำหนดว่าป่าเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ แต่ชุมชนท้องถิ่นก็อ้างสิทธิการใช้ตามจารีตของท้องถิ่นขอตนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมานานแล้ว โดยที่รัฐไม่ได้รับรองสิทธินั้น ซึ่งในปัจจุบันได้กลายเป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากรในหลายประเทศ [63]

4.2 หลักการและแนวคิดกฎหมายสิทธิชุมชน

1. ความเข้าใจและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ม. 46

- เจตนารมณ์สำคัญของรัฐธรรมนูญในมาตรา 46 นี้ คือ การฟื้นฟูจารีตประเพณีของชุมชน กระบวนการกำหนดกติกาทางสังคม ร่วมกันโดยคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ไขปัญหาการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีสถานะเป็น **"สาธารณสมบัติ"** ที่ไม่มีใครรับผิดชอบ

- กฎมายสิทธิชุมชน ควรเป็นการวางกรอบหลักการกว้างๆ สำหรับรายละเอียดในหลักปฏิบัติ กฎเกณฑ์กติกา ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดขึ้น และพัฒนาอย่างมีพลวัตร โดยมีความสอดคล้องกับหลักการตามกฎหมายซึ่งยึดถือหลักการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

- กฎหมายสิทธิชุมชน ควรเน้นการส่งเสริม สนับสนุน รับรองและคุมครองสิทธิชุมชน ที่มีวัฒนธรรม จารีตประเพณีเกี่ยวกับการรักษาและใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งในส่วนที่เป็นเรื่องดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติมาและที่ชุมชนสร้างพัฒนาขึ้นใหม่

- กฎหมายสิทธิชุมชนเปรียบเสมือนโครงสร้างหรือกลไกทางสังคม (Social Infrastructure) ที่เปิดพื้นที่ทางสังคมให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในการสิทธิร่วมกับกลุ่มภาคีต่างๆ ในสังคม เพื่อการดูแลจัดการและใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรอย่างยั่งยืน อันเป็นประโยชน์ร่วมกันของสังคมโดยรวม

2. ความหมายของชุมชนและหน่วยของชุมชน

- ชุมชน คือ เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ยึดติดกับชุมชนตามขอบเขตการปกครอง

- หน่วยชุมชน ต้องไม่ยึดติดกับหน่วยและขอบเขตการปกครองควรใช้ "ฐานทรัพยากร" เป็นแกนกลางในการกำหนดหน่วยของชุมชน

- หน่วยของชุมชนจะขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพยากร ในกรณีที่เป็นทรัพยากรที่แตกต่างกัน อาจมี **หน่วยของชุมชนได้หลายหน่วยซ้อนทับกันอยู่** ไม่จำเป็นต้องจำกัดให้มีเพียงหน่วยเดียว

3. ความหมายของฐานทรัพยากร

ฐานทรัพยากรจำแนกได้เป็น 3 ประเภทคือ

(1) ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน ที่ดิน น้ำ ป่า ประมง พันธุกรรม แร่ธาตุ พลังงาน อากาศ ฯลฯ

(2) ทรัพยากรทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม จารีตประเพณี ฯลฯ

(3) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ เช่น สวนสาธารณะ ถนน แหล่งน้ำ ฯลฯ

4. รูปแบบสิทธิในทรัพยากร (property right regime)

- รูปแบบสิทธิในทรัพยากรที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิชุมชน คือ รูปแบบสิทธิส่วนร่วม (Communal Property) อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะและการใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป ดังนั้น รูปแบบสิทธิในทรัพยากรอาจมีความหลากหลายขึ้นกับทรัพยากรแต่ละประเภท

- นอกจากนี้อาจอยู่ในรูปแบบสิทธิเชิงซ้อน คือ มีรูปแบบสิทธิในทรัพยากรได้หลายรูปแบในการควบคุมทรัพยากรเดียวกัน

5. สาระของสิทธิ / ประเภทของสิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากร

หลักการสำคัญ คือ สิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากรควรผูกโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ประเภทของสิทธิชุมชนที่สำคัญได้แก่

- มุ่งเน้นเรื่องสิทธิการใช้ และพันธะหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนมากกว่าสิทธิครอบครอง
- สิทธิในการพัฒนา
- สิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการ ใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากร
- สิทธิในการจัดการฐานทรัพยากร
- สิทธิการตรวจสอบ
- สิทธิการรับรู้และเข้าถึงข้อมูล

นอกจากนี้ ควรพิจารณาถึงประเภทของสิทธิที่ได้รับการรับรองในระดับสากล โดยเฉพาะภายใต้ร่างปฏิญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยหลักการสิทธิปวงชนพื้นเมือง (UN Draft Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) เช่น สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิเกษตรกร ฯลฯ

ควรมีการจัดอันดับของสิทธิ สิทธิอันดับแรกควรเป็นของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาทรัพยากร หากเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้อยู่กับฐานทรัพยากรตรงนั้น

ควรมีกำหนดความสัมพันธ์เชิงสิทธิและบทบาทหน้าที่ระหว่างสิทธิชุมชนกับสิทธิขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกับองค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายต่างๆ

6. สิทธิชุมชนกับกระบวนการยุติธรรม

- เนื่องจากวิถีชีวิตของชาวบ้านประกอบไปด้วย 2 ด้าน คือ ด้านวัฒนธรรมประเพณี และด้านลายลักษณ์อักษร เพราะฉะนั้น ในกระบวนการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรมของศาล ควรจะมองทั้งสองด้าน
- ชุมชนท้องถิ่นไทยมีจารีตของการสร้างความยุติธรรม เป็นกระบวนการยุติธรรมของชุมชน กระบวนการยุติธรรมของรัฐควรให้การยอมรับและสร้างความเชื่อมโยงกับระบบของชุมชน

7. กระบวนการทางร่างกฎหมาย

- ต้องทำให้เป็นกระบวนการทางสังคม เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในส่วนของชุมชนท้องถิ่น สร้างพลังทางสังคมเพื่อผลักดันให้กำหมายออกมาเป็นผลสำเร็จ ยุทธศาสตร์หลักคือ การสร้างเสริมองค์ความรู้ การสร้างกิจกรรมทางสังคม และการเคลื่อนไหวในภาคการเมืองอย่างสร้างสรรค์
- การร่างกฎหมายโดยกระบวนการทางสังคมนี้ ควรเป็นต้นแบบ / บรรทัดฐานของการจัดทำร่างกฎหมาย ซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะประเภทหนึ่งที่สำคัญ มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสังคมในทุกระดับ
- องค์กรแกนหลักในเรื่องการจัดทำร่างกฎหมาย คือ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม
- นอกเหนือจากการผลักดันจัดทำกฎหมายสิทธิชุมชนแล้ว ควรดำเนินกิจกรรมทางสังคมในด้านอื่นๆ ควบคู่กันไป เช่น กิจกรรมทางวิชาการ ปฏิบัติการสร้างรูปธรรมในพื้นที่ ฯลฯ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ทุกอย่างมารอความหวังอยู่ที่กฎหมายสิทธิชุมชนอย่างเดียว[64]

4.3 สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติทั้งหมด 336 มาตรา แบ่งออกเป็น 12 หมวด และบทเฉพาะกาล ประกอบด้วยบทบัญญัติหลายส่วนที่ถือว่าเป็นวิวัฒนาการใหม่ในสังคมไทย เช่นการปฏิรูประบบการเมืองไทยโดยวิธีการเลือกตั้งและการได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบใหม่ และการกำหนดให้รัฐมนตรีต้องลาออกจากการเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเพิ่มบทบัญญัติต่างๆ ที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างกว้างขวางและมั่นคงขึ้น นอกจากนี้ยังกำหนดให้มี คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และบัญญัติให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น

ในด้านสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติ 6 ประการ ที่ช่วยเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน บทบัญญัติส่วนใหญ่ถูกจัดไว้ในหมวดที่ 3 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย เพื่อง่ายแก่การเข้าใจจะขอพิจารณาบทบัญญัติต่างๆ เป็นข้อๆ ดังนี้

1) สิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรา 46 บัญญัติว่า

“บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเช่นนี้เป็นการยอมรับภูมิปัญญาท้องถิ่นและศักยภาพของประชาชน ในการร่วมกับรัฐเพื่อการอนุรักษ์และทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นแนวคิดที่แตกต่างจากแนวของรัฐในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเน้นบทบาทของรัฐในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรและเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดสิทธิในการใช้ทรัพยากรแต่ฝ่ายเดียว ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่สุดก็คือเรื่องของการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งรัฐเป็นผู้กำหนดว่าพื้นที่ใดเป็นเขตอนุรักษ์ ใครเป็นผู้มีสิทธิในการใช้ทรัพยากร ตลอดจนจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพยากรของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในหลายๆ กรณีเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอนุรักษ์อยู่ก่อนแล้ว จึงเป็นที่วิพากวิจารณ์กันมากว่าแนวทางของรัฐที่ผ่านมาเป็นการละเลยบทบาทและศักยภาพของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของหลายๆ ชุมชน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

กฎหมายป่าชุมชนที่กำลังอยู่ในระหว่างการจัดทำขณะนี้ ก็เป็นความพยายามหนึ่งที่จะผลักดันให้กฎหมายยอมรับสิทธิของชุมชนในการ จัดการทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เป็นที่น่ายินดีที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้บัญญัติรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรอย่างชัดเจน และเป็นที่คาดหวังว่าจะมีพัฒนาการในทิศทางนี้ต่อไปในอนาคต อันได้แก่ การรับรองภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ อาทิ การใช้ยาหรือสมุนไพรในการรักษาโรค และการพัฒนาพืชพันธุ์พื้นเมืองต่างๆ ซึ่งจะมีผลเป็นการ

อนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรดังกล่าว ตลอดจนพัฒนาให้มีการรับรองสิทธิในภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งตามกฎหมายภายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศต่อไป อีกตัวอย่างหนึ่งที่กำลังได้รับการพิจารณาอยู่ในขณะนี้ก็คือ การให้ชุมชนประมงชายฝั่งทะเลมีสิทธิ ในการใช้และจัดการทรัพยากรประมงทะเลในน่านน้ำชายฝั่งที่อยู่ในพื้นที่ของตน เป็นต้น

2) สิทธิของบุคคลในการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และหน้าที่ของเจ้าของโครงการ ในการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในกรณีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 56 บัญญัติว่า

“สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติ ไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง”

นับเป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในสิ่งแวดล้อมที่ดีเพียงพอที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ และสิ่งนี้สอดคล้องกับพัฒนาการในประเทศอื่นๆ ที่กำลังมีการยอมรับสิทธินี้มากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ในปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ไม่ต่ำกว่า 50 ประเทศที่ยอมรับสิทธินี้ นอกจากนี้ การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้เจ้าของโครงการมีหน้าที่ทำการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ในกรณีที่มีการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมก็เป็นเรื่องใหม่อีกเช่นกัน และเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างหลักประกันว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมาถูกทำลายจากโครงการหรือ กิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามขอบเขตของหน้าที่นี้ขึ้นอยู่ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 รวมทั้ง ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ฉบับต่างๆ ที่

ออกตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว เรื่องกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

แม้อาจจะกล่าวได้ว่าหน้าที่ในการทำ EIA เป็นหน้าที่ที่มีอยู่แล้วตาม พ .ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แต่การบัญญัติหน้าที่ดังกล่าวอย่างชัดเจนไว้ในรัฐธรรมนูญพร้อมกับสิทธิในการฟ้องหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีความบกพร่องต่อหน้าที่นี้จะเป็นการสร้างหลักประกันที่มั่นคงมากยิ่งขึ้นแก่ประชาชนโดยส่วนรวม ทำให้การหลีกเลี่ยงหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะบัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ในการจัดทำ EIA และสิทธิของบุคคลในการฟ้องหน่วยงานต่างๆ ของทางราชการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว แต่ก็ไม่ชัดเจนว่าบุคคลที่มีสิทธิในการฟ้องได้แก่ใครบ้าง และจำกัดเฉพาะผู้ที่เป็นผู้เสียหายหรือผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งเหล่านี้เป็นประเด็นที่ยังถกเถียงกันอยู่ภายใต้ พ .ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 สิทธิในการฟ้องจะเปิดโอกาสให้แก่บุคคลเป็นวงกว้างเท่าใด จึงขึ้นอยู่กับการตีความและพัฒนาการในการใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการเมื่อมีการฟ้องร้องคดีขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่คาดหวังกันว่า การบัญญัติหน้าที่ดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญจะก่อให้เกิดพัฒนาการไปในทิศทางที่ยอมรับสิทธิของประชาชนในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3) สิทธิของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสาร

เช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนคือฉบับ พ .ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ .ศ. 2539 รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 บัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการได้รับข่าวสารข้อมูล มาตรา 58 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

เมื่อพิจารณาจากการใช้ถ้อยคำในมาตรา 58 สามารถตีความได้ว่า สิทธิในการได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะนั้น ไม่ได้จำกัดให้เฉพาะผู้ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่เป็นสิทธิที่ให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม ประชาชนจะมีสิทธินี้มากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับการตีความอีกทีหนึ่ง ประเด็นที่น่าพิจารณาก็คือ “ข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณ ะ” นั้นได้แก่ข้อมูลใดบ้าง รวมถึงข้อมูลบางอย่าง เช่น รายงานการประชุมของคณะกรรมการต่างๆ รายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือแบบแปลนการก่อสร้างโครงการด้วยหรือไม่ และการบัญญัติยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลในกรณีที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อ

ความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประชาชนนั้น มีความหมายกว้างขวางเพียงใด เพราะรัฐอาจอ้าง
เหตุผลในเรื่องความมั่นคงได้เกือบทุกเรื่อง นับจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีตัวอย่างคดีความที่ฟ้องเพื่อเรียกร้องสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารบ้าง เช่น คดีผู้อำนวยการศูนย์กฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นองค์กรเอกชนร่วมกับโจทก์อื่นๆ จำนวนหนึ่งฟ้องทางราชการโดยเหตุผลที่ว่าพวกตนได้รับผลกระทบจากโครงการที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่ชุ่มน้ำผืนหนึ่งกลางกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้สร้างตึกที่ทำการของหน่วยราชการ และคดีที่สมาคมพัฒนาสิ่งแวดล้อมไทยและชุมชนร่วมกับโจทก์อื่นๆ ฟ้องกรุงเทพมหานครเพื่อขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการรถไฟฟ้ามหานคร แต่ก็ยังไม่มีคดีใดที่ใช้เป็นตัวอย่างชัดเจนว่า ข้อมูลข่าวสารที่รัฐจะต้องจัดหาให้นั้นมีขอบเขตกว้างขวางเพียงใด

คดีแรกซึ่งเริ่มฟ้องตั้งแต่ปี พ .ศ. 2537 และศาลฎีกาเพิ่งมีวินิจฉัยเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2540 นั้น ยังคงจำกัดประเด็นพิจารณาอยู่ที่ว่าศาลจะรับฟ้องในประเด็นใดบ้าง และแม้ศาลฎีกาจะมีวินิจฉัยในที่สุดให้รับฟ้องในประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิในการได้รับทราบข่าวสารข้อมูลของโจทก์ แต่ก็ยังไม่มีการวินิจฉัยในสาระว่า โจทก์มีสิทธิในข้อมูลข่าวสารใดบ้าง โดยระเบียบวิธีพิจารณาความแล้ว จะต้องนำประเด็นดังกล่าวกลับไปให้ศาลชั้นต้นเพื่อวินิจฉัยต่อไป อย่างไรก็ดี ปรากฏว่าหลังจากศาลฎีกาได้มีข้อวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว จำเลย (อธิบดีกรมสรรพากร) ก็ได้แจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ จนเป็นที่พอใจแก่โจทก์ โจทก์จึงได้ถอนฟ้องในเวลาต่อมา สำหรับคดีที่สองที่ฟ้องในปี พ .ศ. 2539 นั้น ก็ยุติด้วยการประนีประนอมโดยจำเลยยอมที่จะเปิดเผยข้อมูลตามที่โจทก์เรียกร้อง จึงยังไม่เป็นที่ชัดเจนอีกเช่นกันว่าจำเลยมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลใดบ้าง เป็นที่น่าสังเกต ว่าการฟ้องร้องทั้งสองคดีเกิดขึ้นก่อนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ กล่าวคือ คดีแรกฟ้องโดยอ้างสิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 6 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (ในขณะนั้นยังไม่มีการรับรองสิทธิในข้อมูลข่าวสารไว้ในรัฐธรรมนูญ) และคดีหลังอ้างมาตรา 48 ทวิ ตามรัฐธรรมนูญ พ .ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ .ศ. 2539 ซึ่งบัญญัติรับรองสิทธิในข่าวสารข้อมูล ในทางปฏิบัติการรับรองสิทธินี้ในรัฐธรรมนูญน่าจะช่วยเพิ่มความมั่นคงและส่งเสริมให้มีการยอมรับสิทธินี้มากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าในคดีแรกที่ฟ้องในขณะที่ยังไม่มีบทบัญญัติรับรองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น ศาลชั้นต้นปฏิเสธไม่รับฟังการเรียกร้องสิทธิในข่าวสารข้อมูลของโจทก์

4) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยวิธีประชาพิจารณ์ มาตรา 59 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย

อื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ”

การรับรองสิทธิของบุคคลในการได้รับข้อมูลและคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมาตรานี้มีความแตกต่างจากในมาตรา 58 ในข้อที่แล้ว เนื่องจากสิทธิตามมาตรานี้ที่จำกัดให้เฉพาะบุคคลหรือชุมชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวเท่านั้น การปฏิบัติตามมาตรานี้จะต้องอาศัยวิธีการปรับวิธีการดำเนินการของรัฐจากที่เคยกระทำกันมา ซึ่งมักจะมีการละเลยความสำคัญในการให้
ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการของรัฐ อันเป็นผลให้เกิดความไม่เข้าใจ ความขัดแย้ง และการละเมิดสิทธิของประชาชนโดยอาศัยบทบัญญัตินี้ ประชาชนมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้กระบวนการตัดสินใจของรัฐมีความโปร่งใสมากขึ้น ทั้งนี้โดยการขอให้มีการเปิดเผยข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับโครงการ ผลกระทบที่เกิดจากโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ตลอดจนรายงานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าวเป็นต้น

นอกเหนือไปจากสิทธิของบุคคลหรือชุมชนในท้องถิ่นในการได้รับข้อมูลคำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ จุดเด่นสำคัญของมาตรานี้คือการบัญญัติรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วน ร่วมของกระบวนการตัดสินใจอนุญาตโครงการต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน โดยเฉพาะการรับรองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือที่มักเรียกกันว่า “ประชาพิจารณ์ ” ซึ่งหมายความว่ารัฐมีหน้าที่ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และนำเอาความคิดเห็นนั้นมาประกอบกระบวนการตัดสินใจของตนเองมากขึ้น ในทางปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้ จะต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ EIA ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผน
สิ่งแวดล้อมก็ตระหนักถึงความจำเป็นข้อนี้ และคาดว่าจะต้องมีการออกประกาศกฎกระทรวงฯ เพิ่มเติมเพื่อกำหนดให้เจ้าของโครงการหรือที่ปรึกษาซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ EIA ต้องจัดให้มีการประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และให้ถือว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำ EIA ที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีด้วย

5) หน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากการบัญญัติรับรองสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้นไว้ในหมวดสิทธิเสรีภาพแล้ว การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน

การรักษาสิ่งแวดล้อมยังถูกบัญญัติไว้ในหมวด 5 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 79 บัญญัติว่า

"รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน"

อย่างไรก็ตาม บทบัญญัตินี้คงมีความสำคัญน้อยกว่าบทบัญญัติอื่นๆ ในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ เพราะถึงแม้จะไม่มีการบัญญัติห้ามการฟ้องร้องรัฐในกรณีที่ไม่มีการปฏิบัติตามแนวนโยบายนี้ดังเช่นที่กระทำในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน แต่มาตรา 88 ก็บัญญัติอย่างชัดแจ้งว่าบทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วน่าจะมีนัยทางกฎหมายไม่แตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อน กล่าวคือ บทบัญญัติในหมวดนี้น่าจะก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องรัฐในกรณีที่รัฐไม่สามารถปฏิบัติตามาแนวนโยบายดังกล่าวได้

6) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในส่วนที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบของตน มาตรา 290 บัญญัติดังนี้

เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

นอกไปจากองค์การบริหารเมืองพัทยาและกรุงเทพมหานครแล้ว ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ล่าสุดระดับรากหญ้าที่เพิ่งเริ่มมีการจัดตั้งตั้งแต่ปี พ .ศ. 2537 เป็นต้นมา และในอนาคตจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากที่สุด โดยคาดว่าจะสามารถจัดตั้ง อบต . ทั่วประเทศได้ทั้งสิ้น 6,868 แห่งภายในปี พ.ศ. 2542 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ (ยกเว้น อบต.) ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเท่าที่ผ่านมายังไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน อำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่จะถูกบัญญัติไว้กว้างๆ เช่น การบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และการกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น จึงไม่เป็นที่แน่ชัดว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ดิน ทรัพยากรชายฝั่งและป่าไม้ จะจัดอยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรเหล่านี้ด้วยหรือไม่ การบัญญัติบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนไว้ในรัฐธรรมนูญ จะเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น แทนที่จะปล่อยให้เป็นเรื่องการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานตามนโยบายที่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ ในกรณีของ อบต. นั้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ .ศ. 2537 ซึ่งกำหนดอำนาจ หน้าที่ในการคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ดี เท่าที่ผ่านมา อบต . ยังมีบทบาทน้อยในด้านนี้ โครงการที่จัดทำไปส่วนใหญ่ยังเป็นโครงการทางด้านสาธารณูปโภค เช่น การสร้างถนนและการพัฒนาแหล่งน้ำ อีกทั้งการบริหารงานของ อบต . ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายอำเภอเป็นอันมาก อย่างไรก็ตาม มีความเชื่อกันว่าในอนาคต อบต . จะมีศักยภาพในการพัฒนาความริเริ่มและความสามารถในการจัดทำ
โครงการต่างๆ รวมทั้งโครงการทางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การที่รัฐธรรมนูญส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ทางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นนั้น เป็นพัฒนาการส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับแนวโน้มในปัจจุบันที่มีกระแสเรียกร้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระมากขึ้น ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ามีหลายมาตราในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ต้องการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระจากราชการส่วนกลางมากขึ้น มาตรา 282 ของรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า “...รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น” มาตรา 283 วรรคสอง บัญญัติต่อไปอีกว่า “การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่ง หลักการ

ปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้" และมาตรา 284 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ"

สรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับ พ .ศ. 2540 บัญญัติรับรองและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมมากว่ารัฐธรรมนูญฉบับใดๆ ที่ผ่านมา สิทธิที่มอบให้มีทั้งที่เป็นของปัจเจกบุคคลและที่เป็นของชุมชนท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมิได้เป็นอำนาจหน้าที่ ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว ดังเช่นในอดีต ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น การจัดการป่าไม้ในรูปของป่าชุมชน และการอนุรักษ์หรือใช้ทรัพยากรชีวภาพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรอย่างชัดแจ้ง แต่ในทางปฏิบัติยังไม่ชัดเจนว่า เราจะสามารถจัดการทรัพยากรน้ำ ที่ดิน และทรัพยากรชายฝั่งทะเล ในรูปของสิทธิชุมชนได้ดังเช่นที่กระทำในกรณีของป่าไม้และทรัพยากรชีวภาพหรือไม่และได้มากน้อยเพียงใด

กระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้รับการบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้แก่ หน้าที่ของเจ้าของโครงการในการจัดทำ EIA และการเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบกับตนโดยวิธีประชาพิจารณ์ อันจะเป็นการทำให้กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการใดโครงการหนึ่งเป็นไปด้วยความรอบคอบและเป็นธรรมมากขึ้น นอกจากนี้สิทธิของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารรวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็ได้รับการรับรองเช่นเดียวกันกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อน สิทธินี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะหากปราศจากซึ่งข้อมูลข่าวสาร ความสามารถของประชาชนในการเรียกร้องและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมกระทำได้น้อยลง สิ่งที่ยังไม่ชัดเจนในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ก็คือ สิทธิต่างๆ เหล่านี้มีขอบเขตกว้างขวางมากน้อยเพียงใด ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องขึ้นอยู่กับการตีความของผู้ใช้กฎหมายโดยเฉพาะฝ่ายตุลาการต่อไป เช่นเดียวกันยังไม่เป็นที่ชัดเจนว่า ประชาชนจะมีสิทธิฟ้องรัฐมากน้อยเพียงใดเมื่อมีข้อสงสัยว่า รัฐได้ละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น เมื่อปรากฏว่าไม่มีการจัดทำ EIA ตามที่กฎหมายกำหนด หรือเมื่อรัฐไม่เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามสมควร สิทธิในการฟ้องร้องดังกล่าวจะจำกัดไว้เฉพาะผู้เสียหายและผู้ที่จะได้รับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ หรือจะเปิดให้ประชาชนทั่วไปมีสิทธินี้เช่นเดียวกันกับกระบวนการที่เรียกกันว่า "citizens suits" ในสหรัฐอเมริกาที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถฟ้องรัฐหรือบุคคลใดๆ ก็ตามที่ถูกกล่าวหาว่าละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยไม่จำกัดว่าผู้ฟ้องจะต้องเป็นผู้ที่เสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการไม่

ปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่า สิทธิในการฟ้องหน่วยงานของรัฐและผู้ที่ละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม พัฒนาการในประเด็นต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่เราต้องติดตามกันต่อไป [65]

ส่วนที่ 5

แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ (Duties)

โดยปกติสิทธิและหน้าที่เป็นคำที่ใช้คู่กัน เนื่องจาก “สิทธิ” เป็น “อำนาจ” ที่กฎหมายให้แก่บุคคลที่มีเจตจำนงหรือเป็น “ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ” ฉะนั้น เมื่อบุคคลหนึ่งมีอำนาจ บุคคลอีกหลายคนย่อมมี “หน้าที่” ที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามอำนาจของเขา หรือหากจะพิจารณาในด้าน “ประโยชน์” เมื่อบุคคลหนึ่งที่มีประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ บุคคลอีกคนหนึ่งหรือ อีกหลายคนก็มีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นไปตามประโยชน์นั้นๆ

คำว่า “หน้าที่” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2545 อธิบายว่าหมายถึงกิจที่ควรทำ กิจที่ต้องทำ ซึ่งแตกต่างกันไปตามบทบาทของแต่ละคนเช่น พ่อแม่มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก ส่วนลูกก็มีหน้าที่แสดงความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นต้น

แมคแกนซี่ (Mackenzie) ได้แสดงทัศนะเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้

1. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือชีวิต** (Respect for Life) หน้าที่ประการแรกของมนุษย์ คือการยอมรับนับถือชีวิต ทั้งชีวิตของตนและของคนอื่น ด้วยเหตุนี้ บุคคลไม่ควรทำลายชีวิตของตนเอง หรือของผู้อื่น ชีวิตเป็นของหายากควรถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประการหนึ่ง ที่ทุกคนจะต้องยอมรับนับถือ ควรถนอมชีวิตตนเอง และไม่ควรทำอันตรายแก่ชีวิตผู้อื่น จะเห็นว่าหลักศีล 5 ของพุทธศาสนาก็ตาม บัญญัติ 10 ประการของคริสต์ศาสนาก็ตาม หลักอหิงสาของฮินดู และของมหาตมะคานธีก็ตาม ล้วนยืนยันส่งเสริมหน้าที่ประการนี้ทั้งสิ้น

รวมความว่าเป็นหน้าที่โดยตรง และเป็นหน้าที่อันสำคัญของมนุษย์ ที่จะต้องพิทักษ์รักษาชีวิตของตนและชีวิตของผู้อื่นไว้ เพื่อจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือการรู้แจ้งตนเอง (Self-realization)

2. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือเสรีภาพและบุคลิกภาพ** (Respect for Freedom and Personality) เป็นหน้าที่ประการที่สองของพวกเราผู้เป็นมนุษย์ ที่จะต้องยอมรับนับถือในเสรีภาพและเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น ถ้าเสรีภาพและเรื่องส่วนตัวนั้นไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมส่วนรวม เข้าหลักที่ว่า “จงปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ในฐานะมนุษย์ด้วยกัน อย่าทำเพื่อนมนุษย์ให้เป็นเครื่องมือของตน” อุดมคติทางศีลธรรมของมิสเตอร์ค้านท์มีอยู่ข้อหนึ่งว่า “จงปฏิบัติต่อตนเองและ

ผู้อื่นในฐานะเป็นจุดมุ่งหมายในตัวเอง อย่าทำเขาเป็นเครื่องมือ " อธิบายว่าเรามีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์แก่เขา มิใช่ทำเขาให้เป็นเครื่องมือไปสู่ จุดมุ่งหมายของเราเอง

เฮเกล มีอุดมคติทางศีลธรรมอยู่ข้อหนึ่งเหมือนกันว่า "จงเป็นคนและจงยอมรับนับถือผู้อื่นว่าเป็นคนเหมือนตน" อันนี้ก็ตรงกับสุภาษิตที่ว่า "คนเห็นคนเป็นคนนั่นแหละคน คนเห็นคนไม่เป็นคน หาใช่คนไม่"

การยอมรับนับถือลักษณะอุปนิสัยอันไม่เหมือนกันของบุคคลก็รวมลงในการยอมรับนับถือในเสรีภาพและบุคลิกภาพนี้

3. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือทรัพย์สินของผู้อื่น** (Respect for Property) อันนี้ก็เข้าใจได้ง่าย คือการไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่นยักยอก ฉ้อโกง ปล้น ขโมย นอกจากนี้ ยังไม่ควรใช้ทรัพย์สินของตนไปในทางที่ผิดอีกด้วย เราไม่ควรรบกวนความผาสุกของผู้อื่น ไม่ควรรบกวน เวลา อันมีค่าของเขา เมื่อเห็นผู้ใดสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ เป็นกิจธุระของเขาไม่ควรไปรบกวนใจเขาด้วยธุระอันไม่จำเป็นของเรา หรือแม้จำเป็นก็ควรรอให้เขาเสร็จธุระเสียก่อน ถ้า
จำเป็นจริงๆ รอไม่ได้ก็ไม่ควรอยู่นาน

เกี่ยวกับความเห็น คนส่วนมากยึดมั่นในความคิดเห็นของตนยากที่จะไถ่ถอนได้ เมื่อเป็นเพียงแต่ความคิดแม้จะไม่เหมือนของเราไม่ตรงกับเรา เราก็ไม่ควรไปรบกวนก้าวร้าวรุกรานเขา หรือด่าว่าเขา ลองนึกในมุมที่กลับกันคือถ้าเขาจะก้าวร้าวรุกราน และด่าว่าเราก็ย่อมจะทำได้เช่นเดียวกัน เพราะความเห็นของเราไม่ตรงและไม่เหมือนกับของเขาเราควรหัดทำใจให้กว้าง มองปัญหาหลายๆ ด้านอย่ามองแต่แง่ของเราอย่างเดียว เราลองมองในแง่ของเขาบ้าง เราอาจมองเห็นตัวเราดีขึ้นและเห็นใจเขามากขึ้น

รวมความในข้อนี้ว่า เราควรเคารพสิทธิในทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น และควรใช้สมบัติทรัพย์สินของเราไปในทางที่ถูกต้อง

4. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือระเบียบของสังคม** (Respect for Social Order) ข้อนี้จัดเป็นเรื่องสำคัญมากอย่างหนึ่ง ระเบียบของสังคมนั้นเป็นสมบัติของสังคมเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ เราอยู่ในสังคมนั้นถ้าเราไม่ยอมอยู่ในระเบียบข้อบังคับของสังคมนอกลู่นอกทางไปคนเดียว สังคมก็รังเกียจเรา เมื่อสังคมรังเกียจเราเราก็อยู่ในสังคมไม่เป็นสุขเป็นควายเขากออยู่ตัวเดียว หรือเป็นแกะดำในหมู่แกะขาวอยู่ตัวเดียว ก็เป็นการตัดอนาคตของตนเหมือนกัน อนาคตของเราขึ้นอยู่กับการยอมรับหรือไม่ยอมรับของสังคมอยู่ มิใช่น้อย เราจะเจริญรุ่งเรืองก็ต้องเจริญในสังคม ถ้าสังคมไม่ยอมรับเราเสียแล้วเราจะเจริญได้อย่างไร ดังที่ปราชญ์ท่านกล่าวว่า

“แม้นมีความรู้ ดั่งสัพพัญญู
ผิ บ มีคนชู ห่อนขึ้น”
ฯลฯ

จริงอยู่ระเบียบของสังคม หรือข้อบังคับของสังคมมิใช่จะถูกต้องเสมอไป ย่อมต้องมีข้อบกพร่องผิดพลาดอยู่บ้าง แต่ถ้าข้อนั้นไม่เป็นไปเพื่อความทุกข์ของเราหรือคนหมู่มาก เราก็ควรเฉยเสียบ้าง ระเบียบอย่างนั้นที่ยังอยู่ได้ก็เพราะยังมีบุคคลนับถืออยู่ ถ้าบุคคลเลิกนิยมนับถือย่อมหมดสิ้นไปเอง การที่เราไปเหยียดหยามประนามระเบียบเช่นนั้น เขาอาจตีความว่าไปดูหมิ่นสติปัญญาของเขา เพราะบุคคลเชื่อในสิ่งใดย่อมคิดว่าเขาตรองด้วยปัญญาของเขาแล้วจึงเชื่อ เราอาจยังมองไม่เห็นในแง่มุมที่เขาคิดมานานแล้วก็ได้ จึงควรอดออมความคิดเห็นของตนไว้บ้างไม่ควรมีความเห็นอันฟุ่มเฟือยเกินไป จนคนอื่นไม่อยากฟัง

อนึ่ง ระเบียบของสังคม เขาจัดขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม การที่เราไปขัดขืนระเบียบของสังคมก็เท่ากับไปทำให้ระเบียบของเขาเสียไป ตัวอย่างเช่นโรงเรียนหนึ่งห้ามนักเรียนออกนอกโรงเรียน นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้ ระเบียบนี้เรียกว่า Social Order ของโรงเรียนนั้น ถ้านักเรียน ก. หนีออกนอกโรงเรียนบ่อยๆ ชื่อว่าเป็นทำลายระเบียบสังคมของโรงเรียนย่อมได้รับโทษหลายสถานเช่น โรงเรียนลงโทษ พ่อแม่ลงโทษ เพื่อนฝูงตำหนิติเตียน และที่สำคัญที่สุดคือตนนั่นแหละจะลงโทษตนเอง เพราะเป็นการเพาะนิสัยไม่ดีให้แก่ตนเองหนักเข้าอาจเสียเด็ก เสียคน เสียอนาคตไปเลย มีตัวอย่างอยู่ถมไป

การนับถือระเบียบของสังคมจึงเป็นหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของทุกคน

5. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือความจริง** (Respect for Truth) ขยายความว่าเราควรพูดจริง เว้นการพูดเท็จ เราควรรักษาสัญญาที่ให้ไว้แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ต้องเป็นสัญญาที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ถ้าให้สัญญาไปแล้วรู้ภายหลังว่า การทำตามสัญญานั้นไม่ดี ผิด ทำนองคลองธรรม จะไม่ทำตามสัญญานั้นก็ได้

นอกจากนี้ เราควรพูดด้วยความจริงใจ คือพูดอย่างใดใจอย่างนั้น ใจอย่างใดพูดอย่างนั้น และให้การกระทำและคำพูดลงรอยกันได้ ไม่เป็นอย่างที่มักพูดกันว่าปากอย่าง ใจอย่าง และทำอีกอย่าง ความจริงในที่นี้หมายถึงความกลมกลืนระหว่างความคิดกับคำพูด คำพูดกับการกระทำ คือคิด พูด และทำอย่างเดียวกัน

พระพุทธเจ้า ศาสดาแห่งพุทธศาสนาได้พระนามอย่างหนึ่ง ตถาคโตตถาคต เพราะตรัสอย่างใดทรงทำอย่างนั้น (ยถาวาที ตถาการี)

คนกล่าวไม่จริงนอกจากดูหมิ่นผู้อื่นว่ารู้ไม่เท่าทันตนแล้ว ยังเป็นการหลอกลวงตนเองด้วยคำพูดของตนเองอีกด้วย เพราะตนเป็นผู้รู้อย่างแน่นอนว่าจริงหรือเท็จ

อย่างไรก็ตาม ท่านอนุญาตให้กล่าวเท็จบ้างในบางกรณีเมื่อมีเหตุผลสมควร เช่น มีเจตนาดี มีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง กล่าวมุสาแล้วเขาสบายใจ พูดความจริงออกไปแล้วจะก่อเรื่องราวร้าวฉาน ความจริงบางอยางไม่ควรพูดฉันใด คำเท็จบางอย่างก็พูดได้ฉันนั้น แต่ต้องถูกกาลเทศะและบุคคลประกอบด้วยเจตนาที่ดีเป็นพื้นฐาน

6. **หน้าที่ในการยอมรับนับถือความก้าวหน้า** (Respect for Progress) เราควรมีความเชื่ออย่างมั่นคง ในความก้าวหน้าของมนุษยชาติ และเราต้องพยายามอย่างดีที่สุดในส่วนตัวเราเพื่อความเจริญก้าวหน้าต่อไป ไม่ยอมหยุดอยู่กับที่ แต่ความก้าวหน้านั้นแต่ละคนอาจมีจุดมุ่งไม่เหมือนกัน บางคนมุ่งหวังความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ บางคนทางสังคม บางคนทางการเมือง ส่วนบางคนทางจิตใจ เมื่อสำรวจแน่แล้วว่าตนมุ่งความก้าวหน้าทางไหนก็ควรใช้ความพยายามอย่างดีที่สุด บากบั่นอย่างมั่นคงไม่ถ้อถอยความสำเร็จย่อมคอยอยู่ข้างหน้า นอกจากพยายามเป็นส่วนตนแล้ว ควรส่งเสริมความพยายามเพื่อความก้าวหน้าของผู้อื่นอีกด้วย ไม่ใช่พยายามเป็นส่วนตนแล้วกีดกันผู้อื่น

เราควรช่วยกันสร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้แก่โลก เมื่อโลกก้าวหน้าไปในทางที่ดีเราผู้เป็นหน่วยหนึ่งของโลกย่อมได้รับผลแห่งความก้าวหน้าของโลกด้วย ในทางเสื่อมก็เช่นกัน มีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่เกิดมาในโลกแล้วได้สร้างความก้าวหน้าให้แก่โลกจนได้รับยกย่องให้เป็นคนสำคัญของโลก ท่านเหล่านั้นมีทั้งนักวิทยาศาสตร์ แพทย์ นักปกครองและนักปรัชญา เป็นอาทิ ตรงกันข้าม บางคนเกิดมาสร้างความโสมมให้แก่โลก

ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม เราควรทำหน้าที่พิเศษบางอย่าง ทุ่มเทกำลังกายกำลังใจ กำลังสติปัญญาทั้งหมด เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่มนุษยชาติเกิดมาไม่เสียชาติเกิด สิ่งที่เราทำลงไปแล้วนั้น เมื่อสำเร็จประโยชน์แก่มนุษยชาติทั้งมวลแล้ว ผลดีย่อมตกแก่ผู้ทำด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นการสร้างอุปนิสัยอันดีเลิศให้แก่ตน เป็นการสั่งสมบารมีเพื่ออนาคตของตนบนถนนสายยาวเหยียดแห่งชีวิตอันเรายังไม่รู้แน่ว่าจะไปสิ้นสุดลงตรงไหน เมื่อเป็นดังนี้ผู้ประกอบแต่กรรมดีย่อมได้กำไรกว่าผู้ทำกรรมชั่วอย่างแน่นอน

ความขัดแย้งกันของหน้าที่

เรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่น่าพิจารณาคือ ความขัดแย้งกันเองของหน้าที่ ได้กล่าวแล้วว่าคนเรามีหน้าที่หลายอย่าง บางทีหน้าที่เหล่านั้นเกิดขัดแย้งกันขึ้นในขณะเดียวกัน เช่นบุคคลมีหน้าที่พิทักษ์คุ้มครองชีวิตทั้งของตนเองและของผู้อื่น บางคราวมันมาขัดแย้งกับหน้าที่ในการรักษาสัจจะ คือถ้าพูดจริงออกไปอาจตาย เพื่อคุ้มครองชีวิตไว้เขาจึงยอมกล่าวเท็จ บางทีเพื่อเสรีภาพ

ของเขาเอง เขายอมกล่าวเท็จ บางคราวยอมสละชีวิตเพื่อเสรีภาพ บางคราวยอมเสียเสรีภาพเพื่อรักษาชีวิต เมื่อเป็นดังนี้จะเห็นว่า มีบ่อยครั้งที่บุคคลยอมเสียหน้าที่อย่างหนึ่งเพื่อรักษาหน้าที่อีกอย่างหนึ่งไว้ เพราะไม่อาจทำหน้าที่นั้น พร้อมกันไปได้ มันขัดแย้งกัน

ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง หมอคนหนึ่งตรวจพบว่าคนไข้มีโรคร้ายอาจเสียชีวิตเพราะโรคนั้นได้ แต่หมอจำเป็นต้องบอกคนไข้ว่า โรคไม่ร้ายแรงอะไรนัก มีหวังหายถ้ามีความตั้งใจรักษาตัวให้ดี เพราะถ้าบอกความจริงว่าเขาเป็นโรคร้ายแรงมาก คนไข้อาจช็อกตายไปเพราะความกลัวก็ได้

อีกอย่างหนึ่ง คนไข้บางคนเป็นเพื่อนกับหมอ -หมอยินดีรักษาให้ฟรี หมอตรวจร่างกายแล้วไม่พบโรคอะไรเลย แต่คนไข้ยืนยันว่าเขาเป็นโรคอย่างนั้นอย่างนี้ แต่หมอแน่ใจว่าเขาเป็นโรคอุปทาน คนไข้ขอร้องให้หมอฉีดยาให้ หมอก็ยอมฉีดให้ แต่ฉีดน้ำกลั่นเท่านั้นเข้าไป ไม่มีตัวยาใดๆ เลย สำหรับยารับประทานนั้นหมอก็ให้เพียงวิตามินไป แต่บอกว่าเป็นยาแก้ปวดอย่างที่คนไข้เป็น คนไข้รู้สึกสบายขึ้นหลังจากฉีดยาให้แล้ว และรับประทานยาเพียงเล็กน้อย

ถ้าเราเอาหลักที่ว่า สัจจะ คือความกลมกลืนแห่งความคิด คำพูดและการกระทำแล้ว หมอได้เสียสัจจะไปเป็นอันมาก แต่ในกรณีนี้ ใครๆ ก็รู้ว่าหมอหาควรถูกตำหนิไม่ ควรได้รับยกย่องเสียด้วยซ้ำไปเพราะเขาทำหน้าที่ของหมออย่างดีที่สุดแล้ว การทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์นั้นแหละเป็นกิจที่ควรสรรเสริญ

พระสงฆ์ต้องละเลยหน้าที่ของพลเรือนสามัญไปเป็นอันมาก แต่ในฐานะที่ท่านเป็นพระสงฆ์ ถ้าท่านทำกิจในหน้าที่ของท่านโดยสมบูรณ์ก็ควรได้รับยกย่องสรรเสริญไม่ควรที่ใครจะตำหนิ การที่สังคมมีบุคคลอยู่หลายประเภทก็เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นทำหน้าที่ของตนๆ อย่างเต็มกำลังสามารถ เช่นคนตัดหญ้า คนกวาดถนน คนครัว ช่างก่อสร้าง ครูอาจารย์ ฯลฯ สังคมมีหน้าที่มากจึงต้องใช้บุคคลหลายประเภท ไม่ใช้ให้คนๆ เดียวทำหมดทุกอย่าง เช่น เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยด้วย เป็นคนพิมพ์ดีด ตัดหญ้า เป็นภารโรงไปด้วยคนเดียวเสร็จ ถ้าเขาต้องทำอย่างนั้นเขาก็ไม่สามารถทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ได้ คนดีคือคนที่ทำงานในหน้าที่ของตนได้ดีที่สุด คนที่เป็นเช่นนั้นเมื่อไปรับงานใดเข้าก็ทำงานนั้นอย่างดี ทำงานนั้นให้มีเกียรติ การปลูกฝังทางจริยธรรมนั้นมุ่งให้คนทำหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด

เพราะฉะนั้น ในกรณีที่หน้าที่เกิดขัดแย้งกัน เราต้องวินิจฉัยเรื่องนั้นเป็นกรณีๆ ไป จะรวมวินิจฉัยตั้งกฎเกณฑ์ไว้ที่เดียวไม่ได้ ดังตัวอย่างที่กล่าวแล้วในเบื้องต้น เราต้องพิจารณาว่าอะไรคือหน้าที่โดยตรงของเขา และอะไรคือหน้าที่รอง

มิสเตอร์ค้านท์ ปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ได้กล่าวไว้ว่า “การวินิจฉัยเรื่องเป็นกรณีๆ ไปนั้นเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญแห่งการพิจารณาคดีทางจริยศาสตร์ ” รัชแดล (Rashdail) นักจริยศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่งก็เห็นอย่างเดียวกับมิสเตอร์ค้านท์

แต่แบรดเล่ย์ (Bradley) ไม่เห็นด้วย แบรดเล่ย์เห็นตรงกันข้ามกับค้านท์ และรัชแดลทีเดียว เขาเห็นว่าความขัดแย้งของหน้าทีนั้นไม่มี เขามีเหตุผลดังนี้

ในสถานการณ์เฉพาะเรื่อง เรามีหน้าที่แต่เพียงประการเดียว หน้าที่แต่เพียงประการเดียวนั้นจะบอกให้เราทำไปในทิศทางอันถูกต้องที่เราพูดว่ามีความขัดแย้งทางหน้าที่ก็เพราะเราไม่รู้สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น เมื่อเรากำลังเห็นคนจะใช้มีดฆ่าตัวตาย เราแย่งมีดมาจากเขาเสีย เรารู้อย่างแน่นอนว่า เวลานั้นเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำอย่างนั้น ในกรณีที่เราเห็นคนกำลังจะใช้มีดเป็นเครื่องประกอบอาชญากรรมก็เหมือนกันเป็นหน้าที่ของเราที่จะแย่งมีดมาจากเขาเสีย เพื่อมิให้เขาประกอบอาชญากรรม

นายกรีน (Green) สนับสนุนความเห็นของแบรดเล่ย์ว่า สิ่งที่เรียกว่า ความขัดแย้งของหน้าที่นั้นว่ากันจริงๆ แล้วไม่มี เพราะในภาว ะการณ์อย่างหนึ่ง บุคคลย่อมมีหน้าที่อย่างเดียวเท่านั้น มันยากอยู่ตรงที่การวินิจฉัย ตัดสินให้แน่นอนลงไปว่าอะไร คือหน้าที่อันแท้จริงในเวลานั้น

เพื่อความเข้าใจแจ่มแจ้งในทัศนะของแบรดเล่ย์และกรีน ขอยกตัวอย่างสักเรื่องหนึ่ง เช่น บุคคลผู้หนึ่งกำลังเตรียมตัวไปสอนหนังสืออีกชั่วโมงเดียวข้างหน้าเขาจะต้องเข้าห้องสอน ขณะนั้นลูกของ เขาเกิดป่วยกะทันหันซึ่งเขาจะต้องเอาใจใส่ดูแลหรือนำส่งโรงพยาบาล เขาต้องเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างการสอน กับการนำลูกส่งโรงพยาบาล กรณีอย่างนี้แหละที่นักจริยศาสตร์ถือว่าเป็นความขัดแย้งของหน้าที่ (Conflict of Duty) แต่แบรดเล่ย์และกรีนถือว่า ไม่มีความขัดแย้งในหน้าที่ เขาเพียงแต่ไม่รู้ว่าอะไรคือหน้าที่อันแท้จริงในเวลานั้นก็การที่ไม่รู้นั่นเอง ทำให้ลังเลเกิดขัดแย้งขึ้นในใจของบุคคลผู้นั้นว่าควรทำอะไรดีนั้นมิใช่ความขัดแย้ง (Conflict) ดอกหรือ? อะไรเล่าคือสิ่งที่เราควรเลือกทำในขณะนั้น ? เราก็ต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมต่างๆ หลายด้านถึงตกลงใจเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป อันนี้แหละที่นักจริยศาสตร์เรียกว่า Casuistry คือต้องวินิจฉัยเป็นเรื่องๆ ไป ในกรณีที่หน้าที่ 2-3 อย่างเกิดขัดแย้งกัน

ตามทัศนะของแบรดเล่ย์และกรีนไม่มีสิ่งที่เราเรียกว่าความขัดแย้งทางหน้าที่เพราะในสถานการณ์เฉพาะหน้า บุคคลมีหน้าที่อยู่อย่างเดียว ปัญหาเฉพาะหน้าจะบอกว่า เขาควรทำอะไรเพราะเขาสามารถรู้ได้ด้วยความรู้ความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งตามหลักศีลธรรมนั่นเอง ถ้าในขณะนั้นเขาไม่ถูกกิเลสและความลำเอียงครอบงำ สิ่งที่เรียกว่าความขัดแย้งทางหน้าที่ จึงเป็นเพราะการขาดความรู้อันแจ่มแจ้งทางศีลธรรม และตัดสินลงไปเพราะกิเลสตัณหาความเห็นแก่ตัวอื่นๆ ทำนองนั้น มีบางท่านเห็นว่า เราควรนำเอากรณีเฉพาะ มาช่วยเหลือเพื่อแก้ความยุ่งยากลำบากเรื่องความขัดแย้งทางหน้าที่ แต่แบรดเล่ย์เห็นว่าข้อนั้นไม่มีเหตุผลพอ เราไม่จำเป็นต้องมีกฎพิเศษ สำหรับความประพฤติใดๆ เลยเพราะหลักศีลธรรมใดๆ เลยเพราะหลักศีลธรรมมีอยู่แล้ว การเอากฎอื่นมาทำลายกฎทางศีลธรรมนั้นเป็นความเขลา เราให้เขาศึกษาหลักศีลธรรมให้แจ่มแจ้งดีกว่า

บางท่านมีความคิดเห็นว่า การยอมให้มีกรณีพิเศษดังกล่าวนั้นจะเป็นเหตุนำไปสู่ความหย่อนยานทางศีลธรรม คือบุคคลจะหาเหตุเข้าข้างตัว ทำลายกฎศีลธรรมตามความพอใจของตน แล้วอ้างว่าเป็นข้อยกเว้นเป็นกรณีพิเศษ

เรื่องนี้น่าคิดอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ผู้มีความเห็นอย่างนี้ปักใจว่าถ้าเรายอมให้มีกรณีเฉพาะ (Casuistry) ทางจริยธรรมแล้ว บุคคลผู้มีปกติเข้าข้างตัว ชอบประพฤติตามกิเลสก็จะอ้างกรณีพิเศษเรื่อยไปในการทำลายกฎศีลธรรม ผู้มีอุดมคติมั่นจริงย่อมไม่ต้องการข้อยกเว้นแต่จะประพฤติตามหลักศีลธรรมอย่างเคร่งครัด ตัวอย่างเช่น ผู้เคร่งในศีลข้อมุสาวาทา จะไม่ยอมกล่าวเท็จเป็นอันขาดไม่ว่ากรณีใดๆ แม้จะต้องเสียชีวิตก็ตาม

ข้อความดังกล่าวมีแง่พิจารณาและวิพาก ษ์วิจารณ์อยู่ไม่น้อย ในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท (วินัย) แก่พระสงฆ์สาวกของพระองค์มิใช่น้อย แต่ส่วนมากของสิกขาบทเหล่านั้นก็มีข้อยกเว้นให้เสมอเช่นห้ามภิกษุขอปัจจัยบางอย่างแก่คฤหัสถ์ผู้มิใช่ญาติ มิใช่ปวารณาเว้นไว้แต่ภิกษุอาพาธ เป็นต้น

พิจารณาตามพุทธจริยา พระพุทธเจ้าทรงดำเนินทางสายกลางอยู่ตลอดเวลา บางเรื่องทรงอนุโลมตามสภาพแวดล้อม มีข้อยกเว้นให้ แต่บางเรื่องไม่ทรงยอมแม้จะเสียชีวิตก็ยอมให้เสียแต่ไม่ยอมให้เสียอุดมคติ ตามแง่นี้แสดงว่าพระพุทธองค์ทรงพิจารณาหลักจริยธรรมเป็นเรื่องๆ ไปเหมือนกัน สมกับ ที่สรรเสริญกันว่าทรงมีพระคุณ คือ “การณวสิกตา-ความเป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งเหตุ” อธิบายว่า ทรงผ่อนผันเรื่องราวต่างๆ ตามความเหมาะสมเป็นเรื่องๆ ไป

บุคคลผู้มีคุณสมบัติอย่างนี้ ย่อมมีคุณอีกประการหนึ่งตามมาคือ ความพอดีพองามในเมตตากรุณาและความยุติธรรม

คนบางคนมีเมตตากรุณาจนเสียความยุติธรรม บางคนยุติธรรมเคร่งในยุติธรรมจนเสียเมตตากรุณา กล่าวคือ บางคนออมชอมเสียจนไม่รู้ว่าความยุติธรรมอยู่ที่ไหน ส่วนบางคนยุติธรรมเถรตรงเสียจนไม่รู้ว่าความออมชอม เมตตาปราณีอยู่ที่ไหน ผู้ที่สามารถนำเอาเมตตาปราณีมาผสมผสานกับความยุติธรรมให้กลมกลืนกัน นับว่าเป็นผู้ประเสริฐเป็นนักปกครองและนักศาสนารวมอยู่ในคนๆ เดียวกันซึ่งค่อนข้างจะหาได้ยากในโลก

อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับความขัดแย้งทางหน้าที่หรือของหน้าที่นี้ ทางจริยศาสตร์ได้แนะนำไว้อีกอย่างกนึ่งว่า เมื่อใดเกิดความขัดแย้งเรื่องหน้าที่ขึ้น ขอให้เราหวนพิจารณาถึงหลักศีลธรรมระดับสูง ซึ่งเมื่อเราเลือกทำตามนั้นแล้วทำให้จิตใจเรามีอุดมคติมากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น ใจสูงขึ้นสิ่งที่เราเลือกทำนั้นมีคุณค่าแท้จริง คือเป็นไปเพื่อพัฒนาตนรู้แจ้งตน อันเป็นจุดมุ่งหมายสุดแท้จริงในการประพฤติจริยธรรม

หน้าที่ความรับผิดชอบที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์

ตามทัศนะของ อิมมานูเอล ค้านท์ หน้าที่ความรับผิดชอบนั้นมีทั้งที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ พูดอีก อย่างหนึ่งว่าเป็นหน้าที่โดยตรงกับหน้าที่โดยอ้อม เขายกตัวอย่างว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยสมบูรณ์ของเราที่จะต้องเว้นจากการฆ่า การลักขโมย และการพูดเท็จ เป็นต้น ส่วนหน้าที่เกี่ยวกับความกรุณาปราณี ความเสียสละแบ่งปัน เป็นต้น เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่ไม่สมบูรณ์ เพราะต้องเนื่องด้วยกาละ เทศะ และสภาพแวดล้อมอื่นๆ ส่วนใหญ่มันขึ้นอยู่กับเสรีภาพของเราที่จะทำหรือไม่ทำก็ได้

ความคิดเห็นของค้านท์ในเรื่องนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ของหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง และความรับผิดชอบโดยอ้อมก็จะเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้นในหลักจริยธรรมทั่วไป เรามีจริยธรรมอยู่ 2 ส่วน คือส่วนเว้นกับส่วนควรทำ การเว้นสิ่งควรเว้นนั่นแหละเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงตามทัศนะของค้านท์ ส่วนการทำสิ่งควรทำ เขาเห็นว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยอ้อม เพราะเขาเห็นว่าประการหลังเราจะทำหรือไม่ทำก็ได้

เจ.เอส.มิลล์ แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างความยุติธรรมกับเมตตาปราณี ในทำนองเดียวกัน มิลล์เห็นว่าความยุติธรรมเป็นหน้าที่โดยตรงของเรา ส่วนเมตตาปราณีเป็นหน้าที่โดยอ้อม หน้าที่โดยตรงนั้นใครไม่ทำจะถูกลงโทษ ส่วนหน้าที่โดยอ้อมไม่มีใครบังคับ สังคมและรัฐก็ไม่บังคับ

แต่นักจริยศาสตร์บางท่านไม่เห็นด้วยกับมติของค้านท์และมิลล์ เขาเห็นว่า เมื่อกล่าวตามหลักศีลธรรมแล้ว หน้าที่ทั้งปวงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดนสมบูรณ์ คือโดยตรง เราจะต้องทำในทางที่ดีที่สุดนั่นคือความรับผิดชอบทางศีลธรรมของเรา -เราอยู่ในความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่จะต้องทำให้ดีที่สุดในวิถีทางที่ดีที่สุดในเรื่อง “สถานะของข้าพเจ้าและหน้าที่ – My Station and its Duty” แบรดเล่ย์ได้แสดงความเข้าใจของเขาไว้ว่า คนทุกคนเกิดมาพร้อมด้วยทัศนคติเฉพาะตนท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมเฉพาะตน (คือไม่เหมือนกัน) หน้าที่เฉพาะของเขาก็ถูกบ่งชี้โดยสถานะส่วนตัวในชีวิตของเขานั่นเอง เขาควรทำหน้าที่นั้นๆ ด้วยความซื่อสัตย์เพื่อให้ได้เห็นแจ้งความดีอันสูงสุด ดังนั้นการพิจารณาตัดสินหน้าที่ของมนุษย์ส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับปัญหาส่วนตัวของเขาเอง คนทุกคนควรพิจารณาความสามารถพิเศษของตน แล้วดึงเอาความสามารถพิเศษนั้นออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคมพร้อมทั้งพยายามพัฒนาความสามารถเช่นนั้นให้ถึงขั้นสุดยอด

นอกจากหน้าที่ต่างๆ ที่กล่าวมาแต่ต้นและหน้าที่เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ แล้ว มนุษย์ควรมีหน้าที่พิเศษบางอย่าง ซึ่งอาจเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เพื่อหาประสบการณ์ให้แก่ชีวิตจักได้ก้าวขึ้นสู่ชั้นสมบูรณ์ทีละน้อย จนสมบูรณ์ที่สุดสำหรับหน้าที่อันสูงสุด (Supreme Duty) ของมนุษย์นั้นคือการรู้แจ้งตนเอง หมายถึงตนที่มีอุดมคติ มีเหตุผลหน้าที่อื่นๆ ทั้งหมดย่อมตามหน้าที่อันสูงสุดนี้มา

หน้าที่เฉพาะตนเป็นเพียงหน้าที่ด้านหนึ่งของหน้าที่อันสมบูรณ์สูงสุดนี้อธิบายว่า บุคคลใดบรรลุถึงแล้วซึ่งหน้าที่อันสูงสุดบุคคลนั้นย่อมไมบกพร่องในหน้าที่อื่นๆ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคม เขาไม่ทำให้ตนและสังคมเดือดร้อน คราวนี้ ถ้าจะถามต่อไปว่าอะไรคือหลักศีลธรรมอันสูงสุด? ตอบว่า คือหลักซึ่งบังคับให้บุคคลรู้แจ้งตนเอง คุณค่าอันสูงสุดของการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมก็คือการรู้แจ้งตนเอง (Self-realization) เมื่อใดหลักต่างๆ เกิดขัดกันขึ้น เมื่อนั้นเราควรนำเอาหน้าที่อันสูงสุดมาพิจารณาตัดสินอธิบายว่าถ้าการกระทำใดเป็นไปเพื่อบรรลุถึงการรู้แจ้งตนเอง ให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูก ควรทำ

การจำแนกหน้าที่

มาถึงปัญหาเรื่องสุดท้ายในตอนนี้ คือ การจำแนกหน้าที่ ได้กล่าวแล้วแต่ต้นว่าคนแต่ละคนมีหน้าที่มากอย่าง บางคนมีหน้าที่มากและหนักเสียจนเกือบจะไม่มีเวลาพักผ่อนหลับนอน

ในที่นี้ ท่านแบ่งหน้าที่ใหญ่ๆ ไว้ 3 หน้าที่ แต่แยกย่อยออกไปแต่ละหน้าที่มากอยู่ 3 หน้าที่คือ

1. หน้าที่ต่อตนเอง
2. หน้าที่ต่อผู้อื่น
3. หน้าที่ต่อพระเจ้า (หรือหน้าที่ต่อศาสนาที่ตนนับถือ)

1. <u>หน้าที่ต่อตนเอง</u> รวมเอาหน้าที่ต่อไปนี้เข้าไว้ด้วย คือ

1.1. หน้าที่ทางร่างกาย คือเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องบำรุงรักษาร่างกายโดยไม่มีเหตุผลสมควร เราไม่ควรประกอบการฆาตกรรมตนเอง เราควรคุ้มครองรักษาร่างกายให้มีความสุขตามสมควร เพราะมันเป็นเครื่องมือให้เราใช้ก้าวไปสู่คุณธรรมอันสูงขึ้นไป

1.2. หน้าที่ด้านเศรษฐกิจ เป็นหน้าที่ประการหนึ่งของเราที่จะต้องแสวงหาทรัพย์สิน เพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว ไม่ทำตนให้ตกเป็นภาระของสังคม ร่ำรวยได้ก็ดี แต่ต้องไม่ถือเอาความร่ำรวยเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต ถือเอาความร่ำรวยเพียงเป็นบันไดก้าวไปสู่จุดมุ่งหมายอื่น คือการรู้แจ้งตนเอง หรือเพื่อปลูกฝังคุณธรรม สร้างสมคุณงามความดีเรียกว่าอาศัยทรัพย์ เพื่อประพฤติธรรม

1.3. หน้าที่ทางสติปัญญา หมายความว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเราที่จะต้องแสวงหาวิชาความรู้และพัฒนาสติปัญญาให้ขึ้นถึงจุดสุดยอดเท่าที่จะได้ในชาติภพนั้นๆ เราไม่ควรปล่อยให้สติปัญญาของเราจมอยู่ หรือถูกห่อหุ้มด้วยอวิชชาจนไม่อาจส่องแสงใดๆ ได้ การพัฒนาสติปัญญาหมายถึงการพัฒนาบุคลิกภาพด้วย

1.4. หน้าที่ทางสุนทรียะ เราควรปลูกฝังรสนิยมทางสุนทรียะของเรา เช่นให้รู้จักประทับใจในความงาม และรู้จักสร้างสรรค์ความงาม ความงามทำให้จิตใจประณีตละเอียดอ่อน

1.5. หน้าที่ทางศีลธรรม หมายถึง เราควบคุมสัญชาติญาณฝ่ายต่ำของเราไว้ให้ได้ ควบคุมความกระหายหิว ความทะยานยากและตัณหาราคะต่างๆ ให้อยู่ในทำนองคลองธรรม เราควรจำกัดความใคร่ในผัสสะต่างๆ ให้อยู่ในทางที่ดีที่ชอบด้วยการใช้เหตุผล คือเอาเหตุผลมาบังคับบัญชาความใคร่ในผัสสะให้อยู่กับร่องกับรอยอันถูกต้องเหมาะสม เราต้องนับถือตนเองได้ การควบคุมตนเองนี่แหละช่วยสร้างหน้าที่ทางศีลธรรมให้แก่เรา การสำรวมอินทรีย์ทางพุทธศาสนามีความหมายอย่างเดียวกันกับการควบคุมตนเอง (Self - control) นี้เรามุ่งสู่ความจริงและความงามก็เพื่อให้เป็นพื้นฐานแห่งความดีอันยิ่งใหญ่ รวมความว่าเกี่ยวกับหน้าที่เพื่อตนนี้ เราควรสนใจกับร่างกายเศรษฐกิจ สติปัญญา ความงาม และศีลธรรม

2. <u>หน้าที่เพื่อผู้อื่น</u> รวมเอาหน้าที่ดังต่อไปนี้

2.1. หน้าที่สำหรับครอบครัว เช่นหน้าที่ต่อมารดา บิดา บุตร ภรรยา ลูกจ้าง คนงาน เราควร ปฏิบัติชอบในบุคคลเหล่านี้ เพราะเขาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเรา

2.2. หน้าที่ต่อบุคคลในสังคม เช่นมีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัววางตนเสมอต้นเสมอปลาย ที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าสมานัตตา คือ ไม่วางตนสูงเกินไป รวมความว่าวางตนเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ในสังคม พูดจาอ่อนหวาน มีเมตตากรุณา อยากช่วยเหลือบำเพ็ญประโยชน์ให้ตามโอกาสอันควร นอกจากนี้ ควรเป็นผู้มีสัจจะ มีความจริงวาจา และจริงใจ มีความยุติธรรม มีความกรุณาต่อผู้ทุกข์ยากช่วยเหลือเขาเท่าที่จะช่วยได้

2.3. หน้าที่ต่อประเทศชาติ เห็นประเทศชาติสำคัญกว่าตน ผลประโยชน์ของประเทศชาติสำคัญกว่าตนอันเป็นเรื่องส่วนตัว ยอมสละชีพเพื่อประเทศชาติได้ เมื่อชาติเรียกร้องต้องการ ทางช่วยประเทศชาติมีอยู่มากทางด้วยกัน ขอให้ทำตามความเหมาะสมแก่ตน การที่ตนเป็นคนดีตั้งอยู่ในสุจริต ก็เป็นการชวยประเทศชาติอย่างหนึ่งเหมือนกันและเป็นอย่างสำคัญด้วย ชาติที่มีพลเมืองดีมากเท่าใด ก็เป็นชาติที่เข้มแข็งเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น เราควรต้องปลูกฝังสิ่งที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า Patriotism คือความรักประเทศชาติอย่างจริงจัง ไม่ใช่รักแต่ปาก

2.4. หน้าที่ต่อมนุษยชาติ หมายความว่า เราควรรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไม่เลือกเพศ ชาติ ชั้น วรรณะ เลิกการถือผิว ถือทวีป แต่สำนึกอยู่อย่างเดียวว่าเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน หน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์นี้กว้างกว่าหน้าที่ต่อประเทศชาติของตน ความสำนึกถึงเพื่อมนุษย์ในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนี้ เรียกในภาษาอังกฤษว่า Humanitarianism

2.5. หน้าที่ต่อสัตว์ดิรัจฉาน คือมีเมตตากรุณาต่อสัตว์เลี้ยงต่างๆ ของเรา ให้อาหารและที่อยู่อันเหมาะสมแก่มัน สัตว์ที่ต้องใช้แรงก็ใช้มันแต่พอดีงาม ไม่ใช้อย่างทารุณ ให้มัน

พักเมื่อควรจะพักรักษา พยาบาลเมื่อมันเจ็บป่วย สัตว์ ดิรัจฉานเหล่านั้นมีชีวิตจิตใจเหมือนเรา รู้จักสุขทุกข์ เศร้าโศกและยินดี เรามาฆ่ามันอย่างทารุณโหดร้ายเพื่อความสนุกสนานของเรา

2.6. หน้าที่ต่อพืชพันธุ์ ได้แก่การบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารให้อุดมสมบูรณ์ ไม่ลอบตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นเหตุให้เกิดภัยพิบัติแก่ชุมชนนานาประการ เช่นฝนแล้งหรือน้ำท่วม อันมีการทำลายป่าเป็นมูลกรณี อนึ่ง ไม้ดอกเป็นสิ่งสวยงาม ให้ความชื่นตาชื่นใจ บางชนิดมีกลิ่นหอมทำให้บรรยากาศสดชื่น ไม้ผล เราได้อาศัยผลบริโภค อาหารประเภทผลไม้มีประโยชน์แก่มนุษย์มาก ไม่เจือด้วยโทษ ไ ม้ใบให้ร่มเงาทำให้ภูมิประเทศเขียวสด สวยงามชุ่มชื้นเย็นสบาย พืชพัน ธุ์และต้นไม้มีประโยชน์แก่มนุษย์สุดจะพรรณนาได้ จึงเป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องช่วยกันบำรุงรักษา

3. <u>หน้าที่ต่อศาสนา</u> สำหรับศาสนาที่ยอมรับนับถือพระเจ้าท่านสอนให้เคารพยำเกรงพระเจ้า ไม่ฝืนเจตจำนงของพระเจ้าสวดมนต์ระลึกถึงพระเจ้า เพ่งต่อพระองค์เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระองค์ ควรปฏิบัติชอบเพื่อให้พระเจ้าโปรดปราณ เว้นการปฏิบัติผิดอันจะทำให้พระเจ้าลงโทษ การเคารพนับถือพระเจ้ามิได้เสียหายอะไรเลย ถ้าการเคารพนับถือนั้นทำให้เราเป็นคนดีขึ้น เว้นความชั่วอันเป็นเหตุให้ตนต่ำทรามลงไป

อย่างไรก็ตาม ท่านย้ำว่า ความรักในพระเจ้าของเราควรแสดงออกในทางรักเพื่อ นมนุษย์ด้วยกัน เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นลูกของพระเจ้า เราควรปรนนิบัติเพื่อนมนุษย์ให้มีความสุข ท่านว่า ความรักพระเป็นเจ้าที่ปราศจากการรักเพื่อนมนุษย์นั้นเป็นความรักที่ว่างเปล่า

สำหรับศาสนาที่ไม่ยอมรับนับถือพระเจ้า ท่านสอนให้เราเคารพต่อพระศาสดาและหลักคำสอนของท่าน เว้นสิ่งที่ท่านสอนให้เว้นประพฤติ สิ่งที่ท่านสอนให้ประพฤติ พิจารณาจริยาของท่านว่าเป็นอย่างไร แล้วพยายามประพฤติตามอย่างนี้เรียกว่าเคารพนับถือท่านจริง ธรรมใดท่านย้ำเสมอว่าสำคัญ พยายามประพฤติปฏิบัติธรรมนั้น เป็นการเคารพต่อพระธรรมคำสอนของท่าน

ศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่ทำนุบำรุงศาสนาของตนๆ โดยการเคารพยำเกรงพระศาสดา ปฏิบัติชอบตามหลักคำสอนของท่าน ให้เกียรติและบำรุงนักบวชผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ บริจาคทรัพย์บำรุงศาสนสถาน เข้าร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาตามโอกาสอันควร

หน้าที่กับคุณธรรม

1. <u>คุณธรรมคืออะไร?</u>

ได้กล่าวถึงหน้าที่มาพอสมควรแล้วในตอนก่อน ตอนนี้จะกล่าวถึงคุณธรรม ปัญหาประการแรกที่เราควรวินิจฉัยก็คือ คุณธรรมคืออะไร? มีความสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างไร?

กล่าวตามหลักจริยศาสตร์ คุณธรรมคือ “อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความดีงามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน”

คนมีคุณธรรมเป็นเช่นไร เป็นสิ่งพูดยาก เพราะคนมีคุณธรรมแท้จริง ย่อมกระทำให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นเรื่องๆ ไป ไม่ยึดอะไรตายตัวเสียทีเดียว แต่ไม่ถึงกับไม่มีหลักอะไรเสียเลย ศีลและวัตรนั้นมีไว้เพื่อประโยชน์สุขของสังคมและขัดเกลากิเลส ทำจิตใจให้ประณีตยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น แต่ศีลและวัตรใดไม่ให้สำเร็จประโยชน์เช่นนั้น ถือกันไว้เพียงเพื่อรักษาประเพณีปรัมปราหรือเพื่อความสรรเสริญนิยมยกย่องจากผู้อื่น ผู้มีคุณธรรมแท้จริงย่อมไม่ประพฤติศีลและวัตรนั้น เพราะเห็นว่ามันเป็นเครื่องขังมนุษย์ไว้ในความงมงายยุ่งยากและในความทุกข์อันยืดเยื้อเรื้อรัง มิใช่เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์หลุดพ้นหรือเสรีภาพของมนุษย์อย่างแท้จริง คุณธรรมแท้จริง ย่อมหลอมบุคคลผู้มีคุณธรรมนั้นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่ต้องการอะไร ไม่ว่าจะเป็นยศศักดิ์ ชื่อเสียง หรือความมั่งคั่ง ถ้าจะต้องการทรัพย์สินบ้างก็เพื่อเป็นอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น หรือเพื่อได้สงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยสะดวกเท่านั้นท่านต้องการความหลุดพ้นจากพันธนาการต่างๆ ที่โลกมีอยู่และมีไว้ในฐานะเป็นเหยื่อล่อให้ชาวโลกติดพันและยังพากันกระหยิ่มต่อเครื่องพันธนาการนั้น

โดยนัยนี้ คุณธรรมกับเสรีภาพจึงต้องดำเนินไปด้วยกันคือ คุณธรรมเพื่อเสรีภาพและเสรีภาพก็เพื่อคุณธรรมที่สูงส่งยิ่งๆ ขึ้นไป

ถ้าคุณธรรมไม่ใช่เพื่อเสรีภาพแล้วก็จะเป็นคุณธรรมที่ขังมนุษย์ไว้ในความมืดและความทุกข์ และถ้าเสรีภาพไม่ใช่เพื่อคุณธรรมแล้วก็จะเป็นเสรีภาพที่ป่าเถื่อนและน่ากลัวอย่างยิ่ง

2. <u>คุณธรรมมีความสัมพันธ์กับหน้าที่อย่างไร</u>

มีความสัมพันธ์กันมาก เพราะการทำหน้าที่จนเป็นนิสัยนั้นเองจะกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงาม สั่งสมอยู่ในดวงจิตเป็นบารมี เป็นสันดานดี ลักษณะอย่างเดียวกันนี้ ถ้าเป็นฝ่ายชั่วท่านเรียกว่า อาสวะ คือ กิเลสหรือความชั่วที่หมักหมมอยู่ในดวงจิต ย้อมจิตให้เศร้าหมองเกรอะกรังกลายเป็นสันดานชั่ว ทำให้แก้ไขได้ยาก สอนได้ยาก จิตไม่รับความดี ใส่ความดีไปเท่าไหร่ก็กลิ้งออกหมด แต่ถ้าเป็นเรื่องชั่วๆ แล้ว ก็ดูดซับเอาไว้ทันทีและดูดซับเอาไว้ได้มากตรงกันข้ามกับความมีสันดานดี จิตไม่รับความชั่วเหมือนใบบัวไม่รับน้ำ ไม่ดูดซึมน้ำ น้ำกลิ้งออกมาได้โดยง่าย แต่ถ้าเป็นความดีก็ดูดซับไว้ๆได้อย่างรวดเร็วและดูดซับได้มากเหมือนสำลีดูดน้ำหรือน้ำมัน

คนมีคุณธรรมคือ คนที่มีนิสัยดีงามในการทำหน้าที่ นิสัยอันนี้แน่นอนมั่นคงได้รับมาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน พูดให้สั้นกว่านี้อีกว่า คุณธรรมคือความล้ำเลิศแห่งอุปนิสัย ซึ่งเป็นผลของการกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัยนั่นเอง อุปนิสัยเป็นส่วนสำคัญยิ่งใหญ่เป็นส่วนภายในของคน ซึ่งแสดงออกทางความประพฤติหรือการกระทำบุคคลย่อมประพฤติกระทำตามอุปนิสัยสันดานของเขา ความประพฤติส่อให้เห็นนิสัยสันดานของเขาว่าเป็นเช่นไร

คุณธรรมแสดงออกในหน้าที่ คนมีคุณธรรมเป็นผู้รักหน้าที่ของตนและทำหน้าที่อย่างดีที่สุดหน้าที่ที่เขาทำจนเป็นนิสัยนั่นเอง นำไปสู่การสร้างสรรค์คุณธรรมต่อไปและให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป หน้าที่กับคุณธรรมจึงต้องอาศัยกันและเป็นเหตุเป็นผลของกันและกันอย่างแยกไม่ได้ มันเป็นสิ่งเดียวกันที่มีสองด้าน

ด้านหนึ่งเป็นหน้าที่ อีกด้านหนึ่งเป็นคุณธรรม คุณธรรมคือความล้ำเลิศแห่งอุปนิสัย ซึ่งฝังตัวอยู่ภายใน ส่วนการทำหน้าที่ให้ถูกต้องสามบูรณ์ คือ การแสดงออกภายนอกของอุปนิสัยอันดีงาม เพราะฉะนั้น คุณธรรมก็คือคุณภาพแห่งอุปนิสัยอันแสดงออกให้เห็นภายนอกด้วยการกระทำทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง [1]

ส่วนที่ 6

หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ

6.1 หน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

มาตรา 66 บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 67 บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปะวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 70 บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชน

ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนบุคคลตามวรรคหนึ่งต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวชี้แจงแสดงเหตุผลและขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้ [2]

6.2 สิทธิและหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

1. มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ หรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) การได้รับชดใช้ค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐ ในกรณีที่ได้รับความเสียหายจากภยันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษ หรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่ม สนับสนุน หรือดำเนินการโดยส่วนราชการ หรือรัฐวิสากิจ

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษ หรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จากข้อความที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. นี้ ใช้คำว่า “บุคคล**อาจ**มีสิทธิและหน้าที่” จึงก่อให้เกิดปัญหาการตีความและมีความหมายได้สองนัย คือ บางกรณีถือได้ว่ามีสิทธิและหน้าที่ไม่ใช่ทุกๆ กรณี โดยเฉพาะในประเด็นการได้รับทราบข้อมูลข่างสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่ที่ตีความโดยเคร่งครัดสามารถที่จะปฏิเสธการให้ข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเบื้องต้นทันที โดยอ้างเหตุผลว่าบุคคล อาจมีสิทธิเท่านั้น

2. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องติดตั้งหรือจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย น้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสีย

3. เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ยังมิได้ติดตั้งระบบบำบัดหรือไม่ประสงค์จะติดตั้งระบบของตนเอง มีหน้าที่ต้องส่งน้ำเสียหรือของเสียที่เกิดจากการดำเนินกิจการของตนเองไปบำบัดหรือกำจัดโดยระบบบำบัดรวม และมีหน้าที่ต้องเสียค่าบริการตามอัตราที่กำหนด

4. กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกา ยหรือสุขภาพ

อนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใดๆ มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบทางแพ่งและต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย [3]

6.3 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

มาตรา 11 บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว [4]

6.4 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

นายจ้างมีหน้าที่ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 สรุปได้ดังนี้

1. จัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่า 1 วันต่อสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณีไม่น้อยกว่า 13 วันต่อปี รวมวันแรงงานแห่งชาติ และวันหยุดพักผ่อนประจำปีสำหรับลูกจ้างซึ่งทำงานติดต่อกันมาแล้วครบ 1 ปี ไม่น้อยกว่า 6 วันทำงานต่อปี
2. กรณีการจ้างแรงงานเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้นายจ้างแจ้งต่อพนักงานตรวจแรงงานภายใน 15 วัน นับแต่วันที่รับเด็กเข้าทำงาน และแจ้งการเลิกจ้างลูกจ้างเด็กภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ลูกจ้างเด็กออกจากงาน
3. ให้นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างชายและหญิงเท่าเทียมกันในการจ้างงาน เว้นแต่ลักษณะหรือสถานภาพของงานไม่อาจทำเช่นนั้นได้
4. ให้นายจ้างที่มีลูกจ้าง 10 คนขึ้นไป จัดให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานเป็นภาษาไทย
5. ให้นายจ้างจัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์เพื่อความปลอดภัยในการทำงาน และกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยในการทำงานตามมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ที่กำหนด
6. ให้นายจ้างจัดให้มีสภาพการทำงานที่เหมาะสมกับลูกจ้างตามที่กฎหมายกำหนดในเรื่อง ความร้อน แสงสว่าง เสียง สารเคมี การป้องกันและระงับอัคคีภัย
7. ให้มีการตรวจสุขภาพของลูกจ้างตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
8. ให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างน้อยกว่า 50 คน จัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานในระดับพื้นฐาน ระดับหัวหน้างาน ระดับบริหาร เพื่อดูแลความปลอดภัยในการทำงานของลูกจ้างในสถานประกอบกิจการร่วมกับนายจ้าง

9. ให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป จัดให้มีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานระดับหัวหน้างาน ระดับบริหาร และระดับวิชาชีพ [5]

6.5 หน้าที่ของนายจ้างตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2537) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2542)

1. ขึ้นทะเบียนกองทุนประกันสังคมภายใน 30 วัน นับแต่วันที่มีลูกจ้างครบ 10 คน แม้ภายหลังจะมีลูกจ้างลดลงก็ตาม และในวันที่ 1 กันยายน 2545 เพิ่มความคุ้มครองลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป

2. แจ้งการเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงของนายจ้างและผู้ประกันตนภายใน 15 วันของเดือนถัดไป

3. หักเงินสมทบจากค่าจ้างของลูกจ้างซึ่งเป็นผู้ประกันตน

4. จ่ายเงินสมทบในส่วนของนายจ้าง และนำส่งเงินสมทบสำหรับค่าจ้างประจำเดือนที่ต้องนำส่งภายใน 15 วันของเดือนถัดไป

5. จัดทำทะเบียนผู้ประกันตน [6]

6.6 หน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใดๆ ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

มาตรา 23 ผู้ปกครองต้องอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น

มาตรา 25 ผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้

(1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาล หรือไว้กับบุคคลที่จะรับจ้างเลี้ยงเด็ก หรือที่สาธารณะ หรือสถานที่ใด โดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน

(2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใดๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม

(3) จงใจหรือละเลยไม่ให้สิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัย จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

(4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโต หรือพัฒนาการของเด็ก

(5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ

มาตรา 29 ผู้ใดพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวด 3 และหมวด 4 ต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา 24 โดยมิชักช้า

แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสงคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้าง จะต้องรายงานให้พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 30 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามหมวด 3 และหมวด 4 มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใดๆหรือยานพาหนะใดๆในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึง พระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจค้นในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำทารุณกรรมเด็ก มีการกักขัง หรือเลี้ยงดู โดยมิชอบ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีเด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำพาไปสถานที่อื่นซึ่งยากแก่การติดตามช่วยเหลือ ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลาภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(2) ซักถามเด็กเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าเด็กจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กอาจนำตัวเด็กไปยังที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ทั้งนี้ จะต้องกระทำโดยมิชักช้า แต่ไม่ว่ากรณีใดจะกักตัวเด็กไว้นานเกินกว่า 12 ชั่วโมงไม่ได้ เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวให้ปฏิบัติตาม (6) ระหว่างที่เด็กอยู่ในความดูแลจะต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู และหากเจ็บป่วยจะต้องให้การรักษาพยาบาล

(3) มีหนังสือเรียกผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นใดมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็ก

(4) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็ก นายจ้าง หรือผู้ประกอบการเจ้าของหรือผู้ครอบครองสถานที่ที่เด็กทำงานหรือเคยทำงาน อาศัยหรือเคยอาศัยอยู่ เจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือผู้ดูแลสถานศึกษาที่เด็กกำลังศึกษาหรือเคยศึกษา หรือหรือผู้ปกครองสวัสดิภาพส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน หรือความประพฤติของเด็กมาให้

(5) เข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานที่ประกอบการของนายจ้างของเด็ก สถานศึกษาของเด็ก หรือสถานที่ที่เด็กมีความเกี่ยวข้องด้วย ในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อสอบถามบุคคลที่อยู่ในที่นั้นๆ และรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเลี้ยงดู อุปนิสัย และความประพฤติของเด็ก

(6) มอบตัวเด็กให้แก่ผู้ปกครองพร้อมกับแนะนำหรือตักเตือนผู้ปกครองให้ดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาในทางที่เหมาะสม

(7) ทำรายงานเกี่ยวกับตัวเด็กเพื่อมอบให้แก่สถานแรกรับในกรณีมีการส่งเด็กไปยังสถานแรกรับหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

เด็กที่อยู่ในความดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม และก่อนที่จะจัดให้เด็กเข้าอยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู จะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพสังคมสงเคราะห์และการแพทย์ก่อนเท่าที่สามารถกระทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (1) (2) และ (5) พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวก่อน และให้บุคคลที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 41 ผู้ใดพบเห็นประสบพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก ให้รีบแจ้งหรือรายงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 ได้รับแจ้งเหตุตามวรรคหนึ่ง หรือเป็นผู้พบเห็นหรือประสบพฤติการณ์ที่น่าเชื่อว่ามีการกระทำทารุณกรรมต่อเด็กในสถานที่ใด ให้มีอำนาจเข้าตรวจค้นและมีอำนาจแยกตัวเด็กจากครอบครัวของเด็กเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กโดยเร็วที่สุด

การแจ้งหรือการรายงานตามมาตรานี้ เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับการคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางปกครอง

มาตรา 49 ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) เยี่ยมเยียนให้คำปรึกษา แนะนำ และตักเตือนเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ การศึกษา และการประกอบอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล

(2) เยี่ยมเยียน ให้คำปรึกษา และแนะนำแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในการกำกับดูแล

(3) จัดทำรายงานและความเห็นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของเด็กและของผู้ปกครอง เสนอต่อปลัดกระทรวง ผู้ว่าราชการจังหวัด พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ปกครองสวัสดิภาพคณะกรรมการ คณะกรรมการคุ้มครองเด็กกรุงเทพมหานคร คณะกรรมการคุ้มครองเด็กจังหวัด แล้วแต่กรณีเพื่อดำเนินการต่อไป

มาตรา 58 ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานสงเคราะห์มีอำนาจและหน้าที่ตามมาตรา 56 (1) (2) (3) และ (4) และให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) จัดการศึกษา อบรม สั่งสอน และฝึกหัดอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของสถานสงเคราะห์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

(2) จัดบริหารแนะแนว ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง

(3) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานสงเคราะห์ไปแล้ว เพื่อเป็นการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพแก่เด็กที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์ มิให้กลับไปสู่สภาพเดิม

การสืบเสาะและพินิจตามมาตรา 56 (2) ถ้าเป็นกรณีที่เด็กถูกส่งมาจากสถานแรกรับซึ่งมีรายงานการสืบเสาะและพินิจแล้ว อาจงดการสืบเสาะและพินิจก็ได้

มาตร 59 ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานคุ้มครองสวัสดิภาพมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ปกครองดูแลและอุปการะเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(2) จัดการศึกษา อบรม และฝึกอาชีพแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(3) แก้ไขความประพฤติ บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจแก่เด็กที่อยู่ในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ

(4) สอดส่องและติดตามให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือแก่เด็กที่ออกจากสถานคุ้มครองสวัสดิภาพไปแล้ว

มาตรา 60 ผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานพัฒนาและฟื้นฟูมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) รับเด็กที่จำต้องได้รับการบัดบัดฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกายหรือจิตใจไว้ปกครองดูแล

(2) ทำการสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูเด็กแต่ละคน

(3) จัดการศึกษา ฝึกอบรม สั่งสอน บำบัดรักษา แนะแนว และฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนที่อยู่ระหว่างการปกครองดูแล [7]

ส่วนที่ 7

แนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพ

ความหมายของเสรีภาพ คำว่า “เสรีภาพ” (Freedom) เป็นคำที่มักพบว่าถูกใช้คู่กับคำว่า “สิทธิ” เสมอ คือ “สิทธิเสรีภาพ” จนหลายคนเข้าใจว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน ทั้งที่แท้จริงแล้วคำว่า “เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจตัดสินใจด้วยตนเองหรือมนุษย์ที่จะเลือกดำเนินพฤติกรรมของตนเอง โดยไม่มีบุคคลอื่นใดอ้างหรืออำนาจสอดแทรกเข้ามาเกี่ยวข้องการตัดสินใจนั้น ซึ่งก็เป็นความหมายเสรีภาพในทางปรัชญาเท่านั้น แต่แท้จริงแล้วการที่มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแล้วแต่ละคนจะตัดสินใจกระทำการหรือไม่กระทำการ สิ่งใด ย่อมต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์ของสังคมที่เป็นกฎหมายอีกด้วย ดังนั้น “เสรีภาพ” ตามความหมายในทางกฎหมาย จึงหมายความถึงอำนาจของคนเราที่จะตัดสินใจด้วยตนเองที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย บทบัญญัติ ที่รับรองสิทธิเสรีภาพในประเทศไทยจากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ตอนหนึ่งจารึกไว้ว่า “ เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า ใครจักใคร่ค้าเงือนค้าทอง ค้า...” แสดงว่ามีการรับรองแสดงว่ามีการรับรองเสรีภาพบางประการของราษฎรไว้ชัดเจนตั้งแต่กรุงสุโขทัยแล้ว และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2521 ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพของประชาชนไว้หลายประการ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในร่างกาย เสรีภาพในเคหะสถาน เสรีภาพในการศึกษาอบรม เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหพันธ์ สหกรณ์หรือหมู่คณะอื่น เสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เสรีภาพในการสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย และเสรีภาพที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อสารมวลชน ได้แก่

มาตรา 34

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน และการโฆษณา การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ หรือชื่อเสียง หรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามเงื่อนไข

ที่กฎหมายบัญญัติไว้ การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชนจะกระทำมิได้ ”

ดังนั้น หากจะกล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของสังคมหรือประชาชนชาวไทยมีอย่างไร ให้ดูที่กฎหมายรัฐธรรมนูญจะมีบทบัญญัติไว้โดยที่รัฐบาลแต่ละยุคสมัยสร้างขึ้น เพื่อเป็นหลักในการปกครองประเทศ สถานการณ์ทางการเมืองและความเชื่อของผู้นำของรัฐบาล จะมีส่วนกำหนดเรื่องสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยไว้ในรัฐธรรมนูญสำหรับประเทศไทยมีสิทธิและเสรีภาพของสังคมก็คือสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญจะต้องใช้หลักประกัน และมีการคุ้มครองโดยรัฐซึ่งมี 2 อย่าง ได้แก่

1. สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย
2. สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน

1. **สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักไทยพุทธศักราช 2540 มีทั้งสิ้น 336 มาตรา ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 114 เนื้อหาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยใกล้เคียงกับความเป็นมนุษย์ที่มีเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้งป้องกันสิทธิในทางปฏิบัติไว้ได้อย่างชัดเจน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถือว่าพลเมือง คือ หัวใจของการเมืองจึงเป็นการปรับปรุงให้เป็นพลเมืองมากขึ้น โดยเพิ่มสิทธิเสรีภาพให้ มีมาตราหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพใหม่ และความเสมอภาคให้ประชาชน

1.1. สิทธิในความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองจากองค์กรของรัฐทุกองค์กรจะใช้อำนาจจะต้องคำนึงถึงบุคคลซึ่งถูกละเมิดสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลได้ (ตามมาตรา 40)

1.2. สิทธิในฐานะที่เป็นพลเมือง บุคคลมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ห้ามรัฐปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง และสถานีวิทยุโทรทัศน์ และห้ามเซ็นเซอร์การแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข่าว (มาตรา 39) สิทธิของประชาชนทั้งประเทศได้ประโยชน์สูงสุดคลื่นความถี่ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม (มาตรา 40)

1.3. รับรองความเสมอภาคของบุคคล

2. การทำให้สิทธิ เสรีภาพเป็นจริงในทางปฏิบัติ

2.1. การให้หน่วยงานของรัฐต้องเคารพสิทธิและให้สิทธิฟ้องคดีในกรณีถูกละเมิด

2.2. การกำหนดสิทธิในการรับรู้และให้ความเห็น

2.3. เสรีภาพในการรวมตัวและแสดงบทบาทผ่านองค์กรภาคประชาชน

3. การเพิ่มหน้าที่ของรัฐและการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครอง

3.1. การให้รัฐมีหน้าที่ต่างๆ มากขึ้น

3.2. เพิ่มส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติ

2. **สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน**

รัฐธรรมนูญส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพของการสื่อสารมวลชน ดังนี้

1. ยกเลิกอำนาจการสั่งปิดโรงพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนเสรีภาพจะกระทำมิได้ (มาตรา 39 วรรค 3)

2. ยกเลิกระบบเซ็นเซอร์ข่าวและบทความ ยกเว้นภาพยนตร์ กล่าวคือ การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ (มาตรา 39 วรรค 4)

3. ป้องกันไม่ให้รัฐเข้าไปอุดหนุนสื่อมวลชนภาคเอกชน

ป้องกันไม่ให้รัฐเข้าไปแทรกแซงด้วยการให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน อุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนของเอกชน หากกระทำดังกล่าวกระทำมิได้ (มาตรา 39 วรรค 6) และเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยอีกด้วย (มาตรา 39 วรรค 5)

4. ให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่กำกับดูแลวิทยุโทรทัศน์แทน กกช.

การถือครองกรรมสิทธิ์สื่อวิทยุและโทรทัศน์อันเป็นทรัพยากรสาธารณะอันมีจำกัด มีการแลกเปลี่ยนจากสิทธิครอบครองเป็นของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระ ให้มีองค์กรอิสระทำหน้าที่แทน กล่าวคือ คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

5. คุ้มครองเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนตามจริยธรรม กฎหมายกำหนดให้พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชน ตามวรรคหนึ่ง (มาตรา 41)

6. สิทธิในการเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ อิสระในการรับรู้ข่าวสารทางราชการเปิดกว้างขึ้น บุคคลใดไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งสื่อมวลชนด้วยย่อมมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองบุคคลอื่น ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 58)

7. สิทธิที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนจะเริ่มต้นโครงการ บุคคลใดรวมถึงสื่อมวลชนด้วยย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้ส่วนเสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับคนหรือชุมชนท้องถิ่นและสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 59)

8. ขอบข่ายงานสารสนเทศที่ทั่วถึงเท่าเทียมกัน

รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีโครงการพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงกันทั่วประเทศโดยเท่าเทียมกัน และคำนึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น (มาตรา 78) [1]

นอกจากนี้ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้นิยามของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้ว่า “การที่บุคคลสามารถจะเลือกคิด ทำ พูด อย่างไรก็ได้ตามความพอใจของตน” เสรีภาพจึงเป็นสิทธิประการหนึ่งที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระเสรีตราบเท่าที่ไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น อาทิ เสรีภาพในการพูด มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะพูดได้ ถ้าไม่เป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทผู้อื่น ประชาชนมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ หรือต่อต้านรัฐโดยสันติปราศจากศัตรู และไม่ขัดต่อบทบัญญัติต่อกฎหมาย นอกจากนี้คำว่าเสรีภาพ ยังมีนัยรวมถึง “สิทธิมนุษยชน” ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2524 ที่ได้ให้ความหมายของ “สิทธิมนุษยชน” ว่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค

ของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธะกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

ในสมัยยุโรปในยุคกลาง มีสภาพของความหิว ความอดอยาก ความยากจน ภยันตรายในชีวิตจากการทำงาน และการถูกเกณฑ์แรงงาน หรือจากสังคม ความเจ็บป่วยและการขาดการศึกษา เป็นปรากฏการณ์สากลในประวัติศาสตร์ และเป็นบ่อเกิดของการผลัดแผ่นดิน เป็นบ่อเกิดของการต่อสู้ของไพร่ ทาสกับกษัตริย์เจ้าของที่ดิน และศักดินาเจ้านาย รวมทั้งเจ้าของอาณานิคม และจากการค้นพบกฎทางฟิสิกส์ กฎทางดาราศาสตร์ของกาลิเลโอ และนักคิดนักวิทยาศาสตร์อื่นๆ เช่น ไอแซ็ก นิวตัน ได้ทำให้ จอห์น ล็อค นักปรัชญาชาวอังกฤษได้คิดถึงว่าเมื่อวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมีกฎ ดังนั้น จึงน่าจะมีกฎที่ควบคุมความเป็นมนุษย์ด้วยเช่นเดียวกัน นั่นคือ “กฎสิทธิทางธรรมชาติ” ล็อค กล่าวว่า “มนุษย์เกิดมามีอิสรภาพและความเท่าเทียมกัน ไม่มีใครมีสิทธิทำลายชีวิต สุขภาพ เสรีภาพ และทรัพย์สินของผู้อื่น ” ซึ่งต่อมาเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายระหว่างประเทศทั้งปวง อย่างไรก็ตาม ล็อคได้เน้นเรื่องสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกชนเน้นความเป็นส่วนตัวของผู้คน ความเป็นเฉพาะส่วน ความเป็นปัจเจกชน และความสัมพันธ์ของปัจเจกชนที่มีต่อกันและกันในระบบตลาด

สำหรับรุสโซเขาเชื่อว่า ธรรมชาติสร้างมนุษย์ให้เกิดมีเสรีภาพ โดยอ้างเอาสภาวะธรรมชาติและกฎธรรมชาติเป็นแกนกลาง โดยชี้ให้เห็นว่าในสภาวะธรรมชาติมนุษย์เกิดมามีเสรีภาพอิสระ มีวิถีชีวิตเรียบง่ายและสันโดษ เป็นภาวะที่บริสุทธิ์งดงาม ในแง่ของการประยุกต์ใช้แนวคิดของรุสโซว่าด้วยเสรีภาพทางการเมืองกับเกณฑ์การเมืองการปกครองของไทยก็พบว่าแนวคิดของรุสโซได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการวิวัฒนาการแนวคิดเสรีภาพทางการเมืองในประเทศไทยก่อนพ.ศ. 2475 จวบจนปัจจุบันนี้ บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บางมาตราก็มีสาระสำคัญสอดคล้องกับแนวคิดของรุสโซ ว่าด้วยเสรีภาพทางการเมืองในเรื่องธรรมชาติ มนุษย์เกิดมามีเสรีภาพ เสรีภาพภายใต้กฎหมาย การมีส่วนร่วม การตรวจสอบรัฐบาลและการตรากฎหมาย [2]

ได้มีนักวิชาการอธิบายลักษณะของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับเสรีภาพ ไว้หลายความเห็น เช่นอาจารย์วิวัฒน์ เจียมไพรวัน อธิบายว่า ระบอบประชาธิปไตยจะมีพื้นฐานอยู่บน หลักการ ประการ คือ

1) หลักการเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
2) หลักแห่งความมีอิสรภาพ เสรีภาพ และภราดรภาพของความเป็นมนุษย์
3) หลักอำนาจอธิปไตยของประชาชน

และเพื่อให้บรรลุหลักการดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการสร้าง และยอมรับรูปแบบและกระบวนการต่างๆ ได้แก่

- หลักแห่งเสรีภาพ(Liberty)
- หลักแห่งความเสมอภาค(Equality)
- หลักการปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย(Rule of Law)
- หลักการปกครองโดยใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์(Majority Rule and Minority Rights)
- การกำหนดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ(Election)

นอกจากนี้ อาจารย์พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย ยังได้อธิบายเรื่อง "สิทธิเสรีภาพ" ที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักการมูลฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า การให้สิทธิและเสรีภาพต่างๆ แก่ประชาชน และระบบประชาธิปไตยมีรากฐานมาจากความคิดที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล และมนุษย์ไม่อาจใช้เหตุผลของตนเองได้ถ้าขาดซึ่งสิทธิและเสรีภาพ ผลของหลักการนี้ คือ ระบบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ยอมรับทัศนคติและความคิดเห็นต่างๆ กัน ให้มีการแสดงออกมา ในระบบประชาธิปไตยย่อมไม่ถือว่าความคิดเห็นหรืออุดมการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเป็นสัจจะที่จะไม่ใครคัดค้านได้ การพูด การเขียน การพิมพ์โฆษณา การแสดงความคิดเห็น ฯลฯ จะต้องเป็นไปโดยเสรี ทั้งนี้ การให้สิทธิและเสรีภาพนี้ย่อมาคลุมไปถึงการให้ประชาชนมีความเสมอภาคในกฎหมาย ความเสมอภาคในการออกเสียงและความเสมอภาคในโอกาสด้วย กำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ ได้แสดงความเห็นว่าการแบ่งองค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 องค์กร คือ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล เป็นเครื่องมือประการหนึ่งและประการสำคัญที่สุดในการประกันว่าประชาชนจะมีสิทธิและเสรีภาพโดยปราศจากการใช้อำนาจโดยอำนาจใด ระบบประชาธิปไตยจึงต้องมีการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รัฐไม่อาจล่วงละเมิดได้ ตามหลักระบบนิติรัฐ (the rule of law) ภายในรัฐประชาธิปไตยระบบนิติรัฐเป็นหลักการที่ถือว่า การกระทำทางปกครองจะต้องชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้ ปัจเจกชนมีเกียรติศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ได้เต็มเปี่ยม และถือว่าบุคคลแต่ละคนมี "แดนแห่งเสรีภาพ" ที่บุคคลจะคิดหรือกระทำได้อย่างอิสระ ปลอดจากความแทรกแซง รัฐธรรมนูญในประเทศที่ถือหลักประชาธิปไตย จึงได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพด้านต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนจำต้องมีและใช้เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพแห่งตนทั้งในทางกายภาพและในทางจิตใจซึ่งรวมแล้วนิยมเรียกกันว่า "สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights and Liberty)" และตามความหมาย และประเภทสิทธิเสรีภาพมีการแบ่งประเภทสิทธิเสรีภาพออกได้หลายลักษณะเช่น

1. หากพิจารณาแหล่งกำเนิดของสิทธิและเสรีภาพ อาจจำแนกออกได้เป็น สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ซึ่งได้แก่สิทธิและเสรีภาพที่ถือเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ และไม่อาจจำกัดหรือ ถูกพรากออกไปได้ เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพในเคหะสถาน กับสิทธิของพลเมือง (Citizen's Rights) ซึ่งได้แก่สิทธิและเสรีภาพอันเนื่องมาจากความเป็นสมาชิกของรัฐนั้น โดยหลัก คือ สิทธิเสรีภาพทางการเมือง

2. การจำแนกออกเป็นสิทธิและเสรีภาพในทางความคิดและความรู้สึก เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา การอบรม การรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฯลฯ กับสิทธิและเสรีภาพในการกระทำ เช่น ความคิดเห็น การพูด ฯลฯ

3. หลักความเสมอภาคของประชาชน ทั้งในทางการเมือง กฎหมาย และโอกาส จึงไม่มีผู้ใดจะมีอภิสิทธิเหนือผู้อื่น ทุกคนมีความเสมอภาคกันโดยไม่มีข้อยกเว้น เพียงแต่ในบุคคลที่มีตำแหน่งทางการเมือง การบริหาร หรือการปกครอง อาจมีอำนาจพิเศษ หรือได้รับเอกสิทธิบางประการที่ควบคู่กับความรับผิดชอบที่มากกว่าคนธรรมดาทั่วไป หากกระทำผิดก็ต้องได้รับโทษมากกว่าคนธรรมดาด้วย[3]

แบล๊กสโตน (Blackstone) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการแบ่งแยกอำนาจกับความเป็นอิสระของอำนาจตุลาการในประเทศอังกฤษ ในหนังสือชื่อ บทวิเคราะห์กฎหมายอังกฤษ (Commentaries on the Laws of England) หลักการนี้สรุปสาระสำคัญได้ว่า การใช้อำนาจการปกครองประเทศจะต้องแบ่งแยกกระบวนการและองค์กรผู้ใช้อำนาจดังกล่าวออกจากกันเป็น 3 ทาง ได้แก่ ทางนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ หากเมื่อใดมีการรวบรวมกระบวนการใช้อำนาจดังกล่าว แม้เพียงสองส่วนไว้ที่สถาบันใด การใช้อำนาจนี้จะถูกบิดเบือนได้โดยง่าย และสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะถูกทำลาย ดังที่ มองเตสกิเออ ปรัชญาเมธีฝ่ายเสรีนิยมชาวฝรั่งเศส สรุปไว้ว่า

"เมื่อใดที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารรวมอยู่ในบุคคลหรือคณะเดียวกัน เสรีภาพย่อมไม่มีเฉพาะกษัตริย์ หรือคณะบุคคลนั้น อาจออกกฎหมายแบบทรราชเพื่อบังคับใช้กฎหมาย ทั้งโดยวิธีการแบบทรราช เสรีภาพย่อมไม่อาจมีได้เช่นกัน ถ้าอำนาจตุลาการไม่อาจแยกออกจากฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร หากอำนาจตุลาการรวมเข้ากับอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจเหนือชีวิตและเสรีภาพของราษฎร จะถูกใช้ไปตามอำนาจใดเนื่องจากผู้บริหารจะกลายเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย[4]

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ (Liberty) ว่า "ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น" "ภาวะที่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง " บุคคลใดบุคคลหนึ่งย่อมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่เขาไม่ประสงค์กระทำ หรือไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง ไม่ให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะกระทำ กล่าวโดยสรุป เสรีภาพ คือ อำนาจของ

บุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self – Determination) โดยอำนาจนี้บุคคลย่อมเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง การที่รับรองเสรีภาพอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่บุคคล ย่อมมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่นได้เหมือนกัน แต่หน้าที่ที่เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นอันเนื่องมาจากการที่กฎหมายรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลหนึ่งนี้ เป็นแต่เพียงหน้าที่ที่จะต้องเคารพเสรีภาพของเขาผู้ทรงเสรีภาพคงมีอำนาจตามกฎหมายหมายแต่เพียงที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการ
รบกวน ขัดขวาง การใช้เสรีภาพของตนเท่านั้น

ตามความหมายข้างตน จะเห็นได้ว่าสิทธิและเสรีภาพนั้นมีความหมายคล้ายคลึงกันในส่วนที่ว่าต่างเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล แต่ก็มีความแตกต่างในข้อที่ว่าสิทธิเป็นอำนาจของบุคคลคนในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่น หรือหลายคนกระทำการ หรือละเว้นการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงให้เกิดประโยชน์แก่ตน แต่เสรีภาพเป็นอำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำในสิ่งที่ตนประสงค์จะทำ และจะไม่กระทำในสิ่งที่ตนไม่ประสงค์จะกระทำ และแม้การมีอำนาจดังกล่าวจะมีผลก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้อื่น แต่หน้าที่นั้นก็เป็นเพียงหน้าที่ที่จะต้องละเว้นจากการกระทำใดๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการใช้เสรีภาพของเขาเท่านั้น [5]

ส่วนที่ 8

เสรีภาพตามกฎหมายและปฏิญญาสากล กติการะหว่างประเทศ และอื่นๆ

8.1 เสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หมวดที่ 3
สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 27 สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้งโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครอง และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของ บุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรม นูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีทางศาลได้

มาตรา 29 การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญ แห่งสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม

มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการ โหดร้าย หรือไร้ มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้

การจับ คุมขัง ตรวจค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 35 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน การผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักรจะกระทำมิได้

มาตรา 37 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 38 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกาย ของศาสนา หรือลัทธินิยม ในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้อง กันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลิดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา 41 พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่จะประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อาณัติของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

มาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับ ความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมชนโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่ สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกัน จัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป

มาตรา 50 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณูปโภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน[4]

มาตรา 63 บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

8.2 เสรีภาพตามปฏิญญาสากล กติการะหว่างประเทศ อนุสัญญา สนธิสัญญาของสหประชาชาติและกฎหมายในประเทศอื่นๆ

- บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพที่ประดาที่ระบุไว้ในปฏิญาณนี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกตางในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด
- คนทุกคนมีเสรีภาพทางศาสนาและการคุ้มครองสถานที่หรือวัตถุอันศักดิ์สิท ธิ์รวมทั้งระบบนิเวศ พันธุ์พืชและสัตว์

เสรีภาพในการนับถือศาสนา ประชาชนจะต้องนับถือศาสนาใดก็ได้ที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

<u>เสรีภาพตามปฏิญญาสากลสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Right , 1946)</u>

มาตรา 1 มนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระเสรี และเสมอภาคกันในทุกด้าน จึงควรปฏิบัติต่อกันฉันท์พี่น้อง

มาตรา 2 คนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพที่เหมือนกัน ตามปฏิญญาสากลฯ ไม่ควรแบ่งแยกความแตกต่างประการใดๆ

มาตรา 3 ทุกคนมีสิทธิในชีวิต ความมีเสรี ความปลอดภัยในร่างกาย

มาตรา 4 การซื้อขายมนุษย์เป็นสิ่งผิดและความเป็นทาสเป็นสิ่งที่ควรได้รับการขัดขวาง ป้องกัน

มาตรา 5 เสรีภาพจากการทรมานและการปฏิบัติที่เป็นการบั่นมอนความเป็นมนุษย์

มาตรา 9 เสรีภาพจากการถูกจองจำและเนรเทศตามอำเภอใจ

มาตรา 12 เสรีภาพจากการถูกแทรงแซงในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว บ้านเรือน และการติดต่อทางจดหมาย

มาตรา 13 ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการเดินทางและย้ายที่อยู่

มาตรา 15 สิทธิทางด้านสัญชาติและเสรีภาพในการเปลี่ยนสัญชาติ

มาตรา 18 ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม ศาสนา

มาตรา 19 ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก

มาตรา 20 ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพแห่งการชุมนุม และสมาคม

มาตรา 30 เสรีภาพจากการถูกแทรกแซงโดยรัฐหรือบุคคลในลัทธิต่างๆ

8.3 เสรีภาพตามปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคลในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล

ข้อ 1 : บุคคลทุกคนมีสิทธิโดยลำพังหรือโดยร่วมกับผู้อื่นที่จะส่งเสริมและต่อสู้เพื่อให้แสดงการคุ้มครอง และตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ในระกับประเทศ และระหว่างประเทศ

ข้อ 2 : 1. รัฐแต่ละรัฐมีความรับผิดชอบและหน้าที่ในเบื้องแรกที่จะคุ้มครอง ส่งเสริม และนำสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น พื้นฐานไปปฏิบัติ อาทิ โครงการดำเนินขั้นตอนต่างๆ ที่อาจจำเป็นต่อการสร้างสภาพที่เหมาะสมในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง อื่นๆ รวมถึงการ

ประกันทางกฎหมายที่จำเป็น เพื่อให้มั่นใจว่าทุกๆ คนที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจรัฐ โดยลำพังและโดยร่วมกับผู้อื่น ได้รับสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในทางปฏิบัติจริง

2. รัฐแต่ละรัฐต้องดำเนินตามขั้นตอนนิติบัญญัติ การบริหาร และอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อให้มั่นใจว่า สิทธิและเสรีภาพทั้งหลายแห่งปฏิญญานี้ ได้รับการประกันอย่างเป็นผล

ข้อ 3 : กฎหมายในประเทศที่สอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติและพันธกรณีระหว่างประเทศอื่นๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้น พื้นฐาน ถือเป็นกรอบกระบวนการยุติธรรม ที่จะต้องให้มีการปฏิบัติและใช้ สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบสำหรับการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่ควรปฏิบัติตามปฏิญญาฉบับนี้ เพื่อการ

ส่งเสริม คุ้มครอง และได้รับสิทธิ เสรีภาพเหล่านี้

ข้อ 4 : ด้านจุดประสงค์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน บุคคลทุกคนมีสิทธิโดยลำพังหรือโดยร่วมกับผู้อื่นในระดับประเทศและระหว่างประเทศในการ

(ก) พบหรือชุมนุมกันอย่างสันติ

(ข) ก่อตั้ง ร่วม หรือมีส่วนร่วมในองค์กรเอกชน สมาคมหรือกลุ่มทั้งหลาย

(ค) ติดต่อสื่อสารกับองค์กรเอกชน หรือองค์กรระหว่างประเทศ [6]

8.4 เสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ลำดับที่ 15 (ค.ศ. 2002) ว่าด้วยสิทธิเกี่ยวกับน้ำ (ข้อ 11 และ12 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม) ได้ระบุว่า “ สิทธิเกี่ยวกับน้ำมีทั้งส่วนที่เป็นเสรีภาพ และสิทธิที่พึงได้รับ เสรีภาพนี้รวมถึงสิทธิที่จะคงการเข้าถึงแหล่งบริการน้ำที่มีอยู่ซึ่งจำเป็นต่อสิทธิเกี่ยวกับน้ำ ”

“การเข้าถึงได้สำหรับทุกคนภายในเขตอำนาจของรัฐภาคี โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ การเข้าถึงได้ มี 4 มิติ ได้แก่

(1) การเข้าถึงได้โดยทางกายภาพ ที่ปลอดภัย เพียงพอ และเป็นที่ยอมรับได้

(2) การเข้าถึงได้โดยทางเศรษฐกิจ ควรต้องมีค่าใช้จ่ายในอัตราที่ทุกคนสามารถจ่ายได้

(3) การไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงกลุ่มประชากรที่อ่อนแอหรือกลุ่มชายขอบ

(4) การเข้าถึงข้อสนเทศ รวมถึงสิทธิที่จะค้นหา รับ และส่งมอบข้อสนเทศเกี่ยวกับน้ำ”

ข้อ 10

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า

ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม ควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างดีที่สุดเทาที่จะทำได้ โดยเฉพาะในการจัดตั้งและในขณะที่ต้องรับผิดชอบต่อการดูแล และการศึกษาของเด็กที่ยังพึ่งพาตนเองไม่ได้ การสมรสจะต้องกระทำโดยความยินยอมอย่างเสรีของคู่บ่าวสาวผู้ที่ตั้งใจจะกระทำการสมรส

ภาค 3

ข้อ 10

รัฐภาคีแห่งกติกาฉบับนี้รับรองว่า

1. ครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม ควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างดีที่สุดเทาที่จะทำได้ โดยเฉพาะในการจัดตั้งและในขณะที่ต้องรับผิดชอบต่อการดูแล และการศึกษาของเด็กที่ยังพึ่งพาตนเองไม่ได้ การสมรสจะต้องกระทำโดยความยินยอมอย่างเสรีของคู่บ่าวสาวผู้ที่ตั้งใจจะกระทำการสมรส [7]

8.5 เสรีภาพตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ภาค 3

ข้อ 18

3. เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของบุคคลจะถูกจำกัดก็แต่โดยกฎหมายอันจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความปลอดภัยสาธารณะความสงบเรียบร้อยอนามัย หรือศีลธรรมหรือสิทธิมูลฐานและเสรีภาพของบุคคลอื่นเท่านั้น

4. รัฐภาคีทั้งหลายแห่งกติกาฉบับนี้ รักที่จะเคารพเสรีภาพของบิดามารดาและผู้ปกครอง ตามกฎหมาย ในกรณีที่มีในอันที่จะให้การศึกษาทางศาสนาและศีลธรรมแก่เด็กให้เป็นไปตามความเชื่อของตน[8]

8.6 เสรีภาพตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อ 14

3. เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนา หรือความเชื่อของตน อาจอยู่เพียงภายใต้ข้อจำกัดเช่น ที่กำหนดโดยกฎหมายเช่นนี้ และเช่นที่จำเป็นที่จะรักษาความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย สาธารณะสุข หรือศีลธรรมของประชาชน หรือสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอื่น [9]

อ้างอิง

1. _____สิทธิมนุษยชน , www.nhrc.co.th , www.Thailaw.esmartweb.com

2. _____ กฎหมายที่ประชาชนควรรู้ กรุงเทพฯ ร.ส.พ.

3._____รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , www.krisdika.go.th

4. _____รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , www.krisdika.go.th

5._____ **ประมวลกฎหมายอาญา , www.Thailaw.esmartweb.com** , www.krisdika.go.th

6. _____พระราชบัญญัติแรงงงานสัมพันธ์ , www.Thailaw.esmartweb.com , www.krisdika.go.th

7. _____เสรีภาพของเด็ก , สิทธิมนุษยชน , www.nhrc.co.th

8. _____เสรีภาพ , สิทธิมนุษยชน , www.nhrc.co.th

9._____เสรีภาพ , สิทธิมนุษยชน , www.nhrc.co.th

10._____สิทธิมนุษยชน , กปส. , กรุงเทพฯ

11. _____รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540,สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , www.krisdika.go.th

12._____รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ,สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , www.krisdika.go.th

13._____รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540,สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา , www.krisdika.go.th

ส่วนที่ 9

การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

---

1. การเพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค

(1) การการเพิ่มสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในฐานะที่เป็นมนุษย์ หรือสิทธิมนุษยชน ดังนี้

ก. การเพิ่มการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดให้เป็นองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะปฏิบัติการอันเป็นการกระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิ หรือขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนมิได้

ข. การขยายสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายซึ่งเป็นแม่บทของสิทธิและเสรีภาพอื่นโดยห้ามการทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการจับโดยไม่มีหมายศาลและต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง

ค. การรับรองสิทธิในครอบครัว และความเป็นอยู่ส่วนตัว และกำหนดให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองบุคคลในครอบครัวจากการใช้ความรุนแรง รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวในฐานะหน่วยสำคัญสูงสุดของสังคม

ง. การเพิ่มสิทธิผู้ต้องหาที่จะให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนและสิทธิจำเลยซึ่งถูกคุมขังและศาลพิพากษาถึงที่สุด ว่ามิได้กระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะเรียกค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจากรัฐ

จ. การเพิ่มเติมสิทธิพยาน และผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับความคุ้มครองและค่าตอบแทนจากรัฐ และสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับการบรรเทาความเสียหายหรือได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

ฉ. การขยายเสรีภาพทางมโนธรรมและศาสนา โดยการรับรองเสรีภาพ ในการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติ และกำหนดให้รัฐคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และศาสนาอื่น สร้างความ สมานฉันท์ระหว่างศาสนาทุกศาสนา และนำหลักธรรมศาสนามาพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพชีวิต

(2) การเพิ่มเติมสิทธิและเสรีภาพในฐานะที่เป็นพลเมือง ดังนี้

ก. การขยายสิทธิในการรับบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะผู้ยากไร้ มีสิทธิรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า

ข. การเพิ่มสิทธิเด็กและเยาวชนที่ได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และในกรณีที่ไม่มีผู้ดูแลรัฐต้องเลี้ยงดูและให้การศึกษาอบรม

ค. การเพิ่มสิทธิคนชรา ซึ่งมีอายุหกสิบปี และไม่มีรายได้ให้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ

ง. การเพิ่มสิทธิผู้พิการ หรือทุพพลภาพที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยแหลืออื่นจากรัฐ รวมทั้งให้คนหูหนวกและเป็นใบ้ มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

จ. ให้สิทธิผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองโดยให้มีองค์กรอิสระ ให้ความเห็นในการกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ฉ. การเพิ่มสิทธิชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ช. การเพิ่มเติมสิทธิบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้งสิทธิฟ้องหน่วยงานให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ซ. การเพิ่มสิทธิขอให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐรักษากฎหมายและประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชน และวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ฌ. การปรับปรุงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชนโดยห้ามการปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุและโทรทัศน์ รวมทั้งกำหนดให้ความถี่ที่ใช้สำหรับวิทยุและโทรทัศน์ และโทรคมนาคมอื่นเป็นทรัพยากรของชาติเพื่อสาธารณประโยชน์ ภายใต้กำกับขององค์การอิสระ และคุ้มครองให้พนักงาน หรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการด้านสื่อมวลชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในกิจการสื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวหรือความเห็นโดยอิสระที่ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งระประกอบวิชาชีพ และกำหนดให้รัฐต้องจัดโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศให้ทั่วถึงทั้งประเทศ

ญ. การขยายเสรีภาพทางวิชาการและการศึกษาโดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบให้เปล่าอย่างน้อยสิบสองปี ตลอดจนจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติและพัฒนาวิชาชีพครู รวมทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น

(3) การรับรองความเสมอภาคของบุคคล ดังนี้

ก. การให้ความคุ้มครองบุคคลตามรัฐธรรมนูญเสมอกันและห้ามการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

ข. การให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ค. การให้รัฐสามารถเลือกปฏิบัติในทางที่เป็นคุณแก่ผู้เสียเปรียบและด้อยโอกาส อาทิ สตรี เด็ก คนพิการ ผู้เป็นเอดส์ และกำหนดให้มีการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับบุคคลเหล่านี้ต้องต้องมีผู้แทนองค์การเอกชนที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามเป็นกรรมาธิการวิสามัญร่วมพิจารณาด้วย

ง. การให้ผู้เลือกตั้งทั่วประเทศมีความเสมอภาคในการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเลือกผู้แทนแบบเบ่งเขตเลือกตั้งได้หนึ่งคน และเลือกแบบบัญชีรายชื่อ ได้หนึ่งบัญชี ไม่ว่าจะอยู่นอกเขตเลือกตั้งที่มีทะเบียนบ้านหรือไม่ก็ตาม

จ. การห้ามบุคคลทำหน้าที่สองหน้าที่ในขณะเดียวกัน อาทิ การห้ามข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือทำหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการห้ามรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น

2. การทำให้สิทธิและเสรีภาพได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

(1) การให้หน่วยงานของรัฐต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพ และให้สิทธิประชาชนฟ้องคดีในกรณีถูกละเมิด ดังนี้

ก. การกำหนดให้สิทธิและเสรีภาพผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลในการตรากฎหมาย ใช้กฎหมาย และตีความกฎหมาย และการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล

ข. การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ต้องกระทำตามกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นเท่านั้น และต้องกระทำเฉพาะที่รัฐธรรมนูญอนุญาตและเท่าที่จำเป็น โดยจะกระทบสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

ค. การให้สิทธิบุคคลที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพใช้สิทธิฟ้องศาล หรือยกเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้

ง. การให้สิทธิบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐ ให้ปฏิบัติตามหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

จ. การให้สิทธิบุคคลร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือร้องขอให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าบทบัญญัติของกฎหมายใดขัดรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิทธิฟ้องต่อศาลปกครองว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

(2) การกำหนดสิทธิในการรับรู้และให้ความเห็นเพิ่มขึ้น ดังนี้

ก. สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ

ข. สิทธิในการขอข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการอนุมัติ อนุญาต หรือดำเนินโครงการที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย หรือส่วนได้ส่วนเสียของตนหรือชุมชน รวมทั้งการแสดงความเห็น และการทำประชาพิจารณ์

ค. สิทธิในการมีส่วนร่วมรับรู้ หรือคัดค้าน หรืออุทธรณ์การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่กระทบหรืออาจกระทบต่อตน

(3) การส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวของประชาชนเพิ่มขึ้น ดังนี้

ก. การส่งเสริมเสรีภาพในการรวมตัวทุกรูปแบบ อาทิ เสรีภาพในการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคม สหภาพ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน หรือหมู่คณะอื่น เสรีภาพในการรวมเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง การรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์

ข. การกำหนดให้องค์กรประชาชน มีบทบาทมากขึ้น ในระบบการเมืองโดยให้มีองค์กรอิสระ มีส่วนร่วมในการให้ความเห็น หรือพิจารณาเรื่องต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม องค์การอิสระที่เป็นตัวแทนผู้บริโภค สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ องค์การเอกชนช่วยควบคุมการเลือกตั้งผู้แทน องค์การเอกชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือผู้แทนองค์การเอกชนด้านเด็ก สตรี ผู้พิการหรือคนชราในคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้พิการและคนชรา

3. การเพิ่มหน้าที่ของรัฐและการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชน

(1) การกำหนดให้รัฐทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ หน้าที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ การคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ การส่งเสริมและการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น การคุ้มครองเกษตรกร และสหกรณ์ การคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน การสนับสนุนระบบ เศรษฐกิจและเสรีที่มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม โดยได้กำหนดมาตรการเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ3 ประการคือ

ก. กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายว่าจะดำเนินการใดให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญกำหนดและให้รายงานต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง

ข. กำหนดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อให้คำแนะนำในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม

ค. กรณีที่รัฐไม่เสนอร่างพระราชบัญญัติหรือตรากฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนร่วมกันเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติให้รัฐสภาพิจารณาได้

(2) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติ ดังนี้

ก. การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้

ข. การให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนมีสิทธิเข้าชื่อเสนอร้องขอให้ถอดถอน นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลทั้งหลาย หรือข้าราชการระดับสูงได้หากมีพฤติการณ์ส่อทุจริตหรือร่ำรวยผิดปกติ

ค. การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงประชามติในเรื่องที่คณะรัฐมนตรีขอปรึกษา

ง. การให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีหน้าที่เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งได้หนึ่งคนโดยเท่าเทียมกัน

(3) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ก. การให้สมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง แต่ยังคงให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในวาระใหม่

ข. การให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

ค. การพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ได้ตามที่คณะรัฐมนตรีและรัฐสภากำหนด

ง. การให้ท้องถิ่นมีอิสระทั้งในเรื่องอำนาจหน้าที่การเงิน และภาษีและการบริหารงานบุคคล

จ. การให้ประชาชนในท้องถิ่นถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นได้

ฉ. การให้ประชาชนในท้องถิ่นจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

ช. การให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การศึกษา และทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม [10]

ส่วนที่ 10

สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่น

รัฐธรรมนูญประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดเรื่องสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพของประชาชนชาวญี่ปุ่นไว้ดังนี้

<u>สิทธิ</u>

1. สิทธิในการได้รับสัญชาติ
2. สิทธิของประชาชนที่จะได้รับการรับร้องคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน
3. สิทธิส่วนบุคคลในการจะมีชีวิต เสรีภาพ และความสุข
4. สิทธิในการเลือกตั้ง และไล่ออก
5. สิทธิที่จะยื่นคำร้องขอค่าเสียหายหรือยื่นคำร้องขอถอดถอนผู้บริหารรัฐ และสิทธิที่จะขอให้มีการออกกฎหมายต่าง ๆ
6. สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาชดใช้จากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่รัฐ
7. สิทธิที่จะได้รับสิทธิประโยชน์ขั้นต่ำในการดำรงชีวิต
8. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาเท่าเทียมกัน
9. สิทธิในการทำงาน รวมถึงสิทธิที่คนงานจะรวมกลุ่มต่อรองกัน
10. สิทธิที่จะเป็นเจ้าของถือครองทรัพย์สิน
11. สิทธิที่จะใช้สิทธิทางศาล และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีไปอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม
12. สิทธิตามกฎหมายอาญา
    - สิทธิของผู้ถูกจับที่จะได้รับการแจ้งทราบถึงข้อหาอย่างทันทีและต้องมีเหตุอย่างเพียงพอที่จะควบคุมตัว
    - สิทธิที่จะไม่ให้การปรักปรำตนเอง
    - สิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยความเสียหายหากศาลตัดสินว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิดและมีการปล่อยตัว

<u>เสรีภาพ</u>

1. เสรีภาพในทางความคิด
2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา และทุกศาสนามีความเท่าเทียมกันหมด
3. เสรีภาพในการรวมกลุ่ม ในการพูด การสื่อสาร

1. เสรีภาพในที่อยู่อาศัย เว้นแต่การค้นจะต้องการะทำโดยมีหมายค้น
2. เสรีภาพในการประกอบอาชีพ
3. เสรีภาพในการศึกษา
4. เสรีภาพในการสมรส
5. เสรีภาพในร่างกาย ที่จะไม่ถูกจับกุม หากจะถูกจับจะต้องมีหมายจับที่ออกโดยผู้พิพากษา

<u>หน้าที่</u>

1. มีหน้าที่ต้องทำงาน
2. มีหน้าที่ต้องเสียภาษี

สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐประชาชนจีน

รัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนชาวจีน

<u>สิทธิ</u>

1. พลเรือนมีสิทธิเท่าเทียมกัน
2. บุคคลอายุ 18 ปีมีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงได้และมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง
3. สิทธิที่จะทำงานและมีสิทธิที่จะได้รับวันพักผ่อน เมื่อเกษียณแล้วจะมีสิทธิได้รับการดูแลจากรัฐและสังคม
4. คนแก่ คนป่วย คนพิการ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
5. ทหารที่พิการ จะได้รับเงินสงเคราะห์แก่ครอบครัวและได้รับสิทธิพิเศษในการรักษาพยาบาล
6. คนตาบอด คนหูหนวก คนพิการจะได้รับการจัดหางาน ดูแลเรื่องความเป็นอยู่และการศึกษาจากรัฐ
7. สิทธิที่จะได้รับการศึกษา
8. ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในทุกด้าน
9. ชาวจีนที่อาศัยอยู่นอกประเทศจีนจะได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมาย

<u>หน้าที่</u>

1. พลเรือนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด
2. มีหน้าที่ต้องทำงาน
3. สามีภริยามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามในเรื่องการวางแผนครอบครัว
4. ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องดูแลให้การศึกษาแก่เด็ก
5. เด็กเมื่อโตแล้วมีหน้าที่ต้องดูแลช่วยเหลือผู้ปกครอง
6. การใช้สิทธิเสรีภาพของพลเรือนจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อผลประโยชน์ของรัฐและสังคม
7. มีหน้าที่จะต้องป้องกันให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของประเทศ
8. มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รักษาความลับของประเทศ ปกป้องทรัพย์สินของประเทศ ปฏิบัติตามข้อบังคับด้านแรงงานและระเบียบสังคม
9. มีหน้าที่จะต้องป้องกันความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของประเทศ
10. มีหน้าที่ต้องรับราชการทหาร
11. มีหน้าที่ต้องเสียภาษี

<u>เสรีภาพ</u>

1. มีเสรีภาพในการพูด การพิมพ์ การรวมกลุ่ม การตั้งสมาคม การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิและสิทธิในการเดินขบวนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้
2. เสรีภาพในการนับถือศาสนา
3. เสรีภาพส่วนบุคคล การจับกุมตัวบุคคลใดจะกระทำได้เมื่อมีการรับรองหรือคำพิพากษาของศาล และการจับกุมตัวต้องกระทำโดยหน่วยงานรักษาความปลอดภัย
4. เสรีภาพในที่อยู่อาศัย
5. เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารส่วนบุคคลจะละเมิดไม่ได้ เว้นแต่จะกระทำการตรวจสอบงโดยหน่วยงานที่กฎหมายกำหนด
6. เสรีภาพในการพูด โดยพลเรือนมีสิทธิวิพากวิจารณ์ ให้ความเห็นแก่หน่วยงานของรัฐได้
7. เสรีภาพในการศึกษาวิจัยงานด้านวิทยาศาสตร์ งานวรรณกรรมต่าง ๆ
8. เสรีภาพในการสมรส

สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของประเทศเวียดนาม

รัฐธรรมนูญของประเทศเวียดนามได้กำหนดเรื่องสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของประชาชนชาวเวียดนาม

<u>สิทธิ</u>

1. สิทธิที่จะได้รับสัญชาติ
2. สิทธิ และหน้าที่ของประชาชนไม่สามารถแยกจากกันได้
3. ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกัน
4. ประชาชนมีสิทธิเข้าร่วมการบริหารจัดการัฐได้ มีสิทธิวิพากวิจารณ์เกี่ยวกับปัญหาของประเทศได้
5. ประชาชนสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนได้เมื่ออายุครบ 18 ปี และเมื่ออายุครบ 21 ปีจะมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนสภาแห่งชาติได้
6. สิทธิในการทำงานและได้รับความคุ้มครองด้านแรงงาน
7. มีสิทธิได้รับการฝึกอบรมและฝึกอาชีพ
8. สิทธิได้รับการศึกษาในระดับประถมภาคบังคับโดยไม่มีค่าใช้จ่าย
9. สิทธิที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้
10. เด็กพิการมิสิทธิได้รับการฝึกอาชีพที่เหมาะสม
11. สิทธิที่จะทำการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์
12. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองด้านสุขภาพอนามัย และสิทธิของทหารและครอบครัวของทหารที่จะได้รับการรักษารวมถึงผู้ป่วยจากสงครามจะได้รับสิทธิที่จะฟื้นฟูสมรรถภาพ
13. สิทธิที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมได้
14. สิทธิของชายและหญิงเท่าเทียมกัน
15. คนแก่ คนอ่อนแอ เด็กกำพร้า มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
16. สิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายจากการที่มีการจับตัว คุมขัง ตัดสินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
17. ชาวต่างชาติมีสิทธิได้รับความคุ้มครองต่อชีวิต ทรัพย์สิน และผลประโยชน์ชอบด้วยกฎหมาย

<u>หน้าที่</u>

1. ประชาชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อรัฐ สังคมตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด
2. มีหน้าที่ที่จะต้องทำงาน
3. มีหน้าที่ต้องเข้ารับการอบรม การฝึกอบรม
4. ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูบุตร และบุตรหลานมีหน้าที่ต้องเคารพบิดา มารดา
5. หน้าที่จะต้องซื่อสัตย์ต่อประเทศ
6. หน้าที่ต้องป้องกันประเทศ และมีหน้าที่ต้องเป็นทหาร
7. หน้าที่ต้องเคารพปกป้องผลประโยชน์ต่อรัฐและส่วนรวม
8. หน้าที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย
9. หน้าที่จะต้องเสียภาษี
10. หน้าที่จะต้องปฏิบัติในส่วนของแรงงาน

<u>เสรีภาพ</u>

1. เสรีภาพในการสมรส
2. เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่และกลับเข้าประเทศ
3. เสรีภาพในการคิด การพูด
4. เสรีภาพในการรวมกลุ่ม หรือชุมนุนได้
5. เสรีภาพในการนับถือศาสนา ทุกศาสนาเท่าเทียมกัน
6. เสรีภาพในชีวิต สุขภาพ เกรียติยศ ศักดิ์ศรี
7. เสรีภาพในที่อยู่อาศัย หากจะทำการค้นตัว หรือยึดทรัพย์สินจะทำได้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

สิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญของประเทศสวิตเซอร์แลนด์

<u>สิทธิ</u>

1. สิทธิในการมีชีวิต สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยเฉพาะต่อเนื้อตัวร่างกายซึ่งจะลงโทษโดยวิธีทารุณไม่ได้
2. ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ชีวิตครอบครัว ความลับในจดหมายและการโทรคมนาคม นอกจากนั้นจะมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล
3. เด็กและวัยรุ่นมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาการ
4. บุคคลที่ได้รับความลำบากและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ
5. มีสิทธิที่จะสมรสและมีครอบครัว
6. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย
7. สิทธิที่จะมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หากจะต้องมีการเวนคืนซึ่งทรัพย์สินไปเป็นของรัฐจะต้องมีการชดใช้ค่าทดแทนอย่างเพียงพอ
8. สิทธิทางศาล

- สิทธิในกระบวนพิจารณาทางกฎหมายหรือกระบวนพิจารณาทางปกครองอย่างเป็นธรรมและภายในเวลาอันสมควร
- คู่ความมีสิทธิที่จะเข้าฟังการพิจารณาคดีได้
- มีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยปราศจากค่าใช้จ่ายเว้นแต่กรณีที่เห็นได้ชัดว่าจะไม่มีโอกาสชนะคดี
- สิทธิที่จะนำคดีไปสู่ศาล เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดว่าจะต้องกระทำโดยคณะอนุญาโตตุลาการ

<u>เสรีภาพ</u>

1. เสรีภาพในการนับถือศาสนาได้อย่างเสรี และเข้าร่วมชุมชนทางศาสนา รวมถึงได้รับการศึกษาในด้านศาสนาได้
2. เสรีภาพในทางความคิดและการได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเสรี
3. เสรีภาพของสื่อมวลชนในด้านสื่อสารมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ และรูปแบบต่าง ๆ ของการแพร่ภาพกระจายเสียง และห้ามมิให้มีการเซ็นเซอร์
4. เสรีภาพในการที่จะใช้ภาษาในการสื่อสาร

5. เสรีภาพในการสอนและการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์
6. เสรีภาพในการสร้างสรรค์งานศิลปะ
7. เสรีภาพในการจัดตั้งสมาคม การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคม
8. เสรีภาพในการเลือกภูมิลำเนาที่ใดในประเทศก็ได้ รวมถึงสิทธิที่จะย้ายถิ่นที่อยู่ไปอยู่ในต่างประเทศได้
9. เสรีภาพในทางเศรษฐกิจ คือประชาชนมีสิทธิที่จะเลือกอาชีพและร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างได้อย่างอิสระ
10. เสรีภาพในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน โดยพนักงานลูกจ้างมีสิทธิที่จะตั้งสหภาพเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของลูกจ้าง
    - ในกรณีที่มีปัญหาขัดแย้งกันจะต้องดำเนินการแก้ไขโดยวิธีการไกล่เกลี่ย
    - พนักงานมีสิทธิที่จะนัดหยุดงานได้ เว้นแต่พนักงานบางประเภทที่กฎหมายห้ามไว้
11. เสรีภาพของบุคคลจะต้องไม่ถูกจำกัดโดยกฎหมาย เว้นแต่จะกระทำโดยกฎหมาย
    - บุคคลที่จะต้องถูกจำกัดเสรีภาพย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงเหตุการจำกัดเสรีภาพโดยทันที โดยใช้
      ภาษาที่บุคคลสามารถเข้าใจได้ นอกจากนั้นจะได้รับแจ้งถึงเหตุผลที่ต้องถูกควบคุมตัวไว้และแจ้งให้
      ทราบถึงสิทธิของตน
    - บุคคลที่ถูกควบคุมตัวมีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติสนิททราบ
    - บุคคลที่ถูกควบคุมตัวมีสิทธิที่จะนำตัวไปยังผู้พิพากษาโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ผู้พิพากษามีคำพิพากษาว่า
      จะควบคุมตัวหรือปล่อยตัวไป
    - บุคคลจะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีการพิพากษาว่ากระทำผิด
    - บุคคลที่ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะได้รับแจ้งทันทีและแจ้งถึงสภาพข้อกล่าวหาและมีสิทธิที่จะต่อสู้คดี
    - บุคคลที่ถูกตัดสินว่าทำผิดมีสิทธิขอให้ศาลสูงทบทวนได้ เว้นแต่กรณีที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้
12. สิทธิทางการเมือง ของประชาชนจะได้รับการคุ้มครองในเรื่องการแสดงออกทางความคิดและเจตนา
    ของประชาชน

สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศเกาหลีใต้

<u>สิทธิ</u>

1. พลเรือนมีสิทธิที่จะแสวงหาความสุข
2. สิทธิตามกฎหมายอาญา

- บุคคลที่ถูกจับหรือควบคุมตัวมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับคำปรึกษาทันที หากผู้ต้องหาไม่สามารถหาที่ปรึกษาได้ด้วยตนเอง รัฐมีหน้าที่จะต้องจัดหาที่ปรึกษาให้แก่ผู้ต้องหา
- สิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ถูกควบคุมตัวจะได้รับทราบถึงเหตุของการจับหรือการควบคุมตัว และสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือหรือได้รับคำปรึกษาและมีสิทธิที่จะแจ้งให้ครอบครัวหรือญาติหรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดทราบถึงเหตุดังกล่าว โดยไม่ชักช้า
- สิทธิที่จะร้องขอให้ศาลทบทวนว่าการจับหรือควบคุมตัวไว้ชอบตามกฎหมายหรือไม่
- คำรับสารภาพที่เกิดจากการทารุณ การข่มขู่ การควบคุมตัวไว้นานเกินสมควร การถูกหลอกลวงให้ถือว่าคำรับสารภาพนั้น ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานของการกระทำผิด และไม่อาจใช้นำมาฟังลงโทษผู้ต้องหาได้

3. บุคคลมีสิทธิในเรื่องการเมืองอย่างเต็มที่ รวมถึงมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
4. บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินได้ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติให้เวนคืนเป็นของรัฐและการเวนคืน การใช้หรือการจำกัดการใช้ทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของรัฐและการชดใช้ค่าเสียหายจะต้องกระทำโดยกฎหมาย
5. พลเรือนมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานราชการ โดยทำคำร้องเป็นลายลักษณ์อักษร ตามที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย และรัฐมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบคำร้องดังกล่าว
6. สิทธิทางศาล

- พลเรือนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยผู้พิพากษาภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมาย
- พลเรือนที่เป็นทหารหรือลูกจ้างในกองทัพจะได้รับการพิจารณาคดีโดยศาลทหารในประเทศ เว้นแต่เป็นกรณีอาชญากรรมที่กำหนดไว้โดยกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางทหาร การรักษาความปลอดภัย การจัดหาอาหาร เครื่องดื่มที่เป็นอันตราย นักโทษสงคราม และอุปกรณ์ทางการทหาร รวมทั้งกรณีตามกฎอัยการศึก
- พลเรือนมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีไปอย่างรวดเร็วและผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้า
- ผู้ถูกกล่าวหาจะสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกระทั่งจะมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิด

- ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะทำคำแถลงใด ๆ ในระหว่างการพิจารณาคดีภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
- กรณีผู้ต้องหาคดีอาญา หรือผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ถูกกักขังไว้ ไม่มีการฟ้องคดีหรือศาลมีคำพิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิด บุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายจากรัฐได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

7. หากบุคคลได้รับความเสียหายจากการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ บุคคลอาจเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐหรือหน่วยงานของรัฐได้ และกรณีนี้เจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะไม่ได้รับสิทธิพิเศษในเรื่องความรับผิด แต่หากเป็นการกระทำของทหารหรือพนักงานของกองทัพ ในการปฏิบัติตามหน้าที่ เลนเกิดจากการสู้รบเป็นต้น จะไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากรัฐหรือหน่วยงานของรัฐจากการดังกล่าว
8. พลเรือนมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถของบุคคล และการศึกษาภาคบังคับจะได้รับการศึกษาฟรี
9. พลเรือนมีสิทธิที่จะทำงาน
10. คนงานมีสิทธิที่จะจัดตั้งสมาคมได้เพื่อรวมกลุ่มในการาต่อรอง เว้นแต่กรณีของเจ้าพนักงานของรัฐ หรือหน่วยงานป้องกันประเทศ จะจัดตั้งได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่าทำได้
11. สิทธิ เสรีภาพของประชาชนจะไม่ถูกละเลยแต่อาจจะถูกจำกัดโดยกฎหมายเพื่อประโยชน์ในด้านความมั่นคงของรัฐ ความเป็นระเบียบ หรือสวัสดิการสังคม

<u>หน้าที่</u>

1. รัฐมีหน้าที่ต้องรับประกันในเรื่องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคลให้แก่พลเรือน
2. รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมให้มีการศึกษาตลอดชีวิต
3. พลเรือนที่มีเด็กในความดูแลมีหน้าที่จะต้องให้การศึกษาแก่เด็กอย่างน้อยถึงขั้นประถมศึกษาและการศึกษาอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด
4. รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมให้มีการจ้างงานและรับประกันให้มีค่าจ้างที่เหมาะสม
5. พลเรือนมีหน้าที่ต้องทำงาน
6. รัฐต้องให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษแก่แรงงานหญิง โดยแรงงานหญิงจะต้องได้รับความเท่าเทียมในเรื่องการจ้างงาน ค่าจ้างและสภาพการทำงานกับชาย รวมถึงจะต้องคุ้มครองแรงงานเด็ก
7. รัฐมีหน้าที่ต้องส่งเสริมให้มีความปลอดภัยทางสังคมและให้มีสวัสดิการสังคม รวมไปถึงจะต้องมีการ ส่งเสริมในเรื่องสิทธิสตรี

8. รัฐจะต้องกระทำการใด ๆ เพื่อให้บรรลุถึงนโยบายในการเพิ่มสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุและเด็ก
9. รัฐจะต้องคุ้มครองพลเรือนที่ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้เนื่องจากความพิการ ความเจ็บป่วย ชราภาพหรือด้วยเหตุอื่น ๆ
10. รัฐมีหน้าที่ต้องปกป้องให้พลเรือนหลุดพ้นจากภัยพิบัติที่เป็นอันตราย
11. รัฐและประชาชนมีหน้าที่ร่วมกันช่วยปกป้องสิ่งแวดล้อม
12. รัฐจะต้องพยายามให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่สะดวกสบาย ตามนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัย
13. รัฐมีหน้าที่ต้องคุ้มครองดูแลสุขภาพของพลเรือนรวมถึงสุขภาพของบุคคลที่เป็นมารดาด้วย
14. พลเรือนมีหน้าที่ต้องเสียภาษี
15. พลเรือนมีหน้าที่ต้องเป็นทหาร

<u>เสรีภาพ</u>

1. พลเรือนมีเสรีภาพส่วนบุคคลที่จะไม่ถูกจับ ควบคุมตัวค้นตัว กักขังหรือถูกสอบถามใด ๆ เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ รวมถึงจะไม่ถูกลงโทษ ไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดสิทธิใด ๆ อันมีลักษณะเป็นการาลงโทษ หรือถูกบังคับใช้แรงงานอย่างไม่เต็มใจ เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้
2. พลเรือนมีสิทธิจะไม่ถูกทรมานหรือถูกบังคับให้ให้การใด ๆ ที่เป็นปรปักษ์แก่ตนในคดีอาญา
3. ในการจับตัว ควบคุมตัว หรือค้นตัว ผู้มีอำนาจจะต้องแสดหมายให้เห็นและหมายดังกล่าวจะต้องออกโดยผุ้พิพากษาเว้นแต่เป็นกรณีที่จับผู้ต้องหาในขณะกระทความผิดอาญาหรือเป็นกรณีที่สงสัยว่าผู้ต้องหาว่ากระทำผิดอาญาที่มีโทษจำกัดตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปอาจจะหลบหนี้ หรืออาจทำลายพยานหลักฐานได้ เจ้าพนักงานสอบสวนอาจร้องขอออกหมายย้อนหลังได้
4. พลเรือนจะไม่ถูกลงโทษหากกฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและจะไม่ต้องรับโทษสำหรับการกระทำผิดอาญาอันเดียวกันถึง 2 ครั้ง
5. พลเรือนมีเสรีภาพในที่พักอาศัยโดยไม่ถูกบุกรุกเข้ามา เว้นแต่เป็นกรณีที่มีหมายมาแสดง
6. พลเรือนมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และสามารถย้ายถิ่นฐานได้ตามแต่ใจ
7. พลเรือนมีเสรีภาพในการเลือกอาชีพ
8. พลเรือนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และไม่มีศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ

9. พลเรือนมีเสรีภาพในการพูดและเกี่ยวกับสิ่งตีพิมพ์และรวมถึงเสรีภาพในการรวมกลุ่มและจัดตั้งสมาคม
10. การให้ใบอนุญาต หรือการตรวจสอบคำพูดหรือสิ่งพิมพ์ รวมถึงการให้ใบอนุญาตในการรวมกลุ่ม และจัดตั้งสมาคมจะกระทำไม่ได้
11. พลเรือนมีเสรีภาพในการเรียนรู้ ในงานศิลปะ รวมถึงสิทธิของผู้ประพันธ์ นักประดิษฐ์ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และศิลปินจะได้รับความคุ้มครอง

สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศฟิลิปปินส์

<u>สิทธิ</u>

1. สิทธิของประชชนที่จะได้รับความปลอดภัยในตัวเอง ในที่พักอาศัย เอกสารต่าง ๆ การค้นและการจับจะต้องกระทำโดยมีเหตุอันควรและจะต้องมีหมายค้นหรือหมายจับที่ออกโดยผู้พิพากษาซึ่งได้มีการตรวจสอบหลักฐานจากคำยืนยันของผู้เสียหายและ พยานแล้ว ทั้งนี้ในหมายค้นหรือหมายจับจะต้องระบุถึงสถานที่ที่จะค้นหรือบุคคลที่จะจับด้วย
2. ประชาชนมีสิทธิในความเป็นส่วนตัวในการสื่อสารหรือการติดต่อซึ่งจะละเมิดไม่ได้ เว้นแต่เป็นการกระทำโดยมีคำสั่งศาลหรือเพื่อความปลอดภัยสาธารณะ หรือเพื่อความเป็นระเบียบ
3. พยานหลักฐานใด ๆ ที่กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติข้างต้น ไม่สามารถรับฟังเป็นหลักฐานในการลงโทษได้
4. ห้ามมิให้มีกฎกหมายใด ๆ มาตัดทอนสิทธิของประชาชนที่จะชุมนุมหรือเรียกร้องให้รัฐบาลชดใช้ค่าเสียหาย
5. ประชาชนมีสิทธิที่จะท่องเที่ยวไปได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่เพื่อประโยชน์ความมั่นคงของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ สุขอนามัยของประชาชนที่จะกำหนดโดยกฎหมาย
6. สิทธิของประชาชนที่จะได้รับการแจ้งข่าวในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ
7. ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลของราชการที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของรัฐ การทำธุรกรรม หรือคำวินิจฉัยใด ๆ รวมถึงข้อมูลวิจัยของรัฐบาลที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านนโยบาย แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
8. สิทธิของประชาชนไม่ว่าจะเป็นลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จะจัดตั้งสหภาพสมาคม เพื่อจุด ประสงค์ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายสามารถกระทำได้
9. บุคคลมีสิทธิในทรัพย์สินส่วนตัว หากมีการเวนคืนไปใช้เพื่อประโยชน์ของรัฐ ประชาชนย่อมีสิทธิได้รับค่าชดเชย
10. ประชาชนที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนการกระทำผิดมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงสิทธิของตนในการที่จะนิ่งไม่ตอบคำถาม และมีสิทธิที่จะมีที่ปรึกษาได้โดยรัฐจะต้องจัดหาให้
11. สิทธิตามกฎหมายอาญา

- ผู้ต้องหาจะต้องไม่ถูกทรมาน กระทำรุนแรง ข่มขู่หรือใช้วิธีการที่ทำให้หมดไปซึ่งอิสรภาพ รวมถึงห้ามไม่ให้มีสถานที่คุมตัวที่มีลักษณะเป็นความลับ ขังเดี่ยว หรือรูปแบบใด ๆ ที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนี้
- คำรับสารภาพหรือคำรับที่เกิดจากการถูกบังคับจะรับฟังไม่ได้

- ผู้เสียหายและครอบครัวที่ถูกทรานหรือการะทำโดยวิธีการคล้ายคลึงกันมีสิทธิได้รับค่าเสียหาย
- บุคคลทุกคนมิสิทธิที่ได้ประกันตัวได้โดยให้หลักทรัพย์ที่พอเพียง หรือได้รับการปล่อยตัวหากเข้ากรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ เว้นแต่เป็นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจน
- บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามที่เกี่ยวกับการทำผิดอาญาเว้นแต่จะได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด
- ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาจะต้องสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิด และมีสิทธิที่ได้เข้ารับฟังการตัดสินได้ด้วยตนเองพร้อมกับที่ปรึกษา และมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงข้อกล่าวหา รวมทั้งมีสิทธิที่ได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็ว ไม่มีอคติ และต่อหน้าสาธารณะ มีสิทธิที่จะได้เห็นหน้าพยาน และอาจจะถูกบังคับในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของตัวพยานได้และสามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ตนเอง
- สิทธิที่จะได้รับหมายเรียกจากศาลเพื่อให้ศาลว่าการควบคุมตัวชอบหรือไม่ จะต้องไม่ถูกระงับ เว้นแต่เป็นกรณีที่เป็นความผิดฐานบุกรุก หรือก่อการจารจล
- บุคคลไม่สามารถจะถูกบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง
- บุคคลจะไม่ถูกกักกันตัวโดยเหตุผลที่เกี่ยวกับความเชื่อทางการเมือง
- บุคคลจะไม่ถูกบังคับโดยไม่ยินยอม เว้นแต่จะเป็นกรณีของการลงโทษเนื่องจากการกระทำผิดอาญา
- ห้ามมิให้มีการลงโทษปรับเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งห้ามมิให้ลงโทษบุคคลอย่างโหดร้าย และในการลงโทษประหารชีวิตจะกระทำได้ต่อเมื่อปรากฏว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับเฮโรอิน หรือตามที่สภา Congress ได้กำหนดไว้ และในความผิดใด ๆ ที่กำหนดโทษประหารชีวิตไปแล้ว ให้ลดโทษลงเหลือเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต
- ห้ามมิให้มีการลงโทษจำคุกสำหรับความผิดเกี่ยวกับการไม่ชำระหนี้หรือการไม่ชำระภาษี
- บุคคลใด ๆ จะไม่ถูกลงโทษ 2 ครั้งสำหรับการกระทำความผิดเพียงครั้งเดียว

<u>เสรีภาพ</u>

1. ห้ามมิให้มีกฎหมายใด ๆ ออกมาเพื่อตัดทอนเสรีภาพในการพูด การแสดงออก และสิ่งพิมพ์
2. ประชาชนมีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและสัการะบูชาได้โดยไม่ถูกกีดกัน
3. ประชาชนมีเสรีภาพในที่อยู่อาศัยและเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยได้ เว้นแต่จะถูกจำกัดโดยคำสั่งศาล

สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศสิงคโปร์

<u>สิทธิ</u>

1. สิทธิตามกฎหมายอาญา

- เมื่อมีการร้องต่อศาลสูงหรือผู้พิพากษาว่าบุคคลใด ๆ ถูกควบคุมไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะต้องไต่สวนคำร้องดังกล่าวและมีคำสั่งให้นำบุคคลนั้นมาศาลและมีคำสั่งให้ปล่อยตัวไป เว้นแต่เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าการควบคุมตัวนั้นทำโดยชอบด้วยกฎหมาย
- บุคคลที่ถูกจับมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งให้ทราบทันทีถึงข้อหาที่ถูกจับและมีสิทธิได้รับอนุญาตให้ได้รับคำปรึกษารวมถึงมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้
- บุคคลที่ถูกจับจะต้องถูกนำตัวไปยังศาลภายใน 48 ชั่วโมงโดยไม่ชักช้า (ทั้งนี้ไม่รวมเวลาของการเดินทาง) และห้ามมิให้มีการควบคุมตัวบุคคลนั้นต่อไปเว้นแต่จะกระทำโดยคำสั่งของศาล

2. บุคคลทุกคนมีความเท่าเทียมกันทางกฎหมายและย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมกัน
3. ห้ามมิให้มีการแบ่งแยกประชาชนชาวสิงคโปร์โดยนำเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา สถานที่เกิด หรือสายโลหิต ไม่ว่าในทางกฎหมาย และในการรับเข้าทำงานในหน่วยงานราชการ หรือในการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการ ถือครอง การได้มา หรือการจำหน่ายซึ่งทรัพย์สิน รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้า ธุรกิจ หรือการประกอบอาชีพ หรือการจ้างงาน เว้นแต่เป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ
4. พลเรือนมีสิทธิที่จะย้ายถิ่นที่อยู่ได้อย่างเสรีทั่วประเทศ และจะตั้งรกรกอยู่ที่ใดในประเทศก็ได้
5. พลเรือนมีสิทธิที่จะรวมตัวกันอย่างสงบโดยปราศจากอาวุธ และมีสิทธิที่จะตั้งสมาคมได้ เว้นแต่ในกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ในความมั่นคงของประเทศหรือความสงบและศีลธรรมอันดีของประชาชนก็จะกระทำมิได้
6. บุคคลมีสิทธิที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้
7. กลุ่มศาสนาทุกกลุ่มมีสิทธิที่จะจัดการกิจการของศาสนาได้ มีสิทธิที่จะก่อตั้งสถาบันเพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนาหรือเพื่อการกุศล และ มีสิทธิที่มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินได้
8. พลเรือนของสิงคโปร์มีสิทธิเท่าเทียมกันในการบริหารสถาบันการศึกษาที่เป็นของรัฐ และโดยเฉพาะเกี่ยวกับการรับนักเรียนหรือการจ่ายค่าเทอม หรือมีสิทธิได้ความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนสำหรับการดูแลหรือการศึกษาของนักเรียนในสถาบันการศึกษา

9. ทุกกลุ่มศาสนามีสิทธิที่จะก่อตั้งสถาบันเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กและจัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาได้
10. บุคคลจะไม่ถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือสักการะบูชาศาสนาอื่นนอกจากศาสนาที่ตนนับถือ
11. ศาสนาของบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี บิดา มารดาหรือผู้ปกครองจะเป็นผู้เลือกศาสนาให้

<u>เสรีภาพ</u>

1. บุคคลมีเสรีภาพในชีวิตของตน และมีเสรีภาพส่วนบุคคลตามที่กำหนดโดยกฎหมาย
2. บุคคลจะไม่ถูกจับลงเป็นทาส
3. ห้ามมิให้มีการบังคับใช้แรงงาน แต่สภาอาจจะกำหนดกฎหมายในลักษณะบังคับให้มีการกระทำการใด ๆ ทั้งเพื่อประโยชน์ของประเทศได้
4. การทำงานรับใช้สังคมซึ่งเป็นการลงโทษอย่างหนึ่งจะต้องกระทำโดยศาลเป็นผู้กำหนดและไม่ถือว่าเป็นการบังคับใช้แรงงาน
5. บุคคลจะไม่ถูกลงโทษจากการกระทำหรือการละเว้นกระทำการใด ๆ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าเป็นการกระทำผิดในขณะที่กระทำนั้น รวมทั้งบุคคลจะต้องไม่ได้รับโทษเกินกว่าความผิดที่ตนได้กระทำ
6. บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องไม่ลงโทษ 2 ครั้งในการกระทำความผิดเดียวกัน เว้นแต่คำพิพากษาของศาลนั้นได้ถูกยกและมีคำพิพากษาของศาลที่สูงกว่าให้ลงโทษ
7. ห้ามมิให้มีการเนรเทศพลเรือนชาวสิงคโปร์ เว้นแต่เพื่อความมั่นคงของประเทศในส่วนเกี่ยวกับความเป็นระเบียบของสาธารณะ สุขอนามัย หรือการลงโทษผู้กระทำความผิด
8. พลเรือนทุกคนมีเสรีภาพในการพูดและการแสดงออก เว้นแต่ในกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อความจำเป็นหรือเพื่อประโยชน์ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความเป็นระเบียบของสังคม หรือศีลธรรมอันดี จะกระทำมิได้

สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา

สิทธิ

1. สิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพและความปลอดภัยส่วนตัว
2. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการกระทำที่มิชอบต่อศักดิ์ศรี ชื่อเสียง ชีวิตส่วนตัวและ ครอบครัว
3. สิทธิที่จะมีครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม
4. ผู้หญิงที่อยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์และระหว่างการให้นมบุตร และเด็ก ๆ ทุกคนมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ดูแลและให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ
5. สิทธิในการเลือกที่อยู่อาศัยในรัฐที่ตนมีสัญชาติและย้ายที่อยู่ในอย่างเสรี
6. สิทธิในที่อยู่อาศัยอันจะละเมิดไม่ได้
7. สิทธิในการติดต่อสื่อสารที่จะละเมิดไม่ได้
8. สิทธิที่จะได้รับการดูแลรักษาในเรื่องสุขภาพโดยใช้มาตรการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและสังคมในด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและการแพทย์
9. สิทธิในการได้รับการศึกษาโดยอยู่บนหลักการเรื่องเสรีภาพ ศีลธรรมและความร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งจะรวมถึงความเท่าเทียมกันทางด้านโอกาสเกี่ยวกับความาสารถพิเศษทางธรรมชาติ และความพึงพอใจในการใช้ ทรัพยากร ของรัฐ
10. สิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยจนถึงขึ้นประถมศึกษาฟรี
11. สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน และมีสิทธิในงานศิลปะ การเข้ามีส่วนร่วมใน ผลประโยชน์ของความก้าวหน้าทางปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ยังมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในผลประโยชน์ในสิ่งประดิษฐ์ หรืองานวรรณกรรม งานวิทยาศาสตร์ งานศิลปะของนักประพันธ์
12. สิทธิที่จะทำงานภายใต้สภาพที่เหมาะสม และได้ใช้วันหยุดพักผ่อนได้อย่างเสรีโดยไม่ขัดต่อการอนุญาตให้มีการจ้างงาน และมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนเป็นไปตามความสามารถและความชำนาญทั้งนี้เพื่อประกันว่าจะเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัว

สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

<u>สิทธิ</u>

1. ในการมีชีวิต เสรีภาพและความปลอดภัยส่วนตัว
2. บุคคลมีสิทธิอย่างเสรีที่จะนับถือศาสนาและทำพิธีบูชา
3. มิสิทธิที่จะสอบถาม แสดงความคิดเห็นแสดงออกและเผยแพร่ ความคิดผ่านสื่อใด ๆ ก็ได้
4. มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายต่อการกระทำที่มิชอบต่อศักดิ์ศรี ชื่อเสียง ชีวิตส่วนตัวและ ครอบครัว
5. สิทธิที่จะมีครอบครัวซึ่งเป็นพื้นทางทางสังคม
6. ผู้หญิงที่อยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์และระหว่างให้นมบุตรและเด็ก ๆ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองดูและให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษ
7. สิทธิที่จะเลือกที่อยู่อาศัยในรัฐที่ตนมีสัญชาติและย้ายที่อยู่ได้อย่างเสรี
8. สิทธิในที่อยู่อาศัยที่จะละเมิดไม่ได้
9. สิทธิที่จะติดต่อสื่อสารที่จะละเมิดมิได้
10. สิทธิที่จะได้รับการดูแลรักษาในเรื่องสุขภาพโดยใช้มาตรการเกี่ยวกับสุขอนยามัยและสังคมในด้านอาหาร เครื่องนุ่มห่ม ที่อยู่อาศัยและการแพทย์
11. สิทธิในการได้รับการศึกษาโดยอยู่บนหลักการเรื่อเสรีภาพ ศีลธรรมและความร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งจะรวมถึงความเท่าเทียมกันทางด้านโอกาสเกี่ยวกับความพรสวรรค์ทางธรรมชาติ นอกจากนั้นทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยจนจบขั้นประถมศึกษาฟรี
12. สิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในวัฒนธรรมชุมชน สิทธิในงานศิลปะ และการเข้ามีส่วนร่วมในผลประโยชน์ในผลของความก้าวหน้าทางปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นพบทางวิทยาศาสตร์
13. มีสิทธิที่จะมีเวลาว่าง มีสิทธิที่จะได้รับการพักผ่อน และมีโอกาสที่จะใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์ทางด้านจิตใจ วัฒนธรรมและทางร่างกาย
14. มีสิทธิที่จะได้รับความมั่นคงทางสังคมซึ่งจะเป็นการคุ้มครองตนเองจากการว่างงาน ความแก่ชรา และความพิการที่เกิดขึ้นอันเป็นผลทำให้ไม่สามารถที่จะเลี้ยงชีพของตนเอง
15. มีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลมีสิทธิและหน้าที่และมีสิทธิใช้สิทธิของพลเรือนได้
16. มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากศาล อย่างยุติธรรม

17. บุคคลมีสิทิที่จะได้รับสัญชาติซึ่งมีสิทธิได้รับตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติได้หากต้องการ
18. บุคคลมีความสามารถตามกฎหมายที่จะเข้าร่วมเป็นรัฐบาลไม่ว่าจะเข้าโดยตรงหรือผ่านการเป็นตัวแทนโดยการเลือกตั้งซึ่งจะทำการลงคะแนนอย่างเป็นความลับ และด้วยความซื่อสัตย์
19. มีสิทธิที่จะเข้าร่วมกลุ่มกันโดยสงบไม่ว่าจะเป็นการนัดชุมนุมกันในสถานที่สาธารณะหรือการร่วมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ
20. มีสิทธิที่จะตั้งสมาคมเพื่อส่งเสริม ใช้ และปกป้องผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม อาชีพ และสหภาพแรงงานหรือการอื่น ๆ อันชอบด้วยกฎหมาย
21. มีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัวได้
22. มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอต่อหน่วยงานของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนหรือส่วนรวม และมีสิทธิขอให้มีคำวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวได้
23. มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการจับกุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
24. บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด และมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรมและเปิดเผย และมีสิทธิได้รับการตัดสินโดยศาล และจะต้องไม่ถูกลงโทษอย่างโหดร้ายและไม่ปกติ
25. มีสิทธิขอลี้ภัยและได้รับการให้ลี้ภัยในต่างประเทศได้ในกรณีที่เป็นอาชญากรรมธรรมดา ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศและตามความตกลงระหว่างประเทศ
26. สิทธิของบุคคลแต่ละคนจะถูกจำกัดโดยสิทธิของบุคคลอื่น ก็โดยวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่น และเพื่อเป็นสวัสดิการสังคม และเพื่อดำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตย

<u>หน้าที่</u>

1. บุคคลมีหน้าที่ต่อสังคม โดยจะต้องประพฤติตนให้เข้ากับบุคคลอื่นในสังคมได้
2. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ให้การศึกษา ปกป้องเด็ก และเป็นหน้าที่ของเด็กต้องให้ความเคารพแก่ผู้ปกรองและจะต้องให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และคุ้มครองเมื่อผู้ปกครองต้องการ
3. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะได้รับการศึกษาอย่างน้อยจนถึงขั้นประถมศึกษา
4. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเมื่อตนมีสิทธิที่จะเลือกตั้งได้
5. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของผู้บริหารประเทศ

6. เป็นหน้าที่ที่จะต้องรับใช้สังคมและประเทศชาติในกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานทหารร้องขอเพื่อป้องกันและรักษาในกรณีที่มีภัยพิบัติสาธารณะ
7. เป็นหน้าที่ที่จะต้องให้ความร่วมมือกับรัฐและชุมนุมในส่วนของความมั่นคงและสวัสดิการตามความสามารถและตามสภาพของสถานะการณ์
8. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องเสียภาษีตามกฎหมายเพื่อนำไปใช้ในการให้บริการสาธารณะ
9. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องทำงานตามความสามารถเพื่อที่จะได้ดำรงชีวิตได้และเพื่อประโยชน์แก่ชุมนุม
10. เป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะระงับไม่เข้ามีส่วนร่วมในกิจการทางการเมืองของต่างประเทศ

Human Rights Act 1998 ของประเทศอังกฤษ*

กำหนดรายการที่ 1

ข้อ 1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ

ข้อ 2. สิทธิในการดำรงชีวิต

2.1 สิทธิในการดำรงชีวิตของทุกคนจะได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย บุคคลใดจะถูกลิดรอนสิทธิมิได้ เว้นแต่ในการบังคับคดีจากคำตัดสินลงโทษของศาลตามการพิพากษาลงโทษของความผิดทางอาญาซึ่งเป็นการลงโทษที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

2.2 การเพิกถอนสิทธิในการดำรงชีวิตจะไม่ถือเป็นการลงโทษ หากในการฝ่าฝืนกฎหมายในข้อนี้เป็นผลมาจากการใช้กำลัง อันได้แก่

a) ในการกระทำเพื่อป้องกันผู้ใดก็ตามจากความรุนแรงที่ชอบด้วยกฎหมาย

b) เพื่อที่จะเป็นผลบังคับการจับกุมที่ชอบด้วยกฎหมายหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคลที่ถูกกักขังตามกฎหมาย

c) ในการปฏิบัติซึ่งชอบด้วยกฎหมายเพื่อเป้าประสงค์ในการทำให้จลาจลหรือการกบฏเกิดความสงบ

ข้อ 3. ข้อห้ามของการทรมาน

บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับผลปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมหรือต่ำช้าไม่ได้

ข้อ 4. ข้อห้ามของการเป็นทาสและแรงงานซึ่งถูกบังคับ

4.1 บุคคลใดจะถูกยึดเป็นทาส หรือต้องภาระจำยอมไม่ได้

4.2 บุคคลใดจะถูกบีบบังคับให้กระทำหรือเป็นแรงงานบังคับมิได้

4.3 สำหรับเป้าประสงค์ของข้อความ “แรงงานบังคับ” จะไม่หมายรวมถึง

---

* แปลจาก http://www.hmso.gov.uk/acts/acts/1998/80042—d.htm

a) งานใดๆ ก็ตามที่กระทำในแนวทางปกติของการควบคุมตัวซึ่งเป็นไปตามการกำหนดไว้ในข้อที่ 5 ของอนุสัญญานี้ หรือเงื่อนไขในระหว่างจากการควบคุมตัวดังกล่าว

b) การปฏิบัติของลักษณะกองกำลังในกรณีมีความขัดแย้งหรือสงครามซึ่งทราบโดยทั่วกันโดยการบีบบังคับให้กระทำเป็นไปตามการภารกิจของกองกำลัง

c) การกระทำใดๆ ที่ถูกบีบบังคับในกรณีฉุกเฉินหรือการภัยพิบัติที่คุกคามชีวิตหรือการกินอยู่ดีของชุชน

d) งานหรือการบริหารซึ่งเป็นผลมาจากข้อผูกพันของหน้าที่พลเมือง

ข้อ 5. สิทธิในเสรีภาพและความมั่นคง

5.1 ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความมั่นคงแห่งตัวตน บุคคลใดจะถูกลิดรอนเสรีภาพมิได้ เว้นแต่กรณีและผลจากกระบวนการที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังนี้

a) การกักขังที่ชอบด้วยกฎหมายหลังจากการตัดสินลงโทษจากศาล

b) การจับกุมหรือกักขังที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลซึ่งไม่ยินยอมตามคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของศาล หรือเพื่อที่จะระงับข้อขัดแย้งใดๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

c) การจับกุมหรือกักขังที่ชอบด้วยกฎหมายที่จะนำบุคคลนั้นมาแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ทางกฎหมาย ด้วยเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำผิดทางอาญา หรือเพื่อป้องกันผู้นั้นจากการกระทำผิดทางอาญาหรือหลบหนีหลังจากได้กระทำแล้ว

d) การกักขังผู้เยาว์โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายสำหรับเป้าประสงค์เพื่อการควบคุมดูแลทางการศึกษาหรือการนำมาส่งแก่เจ้าหน้าที่พนักงาน

e) กักขังบุคคลที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อป้องกันการแพร่เชื้อของโรคติดต่อ บุคคลที่วิกลจริต บุคคลที่ติดสุราเรื้อรังหรือติดยาเสพติด หรือคนจรจัด

f) การจับกุมหรือกักขังบุคคลบุคคลที่เข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย หรือบุคคลที่ถูกเนรเทศหรือเป็นผู้ร้ายที่ส่งข้ามแดน

5.2 ทุกคนที่ถูกจับกุมจะได้รับการแจ้งในทันทีถึงเหตุผลที่ถูกจับกุมและข้อที่ถูกกล่าวหาด้วยภาษาที่บุคคลนั้นเข้าใจ

5.3 ทุกคนซึ่งถูกจับกุมหรือกักขังตามผลที่กำหนดไว้ในข้อ c) ข้างต้นของข้อนี้จะถูกส่งต่อผู้พิพากษาทันที หรือเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายอื่นๆ เพื่อดำเนินการอำนาจตุลาการและจะถูกพิจารณาภายในเวลาที่สมควรหรือได้รับการปล่อยตัว การปล่อยตัวอาจเป็นไปโดยเงื่อนไขการรับประกันว่าจะมาศาล

5.4 ทุกคนที่ถูกลิดรอนสิทธิโดยการจับกุมหรือกักขังจะได้รับการดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างรวดเร็ว และจะถูกปล่อยตัวหากการกักขังนั้นมิชอบด้วยกฎหมาย

5.5 ทุกคนซึ่งถูกจับกุมกักขังโดยขัดแย้งกับการกำหนดของมาตรานี้จะได้รับสิทธิในค่าสินไหมทดแทน

ข้อ 6. สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

6.1 ในการกำหนดของสิทธิพลเมืองและข้อผูกพันหรือการถูกฟ้องต่อคดี ทุกคนมีสิทธิได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระและเที่ยงธรรมในเวลาพอสมควร คำพิพากษาจะได้รับการแถลงอย่างเปิดเผย แต่สิ่งตีพิมพ์หรือสาธารณะอาจจะถูกแยกจากทั้งหมดหรือส่วนของการพิจารณาในเรื่องของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตย ที่ซึ่งเรียกร้องผลประโยชน์ของเยาวชน หรือการปกป้องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณี หรือความจำเป็นในการจัดของขอบเขตของความเห็นของศาลในเหตุพิเศษที่ซึ่งการประกาศโฆษณาอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียในเรื่องความยุติธรรมได้

6.2 ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดทางอาญาจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีผิดตามกฎหมาย

6.3 ทุกคนที่ถูกกล่าวว่ากระทำผิดทางอาญาจะมีสิทธิอย่างน้อยดังต่อไปนี้

a) จะได้รับการแจ้งในทันทีถึงสภาพและเหตุของข้อกล่าวด้วยภาษาที่ผู้นั้นเข้าใจและในรายละเอียด

b) มีเวลาเพียงพอและสิ่งอำนวยความสะดวกในการตระเตรียมการป้องกัน

c) การป้องกันตนเองเกี่ยวกับบุคลหรือทางความช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นการตัดสินด้วยตนเองของผู้นั้น หากบุคคลนั้นไม่มีความสามารถในการออกค่าใช้จ่ายเพื่อความช่วยเหลือทางกฎหมายจะได้รับการให้เปล่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

d) การสอบสวนหรือไต่สวนพยานของคู่กรณี และการได้มาศาลและการไต่สวนพยานในนามของผู้ที่ถูกกล่าวหาจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน

e) จะได้รับการช่วยเหลือให้เปล่าของการมีล่ามหากผู้นั้นสามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาล

ข้อ 7. ไม่มีการลงโทษโดยปราศจากกฎหมาย

7.1 บุคคลไม่ต้องรับผิดทางอาญา เพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะที่กระทำไม่เป็นความผิดตามกฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ในขณะที่ได้กระทำผิดทางอาญาไม่ได้ หากภายหลังการกระทำความผิดนั้นได้มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดโทษเบาลง

7.2 ความในข้อนี้ย่อมไม่กระทบต่อการพิจารณาคดีและการลงโทษบุคคลซึ่งได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดอันเป็นความผิดทางอาญาตามหลักกฎหมายทั่วไปอันเป็นที่รับรองโดยประชาคมนานาชาติในขณะที่มีการกระทำนั้น

ข้อ 8. สิทธิในการได้รับการเคารพในความเป็นส่วนตัวและครอบครัว

8.1 ทุกคนมีสิทธิในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว เคหสถานและการติดต่อสื่อสาร

8.2 บุคคลจะถูกแทรกแซงโดยการใช้สิทธิของเจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้ เว้นแต่เป็นไปตามผลของกฎหมายและความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยในผลประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือการกินอยู่ดีทางเศรษฐกิจ เพื่อการป้องกันความไม่สงบหรืออาชญากรรม เพื่อป้องกันสุขอนามัยหรือศีลธรรม หรือเพื่อป้องกันสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

ข้อ 9. เสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา

9.1 บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรมและศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการเปลี่ยนศาสนา หรือความเชื่อ และเสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อโดยการสักการบูชา การสอนการประกอบพิธีกรรมและการปฏิบัติ ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือในชุมชนร่วมกับผู้อื่น และไม่ว่าต่อสาธารณชนหรือเป็นการส่วนตัว

9.2 เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาหรือความเชื่อของบุคคลจะถูกจำกัดภายใต้การบัญญัติของกฎหมาย และตามความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยในผลประโยชน์ของความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย สุขอนามัยหรือศีลธรรม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

ข้อ 10. เสรีภาพในการแสดงออก

10.1 ทุกคนมีสิทธิในการแสดงออก รวมถึงเสรีภาพในความคิดเห็น รับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดโดยปราศจากการแทรกแซงและไม่คำนึงถึงพรมแดน ข้อความในข้อนี้จะไม่กีดกันรัฐจากการต้องการใบอนุญาตในการกระจายเสียง โทรทัศน์หรือกิจการภาพยนตร์

10.2 การใช้เสรีภาพเหล่านี้ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นไปตามระเบียบแบบแผน เงื่อนไข ข้อจำกัด และการลงโทษที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายจำเป็นต่อสังคมประชาธิปไตยในเรื่องการรักษาความมั่นคงของชาติ ความเป็นสมบูรณ์ของดินแดน หรือความสงบเรียบร้อย หรือเพื่อป้องกันสุขอนามัยหรือศีลธรรม หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น เพื่อป้องกันการเปิดเผยข้อมูลที่ได้รับมาด้วยความไว้วางใจ หรือเพื่อรักษาอำนาจและความยุติธรรมของฝ่ายตุลาการ

ข้อ 11. เสรีภาพในการชุมนุมและการจัดตั้งสมาคม

11.1 ทุกคนมีสิทธิในการชุมนุมโดยสงบและจัดตั้งสมาคมกับผู้อื่น รวมถึงสิทธิในการเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง

11.2 การจำกัดการใช้สิทธิในข้อนี้จะกระทำมิได้ นอกจากจะกำหนดโดยกฎหมายและเพียงเท่าที่จำเป็นในสังคมประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ของความมั่นคงเรียบร้อย สุขอนามัยหรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิของผู้อื่น ความในข้อนี้ไม่ห้ามการวางข้อจำกัดอันชอบด้วยกฎหมายในการใช้สิทธินี้ของทหารและตำรวจ หรือฝ่ายการบริหารของรัฐ

ข้อ 12. สิทธิในการสมรส

ชายหรือหญิงที่อยู่ในวัยสมควรแก่การสมรสมีสิทธิในการสมรสและมีครอบครัวตามกฎหมายในที่รับรองการใช้สิทธินี้

ข้อ 14. ข้อห้ามในการเลือกปฏิบัติ

การใช้สิทธิและเสรีภาพในอนุสัญญานี้จะได้รับความคุ้มครองโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ อันเนื่องจากเพศ เชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมืองหรือความคิดอื่นๆ เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม สมาคมชนกลุ่มน้อย ทรัพย์สิน การกำเนิดหรือสถานะอื่นๆ

ข้อ 16. ข้อจำกัดของกิจกรรมทางการเมืองของคนต่างด้าว

ไม่มีความในข้อ 10, 11, 14 จะเป็นการกีดกันคณะอนุสัญญาสูงจากการแจ้งข้อจำกัดของกิจกรรมทางการเมืองของคนต่างด้าว

ข้อ 17. ข้อห้ามในการใช้สิทธิโดยมิชอบ

ไม่มีความใดในอนุสัญญานี้จะตีความเป็นความนัยแก่รัฐ กลุ่มหรือบุคคลใด ว่าข้อจำกัดในสิทธิใดในอนุสัญญานี้มีเป้าหมายการทำลายสิทธิและเสรีภาพ

ข้อ 18. การจำกัดการใช้ข้อจำกัดสิทธิ

ข้อจำกัดที่อนุญาตภายใต้อนุสัญญาต่อการกล่าวถึงสิทธิและเสรีภาพจะไม่เป็นการร้องเรียนเพื่อจุดประสงค์อื่นๆ ใดนอกจากที่ได้บัญญัติไว้แล้ว

Rights and duties of Citizens under the Constitution law

1. The Constitution of Japan, 1946

Chapter III Rights and duties of the people

Article 10 :

The condition necessary for being a Japanese national shall be determined by law

Article 11 :

The people shall not be prevented from enjoying any of the fundamental human rights. These fundamental human rights guaranteed to the propel by this constitution hall be conferred upon the people of this and future generations as eternal and inviolate right.

Article 12 :

The freedoms and rights guaranteed to the people by this constitution shall be maintained by the constant endeavor of the people, who shall refrain from any abuse of these freedoms and rights and shall always be responsible for utilizing them for the public welfare.

Article 13:

All of the people shall be respected as individuals. Their right to life, liberty, and the pursuit of happiness shall, to the extent that it does not interfere with the public welfare, be the supreme consideration in legislation and in other governmental affairs.

Article 14:

All of the people are equal under the law and there shall be no discrimination in political, economic or social relations because of race, creed, sex< social status or family origin. 2) peers and peerage shall not be recognized. 3) No privilege shall accompany any award of honor, decoration or any distinction nor shall any such award be valid beyond the lifetime of the individual who now holds or hereafter may receive it.

Article 15:

The people have the inalienable right to choose their public officials and to dismiss them. 2) All public officials are servants of the whole community and not of any group thereof. 3) Universal adult suffrage is guaranteed with regard to the election of public officials. 4) In all elections, secrecy of the ballot shall not be violated. A voter shall not be answerable, publicly or privately, for the choice he has made.

Article 16:

Every person shall have the right of peaceful petition for the redress of damage, for the removal of public officials, for the enactment, repeal or amendment of laws, ordinances or regulations and for other matters; nor shall any person be in any way discriminated against for sponsoring such a petition.

Article 17:

Every person may sue for redress as provided by law from the State or a public entity, in case he has suffered damage through illegal act of any public official.

Article 18:

No person shall be held in bondage of any kind. Involuntary servitude, except as punishment for crime, is prohibited.

Article 19:

Freedom of thought and conscience shall not be violated.

Article 20:

Freedom of religion is guaranteed to all. No religious organization shall receive any privileges from the State, nor exercise any political authority. 2) No person shall be compelled to take part in any religious acts, celebration, rite or practice. 3) The State and its organs shall refrain from religious education or any other religious activity.

Article 21:

Freedom of assembly and association as well as speech, press and all other forms of expression are guaranteed. 2) No censorship shall be maintained, nor shall the secrecy of any means of communication be violated.

Article 22:

Every person shall have freedom to choose and change his residence and to choose his occupation to the extent that it does not interfere with the public welfare. 2) Freedom of all persons to move to a foreign country and to divest themselves of their nationality shall be inviolate.

Article 23:

Academic freedom is guaranteed.

Article 24:

Marriage shall be based only on the mutual consent of both sexes and it shall be maintained through nutual cooperation with the eual rights of husband and wife as a basis. 2) With regard to choice of spouse, property rights, inheritance, choice of domicile, divorce and other matters pertaining to marriage and the family, laws shall be enacted from the standpoint of individual dignity and the essential equality of the sexes.

Article 25:

All people shall have the right oด maintain the minimum standards of wholesome and cultured living. 2) In all spheres of life, the State shall use its endeavors for the promotion and extension of social welfare and security, and of public health.

Article 26:

All people shall have the right to receive and equal education correspondent to their ability, as provided for by law. 2) All people shall be obligated to have all boys and girls under their protection receive ordinary education as provided for by law. Such compulsory education shall be free.

Article 27:

All people shall have the right and the obligation to work. 2X Standards for wages, hours, rest and other working condition shall be fixed by law. 3) Children shall not be exploited.

Article 28:

The right of workers to organize and to bargain and act collectively is guaranteed.

Article 29:

The right to own or to hold property is inviolable. 2) Property rights hall be defined by law, in conformity with the public welfare. 3) Private property may be taken for public use upon just compensation therefor.

Article 30:

The people shall be liable to taxation as provided for by law.

Article 31:

No person shall be deprived of life or liberty, now shall any other criminal penalty be imposed, except according to procedure established by law.

Article 32:

No person shall be denied the right of access to the courts.

Article 33:

No person shall be apprehended except upon warrant issued by a competent judicial officer which specifies the offense with the person is charged, unless he is apprehended, the offense being committed.

Article 34:

No person shall be arrested or detained without being at once informed of the charges against him or without the immediate privilege of counsel; nor shall he be detained without adequate cause; and upon demand of any person such cause must be immediately shown in open court in his presence and the presence of his counsel.

Article 35:

The right of all persons to be secure in their homes, papers and effects against entries searches and seizures hall not be impaired except upon warrant issued for adequate cause and particularly describing the place to be searched and things to be seized, or except as

provided by Article 33. 2) Each search or seizure shall be made upon separate warrant issued by a competent judicial officer.

Article36:

The infliction of torture by any public officer and cruel and punishments are absolutely forbidden.

Article 37.

In all criminal cases the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial by any impartial tribunal. 2) He shall be permitted full opportunity to examine all witnesses, and he shall have the right of compulsory process for obtaining witnesses on his behalf at public expense. 3) At all times the accused shall have the assistance of competent counsel who shall, if the accused is unable to secure the same by his own efforts, be assigned to his use by the State.

Article 38:

No person shall be compelled to testify against himself. 2) Confession made under compulsion, torture or threat, or after prolonged arrest or detention hall not be admitted in evidence. 3) No person shall be convicted or punished in cases where the only proof against him is his own confession.

Article 39:

No person shall be held criminally liable for an act which was lawful at the time it was committed, or of which he had been acquitted, nor shall he be placed in double jeopardy.

Article 40:

Any person may, in case he is acquitted after he has been arrested or detained, sue the State for redress as provided by laws.

From :- www.solon.org/Constitutions/Japan/English/english-Constitution.html

April 14, 2004

ARTICLE III

BILL OF RIGHTS

Section 1. No person shall be deprived of life, liberty, or property without due process of law, nor shall any person be denied the equal protection of the laws.

Section 2. The right of the people to be secure in their persons, houses, papers, and effects against unreasonable searches and seizures of whatever nature and for any purpose shall be inviolable, and no search warrant or warrant of arrest shall issue except upon probable cause to be determined personally by the judge after examination under oath or affirmation of the complainant and the witnesses he may produce, and particularly describing the place to be searched and the persons or things to be seized.

Section 3. (1) The privacy of communication and correspondence shall be inviolable except upon lawful order of the court, or when public safety or order requires otherwise, as prescribed by law.

(2) Any evidence obtained in violation of this or the preceding section shall be inadmissible for any purpose in any proceeding.

Section 4. No law shall be passed abridging the freedom of speech, of expression, or of the press, or the right of the people peaceably to assemble and petition the government for redress of grievances.

Section 5. No law shall be made respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof. The free exercise and enjoyment of religious profession and worship, without discrimination or preference, shall forever be allowed. No religious test shall be required for the exercise of civil or political rights.

Section 6. The liberty of abode and of changing the same within the limits prescribed by law shall not be impaired except upon lawful order of the court. Neither shall the right to travel be impaired except in the interest of national security, public safety, or public health, as may be provided by law.

Section 7. The right of the people to information on matters of public concern shall be recognized. Access to official records, and to documents and papers pertaining to official acts, transactions, or decisions, as well as to government research data used as basis for policy development, shall be afforded the citizen, subject to such limitations as may be provided by law.

Section 8. The right of the people, including those employed in the public and private sectors, to form unions, associations, or societies for purposes not contrary to law shall not be abridged.

Section 9. Private property shall not be taken for public use without just compensation.

Section 10. No law impairing the obligation of contracts shall be passed.

Section 11. Free access to the courts and quasi-judicial bodies and adequate legal assistance shall not be denied to any person by reason of poverty.

Section 12. (1) Any person under investigation for the commission of an offense shall have the right to be informed of his right to remain silent and to have competent and independent counsel preferably of his own choice. If the person cannot afford the services of counsel, he must be provided with one. These rights cannot be waived except in writing and in the presence of counsel.

(2) No torture, force, violence, threat, intimidation, or any other means which vitiate the free will shall be used against him. Secret detention places, solitary, incommunicado, or other similar forms of detention are prohibited.

(3) Any confession or admission obtained in violation of this or Section 17 hereof shall be inadmissible in evidence against him.

(4) The law shall provide for penal and civil sanctions for violations of this section as well as compensation to the rehabilitation of victims of torture or similar practices, and their families.

Section 13. All persons, except those charged with offenses punishable by reclusion perpetual when evidence of guilt is strong, shall, before conviction, be bilabial by sufficient sureties, or be released on recognizance as may be provided by law. The right to bail shall

not be impaired even when the privilege of the writ of habeas corpus is suspended. Excessive bail shall not be required.

Section 14. (1) No person shall be held to answer for a criminal offense without due process of law.

(2) In all criminal prosecutions, the accused shall be presumed innocent until the contrary is proved, and shall enjoy the right to be heard by himself and counsel, to be informed of the nature and cause of the accusation against him, to have a speedy, impartial, and public trial, to meet the witnesses face to face, and to have compulsory process to secure the attendance of witnesses and the production of evidence in his behalf. However, after arraignment, trial may proceed notwithstanding the absence of the accused: Provided, that he has been duly notified and his failure to appear is unjustifiable.

Section 15. The privilege of the writ of habeas corpus shall not be suspended except in cases of invasion or rebellion, when the public safety requires it.

Section 16. All persons shall have the right to a speedy disposition of their cases before all judicial, quasi-judicial, or administrative bodies.

Section 17. No person shall be compelled to be a witness against himself.

Section 18. (1) No person shall be detained solely by reason of his political beliefs and aspirations.

(2) No involuntary servitude in any form shall exist except as a punishment for a crime whereof the party shall have been duly convicted.

Section 19. (1) Excessive fines shall not be imposed, nor cruel, degrading or inhuman punishment inflicted. Neither shall death penalty be imposed, unless, for compelling reasons involving heinous crimes, the Congress hereafter provides for it. Any death penalty already imposed shall be reduced to reclusion perpetual.

(2) The employment of physical, psychological, or degrading punishment against any prisoner or detainee or the use of substandard or inadequate penal facilities under subhuman conditions shall be dealt with by law.

Section 20. No person shall be imprisoned for debt or non-payment of a poll tax.

Section 21. No person shall be twice put in jeopardy of punishment for the same offense. If an act is punished by a law and an ordinance, conviction or acquittal under either shall constitute a bar to another prosecution for the same act.

Section 22. No ex post facto law or bill of attainder shall be enacted.

From : http://www.chanrobles.com/article3.htm April 14, 2004

The Constitution of Vietnam

Chapter Five : fundamental rights and duties of the citizen

Article 49

A citizen of the Socialist Republic or Vietnam is a person with Vietnamese nationality.

Article 50

In the Socialist Republic of Vietnam human rights in the political, civic, economic, cultural and social fields are respected. They are embodied in the citizen's rights and are determined by the Constitution and the law.

Article 51

The citizen's rights are inseparable from his duties.

The State guarantees the rights of the citizen; the citizen must fulfill his duties to the State and society.

The citizen's rights and duties are determined by the Constitution and the law.

Article 52

All citizens are equal before the law.

Article 53

The citizen has the right to participate in the administration of the State and management of society, the discussion of problems of the country and the region; he can send petitions to State organs and vote in referendums organised by the State.

Article 54

The citizen, regardless of nationality, sex, social background, religious belief, cultural standard, occupation, time of residence, shall, upon reaching the age of eighteen, have the right to vote, and, upon reaching the age of twenty-one, have the right to stand for election to the National Assembly and the People's Councils in accordance with the provisions of the law.

Article 55

The citizen has both the right and the duty to work.

The State and society shall work out plans to create ever more employment for the working people.

Article 56

The State shall enact policies and establish regimes for the protection of labour.

The State shall establish working times, wage scales, regimes of rest and social insurance for State employees and wage-earners; it shall encourage and promote other forms of social insurance for the benefit of the working people.

Article 57

The citizen enjoys freedom of enterprise as determined by law.

Article 58

The citizen enjoys the right of ownership with regard to his lawful income, savings, housing, chattel, means of production funds and other possessions in enterprises or other economic organisations; with regard to land entrusted by the State for use, the matter is regulated by the provisions of Articles 17 and 18.

The State protects the citizen's right of lawful ownership and right of inheritance.

Article 59

The citizen has both the right and the duty to receive training and instruction.

Primary education is compulsory and dispensed free of charge.

The citizen has the right to get general education and vocational training in various ways.

With regard to school students with special aptitudes the State and society shall create conditions for them to blossom out.

The State shall enact policies regarding tuition fees and scholarships.

The State and society shall create the necessary conditions for, handicapped children to acquire general knowledge and appropriate job training.

Article 60

The citizen has the right to carry out scientific and technical research, make inventions and discoveries, initiate technical innovations, rationalise production, engage in literary and artistic creation and criticism, and participate in other cultural activities. The State protects copyright and industrial proprietorship.

Article 61

The citizen is entitled to a regime of health protection.

The State shall establish a system of hospital fees, together with one of exemption from and reduction of such fees.

The citizen has the duty to observe all regulations on disease prevention and public hygiene.

It is strictly forbidden to produce, transport, deal in, store and use unlawfully opium and other narcotics. The State shall enact regulations on compulsory treatment of drug addiction and treatment of dangerous social diseases.

Article 62

The citizen has the right to build dwelling-houses accord to zoning regulations and the law. The right of lessees and lessors are protected by the law.

Article 63

Male and female citizens have equal rights in and fields - political, economic, cultural, social, and the family.

All acts of discrimination against women and all acts damaging women's dignity are strictly banned.

Men and women shall receive equal pay for equal work. Women workers shall enjoy a regime related to maternity. Women who are State employees and wage-earners shall enjoy paid pre- natal and post-natal leaves during which they shall receive all their wages and allowances as determined by law.

The State and society shall create all necessary conditions for women to raise their qualifications in all fields and fully play their roles in society, they shall see to the development of maternity homes, pediatric departments, creches and other social-welfare units so as to lighten house work and allow women to engage more actively in work and study, undergo medical treatment, enjoy periods of rest and fulfill their maternal duties.

Article 64

The family is the cell of society.

The State protects marriage and the family.

Marriage shall conform to the principles of free consent, progressive union, monogamy and equality between husband and wife.

Parents have the responsibility to bring up their children into good citizens. Children and grandchildren have the duty to show respect to and look after their parents and grandparents.

The State and society shall recognize no discrimination among children.

Article 65

Children enjoy protection, care and education by the family, the State and society.

Article 66

The family, the State and society shall create favourable conditions for young people to study, work, relax, develop bodies and minds, and shall educate them in morality, national tradition, civic consciousness and the socialist ideal, for them to be in the van of creative Labour and national defense.

Article 67

War invalids, sick soldiers, and the families of fallen soldiers and revolutionary martyrs shall enjoy preferential treatment in State policies. War invalids shall enjoy favourable conditions for their physical rehabilitation, shall be given employment suited to their state of health and assistance in securing stable living conditions.

Individuals and families credited with meritorious service to the country shall be given commendation and reward and shall be looked after.

Old people, infirm people and orphans without support shall receive State assistance.

Article 68

The citizen shall enjoy freedom of movement and of residence within the country; he can freely travel abroad and return home from abroad in accordance with the provisions of the law.

Article 69

The citizen shall enjoy freedom of opinion and speech, freedom of the press, the right to be informed, and the right to assemble, form associations and hold demonstrations in accordance with the provisions of the law.

Article 70

The citizen shall enjoy freedom of belief and of religion; he can follow any religion or follow none. All religions are equal before the law.

The places of worship of all faiths and religions are protected by the law.

No one can violate freedom of belief and of religion; nor can anyone misuse beliefs and religions to contravene the law and State policies.

Article 71

The citizen shall enjoy inviolability of the person and the protection of the law with regard to his life, health, honor and dignity.

No one can be arrested in the absence of a ruling by the People's Court, a ruling or sanction of the People's Office of Supervision and Control except in case of flagrant offenses. Taking a person into, or holding him in, custody must be done with full observance of the law.

It is strictly forbidden to use all forms of harassment and coercion, torture, violation of his honor and dignity, against a citizen.

Article 72

No one shall be regarded as guilty and be subjected to punishment before the sentence of the Court has acquired full legal effect.

Any person who has been arrested, held in custody, prosecuted, brought to trial in violation of the law shall be entitled to damages for any material harm suffered and his reputation shall be rehabilitated. Anybody who contravenes the law in arresting, holding in custody, prosecuting, bringing to trial another person thereby causing him damage shall be dealt with severely.

Article 73

The citizen is entitled to the inviolability of his domicile.

No one can enter the domicile of another person without his consent, except in cases authorized by the law.

Safety and secrecy are guaranteed to the citizen correspondence, telephone conversations and telegrams.

Domiciliary searches and the opening, control, and confiscation of a citizen's correspondence and telegrams can only be done by a competent authority in accordance with the provisions of the law.

Article 74

The citizen has the right to lodge complaints and denunciations with the competent State authorities against the illegal doings of State organs, economic bodies, social organisations, units of the people's armed forces, or of any individual.

The complaints and denunciations must be examined and settled by the State authorities within the time laid down by the law.

All acts violating the interests of the State, the rights and legitimate interests of collectives and citizens shall be dealt with severely in time. The person who has suffered loss and injury shall be entitled to damages for any material harm suffered and his reputation rehabilitated.

It is strictly forbidden to take vengeance on the person making complaints and denunciations, or to misuse the right to make complaints and denunciations with the aim of slandering and causing harm to another person.

Article 75

The State shall protect the legitimate interests of Vietnamese people residing abroad.

The State shall create the necessary conditions for Vietnamese residing abroad to maintain close ties with their families and native land and to contribute to national construction.

Article 76

The citizen must show loyalty to his motherland.

To betray one's motherland is the most serious crime.

Article 77

It is the sacred duty and the noble right of the citizen to defend his motherland.

The citizen must fulfill his military obligation and join in the all-people national defense.

Article 78

The citizen has the duty to respect and protect the properly of the State and the public interest.

Article 79

The citizen has the duty to obey the Constitution and the law, join in the safeguarding of national security and social order and the preserving of national secrets, and abide by the regulation public life.

Article 80

The citizen has the duty to pay taxes and perform public-interest Labour according to the provisions of the law.

Article 81

Foreigners residing in Vietnam must obey the Constitution and law of Vietnam; they shall receive State protection with regard to their lives, possessions and legitimate interests in accordance with the provisions of Vietnamese law.

Article 82

The Socialist Republic of Vietnam shall consider granting asylum to foreigners struggling for freedom, national independence, socialism, democracy and peace, or are harmed because of their scientific work.

From :- www.vietnamembassy-usa.org/learn/gov-constitution5.php3

April 14, 2004

Singapore Constitution

Part IV Fundamental Liberties

Article 9 Liberty of the Person

(1) No person shall be deprived of his life or personal liberty save in accordance with law.

(2) Where a complaint is made to the High Court or any Judge thereof that a person is being unlawfully detained, the Court shall inquire into the complaint and, unless satisfied that the detention is lawful, shall order him to be produced before the Court and release him.

(3) Where a person is arrested, he shall be informed as soon as may be of the grounds of his arrest and shall be allowed to consult and be defended by a legal practitioner of his choice.

(4) Where a person is arrested and not released, he shall, without unreasonable delay, and in any case within 48 hours (excluding the time of any necessary journey), be produced before a magistrate and shall not be further detained in custody without the magistrate's authority.

(5) Clauses (3) and (4) shall not apply to an enemy alien or to any person arrested for contempt of Parliament pursuant to a warrant issued under the hand of the Speaker.

(6) Nothing in this article shall invalidate any law

(a) in force before 16 Sep 1963 which authorizes the arrest and detention of any person in

the interests of public safety, peace and good order; or

(b) relating to the misuse of drugs or intoxicating substances which authorizes the arrest and detention of any person for the purpose of treatment and rehabilitation, by reason of such law being inconsistent with clauses (3) and (4), and, in particular, nothing in this article shall affect the validity or operation of any such law before 10 March 1978.

Article 10 Slavery and Forced Labor Prohibited

(1) No person shall be held in slavery.

(2) All forms of forced labor are prohibited, but Parliament may by law provide for compulsory service for national purposes.

(3) Work incidental to the serving of a sentence of imprisonment imposed by a court of law shall not be taken to be forced labor within the meaning of this article.

Article 11 Protection Against Retrospective Criminal Laws and Repeated Trials

(1) No person shall be punished for an act or omission which was not punishable by law when it was done or made, and no person shall suffer greater punishment for an offence than was prescribed by law at the time it was committed.

(2) A person who has been convicted or acquitted of an offence shall not be tried again for the same offence except where the conviction or acquittal has been quashed and a retrial ordered by a court superior to that by which he was convicted or acquitted.

Article 12 Equality

(1) All persons are equal before the law and entitled to the equal protection of the law.

(2) Except as expressly authorized by this Constitution, there shall be no discrimination against citizens of Singapore on the ground only of religion, race, descent or place of birth in any law or in the appointment to any office or employment under a public authority or in the administration of any law relating to the acquisition, holding, or disposition of property or the establishing or carrying on of any trade, business, profession, vocation or employment.

(3) This article does not invalidate or prohibit

(a) any provision regulating personal law; or

(b) any provision or practice restricting office or employment connected with the affairs of any religion, or of an institution managed by a group professing any religion, to persons professing that religion.

Article 13 Prohibition of Banishment and Freedom of Movement

(1) No citizen of Singapore shall be banished or excluded from Singapore.

(2) Subject to any law relating to the security of Singapore or any part thereof, public order, public health or the punishment of offenders, every citizen of Singapore has the right to move freely throughout Singapore and to reside in any part thereof.

Article 14 Freedom of Speech, Assembly, and Association

(1) Subject to clauses (2) and (3)

(a) every citizen of Singapore has the right to freedom of speech and expression;

(b) all citizens of Singapore have the right to assemble peaceably and without arms; and

(c) all citizens of Singapore have the right to form associations.

(2) Parliament may by law impose

(a) on the rights conferred by clause (1)(a), such restrictions as it considers necessary or expedient in the interest of the security of Singapore or any part thereof, friendly relations with other countries, public order or morality and restrictions designed to protect the privileges of Parliament or to provide against contempt of court, defamation or incitement to any offence;

(b) on the right conferred by clause (1)(b), such restrictions as it considers necessary or expedient in the interest of the security of Singapore or any part thereof or public order; and

(c) on the right conferred by clause (1)(c), such restrictions as it considers necessary or expedient in the interest of the security of Singapore or any part thereof, public order or morality.

(3) Restrictions on the right to form associations conferred by clause (1)(c) may also be imposed by any law relating to labor or education.

Article 15 Freedom of Religion

(1) Every person has the right to profess and practice his religion and to propagate it.

(2) No person shall be compelled to pay any tax the proceeds of which are specially allocated in whole or in part for the purposes of a religion other than his own.

(3) Every religious group has the right

(a) to manage its own religious affairs;

(b) to establish and maintain institutions for religious or charitable purposes; and

(c) to acquire and own property and hold and administer it in accordance with law.

(4) This article does not authorize any act contrary to any general law relating to public order, public health or morality.

Article 16 Rights in Respect of Education

(1) Without prejudice to the generality of Article 12, there shall be no discrimination against any citizens of Singapore on the grounds only of religion, race, descent or place of birth

(a) in the administration of any educational institution maintained by a public authority, and, in particular, the admission of pupils or students or the payment of fees; or

(b) in providing out of the funds of a public authority financial

aid for the maintenance or education of pupils or students in any educational institution (whether or not maintained by a public authority and whether within or outside Singapore).

(2) Every religious group has the right to establish and maintain institutions for the education

of children and provide therein instruction in its own religion, and there shall be no discrimination on the ground only of religion in any law relating to such institutions or in the administration of any such law.

(3) No person shall be required to receive instruction in or to take part in any ceremony or act of worship of a religion other than his own.

(4) For the purposes of clause (3), the religion of a person under the age of 18 years shall be decided by his parent or guardian.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/sn00000_.html

April 22, 2004

China Constitution

Chapter Two The Fundamental Rights and Duties of Citizens

Article 33 [Citizenship, Equality]

(1) All persons holding the nationality of the People's Republic of China are citizens of the People's Republic of China.

(2) All citizens of the People's Republic of China are equal before the law. Every citizen enjoys the rights and at the same time must perform the duties prescribed by the Constitution and the law.

(3) The State respects and preserves human rights.

Article 34 [Electoral Rights and Equality]

All citizens of the People's Republic of China who have reached the age of 18 have the right to vote and stand for election, regardless of nationality, race, sex, occupation, family background, religious belief, education, property status, or length of residence, except persons deprived of political rights according to law.

Article 35

Citizens of the People's Republic of China enjoy freedom of speech, of the press, of assembly, of association, of procession, and of demonstration.

Article 36 [Religion]

(1) Citizens of the People's Republic of China enjoy freedom of religious belief.

(2) No state organ, public organization, or individual may compel citizens to believe in, or not to believe in, any religion; nor may they discriminate against citizens who believe in, or do not believe in, any religion.

(3) The state protects normal religious activities. No one may make use of religion to engage in activities that disrupt public order, impair the health of citizens or interfere with the educational system of the state.

(4) Religious bodies and religious affairs are not subject to any foreign domination.

Article 37 [Personal Freedom]

(1) The personal freedom of citizens of the People's Republic of China is inviolable.

(2) No citizen may be arrested except with the approval or by decision of a people's procuratorate or by decision of a people's court, and arrests must be made by a public security organ.

(3) Unlawful deprivation or restriction of citizens' personal freedom by detention or other means is prohibited; and unlawful search of the person of citizens is prohibited.

Article 38 [Personal Dignity]

The personal dignity of citizens of the People's Republic of China is inviolable. Insult, libel, false charge, or frame-up directed against citizens by any means is prohibited.

Article 39 [Home]

The home of citizens of the People's Republic of China is inviolable. Unlawful search of, or intrusion into, a citizen's home is prohibited.

Article 40 [Correspondence]

The freedom and privacy of correspondence of citizens of the People's Republic of China are protected by law. No organization or individual may, on any ground, infringe upon the freedom and privacy of citizens' correspondence except in cases where, to meet the needs of state security or of investigation into criminal offenses, public security or procuratorial organs are permitted to censor correspondence in accordance with procedures prescribed by law.

Article 41 [Freedom of Speech]

(1) Citizens of the People's Republic of China have the right to criticize and make suggestions to any state organ or functionary. Citizens have the right to make to relevant state organs complaints and charges against, or exposures of, any state organ or functionary for violation of the law or dereliction of duty; but fabrication or distortion of facts for the purpose of libel or frame-up is prohibited.

(2) The state organ concerned must deal with complaints, charges or exposures made by citizens in a responsible manner after ascertaining the facts. No one may suppress such complaints, charges and exposure, or retaliate against the citizens making them.

(3) Citizens who have suffered losses through infringement of their civic rights by any state organ or functionary have the right to compensation in accordance with the law.

Article 42 [Work]

(1) Citizens of the People's Republic of China have the right as well as the duty to work.

(2) Using various channels, the state creates conditions for employment, strengthens labor protection, improves working conditions, and, on the basis of expanded production, increases remuneration for work and social benefits.

(3) Work is the glorious duty of every able-bodied citizen. All working people in State-owned enterprises and in urban and rural economic collectives should perform their tasks with an attitude consonant with their status as masters of the country. The State promotes socialist labor emulation, and commends and rewards model and advanced workers. The State encourages citizens to take part in voluntary labor.

(4) The state provides necessary vocational training to citizens before they are employed.

Article 43 [Leisure]

(1) Working people in the People's Republic of China have the right to rest.

(2) The state expands facilities for rest and recuperation of working people, and prescribes working hours and vacations for workers and staff.

Article 44 [Retirement]

The state prescribes by law the system of retirement for workers and staff in enterprises and undertakings and for functionaries of organs of state. The livelihood of retired personnel is ensured by the state and society.

Article 45 [Social Security]

(1) Citizens of the People's Republic of China have the right to material assistance from the state and society when they are old, ill, or disabled. The state develops the social insurance, social relief, and medical and health services that are required to enable citizens to enjoy this right.

(2) The state and society ensure the livelihood of disabled members of the armed forces, provide pensions for the families of martyrs, and give preferential treatment to the families of military personnel.

(3) The state and society help make arrangements for the work, livelihood and education of the blind, deaf-mutes and other handicapped citizens.

Article 46 [Education]

(1) Citizens of the People's Republic of China have the duty as well as the right to receive education.

(2) The state promotes the all-round moral, intellectual, and physical development of children and young people.

Article 47 [Research]

Citizens of the People's Republic of China have the freedom to engage in scientific research, literary and artistic creation, and other cultural pursuits. The state encourages and assists creative endeavors conducive to the interests of the people that are made by citizens engaged in education, science, technology, literature, art, and other cultural work.

Article 48 [Gender Equality]

(1) Women in the People's Republic of China enjoy equal rights with men in all spheres of life, political, economic, cultural, and social, including family life.

(2) The state protects the rights and interests of women, applies the principle of equal pay for equal work for men and women alike, and trains and selects cadres from among women.

Article 49 [Marriage, Family, Parentage]

(1) Marriage, the family, and mother and child are protected by the state.

(2) Both husband and wife have the duty to practice family planning.

(3) Parents have the duty to rear and educate their minor children, and children who have come of age have the duty to support and assist their parents.

(4) Violation of the freedom of marriage is prohibited. Maltreatment of old people, women, and children is prohibited.

Article 50 [Nationals Abroad]

The People's Republic of China protects the legitimate rights and interests of Chinese nationals residing abroad and protects the lawful rights and interests of returned overseas Chinese and of the family members of Chinese nationals residing abroad.

Article 51 [Interest of the State]

The exercise by citizens of the People's Republic of China of their freedoms and rights may not infringe upon the interests of the state, of society, and of the collective, or upon the lawful freedoms and rights of other citizens.

Article 52 [Unity]

It is the duty of citizens of the People's Republic of China to safeguard the unity of the country and the unity of all its nationalities.

Article 53 [Obedience to the Constitution]

Citizens of the People's Republic of China must abide by the Constitution and the law, keep state secrets, protect public property, and observe labor discipline and public order and respect social ethics.

Article 54 [Integrity of the Motherland]

It is the duty of citizens of the People's Republic of China to safeguard the security, honor, and interests of the motherland; they must not commit acts detrimental to the security, honor and interests of the motherland.

Article 55 [Defense]

(1) It is the sacred obligation of every citizen of the People's Republic of China to defend the motherland and resist aggression.

(2) It is the honorable duty of citizens of the People's Republic of China to perform military service and join the militia in accordance with the law.

Article 56 [Taxation]

It is the duty of citizens of the People's Republic of China to pay taxes in accordance with the law.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/ch00000_.html

April 22, 2004

The constitution of Switzerland

Title 2 Basic, Civil, and Social Rights

Chapter 1 Basic Rights

Article 7 Human Dignity

Human dignity ought to be respected and protected.

Article 8 Equality

(1) Everyone is equal before the law.

(2) Nobody may be discriminated against, namely for his or her origin, race, sex, age, language, social position, way of life, religious, philosophical, or political convictions, or because of a corporal or mental disability.

(3) Men and women have equal rights. The law provides for legal and factual equality, particularly in the family, during education, and at the workplace. Men and women have the right to equal pay for work of equal value.

(4) The law provides for measures to eliminate disadvantages of disabled people.

Article 9 Protection Against Arbitrariness and Preservation of Good Faith

Every person has the right to be treated by state institutions without arbitrariness and in good faith.

Article 10 Right to Life and Personal Freedom

(1) Every person has the right to life. The death penalty is prohibited.

(2) Every person has the right to personal liberty, particularly to corporal and mental integrity and freedom of movement.

(3) Torture and any other form of cruel, inhuman, or degrading treatment or punishment are prohibited.

Article 11 Protection of Children and Adolescents

(1) Children and adolescents have the right to special protection of the personal integrity and to promotion of their development.

(2) They exercise their rights according to their capacity to discern.

Article 12 Right to Aid in Distress

Whoever is in distress without the ability to take care of him- or herself has the right to help and assistance and to the means indispensable for a life led in human dignity.

Article 13 Protection of Privacy

(1) Every person has the right to receive respect for his or her private and familiy life, home, and secrecy of mail and telecommunication.

(2) Every person has the right to be protected against abuse of personal data.

Article 14 Right to Marriage and Family

The rights to marriage and family are guaranteed.

Article 15 Freedom of Religion and Conscience

(1) The freedom of religion and conscience is guaranteed.

(2) Every person has the right to freely choose his or her religion or non-denominational belief and to profess them alone or in community with others.

(3) Every person has the right to join or belong to a religious community and to receive religious education.

(4) No person may be forced to join a religious community, to conduct a religious act or participate in religious education.

Article 16 Freedom of Opinion and Information

(1) The freedom of opinion and information is guaranteed.

(2) Every person has the right to form, express, and disseminate opinions freely.

(3) Every person has the right to receive information freely, to gather it from generally accessible sources, and to disseminate it.

Article 17 Freedom of the Media

(1) The freedom of the press, radio and television, and of other forms of public broadcasting of productions and information is guaranteed.

(2) Censorship is prohibited.

(3) Editorial secrecy is guaranteed.

Article 18 Freedom of Language

The freedom of language is guaranteed.

Article 19 Right to Primary Education

The right to sufficient and free primary education is guaranteed.

Article 20 Freedom of Science

The freedom of scientific research and teaching is guaranteed.

Article 21 Freedom of Art

The freedom of art is guaranteed.

Article 22 Freedom of Assembly

(1) The freedom of assembly is guaranteed.

(2) Every person has the right to organize assemblies, to participate in or to abstain from them.

{ The rest of this document is still under textual revision. }

Article 23 Freedom of Association

(1) The freedom of association is guaranteed.

(2) Every person has the right to form associations, to join or to belong to them, and to participate in their activities.

(3) No person shall be forced to join or to belong to an association.

Article 24 Freedom of Domicile

(1) Swiss citizens have the right to establish their domicile anywhere within the country.

(2) They have the right to leave or to return to Switzerland.

Article 25 Protection against expulsion, extradition, and removal by force

(1) Swiss citizens may not be expelled from the country; they may be extradited to a foreign authority only with their consent.

(2) Refugees may not be removed by force or extradited to a state in which they are persecuted.

(3) No person shall be removed by force to a state where he or she is threatened by torture, or another means of cruel and inhuman treatment or punishment.

Article 26 Right to property

(1) The right to property is guaranteed.

(2) Expropriation and restrictions of ownership equivalent to expropriation shall be fully compensated.

Article 27 Economic Freedom

(1) Economic freedom is guaranteed.

(2) It contains particularly the freedom to choose one's profession, and to enjoy free access to and free exercise of private economic activity.

Article 28 Freedom to Unionize

(1) Workers, employers, and their organizations have the right to unionize for the protection of their interests, to form unions and to join or refrain from joining them.

(2) Conflicts shall be resolved to the extent possible through negotiation and mediation.

(3) Strike and lockout are permitted when they relate to labor relations, and when they are not contrary to obligations to keep labor peace or to resort to conciliation.

(4) Legislation may prohibit certain categories of persons from striking.

Article 29 General Procedural Guarantees

(1) Every person has the right in legal or administrative proceedings to have the case treated equally and fairly, and judged within a reasonable time.

(2) The parties have the right to be heard.

(3) Every person lacking the necessary means has the right to free legal assistance, unless the case appears to be without any chance of success. The person has moreover the right to free legal representation, to the extent that this is necessary to protect the person's rights.

[Article 29a Guarantee of Legal Proceedings

Every person has the right to have legal disputes judged by a judicial authority. The Federation and the Cantons may in exceptional cases exclude judicial proceedings.]*

Article 30 Judicial Proceedings

(1) Every person whose case must be judged in judicial proceedings has the right to have this done by a court that is established by law, has jurisdiction, and is independent and impartial. Exceptional tribunals are prohibited.

(2) A person against whom a civil action is brought has the right to have the case heard before the court at the person's domicile. Legislation may provide for another jurisdiction.

(3) The court hearing shall be public, and the judgment shall be publicly proclaimed. Legislation may provide for exceptions.

Article 31 Habeas Corpus

(1) No person may be deprived of liberty except in the cases and in the forms provided by statute.

(2) All persons deprived of their liberty have the right to be informed immediately, and in a language that they understand, of the reasons for their detention, and of their rights. They must have the opportunity to assert their rights. In particular, they have the right to have their close relatives informed.

(3) Every person taken into preventive detention has the right to be brought before a judge without delay; the judge shall decide whether the person shall remain in detention or shall be released. Every person in preventive detention has the right to be judged within a reasonable time.

(4) All persons who are deprived of their liberty without a trial have the right to seize a court at any time. The court shall decide as soon as possible whether the detention is legal.

Article 32 Criminal procedure

(1) Every person shall be presumed innocent until the person is subject to a condemnation having force of law.

(2) Every accused person has the right to be informed as soon as possible and in full detail of the accusations. The person must have the opportunity to exercise its means of defense.

(3) Every condemned person has the right to have the judgment reviewed by a higher court. The cases where the Federal Court [Bundesgericht] sits as a court of sole instance are reserved.

Article 33 Right of Petition

(1) Every person has the right to address petitions to authorities without suffering prejudice.

(2) The authorities must take cognizance of petitions.

Article 34 Political Rights

(1) The political rights are guaranteed.

(2) The guarantee of political rights protects the free formation of opinion by the citizens and the unaltered expression of their will.

Article 35 Realization of Fundamental Rights

(1) The fundamental rights shall be realized in the entire legal system.

(2) Whoever exercises a function of the state must respect the fundamental rights and contribute to their realization.

(3) The authorities shall ensure that the fundamental rights also be respected in relations among private parties whenever the analogy is applicable.

Article 36 Limitations of Fundamental Rights

(1) Any limitation of a fundamental right requires a legal basis. Grave limitations must be expressly foreseen by statute. Cases of clear and present danger are reserved.

(2) Any limitation of a fundamental right must be justified by public interest, or serve for the protection of fundamental rights of other persons.

(3) Limitations of fundamental rights must be proportionate to the goals pursued.

(4) The essence of fundamental rights is inviolable.

Chapter 2 Citizenship and Political Rights

Article 37 Citizenship

(1) Every person who has the citizenship of a Municipality and of the Canton, to which it belongs has Swiss citizenship.

(2) No person shall enjoy a privilege or suffer prejudice because of his or her citizenship. Exceptions are possible to regulate political rights in bourgeoisies and corporations, and provide for participation in their assets, unless cantonal legislation excludes this.

Article 38 Acquisition and Loss of Citizenship

(1) The Federation shall regulate the acquisition and the loss of citizenship through descent, marriage and adoption. Moreover, it shall regulate the loss of Swiss citizenship on other grounds, and the reinstatement of citizenship.

(2) It shall set minimum requirements for the naturalization of foreigners by the Cantons, and grant naturalization permits.

(3) It shall facilitate the naturalization of stateless children.

Article 39 Exercise of Political Rights

(1) The Federation shall regulate the exercise of political rights in federal matters; the Cantons shall regulate the exercise of these rights in cantonal and municipal matters.

(2) The political rights shall be exercised at the domicile. The Federation and the Cantons may foresee exceptions.

(3) No person shall exercise political rights in more than one Canton.

(4) The Cantons may provide that new domiciliaries may exercise political rights in cantonal and municipal matters, only once a waiting period of no more than three months has been

observed.

Article 40 Swiss citizens domiciled abroad

(1) The Federation shall encourage links amongst Swiss citizens domiciled abroad, and their links with Switzerland. It may support organizations which pursue this goal.

(2) It shall legislate on the rights and obligations of Swiss citizens domiciled abroad, in particular on the exercise of the political rights on the federal level, the duty to render military or alternative service, assistance to needy persons, and social security.

Chapter 3 Social Goals

Article 41 [General Provisions]

(1) The Federation and the Cantons shall strive to ensure that, in addition to personal responsibility and private initiative,

a. every person shall benefit from social security;

b. every person shall benefit from necessary health care;

c. the family as a community of adults and children shall be protected and encouraged;

d. every person capable of working shall sustain himself or herself through working under fair and adequate conditions;

e. every person looking for housing shall find, for himself or herself and his or her family,

appropriate housing at reasonable conditions;

f. children and young people and people of working age shall benefit from initial and continuing education according to their abilities;

g. children and young people shall be encouraged in their development to become independent and socially responsible persons, and they shall be supported in their social, cultural, and political integration.

(2) The Federation and the Cantons shall strive to ensure that every person shall be insured against the economic consequences of old age, disability, illness, accidents, unemployment, maternity, orphanhood, and widowhood.

(3) They shall strive to realize the social goals within the framework of their constitutional powers and with the means available to them.

(4) No direct subjective right to prestations by the state may be derived from the social goals.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/sz00000_.html

April 25, 2004

The Constitution of South Korea

Chapter II Rights and Duties of the Citizens

Article 10 [Dignity, Pursuit of Happiness]

All citizens are assured of human worth and dignity and have the right to pursue happiness. It is the duty of the State to confirm and guarantee the fundamental and inviolable human rights of individuals.

Article 11 [Equality]

(1) All citizens are equal before the law, and there may be no discrimination in political, economic, social, or cultural life on account of sex, religion, or social status.

(2) No privileged caste is recognized or ever established in any form.

(3) The awarding of decorations or distinctions of honor in any form is effective only for recipients, and no privileges ensue therefrom.

Article 12 [Personal Liberty, Personal Integrity]

(1) All citizens enjoy personal liberty. No person may be arrested, detained, searched, seized, or interrogated except as provided by law. No person may be punished, placed under preventive restrictions, or subject to involuntary labor except as provided by law and

through lawful procedures.

(2) No citizens may be tortured or be compelled to testify against himself in criminal cases.

(3) Warrants issued by a judge through due procedures upon the request of a prosecutor have to be presented in case of arrest, detention, seizure, or search: Provided, that in a case where a criminal suspect is a apprehended in *flagrante delicto*, or where there is danger that a person suspected of committing a crime punishable by imprisonment of three years or more may escape or destroy evidence, investigative authorities may request an *ex post facto* warrant.

(4) Any person who is arrested or detained has the right to prompt assistance of counsel. When a criminal defendant is unable to secure counsel by his own efforts, the State assigns counsel for the defendant as prescribed by law.

(5) No person may be arrested or detained without being informed of the reason therefore and of his right to assistance of counsel. The family and other related persons, as designated by law, of a person arrested or detained shall be notified without delay of the reason for and the time and place of the arrest or detention.

(6) Any person who is arrested or detained, has the right to request the court to review the legality of the arrest or detention.

(7) In a case where a confession is deemed to have been made against a defendant's will due to torture, violence, intimidation, unduly prolonged arrest, deceit or similar action, or in

a case where a confession is the only evidence against a defendant in a formal trial, such a confession may not be admitted as evidence of guilt, nor may a defendant be punished by reason of such a confession.

Article 13 [nulla poena sine lege, double jeopardy, retroactive law, family liability]

(1) No citizen may be prosecuted for an act which does not constitute a crime under the law in force at the time it was committed, nor may he be placed in double jeopardy.

(2) No restrictions may be imposed upon the political rights of any citizen, nor may any person be deprived of property rights by means of retroactive legislation.

(3) No citizen shall suffer unfavorable treatment on account of an act not of his own doing but committed by a relative.

Article 14 [Residence, Move]

All citizens enjoy the freedom of residence and the right to move at will.

Article 15 [Occupation]

All citizens enjoy freedom of occupation.

Article 16 [Home, Search, Seizure]

All citizens are free from intrusion into their place of residence. In case of search or seizure in a residence, a warrant issued by a judge upon request of a prosecutor has to be presented.

Article 17 [Privacy]

The privacy of no citizen may be infringed.

Article 18 [Secrecy of Correspondence]

The secrecy of correspondence of no citizen may be infringed.

Article 19 [Conscience]

All citizens enjoy the freedom of conscience.

Article 20 [Religion, Church]

(1) All citizens enjoy the freedom of religion.

(2) No state religion may be recognized, and church and state are to be separated.

Article 21 [Speech, Press, Assembly, Association, Honor, Public Morals]

(1) All citizens enjoy the freedom of speech and the press, and of assembly and association.

(2) Licensing or censorship of speech and the press, and licensing of assembly and association may not be recognized.

(3) The standard of news service and broadcast facilities and matters necessary to ensure the functions of newspapers is determined by law.

(4) Neither speech nor the press may violate the honor or rights of other persons nor

undermine public morals or social ethics. Should speech or the press violate the honor or rights of other persons, claims may be made for the damage resulting therefrom.

Article 22 [Learning, Intellectual Rights]

(1) All citizens enjoy the freedom of learning and the arts.

(2) The rights of authors, inventors, scientists, engineers, and artists are protected by law.

Article 23 [Property, Public Welfare, Expropriation]

(1) The right to property of all citizens is guaranteed. Its contents and limitations are determined by law.

(2) The exercise of property rights shall conform to the public welfare.

(3) Expropriation, use, or restriction of private property from public necessity and compensation therefore are governed by law. However, in such a case, just compensation must be paid.

Article 24 [Right to Vote]

All citizens have the right to vote under the conditions prescribed by law.

Article 25 [Right to Public Office]

All citizens have the right to hold public office under the conditions prescribed by law.

Article 26 [Petition]

(1) All citizens have the right to petition in writing to any governmental agency under the conditions prescribed by law.

(2) The State is obligated to examine all such petitions.

Article 27 [Right to Trial]

(1) All citizens have the right to be tried in conformity with the law by judges qualified under the Constitution and the law.

(2) Citizens who are not on active military service or employees of the military forces may not be tried by a court martial within the territory of the Republic of Korea, except in case of crimes as prescribed by law involving important classified military information, sentinels, sentry posts, the supply of harmful food and beverages, prisoners of war, and military articles and facilities, and in the case of the proclamation of extraordinary martial law.

(3) All citizens have the right to a speedy trial. The accused have the right to a public trial without delay in the absence of justifiable reasons to the contrary.

(4) The accused are presumed innocent until a judgment of guilt has been pronounced.

(5) A victim of a crime is entitled to make a statement during the proceedings of the trial of the case involved under the conditions prescribed by law.

Article 28 [False Imprisonment]

In a case where a criminal suspect or an accused person who has been placed under detention is not indicted as provided by law or is acquitted by a court, he is entitled to claim just compensation from the State under the conditions as prescribed by law.

Article 29 [State and Official's Liability]

(1) In case a person has sustained damages by an unlawful act committed by a public official in the course of official duties, he may claim just compensation from the State or public organization under the conditions as prescribed by law. In this case, the public official concerned are not immune from liabilities.

(2) In case a person on active military service or an employee of the military forces, a police official, or others as prescribed by law sustains damages in connection with the performance of official duties such as combat action, drill, and so forth, he is not entitled to a claim against the State or public organization on the grounds of unlawful acts committed by public officials in the course of official duties, but only to compensations as prescribed by law.

Article 30 [Victims]

Citizens who have suffered bodily injury or death due to criminal acts of others may receive aid from the State under the conditions as prescribed by law.

Article 31 [Education]

(1) All citizens have an equal right to receive an education corresponding to their abilities.

(2) All citizens who have children to support are responsible at least for their elementary education and other education as

provided by law.

(3) Compulsory education is free of charge.

(4) Independence, professionalism, and political impartiality of education and the autonomy of institutions of higher learning are guaranteed under the conditions as prescribed by law.

(5) The State promotes lifelong education.

(6) Fundamental matters pertaining to the educational system, including schools and lifelong education, administration, finance, and the status of teachers are determined by law.

Article 32 [Work]

(1) All citizens have the right to work. The State endeavors to promote the employment of workers and to guarantee optimum wages through social and economic means and enforces a minimum wage system under the conditions as prescribed by law.

(2) All citizens have the duty to work. The State prescribes by law the extent and conditions of the duty to work in conformity with democratic principles.

(3) Standards of working conditions are determined by law in such a way as to guarantee human dignity.

(4) Special protection has to be accorded to working women, and they may not be subjected to unjust discrimination in terms of employment, wages, and working conditions.

(5) Special protection has to be accorded to working children.

(6) The opportunity to work shall be accorded preferentially, under the conditions as prescribed by law, to those who have given distinguished service to the State, wounded veterans and policemen, and members of the bereaved families of military servicemen and policemen killed in action.

Article 33 [Unions]

(1) To enhance working conditions, workers have the right to independent association, collective bargaining, and collective action.

(2) Only those public officials who are designated by law, have the right to association, collective bargaining, and collective action.

(3) The right to collective action of workers employed by important defense industries may be either restricted or denied under the conditions as prescribed by law.

Article 34 [Welfare]

(1) All citizens are entitled to a life worthy of human beings.

(2) The State has the duty to endeavor to promote social security and welfare.

(3) The State endeavors to promote the welfare and rights of women.

(4) The State has the duty to implement policies for enhancing the welfare of senior citizen and the young.

(5) Citizens who are incapable of earning a livelihood due to a physical disability, disease, old age, or other reasons are protected by the State under the conditions as prescribed by law.

(6) The State endeavors to prevent disasters and to protect citizens from harm therefrom.

Article 35 [Environment, Housing]

(1) All citizens have the right to a healthy and pleasant environment. The State and all citizens shall endeavor to protect the environment.

(2) The substance of the environmental right is determined by law.

(3) The State endeavors to ensure comfortable housing for all citizens through housing development policies and the like.

Article 36 [Marriage, Family, Mothers, Health]

(1) Marriage and family life are entered into and sustained on the basis of individual dignity and equality of the sexes, and the State must do everything in its power to achieve that goal.

(2) The State endeavors to protect mothers.

(3) The health of all citizens is protected by the State.

Article 37 [Restriction, No Infringement of Essentials]

(1) Freedoms and rights of citizens may not be neglected on the grounds that they are not enumerated in the Constitution.

(2) The freedoms and rights of citizens may be restricted by law only when necessary for national security, the maintenance of law and order, or for public welfare. Even when such restriction is imposed, no essential aspect of the freedom or right shall be violated.

Article 38 [Duty to Pay Taxes]

All citizens have the duty to pay taxes under the conditions as prescribed by law.

Article 39 [Duty to Military Service]

(1) All citizens have the duty of national defense under the conditions as prescribed by law.

(2) No citizen may be treated unfavorably on account of the fulfillment of his obligation of military service.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/ks00000_.html

April 25, 2004

The constitution of Italy

Fundamental Principles

Article 1 [Form of State]

(1) Italy is a democratic republic based on labor.

(2) The sovereignty belongs to the people who exercise it in the forms and limits of the constitution.

Article 2 [Human Rights]

The republic recognizes and guarantees the inviolable human rights, be it as an individual or in social groups expressing their personality, and it ensures the performance of the unalterable duty to political, economic, and social solidarity.

Article 3 [Equality]

(1) All citizens have equal social status and are equal before the law, without regard to their sex, race, language, religion, political opinions, and personal or social conditions.

(2) It is the duty of the republic to remove all economic and social obstacles that, by limiting the freedom and equality of citizens, prevent full individual development and the participation of all workers in the political, economic, and social organization of the country.

Article 4 [Work]

(1) The republic recognizes the right of all citizens to work and promotes conditions to fulfill this right.

(2) According to capability and choice, every citizen has the duty to undertake an activity or a function that will contribute to the material and moral progress of society.

Article 5 [Local Autonomy]

The republic, one and indivisible, recognizes and promotes local autonomy; it fully applies administrative decentralization of state services and adopts principles and methods of legislation meeting the requirements of autonomy and decentralization.

Article 6 [Linguistic Minorities]

The republic protects linguistic minorities by special laws.

Article 7 [Relation between State and Church]

(1) State and catholic church are, each within their own reign, independent and sovereign.

(2) Their relationship is regulated by the lateran pacts. Amendments to these pacts which are accepted by both parties do not require the procedure of constitutional amendments.

Article 8 [Religion]

(1) Religious denominations are equally free before the law.

(2) Denominations other than Catholicism have the right to organize themselves according

to their own by-laws, provided they do not conflict with the Italian legal system.

(3) Their relationship with the state is regulated by law, based on agreements with their representatives.

Article 9 [Research and Culture]

(1) The republic promotes cultural development and scientific and technical research.

(2) It safeguards natural beauty and the historical and artistic heritage of the nation.

Article 10 [International Law]

(1) The legal system of Italy conforms to the generally recognized principles of international law.

(2) Legal regulation of the status of foreigners conforms to international rules and treaties.

(3) Foreigners who are, in their own country, denied the actual exercise of those democratic freedoms guaranteed by the Italian constitution, are entitled to the right to asylum under those conditions provided by law.

(4) Foreigners may not be extradited for political offences.

Article 11 [Repudiation of War]

Italy repudiates war as an instrument offending the liberty of the peoples and as a means for settling international disputes; it agrees to limitations of sovereignty where they are necessary to allow for a legal system of peace and justice between nations, provided the

principle of reciprocity is guaranteed; it promotes and encourages international organizations furthering such ends.

Article 12 [Flag]

The flag of the republic is the Italian tricolor: green, white, and red, in three vertical bands of equal dimensions.

Part I Rights and Duties of Citizens

Title I Civil Rights

Article 13 [Personal Liberty]

(1) Personal liberty is inviolable.

(2) No one may be detained, inspected, or searched nor otherwise restricted in personal liberty except by order of the judiciary stating a reason and only in such cases and in such manner as provided by law.

(3) As an exception, under the conditions of necessity and urgency strictly defined by law, the police may take provisional measures that must be reported within 48 hours to the judiciary and, if they are not ratified within another 48 hours, are considered revoked and remain without effect.

(4) Acts of physical and moral violence against persons subjected to restrictions of personal liberty are to be punished.

(5) The law establishes the maximum duration of preventive detention.

Article 14 [Personal Domicile]

(1) Personal domicile is inviolable.

(2) No one's domicile may be inspected, searched, or seized save in cases and in the manner laid down by law conforming to the guarantee of personal liberty.

(3) Verifications and inspections for public health and safety, or for economic and fiscal purposes are defined by law.

Article 15 [Freedom of Correspondence]

(1) Liberty and secrecy of correspondence and other forms of communication are inviolable.

(2) Limitations may only be imposed by judicial decision stating the reasons and in accordance with guarantees defined by law.

Article 16 [Freedom of Movement]

(1) Every citizen has the right to reside and travel freely in any part of the national territory except for limitations provided by general laws protecting health or security. No restriction may be imposed for political reasons.

(2) Every citizen is free to leave the territory of the republic and return to it except for obligations defined by law.

Article 17 [Right of Assembly]

(1) All citizens have the right to assemble peaceably and unarmed.

(2) For meetings, including those held in places to which the general public has access, no previous notice is required.

(3) For meetings held in public places previous notice must be given to the authorities, who may prohibit them only on the ground of proven risks to security or public safety.

Article 18 [Freedom of Association]

(1) Citizens have the right freely and without authorization to form associations for those aims not forbidden by criminal law.

(2) Secret associations and associations pursuing political aims by military organization, even if only indirectly, are forbidden.

Article 19 [Freedom of Religion]

Everyone is entitled to freely profess religious beliefs in any form, individually or with others, to promote them, and to celebrate rites in public or in private, provided they are not offensive to public morality.

Article 20 [Religious Associations]

For associations or institutions, their religious character or religious or confessional aims do not justify special limitations or fiscal burdens regarding their establishment, legal capacity, or activities.

Article 21 [Freedom of Communication]

(1) Everyone has the right to freely express thoughts in speech, writing, and by other communication.

(2) The press may not be controlled by authorization or submitted to censorship.

(3) Seizure is permitted only by judicial order stating the reason and only for offences expressly determined by the press law or for violation of the obligation to identify the persons responsible for such offences.

(4) In cases of absolute urgency where immediate judicial intervention is impossible, periodicals may be seized by the judicial police, who must immediately and in no case later than 24 hours report the matter to the judiciary. If the measure is not validated by the judiciary within another 24 hours, it is considered revoked and has no effect.

(5) The law may, by general provision, order the disclosure of financial sources of periodical publications.

(6) Publications, performances, and other exhibits offensive to public morality are prohibited. Measures of prevention and repression against violations are provided by law.

Article 22 [Citizenship and Name]

Nobody may be deprived of legal capacity, citizenship, or name for political reasons.

Article 23 [Personal Services]

Nobody may be forced to perform personal service or payment without legal provision.

Article 24 [Right to be Heard in Court]

(1) Everyone may bring cases before a court of law in order to protect their rights under civil and administrative law.

(2) Defense is an inviolable right at every stage and instance of legal proceedings.

(3) The poor are entitled by law to proper means for action or defense in all courts.

(4) The law defines the conditions and forms for reparation in the case of judicial errors.

Article 25 [Defendant's Rights]

(1) No case may be removed from a court, but must be heard as provided by law.

(2) No punishment is allowed except provided by a law already in force when the offence has been committed.

(3) Security measures against persons are only allowed as provided by law.

Article 26 [Extradition]

(1) A citizen may be extradited only as expressly provided by international conventions.

(2) In any case, extradition may not be permitted for political offences.

Article 27 [Rights of the Accused]

(1) Criminal responsibility is personal.

(2) The defendant may not be considered guilty until sentenced.

(3) Punishments may not contradict humanity and must aim at re-educating the convicted.

(4) Death penalty is prohibited except by military law in time of war.

Article 28 [Responsibility of Public Officials]

State officials and employees of other public bodies are directly responsible under criminal, civil, and administrative law for acts committed in violation of rights. Civil liability extends to the state and public bodies.

Title II Ethical and Social Relations

Article 29 [Marriage]

(1) The family is recognized by the republic as a natural association founded on marriage.

(2) Marriage entails moral and legal equality of the spouses within legally defined limits to protect the unity of the family.

Article 30 [Parental Duties and Rights]

(1) Parents have the duty and right to support, instruct, and educate their children, including those born out of wedlock.

(2) The law provides for the fulfillment of those duties should the parents prove incapable.

(3) Full legal and social protection for children born out of wedlock is guaranteed by law, consistent with the rights of other family members.

(4) Rules and limits to determine paternity are set by law.

Article 31 [Family]

(1) The republic furthers family formation and the fulfillment of related tasks by means of economic and other provisions with special regard to large families.

(2) The republic protects maternity, infancy, and youth; it supports and encourages institutions needed for this purpose.

Article 32 [Health]

(1) The republic protects individual health as a basic right and in the public interest; it provides free medical care to the poor.

(2) Nobody may be forcefully submitted to medical treatment except as regulated by law. That law may in no case violate the limits imposed by the respect for the human being.

Article 33 [Freedom of Arts, Science and Teaching]

(1) The arts and sciences as well as their teaching are free.

(2) The republic adopts general norms for education and establishes public schools of all kinds and grades

(3) Public and private bodies have the right to establish schools and educational institutes without financial obligations to the state.

(4) The law defining rights and obligations of those private schools requesting recognition has to guarantee full liberty to them and equal treatment with pupils of public schools.

(5) Exams are defined for admission to various types and grades of schools, as final course exams, and for professional qualification.

(6) Institutions of higher learning, universities, and academies have the autonomy to establish by-laws within the limits of state law.

Article 34 [Education]

(1) Schools are open to everyone.

(2) Primary education, given for at least eight years, is compulsory and free of tuition.

(3) Pupils of ability and merit, even if lacking financial resources, have the right to attain the highest grades of studies.

(4) The republic furthers the realization of this right by scholarships, allowances to families, and other provisions, to be assigned through competitive examinations.

Title III Economic Relations

Article 35 [Labor]

(1) The republic protects labor in all its forms.

(2) It provides for the training and professional enhancement of workers.

(3) It promotes and encourages international treaties and institutions aiming to assert and regulate labor rights.

(4) It recognizes the freedom to emigrate, except for legal limitations for the common good, and protects Italian labor abroad.

Article 36 [Wages]

(1) Workers are entitled to remuneration commensurate with the quantity and quality of their work, and in any case sufficient to ensure to them and their families a free and honorable existence.

(2) The law establishes limits to the length of the working day.

(3) Workers are entitled to a weekly day of rest and to annual paid holidays; they cannot relinquish this right.

Article 37 [Equality of Women at Work]

(1) Working women are entitled to equal rights and, for comparable jobs, equal pay as men. Working conditions have to be such as to allow women to fulfill their essential family duties and ensure an adequate protection of mothers and children.

(2) The law defines a minimal age for paid labor.

(3) The republic establishes special measures protecting juvenile labor and guarantees equal pay for comparable work.

Article 38 [Welfare]

(1) All citizens unable to work and lacking the resources necessary for their existence are entitled to private and social assistance.

(2) Workers are entitled to adequate insurance for their needs in case of accident, illness, disability, old age, and involuntary unemployment.

(3) Disabled and handicapped persons are entitled to education and vocational training.

(4) These responsibilities are entrusted to public bodies and institutions established or supplemented by the state.

(5) Private welfare work is free.

Article 39 [Trade Unions]

(1) The organization of trade unions is free.

(2) No obligation may be imposed on trade unions except the duty to register at local or central offices as provided by law.

(3) Trade unions are only registered on condition that their by-laws lead to internal organization of democratic character.

(4) Registered trade unions are legal persons. Being represented in proportion to their registered members, they may jointly enter into collective labor contracts which are mandatory for all who belong to the respective industry of these contracts.

Article 40 [Right to Strike]

The right to strike is exercised according to the law.

Article 41 [Freedom of Enterprise]

(1) Private economic enterprise is free.

(2) It may not be carried out against the common good or in a way that may harm public security, liberty, or human dignity.

(3) The law determines appropriate planning and controls so that public and private economic activities may be directed and coordinated towards social ends.

Article 42 [Property]

(1) Property is public or private. Economic goods may belong to the state, to public bodies, or to private persons.

(2) Private ownership is recognized and guaranteed by laws determining the manner of acquisition and enjoyment and its limits, in order to ensure its social function and to make it accessible to all.

(3) Private property, in cases determined by law and with compensation, may be expropriated for reasons of common interest.

(4) The law establishes the rules of legitimate and testamentary succession and its limits and the state's right to the heritage.

Article 43 [Expropriation]

To the end of the general good, the law may reserve establishment or transfer, by expropriation with compensation, to the state, public bodies, or workers or consumer communities, specific enterprises or categories of enterprises of primary common interest for essential public services or energy sources, or act as monopolies in the preminate public interest.

Article 44 [Land]

(1) For the purpose of ensuring rational utilization of land and establishing equitable social relations, the law imposes obligations on and limitations to private ownership of land, defines its limits depending on the regions and the various agricultural areas, encourages and imposes land cultivation, transformation of large estates, and the reorganization of

productive units; it assists small and medium sized farms.

(2) The law favors mountainous areas.

Article 45 [Cooperatives and Handicrafts]

(1) The republic recognizes the social function of cooperation for mutual benefit free of private speculation. The law promotes and encourages its implementation with suitable provisions and ensures its character and purposes through proper controls.

(2) The law protects and promotes the development of handicrafts.

Article 46 [Workers' Participation]

In order to achieve the economic and social enhancement of labor and in accordance with the requirements of production, the republic recognizes the right of workers to collaborate, within the forms and limits defined by law, in the management of companies.

Article 47 [Savings]

(1) The republic encourages and protects savings in all its forms, regulates, coordinates and controls the provision of credit.

(2) It favors access savings for the purchase of homes, for worker-owned farms, and for direct or indirect investment in shares of the country's large productive enterprises.

Title IV Political Rights

Article 48 [Voting Rights]

(1) All citizens, men or women, who have attained their majority are entitled to vote.

(2) Voting is personal, equal, free, and secret. Its exercise is a civic duty.

(3) The law defines the conditions under which the citizens residing abroad effectively exercise their electoral right. To this end, a constituency of Italians abroad is established for the election of the Chambers, to which a fixed number of seats is assigned by constitutional law in accordance with criteria determined by law.

(4) The right to vote may not be limited except for incapacity, as a consequence of an irrevocable criminal sentence, or in cases of moral unworthiness established by law.

Article 49 [Political Parties]

All citizens have the right to freely associate in political parties in order to contribute by democratic methods to determine national policy.

Article 50 [Petitions]

All citizens may address petitions to the Chambers demanding legislative measures or presenting general needs.

Article 51 [Public Offices]

(1) Citizens of one or the other sex are eligible for public office and for elective positions under equal conditions, according to the rules established by law. To this end, the republic adopts specific measures in order to promote equal chances for men and women.

(2) The law may, regarding their right to be selected for public positions and elective offices, grant to those Italians who do not belong to the republic the same opportunities as citizens.

(3) Anyone elected to public office is entitled to the time necessary for the fulfillment of the respective duties while keeping his or her job.

Article 52 [Military Service]

(1) The defense of the fatherland is the sacred duty of every citizen.

(2) Military service is compulsory within the limits and under the terms of the law. The fulfillment of military duties may not prejudice a citizen's position as an employee, nor the exercise of his political rights.

(3) The rules about armed forces must conform to the democratic spirit of the republic.

Article 53 [Taxation]

(1) Everyone has to contribute to public expenditure in proportion to their capacity.

(2) The tax system has to conform to the principle of progression.

Article 54 [Loyalty to the Constitution]

(1) All citizens have the duty to be loyal to the republic and to observe the constitution and the laws.

(2) Citizens entrusted with public functions must perform them with discipline and honor, and take an oath of office where required by law

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/it00000_.html

April 25, 2004

Belgium Constitution

Title II Belgians and Their Rights

Article 8 [Citizenship]

(1) The title of Belgian is acquired, preserved, and lost according to rules determined by civil law.

(2) The Constitution and the other laws relative to political rights, determine which are, apart from this title, the necessary conditions for the exercise of these rights.

Article 9 [Naturalization]

Naturalization is accorded by the federal legislative power.

Article 10 [Equality]

(1) There are no class distinctions in the State.

(2) Belgians are equal before the law; they are the only ones eligible for civil and military service, but for the exceptions that could be made by law for special cases.

Article 11 [Non-Discrimination, Minorities]

Enjoyment of the rights and freedoms recognized for Belgians should be ensured without

discrimination. To this end, laws and decrees guarantee notably the rights and freedoms of ideological and philosophical minorities.

Article 12 [Personal Liberty]

(1) Individual freedom is guaranteed.

(2) No one can be prosecuted except in the cases provided for by law, and in the form prescribed by law.

(3) Except in the case of *flagrante delicto*, no one can be arrested except by a justifiable judge's order, that must be served at the moment of arrest, or at the latest within twenty-four hours.

Article 13 [Lawful Judge]

No one can be separated, unwillingly, from the judge that the law has assigned to him.

Article 14 [Legal Punishment]

No punishment can be made or given except in pursuance of the law.

Article 15 [Home]

The domicile is inviolable; no visit to the individual's residence can take place except in the cases provided for by law and in the form prescribed by law.

Article 16 [Property]

No one can be deprived of his property except in the case of expropriation for a public purpose, in the cases and manner established by law, and in return for a fair compensation paid beforehand.

Article 17 [No Confiscation]

Punishment by confiscation of assets cannot be made.

Article 18 [Capital Punishment]

The death penalty is abolished; it cannot be brought back into force.

Article 19 [Freedom of Expression]

Freedom of worship, public practice of the latter, as well as freedom to demonstrate one's opinions on all matters, are guaranteed, except for the repression of offenses committed when using this freedom.

Article 20 [No Forced Religion]

No one can be obliged to contribute in any way whatsoever to the acts and ceremonies of a religion, nor to observe the days of rest.

Article 21 [Church Competencies, Civil Wedding]

(1) The State does not have the right to intervene either in the nomination or in the installation of ministers of any religion whatsoever, nor to forbid these ministers from

corresponding with their superiors, from publishing their acts, except, in the latter case, taking into consideration normal responsibilities in matters of press and publication.

(2) A civil wedding should always precede nuptial benediction except in cases established by law, should this be necessary.

Article 22 [Privacy]

(1) Everyone has the right to the respect of his private and family life, except in the cases and conditions determined by law.

(2) The laws, decrees, and rulings alluded to in Article 134 guarantee the protection of this right.

Article 23 [Dignity]

(1) Everyone has the right to lead a life in conformity with human dignity.

(2) To this end, the laws, decrees, and rulings alluded to in Article 134 guarantee, taking into account corresponding obligations, economic, social, and cultural rights, and determine the conditions for exercising them.

(3) These rights include notably:

1) the right to employment and to the free choice of a professional activity in the framework of a general employment policy, aimed among others at ensuring a level of employment that is as stable and high as possible, the right to fair terms of employment and to fair

remuneration, as well as the right to information, consultation and collective negotiation;

2) the right to social security, to health care and to social, medical, and legal aid;

3) the right to have decent accommodation;

4) the right to enjoy the protection of a healthy environment:

5) the right to enjoy cultural and social fulfillment.

Article 24 [Education]

(1.1) Education is free; any preventative measure is forbidden; the repression of offenses is only governed law or decree.

(1.2) The Community offers free choice to parents.

(1.3) The Community organizes neutral education. Neutrality implies notably the respect of the philosophical, ideological, or religious conceptions of parents and pupils.

(1.4) The schools organized by the public authorities offer, until the end of mandatory schooling, the choice between the teaching of one of the recognized religions and non-denominational moral teaching.

(2) If a Community, in its capacity as an organizing authority, wishes to delegate competency to one or several autonomous bodies, it can only do so by decree adopted by a two-third majority vote.

(3.1) Everyone has the right to education with the respect of fundamental rights and freedoms. Access to education is free until the end of mandatory schooling.

(3.2) All pupils of school age have the right to moral or religious education at the Community's expense.

(4) All pupils or students, parents, teaching staff, or institutions are equal before the law or decree. The law and decree take into account objective differences, notably the characteristics of each organizing authority, that justify appropriate treatment.

(5) The organization, the recognition and the subsidizing of education by the Community are regulated by law or decree.

Article 25 [Press]

(1) The press is free; censorship can never be established; security from authors, publishers, or printers cannot be demanded.

(2) When the author is known and resident in Belgium, neither the publisher, nor the printer, nor the distributor can be prosecuted.

Article 26 [Assembly]

(1) Belgians have the right to gather peaceably and without arms, in conformity with the laws that regulate the exercise of this right, without submitting it to prior authorization.

(2) This provision does not apply to open air meetings, which are entirely subject to police regulations.

Article 27 [Association]

Belgians have the right to enter into association or partnership; this right cannot be liable to any preventative measures.

Article 28 [Petition]

(1) Everyone has the right to address petitions signed by one or more persons to the public authorities.

(2) Constituted bodies are alone able to address petitions in a collective name.

Article 29 [Secrecy of Letters]

(1) The confidentiality of letters is inviolable.

(2) The law determines which nominated representatives can violate the confidentiality of letters entrusted to the postal service.

Article 30 [Choice of Language]

The use of languages current in Belgium is optional; only the law can rule on this matter, and only for acts of the public authorities and for legal matters.

Article 31 [Liability of Civil Servants]

No prior authorization is necessary to take legal action against civil servants because of their public office, except with regard to what has been ruled on concerning ministers and members of the Community and Regional governments.

Article 32 [Information]

Everyone has the right to consult any administrative document and to have a copy made, except in the cases and conditions stipulated by the laws, decrees, or rulings referred to in Article 134.

Title III Powers

[Chapter 0 General Provisions]

Article 33 [Sovereignty, Rule of Law]

(1) All power emanates from the Nation.

(2) The power is exerted in the manner established by the Constitution.

Article 34 [Transfer of Sovereignty]

The exercising of determined power can be attributed by a treaty or by a law to international public institutions.

Article 35 [Authorities]

(1) The federal authority only has power in the matters that are formally attributed to it by the Constitution and the laws carried in pursuance of the Constitution itself.

(2) The Communities and the Regions, each in its own field of concern, have power for the other matters, under the conditions and in the terms stipulated by law. This law must be adopted by majority vote as provided for in Article 4, last paragraph.

(3) The law referred to in Paragraph (2) determines the date on which this Article comes into force. This date cannot precede the date of the implementation of the new Article to be inserted in Title III, which determines the exclusive powers of the federal authority.

Article 36 [Legislative Power]

The federal legislative power is exerted collectively by the King, the House of Representatives, and the Senate.

Article 37 [Executive Power]

The federal executive power, as stipulated by the Constitution, belongs to the King.

Article 38 [Local Autonomy]

Each Community has assignments which are recognized by the Constitution or by the laws carried in pursuance of it.

Article 39 [Regional Autonomy]

The law attributes to the Regional Bodies that it creates and that are made up of elected representatives, the power to manage the matters that it determines, with the exception of those referred to in Articles 30 and 127 to 129, within the jurisdiction and according to the manner established by the law. The latter must be adopted by majority vote as provided for in Article 4, last paragraph.

Article 40 [Adjudicating Power]

(1) Judiciary power is exerted by the courts and tribunals.

(2) Rulings and court decisions are carried out in the name of the King.

Article 41 [Decentralization, Adjournment]

Interests which are exclusively of a communal or provincial nature are ruled on by communal or provincial councils, according to the principles established by the Constitution. The King can adjourn the Houses. However, the adjournment cannot exceed the period of one month, nor be renewed in the same session without the consent of the Houses.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/be00000_.html

April 30, 2004

Malaysia Constitution

PART II - FUNDAMENTAL LIBERTIES

Article number: 5

- (1) No person shall be deprived of his life or personal liberty save in accordance with law.

- (2) Where complaint is made to a High court or any judge thereof that a person is being unlawfully detained the court shall inquire into the complaint and, unless satisfied that the detention is lawful, shall order him to be produced before the court and release him.

- (3) Where a person is arrested he shall be informed as soon as may be of the grounds of his arrest and shall be allowed to consult and be defended by a legal practitioner of his choice.

- (4) Where a person is arrested and not released he shall without unreasonable delay, and in any case within twenty-four hours (excluding the time of any necessary journey) be produced before a magistrate and shall not be further detained in custody without the magistrate's authority:

Provided that this Clause shall not apply to the arrest or detention of any person under the existing law relating to restricted residence, and all the provisions of this Clause shall be deemed to have been an integral part of this Article as from Merdeka Day.

- **(5)** Clauses (3) and (4) do not apply to an enemy alien.

Article number: 6

- **(1)** No person shall be held in slavery.

- **(2)** All forms of forced labour are prohibited, but Parliament may by law provide for compulsory service for national purposes.

- **(3)** Work incidental to the serving of a sentence of imprisonment imposed by a court of law shall not be taken to be forced labour within the meaning of this Article.

- **(4)** Where by any written law the whole or any part of the functions of any public authority is to be carried on by another public authority, for the purpose of enabling those functions to be performed the employees of the first mentioned public authority shall be bound to serve the second mentioned public authority shall not be taken to be forced labour within the meaning of this Article, and no such employee

shall be entitled to demand any right from either the first mentioned or the second mentioned public authority by reason of the transfer of his employment.

Article number: 7

(1) No person shall be punished for an act or omission which was not punishable by law when it was done or made, and no person shall suffer greater punishment for an offence than was prescribed by law at the time it was committed.

- (2) A person who has been acquitted or convicted of an offence shall not be tried again for the same offence except where the conviction or acquittal has been quashed and a retrial ordered by a court superior to that by which he was acquitted or convicted.

Article number: 8

- (1) All persons are equal before the law and entitled to the equal protection of the law.

- (2) Except as expressly authorized by this Constitution, there shall be no discrimination against citizens on the ground only of religion, race, descent or place of birth in any law relating to the acquisition, holding or disposition of property or the establishing or carrying on of any trade, business, profession, vocation or employment.

- (3) There shall be no discrimination in favour of any person on the ground that he is a subject of the Ruler of the State.

- (4) No public authority shall discriminate against any person on the ground that he is resident or carrying on business in any part of the Federation outside the jurisdiction of the authority.

- (5) This Article does not invalidate or prohibit -

    - (a) any provision regulating personal law;

    - (b) any provision or practice restricting office or employment connected with the affairs of any religion, or of an institution managed by a group professing any religion, to persons professing that religion;

    - (c) any provision for the protection, wellbeing or advancement of the aboriginal peoples of the Malay Peninsula (including the reservation of land) or the reservation to aborigines of a reasonable proportion of suitable positions in the public service;

    - (d) any provision prescribing residence in a State or part of a State as a qualification for election or appointment to any authority having jurisdiction only in that State or part, or for voting in such an election;

- **(e)** any provision of a Constitution of a State, being or corresponding to a provision in force immediately before Merdeka Day;

- **(f)** any provision restricting enlistment in the Malay Regiment to Malays.

Article number: 9

- **(1)** No citizen shall be banished or excluded from the Federation.

- **(2)** Subject to Clause (3) and to any law relating to the security of the Federation or any part thereof, public order, public health, or the punishment of offenders, every citizen has the right to move freely throughout the Federation and to reside in any part thereof.

- **(3)** So long as under this Constitution any other State is in a special position as compared with the States of Malaya, Parliament may by law impose restrictions, as between that State and other States, on the rights conferred by Clause (2) in respect of movement and residence.

Article number: 10

(1) Subject to Clauses (2), (3) and (4) -

- **(a)** every citizen has the right to freedom of speech and expression;

- **(b)** all citizens have the right to assemble peaceably and without arms;

- **(c)** all citizens have the right to form associations.

- **(2)** Parliament may by law impose -

  - **(a)** on the rights conferred by paragraph (a) of Clause (1),such restrictions as it deems necessary or expedient in the interest of the security of the Federation or any part thereof, friendly relations with other countries, public order or morality and restrictions designed to protect the privileges of Parliament or of any Legislative Assembly or to provide against contempt of court, defamation, or incitement to any offence;

  - **(b)** on the right conferred by paragraph (b) of Clause (1), such restrictions as it deems necessary or expedient in the interest of the security of the Federation or any part thereof, or public order;

  - **(c)** on the right conferred by paragraph (c) of Clause (1), such restrictions as it deems necessary or expedient in the interest of the security of the Federation or any part thereof, public order or morality.

- **(3)** Restrictions on the right to form associations conferred by paragraph (c) of Clause (1) may also be imposed by any law relating to labour or education.

- **(4)** In imposing restrictions in the interest of the security of the Federation or any part thereof or public order under Clause (2) (a), Parliament may pass law prohibiting the questioning of any matter, right, status, position, privilege, sovereignty or prerogative established or protected by the provisions of Part III, article 152, 153 or 181 otherwise than in relation to the implementation thereof as may be specified in such law.

Article number: 11

(1) Every person has the right to profess and practice his religion and, subject to Clause (4), to propagate it.

(2) No person shall be compelled to pay any tax the proceeds of which are specially allocated in whole or in part for the purposes of a religion other than his own.

(3) Every religious group has the right -

- **(a)** to manage its own religious affairs;
- **(b)** to establish and maintain institutions for religious or charitable purposes; and
- **(c)** to acquire and own property and hold and administer it in accordance with law.

(4) State law and in respect of the Federal Territories of Kuala Lumpur and Lubuan, federal law may control or restrict the propagation of any religious doctrine or belief among persons professing the religion of Islam.

(5) This Article does not authorize any act contrary to any general law relating to public order, public health or morality.

Article number: 12

(1) Without prejudice to the generality of Article 8, there shall be no discrimination against any citizen on the grounds only of religion, race, descent or place of birth -

- (a) in the administration of any educational institution maintained by a public authority, and, in particular, the admission of pupils or students or the payment of fees; or
- (b) in providing out of the funds of a public authority financial aid for the maintenance or education of pupils or students in any educational institution (whether or not maintained by a public authority and whether within or outside the Federation).

(2) Every religious group has the right to establish and maintain institutions for the education of children in its own religion, and there shall be no discrimination on the

ground only of religion in any law relating to such institutions or in the administration of any such law; but it shall be lawful for the Federation or a State to establish or maintain or assist in establishing or maintaining Islamic institutions or provide or assist in providing instruction in the religion of Islam and incur such expenditure as may be necessary for the purpose.

(3) No person shall be required to receive instruction in or take part in any ceremony or act of worship of a religion other than his own.

(4) For the purposes of Clause (3) the religion of a person under the age of eighteen years shall be decided by his parent or guardian.

Article number: 12

(1) No person shall be deprived of property save in accordance with law.

(2) No law shall provide for the compulsory acquisition or use of property without adequate compensation.

From http://confinder.richmond.edu/local_malaysia.html

April 30, 2004

South Africa Constitution

Chapter 2 Bill of Rights

Section 7 Rights

(1) This Bill of Rights is a cornerstone of democracy in South Africa. It enshrines the rights of all people in our country and affirms the democratic values of human dignity, equality and freedom.

(2) The state must respect, protect, promote and fulfil the rights in the Bill of Rights.

(3) The rights in the Bill of Rights are subject to the limitations contained or referred to in section 36, or elsewhere in the Bill.

Section 8 Application

(1) The Bill of Rights applies to all law, and binds the legislature, the executive, the judiciary and all organs of state.

(2) A provision of the Bill of Rights binds a natural or a juristic person if, and to the extent that, it is applicable, taking into account the nature of the right and the nature of any duty imposed by the right.

(3) When applying a provision of the Bill of Rights to a natural or juristic person in terms of subsection (2), a court -

(a) in order to give effect to a right in the Bill, must apply, or if necessary develop, the common law to the extent that legislation does not give effect to that right; and

(b) may develop rules of the common law to limit the right, provided that the limitation is in accordance with section 36(1).

(4) A juristic person is entitled to the rights in the Bill of Rights to the extent required by the nature of the rights and the nature of that juristic person.

Section 9 Equality

(1) Everyone is equal before the law and has the right to equal protection and benefit of the law.

(2) Equality includes the full and equal enjoyment of all rights and freedoms. To promote the achievement of equality, legislative and other measures designed to protect or advance persons, or categories of persons, disadvantaged by unfair discrimination may be taken.

(3) The state may not unfairly discriminate directly or indirectly against anyone on one or more grounds, including race, gender, sex, pregnancy, marital status, ethnic or social origin, color, sexual orientation, age, disability, religion, conscience, belief, culture, language and birth.

(4) No person may unfairly discriminate directly or indirectly against anyone on one or more grounds in terms of subsection (3). National legislation must be enacted to prevent or prohibit unfair discrimination.

(5) Discrimination on one or more of the grounds listed in subsection (3) is unfair unless it is established that the discrimination is fair.

Section 10 Human dignity

Everyone has inherent dignity and the right to have their dignity respected and protected.

Section 11 Life

Everyone has the right to life.

Section 12 Freedom and security of the person

(1) Everyone has the right to freedom and security of the person, which includes the right -

(a) not to be deprived of freedom arbitrarily or without just cause;

(b) not to be detained without trial;

(c) to be free from all forms of violence from either public or private sources;

(d) not to be tortured in any way; and

(e) not to be treated or punished in a cruel, inhuman or degrading way.

(2) Everyone has the right to bodily and psychological integrity, which includes the right -

(a) to make decisions concerning reproduction;

(b) to security in and control over their body; and

(c) not to be subjected to medical or scientific experiments without their informed consent.

Section 13 Slavery, servitude and forced labour

No one may be subjected to slavery, servitude or forced labour.

Section 14 Privacy

Everyone has the right to privacy, which includes the right not to have -

(a) their person or home searched;

(b) their property searched;

(c) their possessions seized; or

(d) the privacy of their communications infringed.

Section 15 Freedom of religion, belief and opinion

(1) Everyone has the right to freedom of conscience, religion, thought, belief and opinion.

(2) Religious observances may be conducted at state or state-aided institutions, provided that -

(a) those observances follow rules made by the appropriate public authorities;

(b) they are conducted on an equitable basis; and

(c) attendance at them is free and voluntary.

(3) (a) This section does not prevent legislation recognising -

(i) marriages concluded under any tradition, or a system of religious, personal or family law; or

(ii) systems of personal and family law under any tradition, or adhered to by persons professing a particular religion.

(b) Recognition in terms of paragraph (a) must be consistent with this section and the other provisions of the Constitution.

Section 16 Freedom of expression

(1) Everyone has the right to freedom of expression, which includes -

(a) freedom of the press and other media;

(b) freedom to receive or impart information or ideas;

(c) freedom of artistic creativity; and

(d) academic freedom and freedom of scientific research.

(2) The right in subsection (1) does not extend to -

(a) propaganda for war;

(b) incitement of imminent violence; or

(c) advocacy of hatred that is based on race, ethnicity, gender or religion, and that constitutes incitement to cause harm.

Section 17 Assembly, demonstration, picket and petition

Everyone has the right, peacefully and unarmed, to assemble, to demonstrate, to picket and to present petitions.

Section 18 Freedom of association

Everyone has the right to freedom of association.

Section 19 Political rights

(1) Every citizen is free to make political choices, which includes the right -

(a) to form a political party;

(b) to participate in the activities of, or recruit members for, a political party; and

(c) to campaign for a political party or cause.

(2) Every citizen has the right to free, fair and regular elections for any legislative body established in terms of the Constitution.

(3) Every adult citizen has the right -

(a) to vote in elections for any legislative body established in terms of the Constitution, and to do so in secret; and

(b) to stand for public office and, if elected, to hold office.

Section 20 Citizenship

No citizen may be deprived of citizenship.

Section 21 Freedom of movement and residence

(1) Everyone has the right to freedom of movement.

(2) Everyone has the right to leave the Republic.

(3) Every citizen has the right to enter, to remain in and to reside anywhere in, the Republic.

(4) Every citizen has the right to a passport.

Section 22 Freedom of trade, occupation and profession

Every citizen has the right to choose their trade, occupation or profession freely. The practice of a trade, occupation or profession may be regulated by law.

Section 23 Labour relations

(1) Everyone has the right to fair labour practices.

(2) Every worker has the right -

(a) to form and join a trade union;

(b) to participate in the activities and programmes of a trade union; and

(c) to strike.

(3) Every employer has the right -

(a) to form and join an employers" organisation; and

(b) to participate in the activities and programmes of an employers" organisation.

(4) Every trade union and every employers" organisation has the right -

(a) to determine its own administration, programmes and activities;

(b) to organise; and

(c) to form and join a federation.

(5) Every trade union, employers" organisation and employer has the right to engage in collective bargaining. National legislation may be enacted to regulate collective bargaining. To the extent that the legislation may limit a right in this Chapter, the limitation must comply with section 36(1).

(6) National legislation may recognise union security arrangements contained in collective agreements. To the extent that the legislation may limit a right in this Chapter, the limitation must comply with section 36(1).

Section 24 Environment

Everyone has the right -

(a) to an environment that is not harmful to their health or well-

being; and

(b) to have the environment protected, for the benefit of present and future generations, through reasonable legislative and other measures that -

(i) prevent pollution and ecological degradation;

(ii) promote conservation; and

(iii) secure ecologically sustainable development and use of natural resources while promoting justifiable economic and social development.

Section 25 Property

(1) No one may be deprived of property except in terms of law of general application, and no law may permit arbitrary deprivation of property.

(2) Property may be expropriated only in terms of law of general application -

(a) for a public purpose or in the public interest; and

(b) subject to compensation, the amount of which and the time and manner of payment of which have either been agreed to by those affected or decided or approved by a court.

(3) The amount of the compensation and the time and manner of payment must be just and equitable, reflecting an equitable balance between the public interest and the interests of those affected, having regard to all relevant circumstances, including -

(a) the current use of the property;

(b) the history of the acquisition and use of the property;

(c) the market value of the property;

(d) the extent of direct state investment and subsidy in the acquisition and beneficial capital improvement of the property;

and

(e) the purpose of the expropriation.

(4) For the purposes of this section –

(a) the public interest includes the nation's commitment to land reform, and to reforms to bring about equitable access to all South Africa's natural resources; and

(b) property is not limited to land.

(5) The state must take reasonable legislative and other measures, within its available resources, to foster conditions which enable citizens to gain access to land on an equitable basis.

(6) A person or community whose tenure of land is legally insecure as a result of past racially discriminatory laws or practices is entitled, to the extent provided by an Act of Parliament, either to tenure which is legally secure or to comparable redress.

(7) A person or community dispossessed of property after 19 June 1913 as a result of past racially discriminatory laws or practices is entitled, to the extent provided by an Act of Parliament, either to restitution of that property or to equitable redress.

(8) No provision of this section may impede the state from taking legislative and other measures to achieve land, water and related reform, in order to redress the results of past racial discrimination, provided that any departure from the provisions of this section is in accordance with the provisions of section 36(1).

(9) Parliament must enact the legislation referred to in subsection (6).

Section 26 Housing

(1) Everyone has the right to have access to adequate housing.

(2) The state must take reasonable legislative and other measures, within its available resources, to achieve the progressive realisation of this right.

(3) No one may be evicted from their home, or have their home demolished, without an order of court made after considering all the relevant circumstances. No legislation may permit arbitrary evictions.

Section 27 Health care, food, water and social security

(1) Everyone has the right to have access to -

(a) health care services, including reproductive health care;

(b) sufficient food and water; and

(c) social security, including, if they are unable to support themselves and their dependants, appropriate social assistance.

(2) The state must take reasonable legislative and other measures, within its available resources, to achieve the progressive realisation of each of these rights.

(3) No one may be refused emergency medical treatment.

Section 28 Children

(1) Every child has the right -

(a) to a name and a nationality from birth;

(b) to family care or parental care, or to appropriate alternative care when removed from the family environment;

(c) to basic nutrition, shelter, basic health care services and social services;

(d) to be protected from maltreatment, neglect, abuse or degradation;

(e) to be protected from exploitative labour practices;

(f) not to be required or permitted to perform work or provide services that -

(i) are inappropriate for a person of that child's age; or

(ii) place at risk the child's well-being, education, physical or mental health or spiritual, moral or social development;

(g) not to be detained except as a measure of last resort, in which

case, in addition to the rights a child enjoys under sections 12 and 35, the child may be detained only for the shortest appropriate period of time, and has the right to be -

(i) kept separately from detained persons over the age of 18 years; and

(ii) treated in a manner, and kept in conditions, that take account of the child's age;

(h) to have a legal practitioner assigned to the child by the state, and at state expense, in civil proceedings affecting the child, if substantial injustice would otherwise result; and

(i) not to be used directly in armed conflict, and to be protected in times of armed conflict.

(2) A child's best interests are of paramount importance in every matter concerning the child.

(3) In this section "child" means a person under the age of 18 years.

Section 29 Education

(1) Everyone has the right -

(a) to a basic education, including adult basic education; and

(b) to further education, which the state, through reasonable measures, must make progressively available and accessible.

(2) Everyone has the right to receive education in the official language or languages of their choice in public educational institutions where that education is reasonably practicable. In order to ensure the effective access to, and implementation of, this right, the state must consider all reasonable educational alternatives, including single medium institutions, taking into account -

(a) equity;

(b) practicability; and

(c) the need to redress the results of past racially discriminatory laws and practices.

(3) Everyone has the right to establish and maintain, at their own expense, independent educational institutions that -

(a) do not discriminate on the basis of race;

(b) are registered with the state; and

(c) maintain standards that are not inferior to standards at comparable public educational institutions.

(4) Subsection (3) does not preclude state subsidies for independent educational institutions.

Section 30 Language and culture

Everyone has the right to use the language and to participate in the cultural life of their choice, but no one exercising these rights may do so in a manner inconsistent with any provision of the Bill of Rights.

Section 31 Cultural, religious and linguistic communities

(1) Persons belonging to a cultural, religious or linguistic community may not be denied the right, with other members of that community -

(a) to enjoy their culture, practices their religion and use their language; and

(b) to form, join and maintain cultural, religious and linguistic associations and other organs of civil society.

(2) The rights in subsection (1) may not be exercised in a manner inconsistent with any provision of the Bill of Rights.

Section 32 Access to information

(1) Everyone has the right of access to -

(a) any information held by the state; and

(b) any information that is held by another person and that is required for the exercise or protection of any rights.

(2) National legislation must be enacted to give effect to this right, and may provide for reasonable measures to alleviate the administrative and financial burden on the state.

Section 33 Just administrative action

(1) Everyone has the right to administrative action that is lawful, reasonable and procedurally fair.

(2) Everyone whose rights have been adversely affected by administrative action has the right to be given written reasons.

(3) National legislation must be enacted to give effect to these rights, and must –

(a) provide for the review of administrative action by a court or, where appropriate, an independent and impartial tribunal;

(b) impose a duty on the state to give effect to the rights in subsections (1) and (2); and

(c) promote an efficient administration.

Section 34 Access to courts

Everyone has the right to have any dispute that can be resolved by the application of law decided in a fair public hearing before a court or, where appropriate, another independent and impartial tribunal or forum.

Section 35 Arrested, detained and accused persons

(1) Everyone who is arrested for allegedly committing an offence has the right -

(a) to remain silent;

(b) to be informed promptly -

(i) of the right to remain silent; and

(ii) of the consequences of not remaining silent;

(c) not to be compelled to make any confession or admission that could be used in evidence against that person;

(d) to be brought before a court as soon as reasonably possible, but not later than -

(i) 48 hours after the arrest; or

(ii) the end of the first court day after the expiry of the 48 hours, if the 48 hours expire outside ordinary court hours or on a day which is not an ordinary court day;

(e) at the first court appearance after being arrested, to be charged or to be informed of the reason for the detention to continue, or to be released; and

(f) to be released from detention if the interests of justice permit, subject to reasonable conditions.

(2) Everyone who is detained, including every sentenced prisoner, has the right -

(a) to be informed promptly of the reason for being detained;

(b) to choose, and to consult with, a legal practitioner, and to be informed of this right promptly;

(c) to have a legal practitioner assigned to the detained person by the state and at state expense, if substantial injustice would otherwise result, and to be informed of this right promptly;

(d) to challenge the lawfulness of the detention in person before a court and, if the detention is unlawful, to be released;

(e) to conditions of detention that are consistent with human dignity, including at least exercise and the provision, at state expense, of adequate accommodation, nutrition, reading material and medical treatment; and

(f) to communicate with, and be visited by, that person's -

(i) spouse or partner;

(ii) next of kin;

(iii) chosen religious counselor; and

(iv) chosen medical practitioner.

(3) Every accused person has a right to a fair trial, which includes the right -

(a) to be informed of the charge with sufficient detail to answer it;

(b) to have adequate time and facilities to prepare a defense;

(c) to a public trial before an ordinary court;

(d) to have their trial begin and conclude without unreasonable delay;

(e) to be present when being tried;

(f) to choose, and be represented by, a legal practitioner, and to

be informed of this right promptly;

(g) to have a legal practitioner assigned to the accused person by the state and at state expense, if substantial injustice would otherwise result, and to be informed of this right promptly;

(h) to be presumed innocent, to remain silent, and not to testify during the proceedings;

(i) to adduce and challenge evidence;

(j) not to be compelled to give self-incriminating evidence;

(k) to be tried in a language that the accused person understands or, if that is not practicable, to have the proceedings interpreted in that language;

(l) not to be convicted for an act or omission that was not an offence under either national or international law at the time it was committed or omitted;

(m) not to be tried for an offence in respect of an act or omission for which that person has previously been either acquitted or convicted;

(n) to the benefit of the least severe of the prescribed punishments if the prescribed punishment for the offence has been changed between the time that the offence was committed and the time of sentencing; and

(o) of appeal to, or review by, a higher court.

(4) Whenever this section requires information to be given to a person, that information must be given in a language that the person understands.

(5) Evidence obtained in a manner that violates any right in the Bill of Rights must be excluded if the admission of that evidence would render the trial unfair or otherwise be detrimental to the administration of justice.

Section 36 Limitation of rights

(1) The rights in the Bill of Rights may be limited only in terms of law of general application to the extent that the limitation is reasonable and justifiable in an open and democratic society based on human dignity, equality and freedom, taking into account all relevant factors, including -

(a) the nature of the right;

(b) the importance of the purpose of the limitation;

(c) the nature and extent of the limitation;

(d) the relation between the limitation and its purpose; and

(e) less restrictive means to achieve the purpose.

(2) Except as provided in subsection (1) or in any other provision of the Constitution, no law may limit any right entrenched in the Bill of Rights.

Section 37 States of emergency

(1) A state of emergency may be declared only in terms of an Act of Parliament, and only when -

(a) the life of the nation is threatened by war, invasion, general insurrection, disorder, natural disaster or other public emergency; and

(b) the declaration is necessary to restore peace and order.

(2) A declaration of a state of emergency, and any legislation enacted or other action taken in consequence of that declaration, may be effective only -

(a) prospectively; and

(b) for no more than 21 days from the date of the declaration, unless the National Assembly resolves to extend the declaration. The Assembly may extend a declaration of a state of emergency for no more than three months at a time. The first extension of the state of emergency must be by a resolution adopted with a supporting vote of a majority of the members of the Assembly. Any subsequent extension must be by a resolution adopted with a supporting vote of at least 60 per cent of the members of the Assembly. A resolution in

terms of this paragraph may be adopted only following a public debate in the Assembly.

(3) Any competent court may decide on the validity of -

(a) a declaration of a state of emergency;

(b) any extension of a declaration of a state of emergency; or

(c) any legislation enacted, or other action taken, in consequence of a declaration of a state of emergency.

(4) Any legislation enacted in consequence of a declaration of a state of emergency may derogate from the Bill of Rights only to the extent that -

(a) the derogation is strictly required by the emergency; and

(b) the legislation -

(i) is consistent with the Republic's obligations under international law applicable to states of emergency;

(ii) conforms to subsection (5); and

(iii) is published in the national Government Gazette as soon as reasonably possible after being enacted.

(5) No Act of Parliament that authorises a declaration of a state of emergency, and no legislation enacted or other action taken in consequence of a declaration, may permit or authorise -

(a) indemnifying the state, or any person, in respect of any unlawful act;

(b) any derogation from this section; or

(c) any derogation from a section mentioned in column 1 of the Table of Non-Derogable Rights, to the extent indicated opposite that section in column 3 of the Table.

Table of Non-Derogable Rights

Section Number	Section Title	Extent to which the right is protected
9	Equality	With respect to unfair discrimination solely on the grounds of race, color, ethnic or social origin, sex religion or language
10	Human Dignity	Entirely
11	Life	Entirely
12	Freedom and Security of the person	With respect to subsections (1)(d) and (e) and (2)(c).
13	Slavery, servitude and forced labour	With respect to slavery and servitude

28	Children	With respect to: -subsection (1)(d) and (e); -the rights in subparagraphs (i) and (ii) of subsection (1)(g); and -subsection 1(i) in respect of children of 15 years and younger
35	Arrested, detained and accused persons	With respect to: -subsections (1)(a), (b) and (c) and (2)(d); -the rights in paragraphs (a) to (o) of subsection (3), excluding paragraph (d) -subsection (4); and -subsection (5) with respect to the exclusion of evidence if the admission of that evidence would render the trial unfair.

(6) Whenever anyone is detained without trial in consequence of a derogation of rights resulting from a declaration of a state of emergency, the following conditions must be observed:

(a) An adult family member or friend of the detainee must be contacted as soon as

reasonably possible, and informed that the person has been detained.

(b) A notice must be published in the national Government Gazette within five days of the person being detained, stating the detainee's name and place of detention and referring to the emergency measure in terms of which that person has been detained.

(c) The detainee must be allowed to choose, and be visited at any reasonable time by, a medical practitioner.

(d) The detainee must be allowed to choose, and be visited at any reasonable time by, a legal representative.

(e) A court must review the detention as soon as reasonably possible, but no later than 10 days after the date the person was detained, and the court must release the detainee unless it is necessary to continue the detention to restore peace and order.

(f) A detainee who is not released in terms of a review under paragraph (e), or who is not released in terms of a review under this paragraph, may apply to a court for a further review of the detention at any time after 10 days have passed since the previous review, and the court must release the detainee unless it is still necessary to continue the detention to restore peace and order.

(g) The detainee must be allowed to appear in person before any court considering the detention, to be represented by a legal practitioner at those hearings, and to make representations against continued detention.

(h) The state must present written reasons to the court to justify the continued detention of the detainee, and must give a copy of those reasons to the detainee at least two days before the court reviews the detention.

(7) If a court releases a detainee, that person may not be detained again on the same grounds unless the state first shows a court good cause for re-detaining that person.

(8) Subsections (6) and (7) do not apply to persons who are not South African citizens and who are detained in consequence of an international armed conflict. Instead, the state must comply with the standards binding on the Republic under international humanitarian law in respect of the detention of such persons.

Section 38 Enforcement of rights

Anyone listed in this section has the right to approach a competent court, alleging that a right in the Bill of Rights has been infringed or threatened, and the court may grant appropriate relief, including a declaration of rights. The persons who may approach a court are:

(a) Anyone acting in their own interest;

(b) anyone acting on behalf of another person who cannot act in their own name;

(c) anyone acting as a member of, or in the interest of, a group or class of persons;

(d) anyone acting in the public interest; and

(e) an association acting in the interest of its members.

Section 39 Interpretation of Bill of Rights

(1) When interpreting the Bill of Rights, a court, tribunal or

forum -

(a) must promote the values that underlie an open and democratic society based on human

dignity, equality and freedom;

(b) must consider international law; and

(c) may consider foreign law.

(2) When interpreting any legislation, and when developing the common law or customary

law, every court, tribunal or forum must promote the spirit, purport and objects of the Bill of

Rights.

(3)The Bill of Rights does not deny the existence of any other rights or freedoms that are

recognised or conferred by common law, customary law or legislation, to the extent that

they are consistent with the Bill.

From :- www.oefre.unibe.ch/law/icl/sf00000_.html

April 30, 2004

The Rights and Duties of Man, O.A.S. Res. XXX, adopted by the Ninth International Conference of American States (1948), *reprinted in* Basic Documents Pertaining to Human Rights in the Inter-American System, OEA/Ser.L.V/II.82 doc.6 rev.1 at 17 (1992).

CHAPTER ONE

Rights

Article I. Every human being has the right to life, liberty and the security of his person.	Right to life, liberty and personal security.
Article II. All persons are equal before the law and have the rights and duties established in this Declaration, without distinction as to race, sex, language, creed or any other factor.	Right to equality before law.
Article III. Every person has the right freely to profess a religious faith, and to manifest and practice it both in public and in private.	Right to religious freedom and worship.
Article IV. Every person has the right to freedom of investigation, of opinion, and of the expression and dissemination of ideas, by any medium whatsoever.	Right to freedom of investigation, opinion, expression and dissemination.
Article V. Every person has the right to the protection of the law against abusive attacks upon his honor, his reputation, and his private and family life.	Right to protection of honor, personal reputation, and private and family life.
Article VI. Every person has the right to establish a family, the basic element of society, and to receive protection therefor.	Right to a family and to protection thereof.
Article VII. All women, during pregnancy and the nursing period, and all children have the right to special protection, care and aid.	Right to protection for mothers and children.
Article VIII. Every person has the right to fix his	Right to residence and movement.

residence within the territory of the state of which he is a national, to move about freely within such territory, and not to leave it except by his own will.	
Article IX. Every person has the right to the inviolability of his home.	Right to inviolability of the home.
Article X. Every person has the right to the inviolability and transmission of his correspondence.	Right to the inviolability and transmission of correspondence
Article XI. Every person has the right to the preservation of his health through sanitary and social measures relating to food, clothing, housing and medical care, to the extent permitted by public and community resources.	Right to the preservation of health and to well-being.
Article XII. Every person has the right to an education, which should be based on the principles of liberty, morality and human solidarity. Likewise every person has the right to an education that will prepare him to attain a decent life, to raise his standard of living, and to be a useful member of society. The right to an education includes the right to equality of opportunity in every case, in accordance with natural talents, merit and the desire to utilize the resources that the state or the community is in a position to provide. Every person has the right to receive, free, at least a primary education.	Right to education.
Article XIII. Every person has the right to take part in the cultural life of the community, to enjoy the arts,	Right to the benefits of culture.

and to participate in the benefits that result from intellectual progress, especially scientific discoveries. He likewise has the right to the protection of his moral and material interests as regards his inventions or any literary, scientific or artistic works of which he is the author.	
Article XIV. Every person has the right to work, under proper conditions, and to follow his vocation freely, insofar as existing conditions of employment permit. Every person who works has the right to receive such remuneration as will, in proportion to his capacity and skill, assure him a standard of living suitable for himself and for his family.	Right to work and to fair remuneration.
Article XV. Every person has the right to leisure time, to wholesome recreation, and to the opportunity for advantageous use of his free time to his spiritual, cultural and physical benefit.	Right to leisure time and to the use thereof.
Article XVI. Every person has the right to social security which will protect him from the consequences of unemployment, old age, and any disabilities arising from causes beyond his control that make it physically or mentally impossible for him to earn a living.	Right to social security.
Article XVII. Every person has the right to be recognized everywhere as a person having rights and obligations, and to enjoy the basic civil rights.	Right to recognition of juridical personality and civil rights.

Article XVIII. Every person may resort to the courts to ensure respect for his legal rights. There should likewise be available to him a simple, brief procedure whereby the courts will protect him from acts of authority that, to his prejudice, violate any fundamental constitutional rights.	Right to a fair trial.
Article XIX. Every person has the right to the nationality to which he is entitled by law and to change it, if he so wishes, for the nationality of any other country that is willing to grant it to him.	Right to nationality.
Article XX. Every person having legal capacity is entitled to participate in the government of his country, directly or through his representatives, and to take part in popular elections, which shall be by secret ballot, and shall be honest, periodic and free.	Right to vote and to participate in government.
Article XXI. Every person has the right to assemble peaceably with others in a formal public meeting or an informal gathering, in connection with matters of common interest of any nature.	Right of assembly.
Article XXII. Every person has the right to associate with others to promote, exercise and protect his legitimate interests of a political, economic, religious, social, cultural, professional, labor union or other nature.	Right of association.
Article XXIII. Every person has a right to own such private property as meets the essential needs of decent living and helps to maintain the dignity of the individual and of the home.	Right to property.

Article XXIV. Every person has the right to submit respectful petitions to any competent authority, for reasons of either general or private interest, and the right to obtain a prompt decision thereon.

Right of petition.

Article XXV. No person may be deprived of his liberty except in the cases and according to the procedures established by pre-existing law.

No person may be deprived of liberty for nonfulfillment of obligations of a purely civil character.

Every individual who has been deprived of his liberty has the right to have the legality of his detention ascertained without delay by a court, and the right to be tried without undue delay or, otherwise, to be released. He also has the right to humane treatment during the time he is in custody.

Right of protection from arbitrary arrest.

Article XXVI. Every accused person is presumed to be innocent until proved guilty.

Every person accused of an offense has the right to be given an impartial and public hearing, and to be tried by courts previously established in accordance with pre-existing laws, and not to receive cruel, infamous or unusual punishment.

Right to due process of law.

Article XXVII. Every person has the right, in case of pursuit not resulting from ordinary crimes, to seek and receive asylum in foreign territory, in accordance with the laws of each country and with international agreements.

Right of asylum.

Article XXVIII. The rights of man are limited by the rights of others, by the security of all, and by the just demands of the general welfare and the advancement of democracy.

Scope of the rights of man.

CHAPTER TWO

Duties

Article XXIX. It is the duty of the individual so to conduct himself in relation to others that each and every one may fully form and develop his personality.

Duties to society.

Article XXX. It is the duty of every person to aid, support, educate and protect his minor children, and it is the duty of children to honor their parents always and to aid, support and protect them when they need it.

Duties toward children and parents.

Article XXXI. It is the duty of every person to acquire at least an elementary education.

Duty to receive instruction.

Article XXXII. It is the duty of every person to vote in the popular elections of the country of which he is a national, when he is legally capable of doing so.

Duty to vote.

Article XXXIII. It is the duty of every person to obey the law and other legitimate commands of the authorities of his country and those of the country in which he may be.

Duty to obey the law

Article XXXIV. It is the duty of every able-bodied person to render whatever civil and military service his country may require for its defense and preservation, and, in case of public disaster, to render such services as may be in his power. It is likewise his duty to hold any public office to which he may be elected by popular vote in the state of which he is a national.	Duty to serve the community and the nation.
Article XXXV. It is the duty of every person to cooperate with the state and the community with respect to social security and welfare, in accordance with his ability and with existing circumstances.	Duties with respect to social security and welfare.
Article XXXVI. It is the duty of every person to pay the taxes established by law for the support of public services.	Duty to pay taxes.
Article XXXVII. It is the duty of every person to work, as far as his capacity and possibilities permit, in order to obtain the means of livelihood or to benefit his community.	Duty to work.
Article XXXVIII. It is the duty of every person to refrain from taking part in political activities that, according to law, are reserved exclusively to the citizens of the state in which he is an alien.	Duty to refrain from political activities in a foreign country.

From : http://www.cidh.oas.org/basicos/basic2htm

April 24, 2004

ส่วนที่ 11

การวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางด้านสิทธิเสรีภาพในประเทศไทย

โดยที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้อย่างชัดเจนโดยคำนึงถึง การที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในมาตราต่างๆ นั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวยังคงมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยยังถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าวในภาพรวมทั่วไป และได้นำเสนอปัญหาและข้อจำกัดในกรณีของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

11.1 สภาพปัญหาโดยรวม

แม้ว่าในปัจจุบัน จะมีการนำแนวความคิดต่างๆ ในเรื่องของสิทธิมนุษยชนมาใช้กันอย่างกว้างขวาง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ขึ้น เพื่อปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ของบุคคล ประกอบกับองค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ และดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการรณรงค์ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพมาตลอด บรรดาสนธิสัญญาและกติการะหว่างประเทศต่างๆ ก็ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ในรูปของสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยเองในฐานะที่มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนชาวไทยทุกระดับชั้นอย่างถ่องแท้ เพื่อปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริง

องค์ประกอบของปัญหาและอุปสรรคของการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของคนไทยนั้น อาจมองได้หลายมิติ เนื่องจากสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน นั้นแม้จะไม่ใช่ของใหม่นัก แต่สำหรับบริบทของสังคมไทยแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่พอสมควร ในการรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน นั้น ยังคงจำจัดอยู่เพียงบางส่วนของสังคมแม้ว่าจะมีความพยายามรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างกว้างขวางก็ตาม แต่ก็ยังมี

ประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และรู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ยังคงถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เสมอๆ ในทุกด้าน เช่นในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น และโดยพื้นฐานของชาวไทยนั้นไม่ได้ถูกปลูกฝังในเรื่องเหล่านี้มาตั้งแต่ต้น การจะทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ไม่ใช่นิสัยแบบไทยแท้ จึงเกิดการละเมิดสิทธิขึ้น โดยที่ผู้ถูกละเมิดเอง ไม่คิดที่จะเรียกร้องใดๆ หรือไม่รู้ว่าจะไปเรียกร้องกับใครที่ไหน อย่างไร จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา บางครั้งก็เป็นปัญหาที่เกิดซ้ำๆ ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจัง เช่นปัญหาในเรื่องสิทธิและเสรีภาพตามกระบวนการยุติธรรม

ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า การกำหนดว่าบุคคลใดจะมีความผิดก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด และจะได้รับโทษก็ต่อเมื่อกฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ต้องปฏิบัติต่อบุคคลผู้นั้นอย่างเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่เจ้าหน้าที่จะจับกุมหรือตรวจค้น ต้องมีหมายศาลและต้องอธิบายเหตุผลในการจับกุมหรือตรวจค้นด้วย นอกจากนั้นต้องแจ้งให้ญาติผู้ถูกจับกุมทราบด้วย และผู้ต้องหาทุกคนมีสิทธิมีทนายความ และมีสิทธิขอประกันตัว ในการพิจารณาไต่สวนคดีความ เจ้าพนักงานต้องกระทำการอย่างเปิดเผยรวดเร็ว มีการคุ้มครองพยาน และต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีด้วย เจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิจับกุมหรือคุมขังบุคคลใด เว้นแต่มีคำสั่ง มีหมายของศาล กระทำผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุ

จำเป็นอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ผู้ถูกจับจะต้องได้รับแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดของการจับกุมโดยทันที ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะแจ้งให้ญาติหรือบุคคลอื่นใด รวมทั้งทนายรับทราบถึง การถูกจับกุมด้วย โดยผู้ต้องหาจะยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาตัดสิน สำหรับกรณีที่เราตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หากศาลพิพากษาตัดสินแล้วว่าเราไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดเรามีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามสมควร

ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่าเจ้าหน้าที่ไม่มีสิทธิที่จะจับกุมหรือคุมขังบุคคลใดโดยพลการ นอกเสียจากว่าจะมีหมายศาลหรือเป็นการกระทำผิดซึ่งหน้า หรือมีเหตุอื่นจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิของประชาชน แล้วในการจับกุมทุกครั้ง เจ้าหน้าที่จะต้องแจ้ง ข้อกล่าวหาและรายละเอียดของการจับกุมให้ผู้ถูกจับรับทราบโดยทันที และต้องเปิดโอกาสให้ผู้ถูกจับแจ้งให้ญาติหรือบุคคลที่ผู้ถูกจับไว้วางใจ รวมทั้งทนายความรับทราบถึงการจับกุมด้วย ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม และในขั้นตอนการสอบสวนผู้ต้องหามีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้กำหนดไว้ว่าถ้าผู้ถูกควบคุม หรือคุมขังในคดีอาญาไม่สามารถหาทนายความได้ รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว เรื่องนี้ถือเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องปฏิบัติเพื่อรักษาสิทธิของผู้ต้องหา

บุคคลไม่มีสิทธิที่จะไปกล่าวโทษหรือเรียกใครว่าเป็นผู้ร้าย ฆาตกร หรืออาชญากร ก่อนที่ศาลจะพิพากษาตัดสินพิจารณาคดีนั้นๆ เพราะผู้ต้องหาทุกคนจะยังคงเป็นบุคคลที่บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะพิพากษาตัดสิน นอกจากนี้สำหรับในคดีอาญาที่ศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นแล้วว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำผิดผู้ต้องหามีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนจากการที่จะต้องตกเป็นจำเลยและการที่จะต้องสูญเสีย อิสรภาพเพราะถูกคุมขังในพิจารณาคดีด้วย ประชาชนจะต้องไม่รับโทษอาญายกเว้นถ้ามีการทำความผิดตามที่กฎหมายระบุไว้ และผู้ต้องหาจะให้ทนายความเข้าฟังการสอบสวนได้ ตลอดจนถ้าศาลตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิด ก็มีสิทธิจะเรียกร้องค่าชดใช้ต่างๆ จากรัฐได้

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะ ได้กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของผู้เสียหายจากการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไว้อย่างชัดเจน แต่ประชาชนชาวไทยบางส่วนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมแล้วไม่มาร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเนื่องจากสาเหตุต่างๆ เช่น เพราะได้รับความเสียหายเพียงเล็กน้อย เชื่อว่าการร้องทุกข์ไม่เกิดประโยชน์ เบื่อหน่ายขั้นตอนการทำงานของตำรวจไม่อยากเป็นคดีความ ขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของตน ประกอบกับขั้นตอนและกระบวนการทางยุติธรรมมีความซับซ้อนและต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์ความผิด หรือการสืบสวนคดีต่างๆ เป็นเวลานาน และมีผู้เกี่ยวข้องหลายคน ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายและท้อแท้ และหากเป็นกรณีที่เป็นความเสียหายเพียงเล็กน้อย หรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายอาจจะเกิดความอับอายด้วยแล้วนั้น ยิ่งไม่กล้าที่จะไปแจ้งความหรือร้องทุกข์เอาผิดกับใครเนื่องจากคิดว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย ทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไม่สามารถดำเนินไปได้ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สาเหตุต่างๆ เหล่านี้เองที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทยในกระบวนการยุติธรรม

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ตระหนักดีว่าการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งแล้ว ประเทศไทยยังมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามพันธะกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

อย่างไรก็ตามหากมองในแง่ของสิทธิมนุษยชนตามสภาพสังคมไทยในปัจจุบันก็สามารถโต้แย้งในได้แง่ของความไม่เท่าเทียมกันของบุรุษและสตรีในประเทศไทย เราจะเห็นได้ว่ามีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้นทุกวัน เช่น การกดขี่ทางเพศ การละเมิดสิทธิสตรี การบังคับขู่เข็ญ หรือใช้กำลังรุนแรงทำร้ายร่างกายสตรี การกระทำทารุณกรรมต่อเด็ก การฆ่าตัวตาย ฯลฯ ในแง่นี้ก็สามารถกล่าวได้ว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในครอบครัวไทย ได้เพิ่มมากขึ้นทุกวัน และความสุขสงบก็ลดน้อยลงทุกวันเช่นกัน การปฏิบัติที่ดีต่อกันทั้งทางกายและทางใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาช้านานได้แปรเปลี่ยนไปแล้ว โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ หรือชุมชนใหญ่ๆ นั้น ปัญหาต่างๆ ได้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา

ในขณะที่สังคมไทยในชนบทส่วนใหญ่ ยังคงมีภาพของความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน วัด และโรงเรียน มีการแสดงออกถึงความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ความมีเมตตา จิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักสันติและความสงบ รู้รักสามัคคี รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ในขณะที่ค่านิยมเหล่านี้มีอยู่ในสังคมไทย แต่ก็ยังคงมีสังคมไทยบางส่วนที่มีค่านิยมที่แตกต่างไป เป็นการขัดแย้งกันเองในสังคม ซึ่งไม่เป็นการเอื้อต่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เช่น นิสัยรักสนุก ชอบอิสระ นิยมในยศฐาบรรดาศักดิ์ อำนาจ และอภิสิทธิ์ต่างๆ จนเกิดระบบอุปถัมภ์ การเลือกปฏิบัติ การใช้เส้นสายในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติในสังคม หรือเกิดการใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา โดยไม่คำนึงถึงตัวบทกฎหมาย สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายในเรื่องของประชาชนและวัฒนธรรม ภาษา
เชื้อชาติ และศาสนา ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ดำเนินมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น จึงยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร และโดยที่มีค่านิยมที่ขัดแย้งกันในตัวเองของสังคมอีกด้วยประการหนึ่ง

สภาพปัญหาในด้านต่างๆ

1. **ปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม** ประเทศไทยนั้นมีความแตกต่างระหว่างสังคมในเมืองกับสังคมชนบทค่อนข้างมาก คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ มักได้รับการดูแล ปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืน เนื่องจากการรณรงค์ส่งเสริม การสนับสนุน และการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ จริงจังต่อการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชน ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างรวดเร็ว มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิและเสรีภาพของตน รวมไปถึงสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ต้องดำรงรักษาไว้ มีโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการในการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ และสิทธิความเป็นมนุษยชนได้อย่างสม่ำเสมอ แต่สำหรับสังคมไทยในชนบทนั้นเป็นเรื่องที่ดูจะไกลตัวอยู่มากทีเดียว เนื่องจากข้อมูลข่าวสารต่างๆ ไม่ทั่วถึงและไม่มีผู้ที่จะให้ความรู้ความเข้าใจอย่างจริงจัง ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องข้อมูลข่าวสารต่างๆ และขาดความรู้ว่าจะใช้สิทธิเสรีภาพ ของตนอย่างไร และจะรักษาสิทธิมนุษยชนของตนได้อย่างไร ที่ไหน และกับใคร แม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามทำหน้าที่ในการส่งเสริมคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิมนุษยชนแล้วก็ตาม แต่กลับปรากฏว่าปัญหาการละมิดสิทธิมนุษยชนบางส่วนกลับเกิดจากภาครัฐเองที่เป็นฝ่ายกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชาชนมากที่สุด ซึ่งกลายเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย สาเหตุแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากภาครัฐ

1.1. การปฏิบัติงานอันมิชอบต่อหน้าที่ราชการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

1.2. การมีระบบอุปถัมภ์ในทางที่ผิด

1.3. การขาดความรู้ความเข้าใจต่อสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของประชาชนเอง

1.4. การมีค่านิยมแบบไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสังคม

1.5. ประชาชนเองขาดความกระตือรือร้นเพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว

2. **ปัญหาเชิงเศรษฐกิจ** จากการที่ได้มีการวางรากฐานของประเทศไทยเป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และได้มีการส่งเสริมการลงทุนในด้านต่างๆ ทำให้เกิดกลุ่มชนบางกลุ่มขึ้นในสังคม กลุ่มชนเหล่านี้คือกลุ่มนายทุนทั้งหลายซึ่งกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อรัฐและเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนชน ระหว่างเมืองกับชนบท เกิดความเหลื่อมล้ำในสิทธิขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจของประชาชน หากจะพิจารณาในแง่ของสิทธิมนุษยชนแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงไม่ได้รับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนจากรัฐอยู่นั่นเอง โดยเฉพาะระบบราชการและนักการเมืองที่มีการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่ชอบธรรม

ระบบทุนนิยมเสรีที่เปิดกว้างมากขึ้นส่งผลต่อวิถีชีวิตและค่านิยมในการดำรงชีวิตในลักษณะทางสายกลาง ซึ่งได้แปรเปลี่ยนไป สิทธิมนุษยชนที่เคยมีอยู่โดยธรรมชาติในวิถีชีวิตของสังคมไทยเริ่มถูกแทนที่ด้วยความเห็นแก่ตัว การเอารัดเอาเปรียบ การละเมิดสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกันมากขึ้น ทั้งระหว่างผู้ใช้อำนาจรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

สังคมไทยมีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็งที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และที่สำคัญคือ เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่มีความเป็นประชาธิปไตยในสังคมมาช้านาน และนี่เองเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยที่ไม่เหมือนชาติอื่นๆ เป็นสังคมที่มีประชาชนผู้ด้อยโอกาสทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมอยู่กันจำนวนมาก รัฐจึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นความคาดหวังและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางมากที่สุดเท่าที่เคยมีมา หัวใจสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ในส่วนที่เป็นพื้นฐานของการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยมีอยู่ 3 ประการ คือ

(1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการบริหารบ้านเมืองด้วยการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวางในด้านต่างๆ

(2) การปรับปรุงกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนให้มีความโปร่งใสโดยมีคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้กำกับดูแล

(3) การมีกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างชัดเจน เช่น บทบาทของวุฒิสภา

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ศาลปกครอง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

3. **ปัญหาในมิติโครงสร้างการพัฒนากับการเมือง** ในสังคมไทยพัฒนาการในด้านสิทธิมนุษยชนในกระแสการเมืองภาคประชาชนและการปฏิรูปทางการเมือง แท้จริงแล้วเป็นเพียงเครื่องมือกดขี่ และลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาโดยตลอด การกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่บัญญัติได้ชัดแจ้งมักมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดที่คนไทยไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ เช่น การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง นับเป็นความล้มเหลวของสิทธิมนุษยชนในฐานะหลักการของการสังคม การเมือง ภายใต้โครงสร้างอำนาจและกระบวนการพัฒนา เปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา พิจารณาจากแง่มุมของโครงสร้าง สัมพันธภาพและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้ว การเมืองไทยยังมีความผันผวน

รัฐควรตรากฎหมายขึ้นเพื่อกำหนดรายละเอียดแห่งสิทธิ ขอบเขตและข้อจำกัดในการใช้สิทธิ รวมทั้งอาจต้องยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีอยู่แล้วให้สอดคล้องกับรัฐธรรม - นูญ การตรากฎหมายเช่นว่านี้ รัฐธรรมนูญได้วางสภาพบังคับไว้สองด้าน คือ ด้านแรกสภาพบังคับทางการเมือง ซึ่งได้กำหนดให้เป็นสิทธิของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 5 หมื่นคนในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายอันเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้ ในกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่ารัฐไม่ได้กระทำหน้าที่ดังกล่าวหรือทำล่าช้า หรือทำแล้วแต่ยังมีสาระไม่เพียงพอ

สภาพบังคับทางกฎหมายซึ่งมีนัยยะว่า ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรอง และรัฐมีหน้าที่ต้องตรากฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ดำเนินการในเวลาที่เหมาะสม ทำให้บุคคลผู้ควรได้รับสิทธิดังกล่าว ไม่อาจใช้สิทธิได้ เพราะไม่มีกฎหมายรองรับ อย่างไรก็ตามในการตรากฎหมายนั้น การวางขอบเขตแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือการจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องทำเท่าที่จำเป็นและกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพที่มีอยู่เดิมมิได้ เนื้อหาของกฎหมายยังอาจไม่คุ้มครองประโยชน์ตามความจำเป็นที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า

รากฐานเชิงโครงสร้างและกระบวนการในรัฐธรรมนูญในการออกกฎหมายเพื่อกำหนดประโยชน์ต่างๆ ยังเป็นเพียงความหวังลมๆ แล้งๆ สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้จึงเป็นเพียงสิทธิและเสรีภาพของคนบางกลุ่มที่มีสถานะและมีโอกาสในสังคมดีกว่า ในการยกระดับสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของตนได้อย่างทัดเทียมกัน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐ หากรัฐยังคงมีโครงสร้างและกระบวนการจัดการที่ไม่สมดุล ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม สิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยก็อาจจะเกิดขึ้นได้ช้าหรือไม่เกิดขึ้นเลย

4. ปัญหาในเชิงมิติโครงสร้างทางการศึกษา

ปัจจุบันแม้ในประเทศไทยจะมีอัตราการรู้หนังสือของประชาชนสูงกว่าที่เคยเป็นมาในอดีตก็ตาม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ถูกปลูกฝังให้รักการอ่านและประชาชนที่มีการศึกษาสูงเท่านั้นที่จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน ซึ่งประชาชนเหล่านี้ก็มักจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเมือง และรู้ว่าตนมีสิทธิเสรีภาพอย่างไร ต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่นอกเมืองหรือในชนบทที่ไม่มีโอกาสซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่จะมีผลต่อการรับรู้ข้องมูลข่าวสารแม้ว่าจะมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ต่างๆ อยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตามประชาชนในชนบทนี้เองที่มักจะเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพอยู่เสมอๆ ประกอบกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เป็นคนรักสงบจึงไม่กระตือรือร้นที่จะเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนของตนเอง หรือในบางครั้งก็ไม่กล้าเรียกร้องเนื่องจากเกรงกลัวอำนาจและอิทธิพลเถื่อนที่จะมาคุกคามต่อชีวิต และครอบครัว ประกอบกับระบบการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตเป็นระบบที่สอนให้เพียงแต่ท่องจำ ขาดการเสริมสร้างเทคนิคการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ และนำมาสู่การยอมรับในหลักเกณฑ์ทางสังคมที่ถูกกำหนดโดยกลุ่มคนที่เป็นผู้นำ หรือผู้มีอิทธิพลต่อแนวความคิด หรือถูกชักจูงไปตามกระแสที่บุคคลเหล่านั้นต้องการได้ง่าย

11.2 กรณีปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากโครงสร้างการจัดการทรัพยากรของประเทศเป็นไปแบบรวมศูนย์ ผูกขาดและแยกส่วน อีกทั้งระบบกฎหมายของไทยเป็นกฎหมายเชิงอำนาจนิยม กฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐมากกว่าการสร้างกติกาทางสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างและร่วมใช้อย่างแท้จริง ทำให้การผลักดันกฎหมายที่รับรองสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรไม่ใช่เรื่องง่ายกับปัญหามากมายดังต่อไปนี้

1. โครงสร้างการจัดการทรัพยากรแยกส่วน

เช่น แยกการจัดการป่าออกจากที่ดิน แยกการจัดการน้ำออกจากทรัพยากรอื่นๆ ในระบบนิเวศ เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างแยกส่วนดังกล่าว มีกฎหมาย และหน่วยงานเฉพาะ จึงไปมีผลกระทบต่อฐานทรัพยากรของชุมชนแตกต่างกันในแต่ละประเภท จึงทำให้การเคลื่อนไหวของ

ชุมชนเพื่อเสนอนโยบาย และกฎหมายจำเป็นต้องแยกส่วนไปด้วย เช่น กฎหมายป่าชุมชน จำเป็นต้องรับรองสิทธิเฉพาะการจัดการป่าของชุมชน ไม่นับรวมสิทธิในด้านที่ดิน สิทธิจัดการน้ำของ
ชุมชน จึงไม่ครอบคลุมชีวิตของชุมชนกับฐานทรัพยากรทั้งหมด สภาวะดังกล่าวจึงเป็นความลักลั่นภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ แม้กฎหมายเหล่านี้บังคับใช้ ก็จะไปเสริมสร้างความเข้มแข็งของสิทธิชุมชนดังกล่าวได้อย่างไม่เต็มที่นัก

2. ระบบกฎหมายเชิงอำนาจนิยม

เนื่องจากรัฐผูกขาดอำนาจการออกกฎหมายมาโดยตลอด เนื่องจากรัฐมีฐานคิดว่าสิทธิประชาชนจะเกิดขึ้นได้เมื่อรัฐบัญญัติไว้ในกฎหมาย แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติสิทธิชุมชนไว้แล้วก็ตาม แต่รัฐจะยอมปฏิบัติได้เมื่อมีกฎหมายรับรอง ประเพณีการออกกฎหมายจึงมักจะกำหนดสิทธิของรัฐอย่างไร้ขอบเขต ขณะที่บัญญัติหน้าที่ของชุมชนไว้อย่างเข้มงวดทุกขั้นตอนและรัฐมีอำนาจที่จะเพิกถอนสิทธิชุมชนได้ง่ายดาย ดังเช่นที่เกิดขึ้นในร่างกฎหมายป่าชุมชนที่มีการระบุความเป็นชุมชน ขั้นตอนการได้สิทธิการจัดการป่าอย่างเข้มงวด

ทิศทางของนโยบายและกฎหมายสิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากร

1. กฎหมายที่จะรับรองสิทธิชุมชนต่อฐานทรัพยากรในขั้นต่อไป จึงควรเป็นกฎหมายที่สนับสนุนระบบการจัดการทรัพยากรโดยรวมของชุมชน แม้ชุมชนจะมีระบบการจัดการทรัพยากรแต่ละประเภทแตกต่างกัน ทั้งในเชิงเป้าหมาย ลักษณะของทรัพยากร และความเป็นชุมชนต่อทรัพยากรนั้นๆ แต่กระนั้นกฎหมายสิทธิชุมชนจะต้องนำไปสู่การจัดการทรัพยากรที่เชื่อมโยงกันในหลายรูปแบบ บนความเหมาะสมทางนิเวศ วัฒนธรรม และสภาพการณ์ปัญหาที่เป็นจริง

2. กฎหมายที่จะรับรองสิทธิชุมชนจะต้องเป็นกฎหมายเชิงส่งเสริมและเปิดกว้างให้ชุมชนในท้องถิ่นได้สร้างกฎเกณฑ์ ปรับปรุงกติกาของตนเองอย่างมีอิสระ ภายใต้แนวทางรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐทำหน้าที่ไปรับรองสิทธิชุมชนที่มีอยู่เดิม หรือสนับสนุนให้เกิดการสร้างสิทธิชุมชนหรือระบบการจัดการทรัพยากรร่วมขึ้นมาใหม่ กฎหมายสิทธิชุมชนที่จะเป็นไปได้จึงต้องเป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้ในเชิงหลักการ โดยรายละเอียดให้ชุมชนดำเนินการ ข้อสำคัญอีกประการ คือ กฎหมายสิทธิชุมชนจะต้องมีระบบการสนับสนุน และส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชนอย่างรอบด้าน เช่น ด้านการประสานงาน ด้านวิชาการ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และทรัพยากรทุกประเภท เพื่อให้กลไกการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนกลับมาเข้มแข็งอีกครั้ง

11.3 กรณีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ว่าด้วยข้อมูลมลพิษและการเข้าถึง[1]

ปัญหาสิทธิการเข้าถึงข้อมูลของคนไทย การมีส่วนร่วมของประชาชน ระบบการรายงานข้อมูลมลพิษ และการติดตามตรวจสอบความเคลื่อนไหวของวัตถุอันตรายมีหลายประการด้วยกัน ดังนี้

1. ความซ้ำซ้อนของระบบราชการ

เฉพาะการกำกับดูแลเรื่องระบบการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมเพียงเรื่องเดียว มีการกระจายบทบาท – หน้าที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการอย่างน้อย 4 หน่วยงานคือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมควบคุมมลพิษ โดยที่ไม่มีอำนาจหน้าที่หรือคำสั่งทางบริหารที่ชัดเจนมากพอ ภาวะนี้ทำให้การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ขาดประสิทธิภาพมากพอ รวมถึงไม่สามารถทำให้การรายงานข้อมูลมีมาตรฐานและมีความคงที่ที่น่าเชื่อถือ

สำหรับการควบคุมดูแลเรื่องวัตถุอันตราย ภายใต้พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายเพียงฉบับเดียว มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลรวม 6 หน่วยงาน ด้วยกันดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น กล่าวเฉพาะในส่วนของงานพัฒนาระบบข้อมูลวัตถุอันตราย ตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ในมาตรา 17 มีการระบุว่าให้มีการ *"จัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตรายขึ้นในกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานในเรื่องข้อมูลของวัตถุอันตรายกับส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งจากภาคเอกชน เพื่อรวบรวมและให้บริการข้อมูลทุกชนิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายตั้งแต่การมีอยู่ในต่างประเทศ การนำเข้าหรือการผลิตภายในประเทศ การเคลื่อนย้าย การใช้สอย การทำลาย และการอื่นใดอันเกี่ยวเนื่อง"*

ทว่าในทางปฏิบัติ ในปัจจุบันยังคงไม่มีศูนย์ข้อมูลที่ว่าเกิดขึ้น ภาวะที่เกิดขึ้นมีผลทำให้การปฏิบัติเพื่อบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการป้องกัน – แก้ไขปัญหาที่เกิดจากวัตถุอันตรายมีอุปสรรคอย่างยิ่ง เนื่องจากไม่มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและพร้อมบริการแก่ทุกฝ่าย โดยเฉพาะในภาวะที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพื่อประกอบการแก้ไขปัญหา

2. บทบาทหน้าที่ที่ซ้อนทับ

---

[1] เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง และคณะ, โครงการสิทธิรับรู้ข้อมูลของคนไทย (The Thai Right To Know Project), 2547 และ วราพรรณ ด่านอุตรา และคณะ, โครงการการพัฒนาระบบการตรวจสอบความเคลื่อนไหววัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย, 2547.

ข้อนี้จะเห็นได้ชัดในส่วนของกรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ทั้งสองหน่วยงานมีหน้าที่กำกับดูแลให้โรงงานส่งรายงานตามข้อกำหนดในกฎหมาย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนอุคสาหกรรมด้วยเช่นกัน ความขัดแย้งในเชิงบทบาทและหน้าที่ภายในหน่วยงานเดียวเช่นนี้ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัคิงานของหน่วยงานทั้งสองแห่งอย่างชัดเจน ฝ่ายงานภายในสองหน่วยงานนี้ที่ทำหน้าที่บังคับควบคุมเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมมักไม่ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อค่อการทำงานมากพอเมื่อเปรียบเทียบกับฝ่ายที่มีหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น ไม่ได้รับการสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบและควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอ รวมทั้งเครื่องมือและเทคโนโลยีที่จะต้องใช้ในการครวจสอบการปล่อยมลพิษของโรงงานอาจไม่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงพอด้วย เป็นต้น

สภาพเช่นนี้ส่งผลทำให้ส่วนงานนั้นๆ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิ-ภาพและเข้มแข็ง การควบคุมมลพิษที่ระบายสู่สิ่งแวดล้อมโดยหน่วยงานทั้งสองแห่งจึงยังมีปัญหาอยู่หลายจุดในขั้นของการปฏิบัติ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลงโทษโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษก็ยังมีปัญหาเช่นเดียวกัน ปัญหาลักษณะนี้ปรากฏชัดในกรณีรูปธรรมหลายกรณี เช่น ท่ามกลางปัญหากลิ่นเหม็นที่มาบตาพุดซึ่งปะทุรุนแรงมากในช่วงปี 2540-2541 จนทำให้ชาวบ้านและนักเรียนจำนวนมากเจ็บป่วย ปรากฏว่า การนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดผู้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดการกับโรงงานที่เป็นต้นเหตุของกลิ่นกลับเพิกเฉยและล่าช้าไม่ดำเนินการจนสถานการณ์แย่ลง และด้วยเสียงเรียกร้องจากผู้รับผลกระทบผนวกกับแรงกดดันจากการนำเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชน ในที่สุดรัฐบาลจึงต้องมีคำสั่งลดบทบาทของการนิคมฯลง แล้วแต่งตั้งคณะทำงานชุดพิเศษที่ประกอบด้วย 4 หน่วยงาน (ประกอบด้วย กนอ . กรอ. สผ. และคพ.) เข้ามาร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาแทน

3. หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมไม่มีอำนาจ

หน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยตรงอย่างกรมควบคุมมลพิษและสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายโดยตรง อำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ทำได้เพียงการให้คำแนะนำและการไปผลักดันกรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมฯ ให้บังคับใช้กฎหมายจัดการและลงโทษหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากโรงงาน ซึ่งเชื่อว่านี่เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้ไม่ก่อผลการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ภาวะอันนี้เองกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงมานานระหว่างหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมและการบังคับใช้กฎหมาย

อย่างไรก็ดี รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเคยมีแนวความคิดที่จะปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เมื่อไม่นานนี้เคยมีแนวทางที่จะย้ายสำนักงานเทคโนโลยี

สิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรมของกรมโรงงานอุตสาหกรรมมาอยู่ภายใต้กรมควบคุมมลพิษ เนื่องจากเห็นว่าแนวทางนี้จะไปเพิ่มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษให้คล้ายกับสำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกา (US EPA) คือมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายพร้อมกับสามารถให้คำแนะนำในการปรับปรุงเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่แหล่งกำเนิดมลพิษและหน่วยงานรัฐได้ แต่ความคิดนี้ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นจริงได้ เนื่องจากมีแรงต่อต้านทางการเมืองเกิดขึ้น นอกจากนี้ การปฏิรูปโครงสร้างหน่วยงานรัฐได้จะต้องมีการออกกฎหมายใหม่เพื่อรองรับโครงสร้างใหม่นี้ด้วย

4. ความขัดแย้งและบทบาทที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน

ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐด้านสิ่งแวดล้อมคือ การไม่สามารถร่วมมือกันได้ในบางโครงการหรือบางภารกิจระหว่างหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการลงทุน เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรมและการนิคมอุตสาหกรรมฯ กับหน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และกรมควบคุมมลพิษ ปัญหาที่เกิดขึ้นรวมไปถึงการไม่ให้ข้อมูลหรือไม่เอื้ออำนวยเรื่องข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งสองฝ่าย ภาวะนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบาทที่ขัดแย้งกันของหน่วยงานรัฐดังที่กล่าวไว้ในข้อ 2 ขณะเดียวกันบทบาทที่ซ้ำซ้อนนี้บางกรณีทำให้เกิดปัญหาบางอย่างตามมา เช่น ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความสับสนในการปฏิบัติตาม เป็นต้น

เรื่องการพัฒนาระบบการรายงานภายใต้ระบบ CEMS[2] เป็นรูปธรรมหนึ่งที่ชัดเจน ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดที่จะต้องรายงานข้อมูลภายใต้ระบบนี้เคยมีความ

---

[2] CEMS หรือ Continuous Emission Monitoring System เป็นระบบการรายงานคุณภาพอากาศทิ้งจากปล่องแบบอัตโนมัติ ซึ่งอยู่ภายใต้ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง กำหนดให้โรงงานประเภทต่างๆ ต้องติดตั้งเครื่องมือหรือเครื่องอุปกรณ์พิเศษเพื่อตรวจสอบคุณภาพจากปล่องแบบอัตโนมัติ พ .ศ. 2544 ออกตามความในข้อ 16 ตรี แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2535) แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ 3 กฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ .ศ. 2535 และมาตรา 29 35 48 และ 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามประกาศฉบับดังกล่าวโรงงานที่มีหน่วยการผลิตที่ถูกกำหนดให้ต้องรายงานคุณภาพอากาศแบบอัตโนมัติที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมตะวันออก และนิคมอุตสาหกรรมเอเชียจะต้องรายงานข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษอากาศต่อศูนย์รับข้อมูลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือกรมโรงงานอุตสาหกรรม หรือ กรมควบคุมมลพิษ โดยผ่านเครือข่ายสื่อสารตามที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมกำหนด ในประกาศฉบับนี้หมายถึงว่า โรงงาน 10 ประเภทภายในนิคมอุตสาหกรรมทั้ง 4 แห่งจะต้องติดตั้งระบบ CEMS เข้ากับ กรอ. เพื่อรายงานคุณภาพอากาศทิ้งจากปล่องแบบอัตโนมัติ

ปัจจุบันมีโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมทั้ง 4 แห่งที่ติดตั้งระบบนี้แล้วและส่งรายงานไปยังศูนย์รับข้อมูลของกรอ. ซึ่งเป็นศูนย์กลางรวม 17 โรงงาน จากทั้งหมด 23 โรงงาน และควบคุมปล่อง 42 ปล่องจากทั้งหมด 55 ปล่อง อย่างไรก็ดีการรายงานผ่านอินเตอร์เน็ตในปัจจุบันยังมีปัญหาขัดข้องทางเทคนิค ทำให้ไม่

สับสนว่าควรจะปฏิบัติตามระบบ CEMS ของกรมควบคุมมลพิษหรือของกรมโรงงานอุตสาหกรรม และเข้าใจว่า ความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานรัฐทั้งสองแห่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาระบบ CEMS ให้สามารถทำงานไปได้และมีประสิทธิภาพมากพอ

ความขัดแย้งและความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกันทำให้สูญเสียเวลาและพลังงานที่ต่างได้ทุ่มเทแรงและทรัพยากรลงไปกับงาน นอกจากนั้นยังก่อผลกระทบให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพดีพอด้วย เป็นอุปสรรคสำหรับภาคเอกชนที่มีเจตจำนงดีและต้องการร่วมมือกับรัฐในการรักษาสิ่งแวดล้อม และยังทำให้ระบบการรายงานข้อมูลด้านมลพิษและวัตถุอันตรายล้มเหลวเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากต่างหน่วยงานต่างมีระเบียบข้อบังคับและแบบฟอร์มของการรายงานต่างกัน ไม่มีความสอดคล้องและหามาตรฐานร่วมไม่ได้ ขาดระบบและรูปแบบที่คงที่ กลายเป็นการทำงานซ้ำซ้อนทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐเองและของผู้ประกอบการ

5. การขาดการตรวจสอบและถ่วงดุล

การขาดซึ่งการถ่วงดุลกันระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่วางนโยบายสิ่งแวดล้อมกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในเรื่องระบบการรายงานเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถบริหารความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายที่มีอยู่ได้มากพอ จนแม้แต่ผู้ประกอบการยังมีความเห็นว่า ทุกวันนี้หน่วยงานรัฐยังไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบระบบควบคุมการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพได้ รวมทั้งไม่สามารถที่จะติดตามดูว่า โรงงานได้ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดที่ใช้ควบคุมภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่

นอกจากนี้ ในภาพที่กว้างขึ้น การปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐยังคงมีลักษณะเป็นระบบปิดอยู่มาก จึงทำให้ประชาชนและสังคมสาธารณะยากที่จะติดตามตรวจสอบและช่วยสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้

6. โครงสร้างของระบบการรายงานมีปัญหา

ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดรายหนึ่ง ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายโรงงานที่จะต้องจัดทำและส่งรายงานแก่ กรอ . หรือ กนอ . สะท้อนปัญหาว่า ข้อกำหนดหรือรายละเอียดของการรายงานตัวกลางแต่ละอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความยุ่งยากเกินจำเป็น ทำให้เกิดความสับสนเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากล และยังมีปัญหาความไม่คงที่สม่ำเสมอ ที่ไม่เอื้อให้การทำรายงานสะดวกรวดเร็ว

สามารถรับข้อมูลตามเวลาจริงได้ ซึ่ง กรอ . กำลังดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและมีการเสนอให้ย้ายศูนย์กลางการรับข้อมูลไปตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นอกจากนี้ในส่วนของ สผ . ก็มีการบังคับให้โรงงานขนาดใหญ่ทั่วประเทศต้องติดตั้งระบบ CEMS และรายงานข้อมูลตามข้อกำหนดใน EIA ของโรงงานแต่ละแห่งให้กับ สผ. ด้วย ซึ่งเป็นคนละส่วนกับการกำกับดูแลของ กรอ. (จุลพงษ์ ทวีศรี, 2547)

อย่างไรก็ดีผู้ประกอบการรายเดียวกันมีความเห็นสนับสนุนความคิดของ สผ . ที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงระบบการรายงานผ่านอินเตอร์เน็ต ซึ่งหากทำได้ วิธีการนี้จะทำให้การทำงานของ สผ. คพ. หรืองานบางส่วนของ กรอ. ถูกยุบรวมมาอยู่ด้วยกัน เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง ส่วน กรอ . และ กนอ . ควรมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ส่งเสริมการลงทุนเท่านั้น

นอกจากนี้ ระบบการรายงานข้อมูลมลพิษเกือบทั้งหมดยังคงทำกันในรูปของเอกสาร ขณะที่บริษัทขนาดใหญ่บางรายมีความสามารถและความพร้อมที่จะใช้รูปแบบการรายงานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

อย่างไรก็ดี ในเรื่องนี้มีการตั้งข้อสังเกตจากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญบางท่านว่า การรายงานในรูปของอิเล็กทรอนิกส์และอินเตอร์เน็ตนั้นถือเป็นเครื่องมือเบื้องต้นที่ช่วยทำให้การรายงานมีประสิทธิภาพรวดเร็วขึ้นเท่านั้น การจะพัฒนาและทำให้ระบบการรายงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพที่แท้จริงจำเป็นต้องมีการออกแบบระบบการรายงานที่มีมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลให้ถูกต้องด้วย ซึ่งเป็นงานพื้นฐานที่สำคัญและควรต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุง

7. การอ้าง “ความลับ” ของข้อมูลอย่างไร้ขอบเขต

ฝ่ายอุตสาหกรรมมักตีความข้อกำหนดว่าด้วย “ความลับของทางราชการ” ที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการกว้างเลยเถิดเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือขอบเขตเรื่องเดียวกันของต่างประเทศ การไม่มีคำนิยามและกรอบที่ชัดเจนในเรื่องนี้ของไทย ทำให้มีการแอบอ้างใช้ประโยชน์จากความคลุมเครือภายใต้คำว่า “ความลับทางการค้า” มากเกินไป

ข้าราชการบางคนเองมองเห็นว่า ภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ เหตุผลหนึ่งคือ เกรงว่าข้อมูลที่เปิดเผยออกไปจะกลายเป็นสิ่งที่ย้อนกลับมาเล่นงานตนเองในภายหลัง หรือถูกกฎหมายเอาผิดได้ อีกเหตุผลหนึ่งคือ มองว่าเป็นความลับของทางบริษัท ซึ่งไม่ต้องการเปิดเผยให้สาธารณะล่วงรู้ เพราะอาจกระทบกับการแข่งขันทางธุรกิจการค้าได้ การอ้างเรื่องความลับทางการค้าเองยังทำให้หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่
ดูแลข้อมูลเหล่านี้ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ เนื่องจากบริษัทไม่ยินยอม

อย่างไรก็ดีกรณีเรื่องความลับทางการค้านั้น ระบบของทางอเมริกา เช่นที่ US EPA ทำคือ จะจัดการโดยจะทำให้ชัดเจนว่าการรายงานข้อมูลเรื่องมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมนั้นไม่ใช่ความลับทางการค้าหรือความลับของทางบริษัทแต่อย่างใด เหตุผลก็คือว่า รัฐไม่ได้มีความคิดที่จะไปล่วงรู้ให้ได้ว่าสูตร/ ตำรับการผลิตสินค้านั้นๆ คืออะไร เพียงแต่ต้องการรู้ว่าสารเคมีหรือมลพิษที่ระบายสู่สิ่งแวดล้อมในธรรมชาติมีอะไร กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สหรัฐฯ มีการประกาศชัดเจนว่าข้อมูลการ

ระบายทิ้งมลพิษไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย อากาศเสีย หรือกากของเสีย ไม่จัดอยู่ในประเภทข้อมูลความลับของบริษัท เพราะข้อมูลพวกนี้ไม่สามารถทำให้คนทั่วไปรู้กระบวนการผลิตสินค้าของบริษัทได้ และข้อมูลมลพิษที่ระบายสู่สิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้ให้ข้อมูลที่มากพอที่จะนำไปสู่การล่วงรู้ความลับของการผลิตสินค้าได้ด้วย

โดยปกติ ภาคอุตสาหกรรมหรือบริษัทส่วนใหญ่ไม่ค่อยเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ยิ่งในยุคปัจจุบัน รัฐบาลต้องการเอาใจและสนับสนุนธุรกิจเต็มที่ การที่จะเข้าถึงข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่ยากยิ่งขึ้นไปอีก

8. การไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล

ทุกวันนี้ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณการปล่อยมลพิษหรือสารเคมีสู่สิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานราชการและแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งคือโรงงานหรือผู้ประกอบการต่างๆ

สภาพสิทธิการเข้าถึงข้อมูลของราชการในประเทศไทยยังอยู่ในสภาพที่ตรงกันข้ามกับสังคมประชาธิปไตยอื่นๆ ค่อนข้างมาก ประชาชนไทยยังไม่สามารถได้รับข้อมูลที่ต้องการจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องแม้ว่าจะมีสิทธิโดยชอบธรรมตามกฎหมายก็ตาม ปัญหาของการเข้าถึงข้อมูลหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การปกปิดข้อมูลที่เกิดขึ้นอาจมาจากปัญหาพื้นฐาน 2 อย่างด้วยกัน คือ ระบบราชการของไทยและการขาดแคลนของข้อมูลเอง (พนัส ทัศนียานนท์, 2536)

ในประการแรก ภายใต้ระบบราชการของไทย มีกฎและระเบียบปฏิบัติมากมาย สิ่งเหล่านี้ถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่จำกัดสิทธิของประชาชนที่จะได้ข้อมูลมา กฎระเบียบเหล่านี้เป็นหลักปฏิบัติที่ยึดถือกันมานานจนกลายเป็นกฎเกณฑ์ธรรมดาในการปฏิบัติหน้าที่ราชการประจำวัน เช่น ระเบียบงานสารบัญ ซึ่งเป็นระเบียบที่ออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นต้น หรืออีกหลักการหนึ่งที่ยึดถือกันจนเป็นแบบแผนปฏิบัติในระบบราชการก็คือ การจำแนกประเภทของเอกสารและข้อมูล งานประจำเหล่านี้กลายเป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจที่จะเปิดเผยเอกสารข้อมูลแต่ละชิ้นให้ไปอยู่ในดุลยพินิจของข้าราชการเป็นสำคัญ และกลายเป็นกรอบปฏิบัติที่เคร่งครัดเสียยิ่งกว่ากฎหมายจริงๆ โดยเฉพาะเมื่อผนวกเข้ากับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของ “ชาวบ้าน” ไทยที่ยอมรับและคุ้นเคยกับการที่ราชการเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง ประชาชนเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามวลี “เป็นความลับทางราชการ” จึงยังคงมีความศักดิ์สิทธิ์อย่างสูง ทั้งทางด้านของผู้มีหน้าที่จัดหาและทั้งทางฝ่ายที่ควรจะเข้าถึง (พนัส ทัศนียานนท์, อ้างแล้ว)

แม้ในปัจจุบัน เรามีรัฐธรรมนูญและกฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ .ศ. 2540 การขอข้อมูลของทางราชการทำได้โดย การทำหนังสือขอข้อมูลที่ต้องการไปยังหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้กำหนด “เวลาที่เหมาะสม” ที่รัฐจะจัดข้อมูลให้ตามขอ ซึ่งต่างกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของอเมริกา ที่กำหนดว่า เจ้าหน้าที่ต้องจัดเตรียมข้อมูลให้ผู้ร้องขอ

ภายใน 20 วันนับจากวันที่มีการยื่นเรื่อง ดังนั้นประชาชนผู้ร้องขอข้อมูลจากหน่วยงานราชการต้องรอคำตอบว่าจะได้รับข้อมูลหรือไม่ได้ และมีหลายกรณีที่ผู้ร้องขอไม่ได้รับข้อมูลด้วยเหตุผลต่างๆ นานา จริงอยู่ว่าหากหน่วยงานรัฐปฏิเสธที่จะให้ข้อมูล เราสามารถยื่นเรื่องไปที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารเพื่อขอให้พิจารณาเปิดเผยข้อมูลนั้นก็ตาม ซึ่งขั้นตอนคณะกรรมการฯ มีเวลาพิจารณาก่อนให้คำตอบ 60 วัน ถ้ามีคำสั่งเปิดเผยก็จะได้รับข้อมูลไป แต่ถ้าไม่ให้เปิดเผย ก็ต้องไปร้องขอต่อคณะกรรมการวินิจฉัย หากยังไม่ให้เปิดเผยอีก ก็ต้องร้องขอต่อศาลปกครอง หากรวมเวลาทั้งหมดก็ใช้เวลาหลายเดือน จะเห็นว่ากระบวนการในการเข้าถึงข้อมูลราชการของประชาชนยังคงยุ่งยากและใช้เวลา กระนั้นก็ตาม หากเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ชนิดและปริมาณของมลพิษจากแหล่งกำเนิดหรือโรงงานต่างๆ ที่ระบายสู่สิ่งแวดล้อม ปัจจุบันข้อมูลชนิดนี้ยังอยู่นอกขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารที่จะพิจารณาและมีอำนาจสั่งให้เปิดเผยได้ ในส่วนของคณะกรรมการวินิจฉัยหากพิจารณาเห็นว่าหน่วยงานรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ร้องขอ แต่หน่วยงานรัฐไม่ปฏิบัติตาม คณะกรรมการวินิจฉัยก็ไม่มีอำนาจจะบังคับได้ คือไม่มีโทษอาญาในกรณีเช่นนี้

สำหรับประเด็นที่กำลังพูดถึงในเอกสารชิ้นนี้ยังเป็นภารกิจที่จะต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดขึ้นต่อไป เพราะจากการเปิดเผยของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันมีข้อมูลเพียง 8 ประเภทเท่านั้นที่ทางคณะกรรมการฯ มีอำนาจที่จะเรียกมาพิจารณาหรือสอบสวน ซึ่งในจำนวนนี้ไม่ได้รวมข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและมลพิษ

9. การขาดความโปร่งใส

ระบบการรายงานการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสีย อากาศเสีย และกากอุตสาหกรรม รวมถึงข้อมูลวัตถุอันตราย ตามที่กำหนดอยู่ในกฎหมายฉบับต่างๆ ยังขาดความโปร่งใส เนื่องจากประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการรายงานต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมฯ กรมควบคุมมลพิษ และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ประชาชนก็ล้วนไม่เคยมีโอกาสได้รู้ว่า ระบบการรายงานเป็นอย่างไร มีการรายงานครบถ้วน สม่ำเสมอ และข้อมูลถูกต้องตามข้อเท็จจริงหรือไม่อย่างไร เนื่องจากไม่มีระบบการเปิดเผยที่ชัดเจน ขาดการถ่วงดุลอำนาจในระหว่างหน่วยงานกันเอง ตลอดจนขาดช่องทางสำหรับการเข้าตรวจสอบโดยประชาชน

ขณะเดียวกันข้อมูลมลพิษและวัตถุอันตรายเป็นข้อมูลเฉพาะทาง เป็นข้อมูลทางเทคนิคและวิชาการที่ซับซ้อน ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ง่ายๆ จึงเพิ่มความยากแก่ภาคประชาชนที่จะตามทันข้อมูลและตรวจสอบเพื่อทำให้ระบบรายงานมีความโปร่งใสมากขึ้น

ปัญหาแบบมาบตาพุดที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ .ศ. 2540-2541 ตอนนี้ที่เกิดมีปัญหากลิ่นเหม็นรุนแรงแล้วและไม่มีโรงงานไหนออกมายอมรับว่าตนคือต้นเหตุ ปรากฏว่ากลับกลายเป็นประชาชนที่ต้องเป็นฝ่ายทำหน้าที่ตรวจสอบและนิยามกลิ่นที่ได้ดมออกมา ว่าเป็นฝรั่งสุก ละมุด

หัวไม้ขีด ฯลฯ เหตุการณ์นั้นเป็นตัวอย่างที่ดีที่สะท้อนได้ชัดเจนถึงปัญหาการเข้าไม่ถึงข้อมูลด้านมลพิษของประชาชนและระบบการรายงานข้อมูลที่ไม่โปร่งใส

10. การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ภาวะการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็คือ ประชาชนมักได้รับทราบเรื่องราวการพัฒนาโครงการหรือการดำเนินมาตรการต่างๆ เมื่อเรื่องนั้นๆ ผ่านการตัดสินใจของรัฐบาลไปแล้ว และพวกเขามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ขณะที่ประชาชนที่เดือดร้อนจากปัญหามลพิษหรืออุบัติภัยจากเคมีวัตถุต่างๆ และร้องเรียนไปยังผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้เกี่ยวข้องมักจะท้อแท้หมดหวังและเลิกลาไปเองเพราะการเพิกเฉยดูดายของข้าราชการหรือผู้ก่อมลพิษ บางกรณีการร้องเรียนนั้นอาจกลายเป็นเหตุให้ถูกคุกคามตามมาภายหลังก็มี

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นทั้งทฤษฎีและหลักปฏิบัติที่ยอมรับกันทั่วไปว่าจะช่วยทำให้นโยบายและการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดีขึ้น การเปิดโอกาสให้ประชาชนหลายๆ ฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเป็นช่องทางที่จะทำให้เกิดการระดมความคิดเห็นและข้อเสนอที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมรอบด้านและความยินยอมพร้อมใจที่จะปฏิบัติตามเมื่อมีการบังคับใช้ ดังนั้นในขณะที่ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดว่าด้วยข้อมูลมลพิษและการเข้าถึงที่กล่าวมาหลายข้อข้างต้นเกิดจากการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การไม่มีส่วนร่วมของประชาชนโดยตัวมันเองก็เป็นปัญหาของเรื่องนี้ด้วย และเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ระบบการบริหารของรัฐ รวมถึงการดำเนินงานของภาคเอกชนส่วนใหญ่ยังไม่ยอมเอื้อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

11. การขาดแคลนข้อมูล

นอกจากปัญหาการเข้าไม่ถึงข้อมูลแล้ว ยังมีข้อถกเถียงสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดเรื่องข้อมูลมลพิษก็คือ การขาดแคลนข้อมูล หากสิทธิการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปฐมบทขบวนการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ข้อมูลถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งและระบบข้อมูลที่ดีก็เปรียบเสมือนการมีเครื่องมือที่ดีในการทำงาน แต่ทว่าสังคมไทยยังขาดแคลนข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของมลพิษและวัตถุอันตราย ทั้งในด้านของพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การป้องกัน – แก้ไข และวิธีการติดตามตรวจสอบ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะข้อมูลเหล่านี้เป็นเรื่องทางเทคนิควิชาการมาก และอาจซับซ้อนพร้อมทั้งน่าเบื่อสำหรับประชาชนทั่วไปที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจ

ปัญหาพื้นฐานใหญ่อีกข้อหนึ่งมาจากการไม่ให้ความสำคัญกับข้อมูลของสังคมไทยในภาพรวม ตั้งแต่ระดับผู้บริหารที่ยังมีวัฒนธรรมที่จำกัดการใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในมิติต่างๆ ไปจนถึงข้าราชการผู้ปฏิบัติงานและประชาชนทั่วไปที่ยังไม่คุ้นเคยและมองไม่เห็นความ
จำเป็นของการเก็บ การใช้ และการระมัดระวังหรือเข้มงวดกับความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูล ตลอดจนการพัฒนาข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างๆ

บทส่งท้าย

เราได้มีรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนมาถึง 7 ปีแล้ว แต่กฎหมายที่จะรับรองสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมยังไม่เกิดขึ้น ท่ามกลางสถานการณ์การเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ ความขัดแย้งแย่งชิงทรัพยากรเป็นไปอย่างรุนแรงโดยเฉพาะนโยบายการแปลงทรัพยากรให้เป็นทุน กำลังจะเป็นเงื่อนปมสำคัญที่ทำให้ปัญหารุนแรงอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

กฎหมายและนโยบายที่ส่งเสริมสิทธิชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะทั่วโลกได้พิสูจน์แล้ว การผูกขาดทรัพยากรของรัฐ การแปรรูปสิทธิทรัพยากรให้เอกชน การใช้ทรัพยากรอย่างเสรี ล้วนส่งผลเลวร้ายต่อฐานทรัพยากร มีเพียงแต่การสร้างระบบการจัดการทรัพยากรร่วมกันบนฐานความยั่งยืนนิเวศ สังคม เศรษฐกิจ ของท้องถิ่นเท่านั้นที่จะเป็นหัวใจของการฟื้นฟูระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาความยากจน และฟื้นพลังทางสังคม วัฒนธรรมที่เคยถูกบดบังไปให้กลับคืนมา ข้อที่สำคัญ คือ ความก้าวหน้าของความเป็นประชาธิปไตยในด้านการจัดการทรัพยากร

การสร้างระบบสิทธิชุมชนต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทางนโยบายและกฎหมายจะเชื่อมโยงพลังสังคมอีกมากมาย เพราะความเป็นชุมชนมิได้จำกัดเฉพาะชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ระบบการจัดการร่วมกันของชุมชนอาจเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทั้งชุมชนเมือง ชุมชนแบบใหม่ที่มีฐานทรัพยากรร่วมกัน กฎหมายสิทธิชุมชนต่อทรัพยากร จึงเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการสร้างระบบการจัดการร่วมกันแบบใหม่ๆ อันนำมาสู่ความเข้มแข็งของประชาสังคม และความเป็นประชาธิปไตยในสังคมท้ายที่สุด

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

กุลพล พลวัน. **สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย.**(พิมพ์ครั้งที่ 1),กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, มปป.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.**เอกสารวิชาการลำดับที่ 2 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคลสิทธิของเด็ก สตรี คนชรา และ ผู้พิการทุพพลภาพ**.(พิมพ์ครั้งที่ 2),กรุงเทพมหานคร:สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, มปป.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541 .

คณิน บุญสุวรรณ. **สิทธิเสรีภาพของคนไทย : สิทธิความเป็นคน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2542.

จรัญ โฆษณานันท์. **"รัฐธรรมนูญ 2540" จากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ "สู่ธัมมิกสิทธิมนุษยชน".**

ชาติปรีดี ฉัตรภูติ. **"สิทธิเสรีภาพทรรศนะในทางปฏิบัติ" ในรพี 19.** กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519 .

ฤทัย หงส์สิริ. **สิทธิเสรีภาพเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และสิทธิเสรีภาพในคดีอาญา.** สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) : สถาบันพระปกเกล้า, 2544 .

บันลือ คงจันทร์. **สิทธิประชาชนทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร : สมาคมสิทธิเสรีภาพประชาชน, 2533.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักความเสมอภาค.** กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2543 .

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักความเสมอภาค.** สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) : สถาบันพระปกเกล้า, 2544 .

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2543 .

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.** สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) : สถาบันพระปกเกล้า, 2544 .

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2543.

ปกรณ์ นิลประพันธ์. **สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ.** สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) : สถาบันพระปกเกล้า, 2544 .

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. **สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2538 .

วิชา มหาคุณ . **"สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยในประวัติศาสตร์" ในรพี 19.** กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519 .

วิษณุ เครืองาม. **"สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ" ในสู่สิทธิมนุษยชน : สิทธิหรือหน้าที่ในประเทศไทยปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

สดศรี เผ่าอินจันทร์. **เสรีภาพกับจริยธรรมของหนังสือพิมพ์.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543 .

สมชัย วัฒนาการุณ. **การใช้สิทธิของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2544 .

สุขุม นวลสกุล. **สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2523.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. **การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา 28.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2544 .

วิทยานิพนธ์

จักรกฤษณ์ กาญจนศูนย์. **การกำจัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยกฎหมาย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

จงรัก จุฑานนท์. **การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นไม่ชอบธรรม.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เฉลิมชัย หิรัญญะสิริ. **การประชาพิจารณ์ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พุทธศักราช 2539.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

นภดล ริ้วเจริญ. **กฎหมายกับเสรีภาพหนังสือพิมพ์.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

ทวีศักดิ์ รอดโรคา. **สิทธิเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

นวรัตน์ ประสิทธิ์พรกุล. **ปัญหาผู้ทรงสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545 .

นุชนารถ เกษมพิบูลย์ไชย. **หลักเกณฑ์ในทางกฎหมายสำหรับการประกอบกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542 .

พันวิชญ์ โรจนตันติ. **การประสานประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนในการตรากฎหมาย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545 .

ภวิกา ไชยดวง. **การจำกัดเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543 .

ภัสวรรณ อุชุพงศ์อมร. **การจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 29 : ศึกษาเฉพาะกรณีการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพ.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545

วัชราภรณ์ รัตนโกเมศ-จันทรเจริญ. **ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิงในเรื่องสิทธิส่วนบุคคลของหญิงมีสามีนอกเหนือจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2545.

วินิจ เจริญชัยยง. **กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 .

วีระพงษ์ บึงไกร. **การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 .** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543 .

วรสิทธิ์ อภิชาติโชติ. **การบังคับให้ไปออกเสียงเลือกตั้ง : แนวคิดและผล.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 .

เศรษฐรัช ธรเสนา. **เสรีภาพทางวิชาการตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 .** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544 .

สรรวภัทร พัฒโร.**แนวคิดของรุสโซว่าด้วยเสรีภาพทางการเมือง**,วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,2543.

สันติ ศิริธีราเจษฎ์. **มาตรการทางกฎหมายเพื่อผู้สูงอายุในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุนันทา จำปาเงิน, **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคลื่นความถี่วิทยุและสิทธิในการใช้คลื่นความถี่วิทยุในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. **สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างการสืบสวนและสอบสวน.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519 .

สุพิศ ประณีตพลกรัง. **การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์การตุลาการในชั้นก่อนการพิจารณา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528 .

อนันต์ ธนะโสธร. **เสรีภาพของหนังสือพิมพ์กับความผิดฐานหมิ่นประมาท.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535 .

อนุพจน์ พนาพรศิริกุล. **เสรีภาพหนังสือพิมพ์ภายใต้ระบบกฎหมายไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542 .

อนุพจน์ พนาพรศิริกุล. **เสรีภาพหนังสือพิมพ์และข้อจำกัดภายใต้ระบบกฎหมายไทย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2543 .

อัจฉรา วีระชาลี. **สิทธิของผู้ป่วย.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536 .

เอกอิศร์ ทองเนื้อดี. **การเปิดเผยเอกสารเกี่ยวกับการสอบของรัฐตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 .** วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543 .

วารสาร

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. หลักประกันจากการถูกจับกุมตรวจค้นที่ไม่เป็นธรรม. **วารสารนิติศาสตร์** ,มปป.

เกียรติศักดิ์ ปรกติ. ปัญหาความไม่ชอบธรรมของภาษีสรรพสามิตกิจการโทรคมนาคมภายใต้โครงสร้างสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการรับบริการ. **วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่32 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2545.

เกียรติศักดิ์ ปรกติ. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์. **วารสารนิติศาสตร์** ,ปีที่ 26 ฉบับที่ 3 กันยายน 2539.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. การกำจัดสิทธิและเสรีภาพ. **วารสารศาลรัฐธรรมนูญ**, ปีที่ 3 เล่ม 9 กันยายน-ธันวาคม 2544.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. การวิเคราะห์แนวความคิดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง (Les libert?spubliaues).**วารสารกฎหมาย**, ปีที่ 20 ฉบับที่2 พฤศจิกายน 2543.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. วิเคราะห์แนวความคิดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง. **วารสารกฎหมาย**, ปีที่20 ฉบับที่ 2 พฤศจิกายน 2543.

ชุมพร ปัจจุสานนท์ และกิตติเดช สูตรสุคนธ์. สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในบริบทของทหาร. **วารสารกฎหมายวารสารนิติศาสตร์**, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 พฤศจิกายน 2532.

ณรงค์ ใจหาญ. พรบ.ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมูนิสต์กับเสรีภาพประชาชน. **วารสารนิติศาสตร์**,ปีที่ 14 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2527.

ถาวร เกียรติทับทิว. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในความเป็นจริงและในทางปฏิบัติ. **วารสารรัฐธรรมนูญ**, ปีที่2 เล่ม 4 มกราคม-เมษายน 2543.

ทิพย์ชนก รัตโนสถ. สิทธิของนักโทษ. **วารสารนิติศาสตร์**, เล่ม 4 ตอน 1มิถุนายน 2515.

ธีรวัฒน์ ไตรวารี. สิทธิในการมีล่ามของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา. **วารสารกฎหมาย**, ปีที่16 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2538.

ธีระ สุธีวรางกูร. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรองรับ. **วารสารนิติศาสตร์,**ปีที่29 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2542.

บรรเจิด สิงคะเนติ. สิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคม. **วารสารรัฐธรรมนูญ,** ปีที่3 เล่ม 9 กันยายน-ธันวาคม2544.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่. **วารสารกฎหมายปกครอง**, เล่ม 17 ตอน 2 สิงหาคม 2541.

พนัส ทัศนียานนท์. สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของชนชาวไทย. **วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่11 ฉบับที่ 3 ธันวาคม 2522.

โภคิน พลกุล. รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย. **วารสารนิติศาสตร์,**ปีที่ 14 ฉบับที่1มิถุนายน 2527.

โภคิน พลกุล. รัฐธรรมนูญไทยกับหลักประกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย. **วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่ 14 ฉบับที่2 มิถุนายน 2527.

ฤทัย หงส์สิริ. การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและมาตรการของรัฐที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลโดยไม่เป็นธรรม, **วารสารรัฐธรรมนูญ,** ปีที่2 เล่ม 6 กันยายน-ธันวาคม 2543.

วิชช์ จีระแพทย์. สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมทางเพศจากโรคเอดส์. **วารสารศาลรัฐธรรมนูญ**, ปีที่ 4 เล่ม 12 กันยายน-ธันวาคม 2545.

วิชช์ จีระแพทย์. แนวคิดสิทธิชุมชนของไทย. **วารสารรัฐธรรมนูญ**, ปีที่3 เล่ม 9 กันยายน-ธันวาคม 2544.

วิชา มหาคุณ. ผลกระทบของกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมต่อสิทธิของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม. **วารสารนิติศาสตร์,** ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 มีนาคม 2524.

วิริยะ นามศิริ. คนพิการกับสิทธิทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ.**วารสารนิติศาสตร์,** ปีที่27 ฉบับที่ 1 มีนาคม 2540.

วิษณุ เครืองาม. สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. **วารสารนิติศาสตร์,** ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 มีนาคม 2524.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. เงื่อนไขการตรากฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน “มาตร”ในการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย. **วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2543.

วรพจน์ วิศรุต. สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.**วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่17 ฉบับที่ 3 กันยายน 2540.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. หลักความเสมอภาค. **วารสารนิติศาสตร์**, ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2543.

สุจิต บุญบงการ. ความชัดเจนในสิทธิและเสรีภาพ : ค่านิยมกับการพัฒนาประชาธิปไตย. **วารสารรัฐธรรมนูญ**,ปีที่ 2 เล่ม 5 พฤษภาคม- สิงหาคม 2543.

หนังสือภาษาอังกฤษ

Glen Newey,2001**, After Politics The Rejection of Politics in Contemporary Liberal Philosophy**, Palgrave: New York.

W.von Leyden,1982, **Hobbes and Locke** , St. Martin’s Press: New York.

Matthew H.Kramer, 2003, **The Quality of Freedom**, Oxford University Press: New York.

Ralph Ross,1970, **Obligation**, The University of Michigan Press.

Veit Bader,1997, **Citizenship and Exclusion**, Macmillan Press: New York.

Bryan Turner and Peter Hamilton,1994, **Citizenship Critical Concepts**, Bardwell Press: New York.

Wendy Doniger O’flaherty,J. Duncan M.Derrett,1978,**The Concept of Duty in South Asia**,Vikas Publishing House PVT LTD.